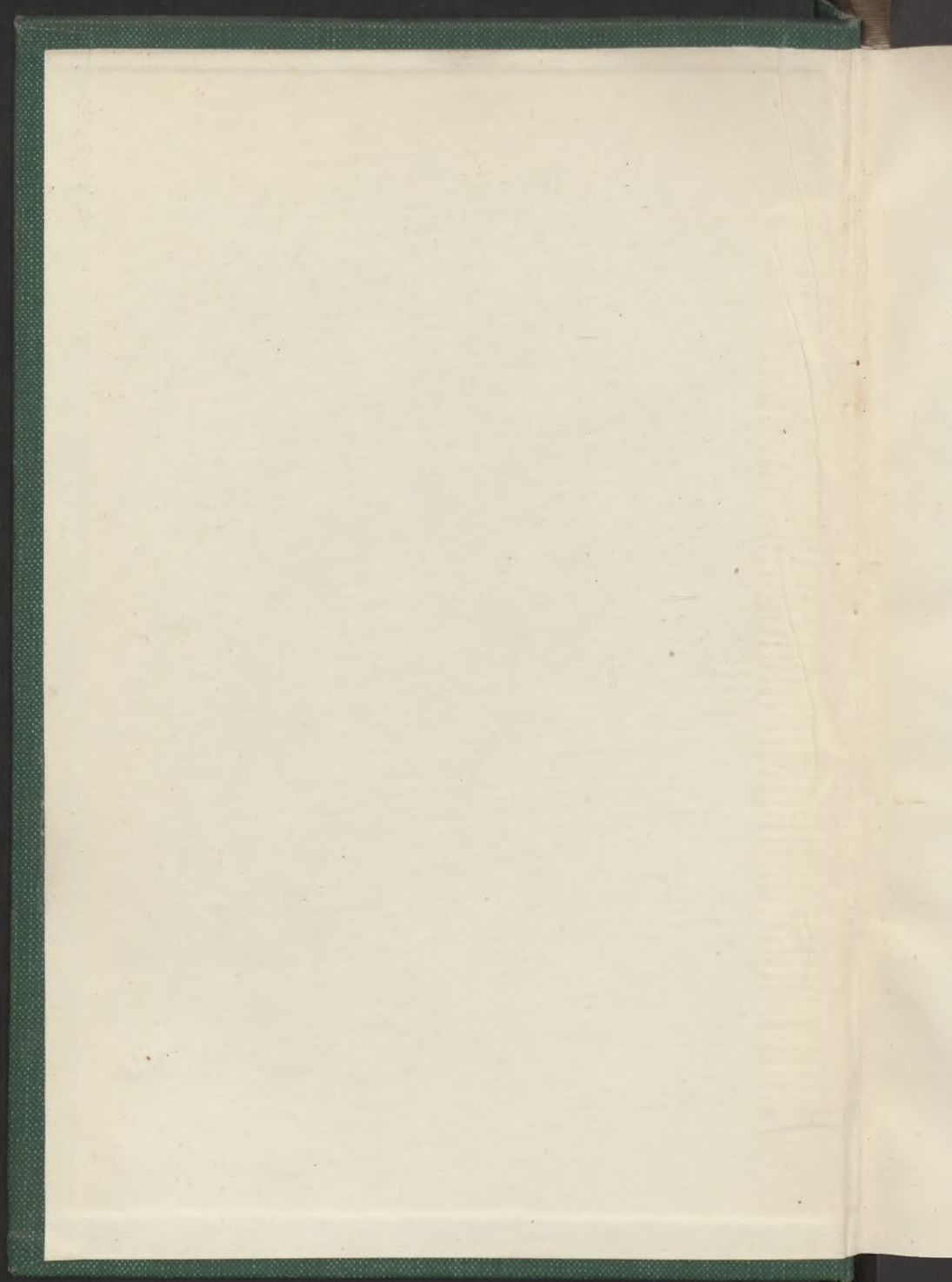
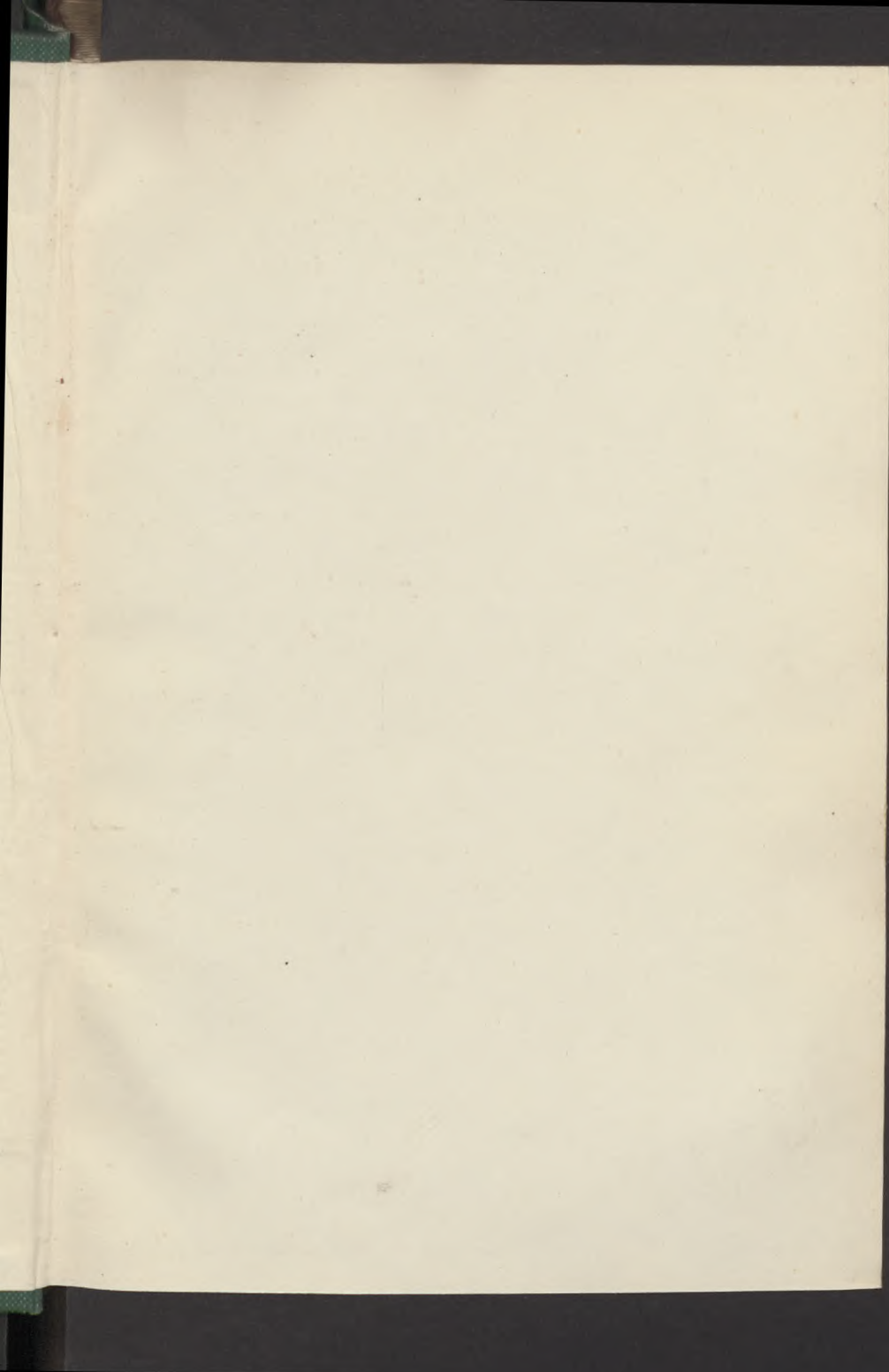
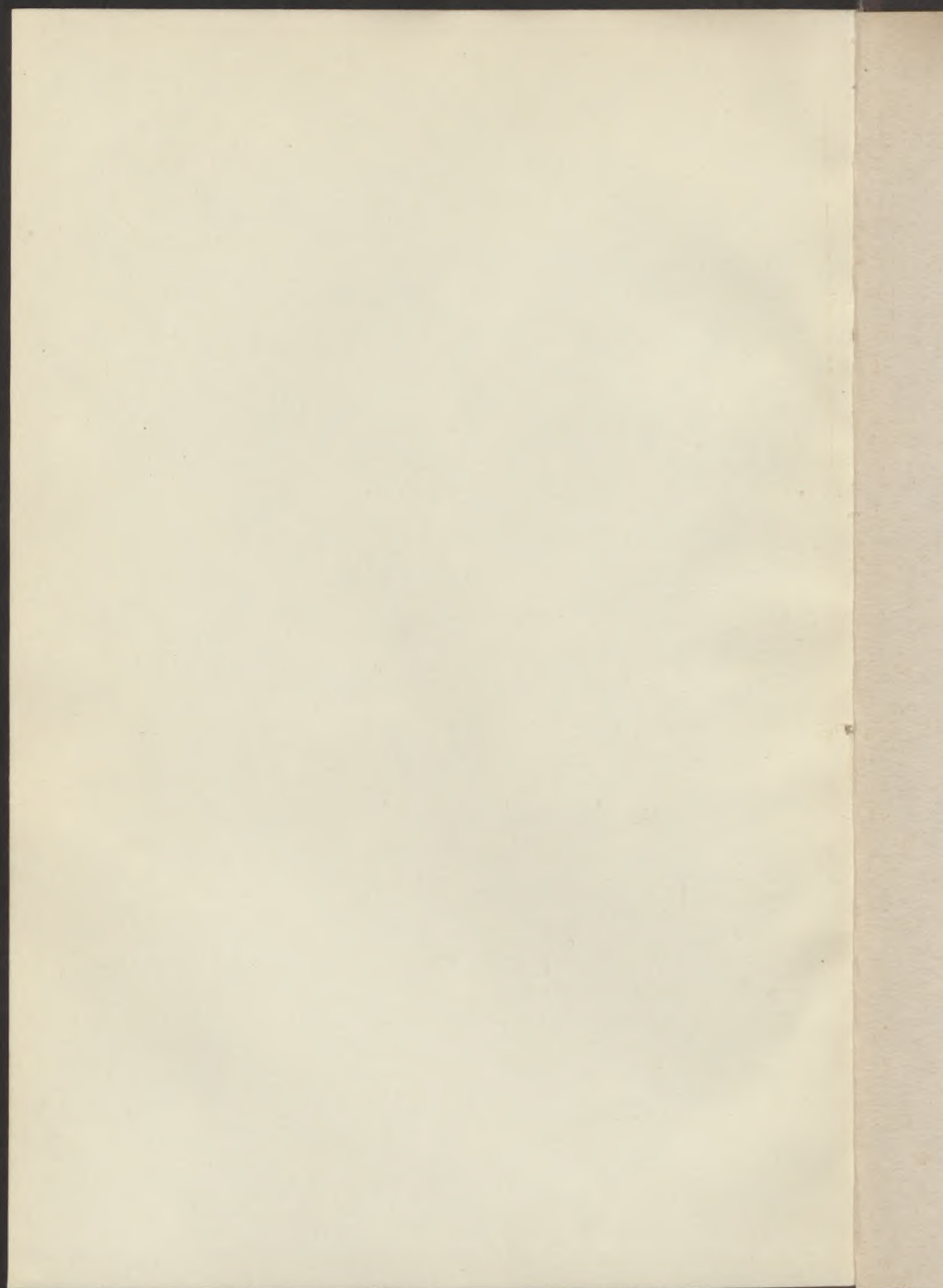

KÁLLAY
MAGÓC
FIAI

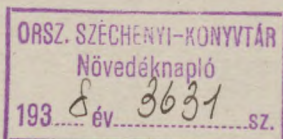
K Á L L A Y M I K L Ó S

M A G Ó G F I A I

R É V A I

Copyright 1938 by Révai, Budapest.

70906

53663. — Révai nyomda, Budapest.

AZ ISMERETLEN MÁGUS

A szikla sziklát virágzott.

Mintha irbontalan sárkánygerincek fogai fűrészelték volna bele a kietlen éjszakába. Kő hátán kő, ameddig a szem ellát. Ormótlan koloncok, lomha hegyszilánkok. Óriásököl zúzhatta össze őket mély hegykatlanok ropant mozsarában.

A fagyos égboltot szédítő hegytornyok támasztották. Csúcsuk egyre nőtt, mint gigászi lépcső, fel a jeges kietlenségig, ahol sejtelmes ködökben enyészett a Világ Tetejének félelmes tömege. A messze könyörtelen csillagok mégis dermesztő magasságban ragyogtak fölötte.

Van-e a szirtnek szava? Örök némaságba átkozta kárhozott merevségének halálos dermedése. Ebben a sziklasivatagban csak a köögörgetegek zuhogó robaja vert csatogó visszhangot. Csak akkor hömpölygött végig dörgő moraj a szűk bérc-sikátorok zugain ide-oda ütődve, ha az idő láthatatlan csapásai alatt váratlanul szívéig repedt valamelyik mozdulatlan hegyóriás.

Most mégis váratlanul hangja kel a kőnek. Micsoda kín tépheti a kemény gránitot és bazaltot, micsoda rejtelmes fájdalom éledhet meg ezekben a roppant szürke tetemekben, hogy egyszerre felnyögnek a láthatatlan mélységből. Kárhozott üvöltések letompult nesze szürem-

lik föl. Nyöszörgő, szűkölő sírássá ernyedt sikolyok csikarják, szaggatják, vésik véres körmökkel a mozdíthatatlan boltozatok tömegét. Az odvas hegyoduk szádáin elhaló sóhajok huhognak. Rekedt csörömpölések csikorognak végig az egymásba torkoló sziklakoloncok öblében, mintha régi, reves láncokat ráznának zörgő vázkezek. Mintha pokloknál mélyebben meggyötört rabhadak topognának penészes bányák feneketlen vermeiben.

Láthatatlan tárnák zokognak lenn. A kín és könny zuhogó vizei hömpölyögnek, a fájdalom tajtékos árja rohan örök éjszakába vont földalatti medrek sikátorain.

Ki rázza itt jajgató bilincseit? Micsoda gyötrelmek vonaglása döngeti fuldokló panasz a pörölyeivel az ólomszín gúlákat? Ha megrepeszthetné börtöne mázsás boltjait ez a béklyóba vert zaj, felszökkelne a részvétlen csillogókig és gőzölgő vérlávéval öntené el a kösivatagot.

Félelmes hely ez. Kísértő sejtelmek dermesztik meg ereiben a vért, ha véletlen erre téved a messziről jött vándor. Láb nem is tapossa ennek a néma birodalomnak szűz köveit. A mindenre elszánt kalmárok tevés karavánjai jól elkerülik ezt a kárhozott tájat, ahol a rontás lakik és inkább a veszedelmekkel leselkedő, végtelen homokpusztákat választják, hogy drága kínai selymeket és jószagú méntákat vigyenek a kincses Indiákra. A fürge jakot hajszoló vadász megtorpan és inkább elszalasztja biztos zsákmányát, ha az üldözés hevében idáig merészkedik.

Tilos föld ez. Jobb kitérni a gonosz hatalmak ártó köréből. Bőlesebb nem közösködni azok sorsával, akiket romlásba döntött az égiek diadalmas ereje. Jól tudják mindenek, ősi rovájszelek hirdetik a sziklafalak oldalán. Énekmondók beszélnek apáról fiúra szálló régék igazmondó

szavával, hogy a félelmes Pamyr ez, a zokogó kövek országa, ahol a poklok mélységei feltüremlenek a föld kergébe s ahol rontó mágiák titkába avatott bűbájosok máig bejáratot keresnek az alvilág fejedelméhez.

Valaha két nagyhatalmú király uralkodott itt harc-bíró hadak és serény mives népek fölött. Góg volt az egyik király, Magóg a másik. Országuk határa messze elnyúlt a határtalan északi síkságokig, amelyet széles folyók szeltek keresztül. Dél felől az ég eresztékeit támasztó bérc-övek bástyázták a mesgyét. Földi ellenség rajta erőt nem vehetett. Fellegek közé rakott tornyok, megívhatatlan sziklavárak őrizték a dolgos nép békéjét. A két királynak nem kellett félnie senkitől a világon.

De határtalan hatalmuk nagyravágyóvá tette őket. Góg és dac fészkelte meg a szívükben. Magas váraikban olyan közel jutottak a csillagos égmezőkhöz, hogy azt hitték, egy lépés kell már csak és ledönthetik sugárzó trónjukról az égieket és maguk lehetnek a mindenség uraivá. De hasztalan volt minden szentségtörő erőfeszítésük. Hiába hágtak elesigázott hadaikkal az égbenyúló ormokra, hasztalan emeltek toronylétrákat szédítő tetőkön, mérhetetlen mélységek fölött, csalódva látták, hogy mennél feljebb törnek, annál messzebbre fut előlük a megragadhatatlan boltozat.

Féktelen hatalomvágyukban tilos tudományokat kezdtek kutatni, melyeket rettenetes átkok mérgével ragasztott pecsétek őriznek. Távoli országokba, ismeretlen, rejtelmes földekre küldtek követeket és titokzatos tudású mágusokat, táltos véneket és vajákos halottidézőket hozattak országukba. A hegyeket fúrták, sötét barlangjáratokat tártak föl. Olyan félelmes mélységekbe ereszkedtek le, ahol még halandó sose járt. Mert a mágusok homá-

lyos igéi szerint csak a mélységek mérközhetnek a magasságokkal.

És egy kietlen éjszakán, amikor láncairól szabadulva tébolyultan tombolt minden elem, a sziklák hátán szelek korbácsa csattogott, a rohanó vizek fehér tajtékfogukat vicsorgatták és a csillagokat véres udvar koszorúzta, a legtudósabb mágusnak végre sikerült megidéznie a Gonoszt.

Lángokat okádtak a meghasadt hegytorkok. A hamuzáport kénköves eső váltotta fel. Tűzfolyammá olvadt a kő és orrfacsaró bűzök közt szállott ki ismeretlen birodalmából a poklok fejedelme. És a két elkábított király, Góg és Magóg vérkötést csinált a Sátánnal. Lelkét zálogolta el és Sátán úr megígérte, hogy nekik adja a földkerekség minden kincsét és trónjukat a csillagok közé emeli.

Nemsokára acélizmú és megszázszorosodott erejű fajta jelent meg a pamyri népek között. Láthatatlan műhelyekben csattogott éjszakánként a munka. Véres világgal izzottak át a bérecek. A kristályos vizek megzavarodtak, mintha véres rozsdát hömpölygettek volna. Tavak forrottak föl és fekete pokolsár bugyborékkolt ki belőlük. A hegyek kohóiból itt is, ott is láng csapott föl. Az ország közepén roppant fekete tömegű vár kezdett az égbe nőni s körülte mint óriások vérvilágú fáklyái lobogtak a kigyulladt csúcsú hegyek.

Félelem fészkelte meg a szívekben. A munkásnép eldobta szerszámain. Eibújt az erdők mélyén és a barlangok homályán. Halálszomjas fenekedés, gyilkos irigység, dúló indulatok tébolya borította el a lelkeket. És az öldöklés édes örömmé vált. Sokan úgy áhítozták a halált, mint a réglátott kedves csókját. Az utak szélét és az erdők

növényeit temetetlen holtak borították. És voltak, akik riadt félelmükben máglyákat raktak és magukat áldozták az ismeretlen iszonyatok kegyetlen szellemeinek.

A fekete vár pedig nőttön-nőtt. Rengeteg tornya, mint óriási százlábú megszámlálhatatlan tagja terpeszkedett el. Sötét tömege kürtök karesú csápjait nyújtogatta fölfelé, mintha százöles fullánkokkal akarná halálra szurkálni az eget.

Hanem a gonosz gyűlölködés egymás ellen uszította a két testvérkirályt. Góg és Magóg is maga akart ülni a mennyei trónuson és nem akart osztozkodni senkivel a hatalomban. Már veszedelmesen közel járt a csillagokhoz az eget ostromló torony, mikor a legmagasabb kürtő izzó csúcsán egymásnak rontott a két király. És Magóg villámló kardja átjárta bátyjának, Gógnak szívéét.

A kiömlő vértől bíborosra gyulladt az egész fekete vár. Egyszeriben szurkosra feketült az ég. Rettenetes harsogás rázta meg a fellegesóvás béceket. Bömböltek az egek, zengett az orkánok oroszlánüvöltése. Villámok hasogatták a fehérek fekete kárpitját. Rengett, rázkódott a mindenség. Repedeztek a sziklák és láng csapott elő a repedéseken. Azután siketítő robajjal megkezdődött az omlás. Lezuhantak a tornyok, összeroskadtak a bástyák. Egymásra dűledeztek az ormóttan, alaktalan koloncokká hasadozott hegyek. Elnyeltek, maguk alá temettek minden életet, hogy nem maradt más, csak a dűlt kőszivatag, amelyben sziklát virágzik a szikla.

A testvérgyilkos Magóg királyt pedig ádáz hadinépével, az ismeretlen fajú fekete kovácsokkal láncra verve a sziklasivatag feneketlen boltjai alá taszította, az örök éjszaka rabjaivá a büntető égi hatalom. Azóta

itt csörgetik lerázhatatlan láncukat s keserves nyögéssel és gyötrelmes panaszszóval esdekelnek szabadulásért. Az éjszaka némaságában felhallatszik a rab nép jajgatása, de minden teremtettt lélek messziről elkerüli a jajgató kövek országát, amelyben évezredek óta csak átok és rontás lakik.

Most mégis ember jár ebben a kietlen pusztaságban. Vas-szíve lehet, hogy vakmerően áthágta a tilalmat és kemény keze, hogy letépte az ősi átkok závarát. Nem ismer félelmet. Nem rettentí a sziklák hasadékain felnyöszörgő, kárhozott jajveszékelés. Még mintha serkentené inkább az enyésző hangokat. Amerre lép, egyszerre mintha az értelem formáit ölténé az alaktalan, szétfolyó nyöszörgés. Tisztán hallatszik a láncok csörgése. A földalatti zajból szavak válnak ki.

Az ismeretlen megérti a szavakat. Válaszol. Beszélget a láthatatlan seregekkel.

Szinte szoborrá merevülten áll. Földig érő fekete talár van rajta. Különös, merev ruha ez, nem lágyan redőződő, engedelmesen omló gyapjúsövet, hanem mintha valami furesa fakéregből készült volna és vastagon, feketén ülne rajta az idők korma.

Fején fölfelé szélesedő fekete süveg, aminőt századokkal ezelőtt a chaldeai mágusok hordtak. Arca ösztövr és halottas sárga. Csak mély gödrökben ülő szeméből sugárzik delejes, megbabonázó fény. Lesimított haja körül kékes villódzás reszket. Hangja olyan mélyről cseng, akár a bércek pokolgádorában sorvadó raboké:

— Magóg átkozott fiai, halljátok-e szavam?

A mélységből tompa nyögés válaszol.

A fekete mágus folytatja:

— Magóg árva fiai, fáj úgy-e az éjszaka? Gyötrelmes a haláltalan sír?

Kárhozott üvöltés szakad fel és hal el visszhangzón a bércfalak között.

A fekete taláros mozdul. Fölemeli sárga csontkezét. Ujjai kísértetiesen mozdulnak a fakó csillagfényben. Rejtelmes jeleket szór velük a levegőbe. Szavai olyan erővel hullanak most a kietlen némaságba, mint parancsoló, bűbájos idézés igéi:

— Magóg rab fiai! A szabadulást hozom nektek. Akartok-e szabadulni, hogy szabadítók legyetek? Akartok-e világosságot, hogy lobogó fáklyák legyetek magatok is?

Már érthetők is a mélyből fölmorajló szavak:

— Égjünk el inkább, mint hamuvá hulló máglyák, csak szabadíts meg ebből a haláltalan halálból.

A mágus szava már úgy zúg, mint titkos hatalmak harsonája:

— Megoldódik minden bilincsetek, hogy ti is megoldjátok minden törvény bilincsét. Elmúlik rólatok minden baj, hogy ti is elszabadítsatok pórázáról minden bajt. Ez a föld a Sátán úr műve és kis híja már, hogy ki nem túrják jogából. Ez a jótékony, örökre megbékítő halál birodalma és már elplántálták benne az örökélet virágait. Akartok Sátán úr országának hír-hordó fullajtárjai lenni? Akarjátok-e a végtelen vándorlások ösvényeit járni, Magóg kivetett fiai, magvetői a kaszás halál aratásának?

Megzajdul mindenfelől a töméntelen hegysereg, dübörögnek a mélységek, a kínok gyötrelmes kara ujjongó hozsannába csap át.

A fekete taláros kitárja két karját. Vértelen szája-szélén érthetetlenül reszketnek a duruzsoló varázsígék.

Aztán mindjobban elhomályosul a kép. A fel-szüremelő zaj, mint sűrű köd gőzölög elő a tátongó sziklakatlanokból, kelet felé egymásután eltűnedeznek a csillagok. Vak éjszaka van. És az áthatolhatatlan homály mélyén egyszerre fehér kavargás támad. Hóesés indul. Vad szélrohamok kerekednek s fehér örvényekké kavarják a havat a kitárt karral álló mágus fekete árnya körül. Huhog, dudál, süvöltöz a szél. Bömbölő orkánná dagad. Szörnyű csattanás visszhangzik. Mintha roppant ércapu szárnyait csapta volna ki a vihar ereje. A hó vastag pásztákban vág. Fel-le villanó, nagy harántesíkokban függönyzi el a feketeséget. Szinte olyan áthatolhatatlan, mint a sűrű, tejszínű köd. Inkább, csak sejteni lehet, hogy a mágus megfordul és lassan megindul, egyenest napnyugatnak. Nagy, iromba árnyak suhognak nyomába. Talán Magóg kiszabadult fiai?

Az egyre sűrűbb, egyre puhább hóesés elmos minden alakot és elnyel minden zajt.

Mint mérgeshegyű nyílvessző hasított át a szív-szaggaló hír az egész kereszténységen. Minden templomban, amelynek még papja volt, meghúzták a lélekharangot. A sziveket mondhatatlan rémület szorongatta. Kétségbeesés és düh tusázott a lelkekben.

Jeruzsálem elesett.

Nyolevan évig volt a keresztények kezében, mikor Saladin, a győzedelmes szultán visszafoglalta és félholddal cserélte fel a keresztet a Szentsír templomának ormán.

A lovagias szultán nem szennyezte be vérrel Jeruzsálem szent földjét. Megengedte a keresztényeknek, hogy szabad választásuk szerint tovább is az Üdvözítő sírja közelében maradjanak vagy bántatlanul vonuljanak valamelyik tengerparti városba: Tyrusba, Tripolisba, vagy Akkonba, amelyek még a keresztények kezén maradtak. Része lehetett a szultán kegyelmes magatartásában feleségének, India tolosai infánsnőnek. Az infánsnőt, aki keresztény létére a pogány Nurredin szultán feleségévé lett, mint özvegyet vette el Saladin, hogy a szeldzsuk-törökök birodalmának trónjára ülhessen. A szultána azzal akarta hitehagyásának nagy bűnét kiengesztelni, hogy közbenjárt a keresztényekért és enyhítette szenvedésüket, amikor csak tehette. Mégsem bocsátották meg neki soha rettentő botlását és örökös gyanakvással nézték a Tolosai Házat is, amelyet, akárhogy megtagadta és kivetette India hercegnőt, mégis csak rokoni szál fűzött a kereszténység esküdt ellenségéhez.

De a nagylelkű Saladin jóságos kegyelme alig enyhítette a keresztény népek fájdalmát. Századok óta nem szakadt ilyen csapás az Egyházra. A Jeruzsálemben elnémult harangok helyett szünet nélkül zokogott minden város fölött a harangok kinná olvadt éree. A hír szíven döfte Nyugatot, mert a népek lelkében csodálatosképp megfészkelte a hit, hogy Isten dicsőséges Egyházának sértetlen épsége függ a Szentsír megtartásától. A hitetlenek kardjával a Gonosz ült diadalt azon a helyen, ahol az emberiség üdve megszületett.

A hír Itáliába jutott el legelőször. Baléan d'Ibelinnek, a Szent Város védőjének követe hozta megtört szívű urának siralmas jelentését a pápához.

A roskatag III. Orbán, akinek sír felé hajló testét

nehéz kórságok törték esetté, Ferrarában időzött. A követ utána ment. Zokogásba fúlt a szava, mikor a Szent-
atya előtt térdrehullott:

— Jeruzsálem!... Jeruzsálem — kezdte botló beszéddel. De elcsuklott. Összeszorult a torka. Feje szinte a melléig bókolt és omlani kezdett a könnye sűrű hullással.

— Elesett? — döbbsent fel az agg pápából a kétségbeesett sejtés. És már aléltan hanyatlott magastámlájú trónszékébe. Kíséretét úgy megdermesztette a névtelen rémület, hogy senki sem sietett segítségére. Így ült ott mereven, megállott szívdobbanással. Senki nem tudta, él-e hal-e. Majd egyszerre pirosság szökött az arcába. Pergamenszínű bőre lilásba borult. Szeme tágra meredt és égőn tapadt a követre, aki közben letörölte könnyeit és hozzáfogott szomorú híradásához:

— Mikor Saladin szultán Gáza városát elfoglalta, összegyűjtötte összes palesztinai hadait és Jeruzsálem ellen indult. A hadakat kísérő tenger ulema és dervis pedig napokon át üvöltő imákkal ostromolta Mohamed prófétát, hogy adja meg ezt a végső diadalt a szultán győzhetetlen fegyvereinek.

— A Szent Város sorsa meg volt pecsételve. Egy könnyekben úszó királyné, a tiberiasi csatában cseszt vitézek özvegyei és árvái, néhány menekült harcos és a napnyugati országokból érkezett jámbor zarándokok voltak a Szent Sír egyedüli védői. Saladin zászlói feltűntek az emmausi dombokon és a muzulmán sereg ott ütött tábort, ahol egykor Godofréd gróf, a nemes Tancred és a két Robert sátrait Jeruzsálem ostroma előtt kibontotta.

— De Saladin, mielőtt kürtjeit rohamra fúvatta

volna, magához kérte a város előkelőseit és így szólt hozzájuk:

— Valamiképpen ti, úgy én is jól tudom, hogy Jeruzsálem szent város. Isait, a ti Uratokat, mi is a próféták közt tiszteljük, nem akarom hát ezt a helyet hiábavaló vérontással megszenteltetni. Hagyjátok el magatok jószántából és gazdagon megjutalmazlak. Hadaim teméntelen kinséget halmaztak föl, egy részt nektek adom. Azonkívül kaptok annyi földet, amennyit csak meg tudtok művelni.

Am azok csüggedt fővel felelték neki:

— Nem engedhetjük át neked, még kevésbé adhatjuk el, mint hasznot leső üzérek a várost, ahol Üdvözítő Istenünk vérét ontotta értünk. Védelve fogjuk vérünk hullásával.

— Éktelen haragra gerjedt erre Saladin szultán. Area fakó volt, mint a fal s a szeme villámokat szórt. Maga elé hozatta a Koránt, rettenetes átkokat szórt a tulajdon fejére és kemény esküvel megfogadta, földig lerombolja Jeruzsálem valamennyi tornyát és falát és porait szétszórja a világ mind a négy tájának minden szélébe. És hogy bosszút álljon minden elesett igazhitű harcosáért, kegyetlenül kardélre hányatja a város apraját-nagyját; még a csecsszopónak sem kegyelmez meg.

— Ekkor még a rémületes eskünél is vérfagyasztóbb dolog történt. Fényes délben, amikor vakító ragyogásban szikráztak köröskörül a kopasz hegyek s a nap izzó aranyzáporral öntötte el a város messze világító falait, egyszerre csak sötétedni kezdett. Pedig mákszemnyi felleg sem volt a makulátlan égen. De az azuros kékség gyászos árnyba süllyedt, mint mikor hirtelen éjszakába fordul az elbágyadt alkonyat. A nap izzó

testében fekete folt támadt, amely mint üszkös fekély egyre mélyebben marta bele magát. Feketült, fogyott a napkorong és egyre sötétebbre vált a mennybolt. Már alig maradt a naphól valami. Éppen csak annyi, mint keskeny holdsarló. És a keresztények az égre pillantva riadtan látták, hogy délidőben ott ragyog a feketére komorult ég legmagasabb közepén a muzulmán ellenség pogány győzelmi jele, a gyűlölt félhold. De nem a világos éjszakák hideg, kék fényével; hanem baljós lángolással, haragos tűzben, vérrel fátyolozva. Aztán szarva nőtt, egyre nyúlt a két csúcsa. És már gyűrűként övezte a megszenesedett napot és köröskörül lobogó aranyrőt üstöke támadt. Így ragyogott rémítőn, megbabonázó bűbájjal fenn a zeniten. Mindenki behúnyta szemét iszonyatában, de mire kimerte nyitni, már derengeni kezdett az ég, nőtt a nap fényteste és az üszkös feketeség, ahogy jött, úgy lemállott róla. Napfogyatkozás volt, magyarázták a csillagászok. De a keresztények úgy fogták fel, mint vészthirdető jelet, az éjszaka s a sötét hatalmak titokzatos égitestének, a holdnak pilanatnyi diadalát a nappalok tüzes csillaga fölött.

A gyülekezet visszafojtott lélekzettel hallgatta. A pápa ült mereven s tekintete még egyre rebbenéstelen tapadt a beszélőre. A hírhozó mélyet sóhajtott. Homlokán nagy cseppekben kezdett gyöngyözni a veríték.

Egy pillanatra elhallgatott. A termet halálos csönd ülte meg. Aztán folytatta:

— Nem akarlak untatni, Szentséges Atyám, a hoszszadalmas ostrommal. Hiábavaló volt minden erőfeszítés. Maroknyi, megtört nép állott Saladin győzelemittas, szüntelen szaporodó hadaival szemben. Tudtuk, hogy napjaink megszámláltattak. A város elveszett, hacsak

az Úr váratlan csodával nem segít rajta. De sokkal több volt a bűnünk, a gondtalan jólét napjaiban sokkal inkább megfélemlítettünk az Úr jámborszívű szolgálatáról, semhogy remélni merhettük volna, hogy Isten angyalai szórják szét lángpallosukkal Saladin pogány seregeit.

— Így érkezett el az utolsó óra. Baléan csak kettő között választhatott: vagy a város romjai alá temetkezik százezernyi kereszténnyel, vagy megadja magát kényre-kegyre Saladinnak. Igaz, a szultán rémületes esküt tett, hogy földig rombolja Jeruzsálemet. De India szultána éjjel-nappal zokogva kérte királyi férjét, hogy kegyelmezzon a Szent Városnak és ártatlan népének. Magához hívatta az ulemákat, akik addig forgatták a Koránt, míg ki nem sütötték, hogy a szultán esküje semmis és ha szíve arra készíti, kegyelmet adhat a jeruzsálemi keresztényeknek, bár ezek a hitetlen kutyák semmivel sem szolgáltak rá arra, hogy a szultán hitvány életükkel csak annyit törődjék, mint a turbánja egyetlen ráncával.

— Saladin szultán mégis elfogadta Baléan d'Tbelin meghódolását és szabad elvonulást engedett a város lakóinak. A szultán irgalmas szívé öccse, a jóságos Malek Adel maga fizette meg a váltságot sokakért, akiknek nagy szegénységük miatt szolgaságban kellett volna maradniok.

A hírhozó szemmeláthatólag kimerült, nemcsak a beszéd fárasztotta, hanem úgy látszik, a fájdalmas emlékek is. Szeme újra megtelt könnyel, amikor megint szóba kezdett:

— Mély alázattal esedezem bocsánatot, de még most sem tudom megállítani könnyeim folyását, ha a kivonulás emlékét idézem. Soha siralmasabb látványt! Engedjétek

meg azért, hogy ne is okozzak nektek fölösleges fájdalmat a változhatatlannal. De talán még szomorúbb volt a pogány diadalmas bevonulása és dölyfös uraskodása Üdvözítő Urunk keserves kínhalálának szent helyén. Saladin Omár egykori mecsetjének kapujában kiterjesztette karját és miután homlokával érintette a földet, így fohászkodott: „Dicsőség Allahnak, mivelhogy győzedelmet adott az iszlám fegyvereinek és megtörte a hitetlenek hatalmát. Ezerszer áldassék Allah neve, aki visszaadta nekünk Jeruzsálemet, az Úr lakását és a nagy próféták hajlékát. Ebben a városban kell összeseregleniök az idők végezetével a földkerekség összes népeinek.” Azután Damaszkusból hozatott rózsavízzel lemosatta Omár mecsetjének küszöbét és falait és maga állította fel benne Nurredin szószékét.

— A város és lakossága így megmenekült a pusztulástól. De talán jobb lett volna, ha megsemmisül, mint-hogy így álljon átoksujtottan, szent helyein a pogány bitorlóval.

A követ elhallgatott. A pápát is elhagyta végső ereje. Újra aléltan roskadt a trónszékéhez sietők karjába.

Három napig eszméletlen tusázott a halállal. Azután örökre lehúnyta a szemét. Nem tudta túlélni a Szent Város elestét.

Ki hozta a kereszténységre ezt a szörnyű átkot? Ki zúdította a világra ezt a mondhatatlan csapást?

A mérhetetlen szerencsétlenség híre hamarosan eljutott a keresztény világ legtávolabbi zugába is. Papok és szent remeték városról-városra hordták a hírt. Döböntő képeket idéztek föl, amelyeken pogány lovak patái tipor-ták az Üdvözítő sírját.

Baljós égi jelek is előre hirdették már a végzetes csapást. Azon a napon, amelyen Saladin Jeruzsálembe bevonult, félelmes látomás riasztotta meg Argenteuil városában az alkonyi zsolozsmára sereglő citeaux-i barátokat. Az esti égen bíborosra gyulladt a hold, azután lassú méltósággal leereszkedett a föld színéig, majd megint lassan fölemelkedett az égre, ahol tátongó seb jelezte üresen maradt helyét.

Számos templomból riadtan vitték a hírt a püspöki székhelyekre, hogy az oltárok fölött a keresztek és a szenteknek a falakon függő képei gyötrő kínoktól torzultak el és szemükből az egybegyült hívek szörnyű szorongása közt vérkönnyek kezdtek hullni. Nem sokkal azután megérkezett Jeruzsálem vesztének híre. És ekkor mindenki értette már a könnyező keresztek csodáját.

Egy jámbor lovag a szentföldre készült, de hajóját a vihar a bulgár partokra verte. Itt tévelygett a sziklás part sötét barlangjai közt. Már majd elepedt a szomjúságtól, amikor az egyik barlangszádából hosszú, fekete taláros, sápadtarcú férfi lépett hozzá. Innia adott és a lovag, maga se tudta, az enyhítő italtól-e, vagy a fekete taláros szemének ígész bűbájától, egyszerre mély álmomba merült. És álmában óriás, lángszárnyú sást látott, amelynek szárnycsapásai felgyújtották az egész égboltozatot. És a sas karmában hét lobogós kopját szorongatott és a középső kópja fekete lobogóján lángszínű betűkkel ez állott:

Jaj, hétszer is jaj Jeruzsálemnek!

Jaj, hétszer is jaj Jeruzsálemnek!

Az egész keresztény világon átsajdult a megbánás és a vezeklés panaszszava.

Mindenki ráeszmélt gonosz megátalkodottságára. Érezték, hogy bűnök tengerében fuldokoltak idáig és az Úr méltó haragjában sujtott le rájuk ilyen keményen.

Mert csakugyan csordultig telt a világ bűnös és haszontalan hívságokkal. A városok fuldokoltak a fényűzésben. Voltak, akik vak indulataik rabszolgáivá sülyedtek. Mámoros bódulatban hajszolták az istentelen gyönyörűségeket. Bö torokon töltekeztek, fűszeres fogások és mézes borok tüzével korbácsolták vérüket. Rég elfeledték a testnek parancsoló tartózkodás erényét és a pogány Vénusz tilos örömeivel kábították magukat. Jó, hogy az Úr intő jellel fenyítette őket. Itt volt az ideje, hogy eszméljenek, hamut hintsenek fejükre és töredelmesen vezeklő penitenciát tartsanak.

De visszavonás, gyűlölködő harag és szakadatlan civódás tépte a kereszténység fejedelmeit is. Míg messze napkeleten egyetlen nagy hadinéppé sokasodva mindent legázoló erővel törtek nyugat felé a kalifák, addig nyugaton egymás ellen hadakoztak grófok és fejedelmek. A császár, aki azért kapta koronáját, hogy védője, támasza és harcos kardja legyen az Egyháznak, arra használta hatalmát, hogy maga alá gyűrje a pápai trónt. A pogány mór, mélyen benn dült az ibériai félsziget szívében, de Aragónia királya nem ellene viselt hadat, hanem a provenç-i part virágzó városait sarcolta és Tolosa grófját támadta meg. Franciaország az angol király ellen hadakozott. Névtelen bűnök burjánzottak a királyi udvarokban. A Plantagenet-ház történetének lapjain borzongató vérbűnök fekeztültek. A zord kastélyok nehéz boltjai alatt láthatlan dolgozott a méreg és az orgyilkos tör. II. Henrik királyra féltékeny volt felesége, Eleonora tolosai hercegnő s mikor kifürkészte, hogy vetélytársa egy Rosamunda nevű udvar-

hölgy, méreggel pusztította el, azután fiát, a szelíd Henrik herceget bujtotta lázadásra apja ellen.

A pártütésre hívó szózatot Bertran de Born, Provence legékesebb szavú lovagköltője írta. Lelkes versekben szállt síkra az ifjú királyért és fegyverbe szólította Európa minden királyát, hercegét, grófját, báróját és énekes lovagját a Rhône-vizétől az Óceánig. A pártütők mellé állt Richard herceg is, akit később félelmet nem ismerő bátorságáért Oroszlánszívűnek neveztek. Az angol király alatt már ingott a trón, amikor Aragonia királya újra hajbakapott Tolosával. Richard herceg pedig kibékült apjával.

Váratlanul meghalt az ifjú Henrik herceg is. Bertran, aki testvéreként szerette, hangos jajjal siratta el. Megrikáto gyászdalaitól visszhangzott a messze Provence. A rettenthetetlen vitézt egészen megbénította a fájdalom és mikor a Plantagenet király Antafort várában ostrom alá fogta, szinte kardesapás nélkül adta meg magát.

Megkötözve vitték a győzelmes király elé. Henrik úr gúnyosan vetette oda neki:

— Azzal kérkedtél, Bertran, hogy nagy szellemed egyik fele is elég lebírni engem. Félek, hogy most a másik fele sem menthet meg.

— Sire, — felelte szomorú mosollyal a lovag — azt mondtam és igazat beszéltem.

— Hát hova tetted lelked felét, hogy mégsem bírtál velem?

— Sire, elvesztettem, mikor fiad sírba szállt — felelte könnyek közt a trubadur és énekelni kezdte azt a *planh-t*, amelyben az ifjú király halálát megsiratta.

Mikor a király a dalt meghallotta, szintén sírva fakadt és könnyek közt mondta rabjának.

— Bertran, fiam nem szeretett senkit úgy a világon, mint téged és mert én is mindenek fölött szerettem fiamat, megajándékozlak életeddel és szabadságoddal. Visszaadom kastélyodat és javaidat. Menj békével. Mégis legyőztél engem.

A vándorkedvű és nyugtalan lovagköltőknek nagy volt a keletük és becsületük a leggőgösebb udvaroknál is. Most azonban sokan őket vádolták, hogy nagy részük van az ég méltó haragjának fölidezésében. Szenvedélytől izzó dalaikban nagyon is földi lángolással dicsőítették a szerelmet és pajzán verseik csípős fullánkja nem egyszer a tartózkodó szemérmet sebezte halálra.

De még nagyobb bűnöket is írtak rovásukra. Az volt a gyanú, hogy békétlen, kósza lelkük ugyancsak mohón fogadta be az új, kárhozatos tanokat, amelyek észrevétlen kezdtek megfészkelni a Garonne és az Aude zezzugos völgyeiben, a Sabarthes rejtelmes barlangvidékén, a Montserrat és a Montségur között s Foix-tól Carcassone-ig.

Új eretnekhit lopta be magát lassan a sziklazugok, a földalatti tárnák útvesztőibe. Honnan jött? Ki tudná? Egyszerre itt volt, mintha csak a földből bujt volna elő. Az Ornolac és a Lombrive barlangjai hozták világra. A föld méhéből szivárgott és a legsötétebb odukat kereste. Szénégetők, favágók és a kőszalak csúcsain ülő sasfészekek rejtekösvényein kóválygó lovagköltők gyakran találkoztak magányos útjaikon ösztövé, fekete taláros, sápadt-arcú remetefélékkel, akik csak gyökerekkel és erdei füvekkel táplálkoztak és megvetettek minden állati eledelt. Gyérszakállú, csontos sárga arcukkal, nagy fekete süvegükkel olyanok voltak, mint a halál esatlósai. Becsalogatták a barlangokba a vándorokat és éjjel, tűzvilágnál, homályos értelmű, de félelmes, az ítélet iszonyatával

kísértő szavakat duruzsoltak. Csak ők szórhatták szét a tilalmas tanok gonosz magvait és az ő csempészeik voltak a végnélküli vándorutakon ödöngő trobérek, a gonosz énekek és néma rengetegek mélyén temetett titkok vágáns hada.

Mióta itt kujtorogtak ezek a félelmes fekete talárosok, akiket Tökéleteseknek hívott a nyomorult erdei nép, azóta sokasodtak a baljós jelek. Azóta ülte lidéreként szorongó sejtelem a kereszténység szívét. Csak ők idézheték fel a legnagyobb szerencsétlenséget, az Úr sujtó kezének legsúlyosabb csapását, Jeruzsálem vesztét.

Megzajdult egész Napnyugat, akár a rajzó méhkas. A ködös Temzétől a kastélyoktól csipkézett Loire-ig, az izzapos, lomhavizű Ebrótól, a kristályos, azurtükrű Rhône-ig a harmadik keresztes hadjáratot prédikálták.

Mint égzengés dübörgött a papok szava a visszhangos templomboltok alatt. S a papok és szerzetesek nyomában jártak azok a trobérek, akiknek lelkében még érintetlen maradt a krisztusi hit tiszta ereje. A költők legnemesebbike, akinek szívét annyi szomorúság keserítette, nem győzte csípős sirventeseiben ócsárolni és dorgálni a bárókat, grófokat, fejedelmeket és királyokat, akik nem győznek elég kifogást találni, hogy legfőbb hűbéruruk, Krisztus Ó Szent Fölsége iránt tartozó kötelességük alól kibujjanak.

Peyrol trubadur pedig Ámor úrnak adott böles leckét, amikor ez szemrehányást tett neki, hogy szerelmesen zengő lantját durva fegyverekkel cserélte föl és könnyekben úszó, nemes hölgyét hűtlen magárahagyva, a hadak könyörtelen istenének szolgálatába szegődött.

Perpignanban, Rousillon grófságban sokan gyülekeztek vitézek és énekes lovagok, akik már keresztet vettek,

hogy a Szentföldre menjenek. És sokan jöttek oda nemes hölgyek is, hogy könnyes búcsút vegyenek szívük választott vitézétől. Mert itt pihent a templom előtt, szomorú fűz alatt, domboruló sírjában cabestaingi Guillem lovag a legszánandóbb sorsú trobér, ki nyomorultul veszett el kedvesével, a szépséges Donna Soremondával. A szívek törvénye rendelte minden lovagnak és hölgyének, hogy évenként egyszer a hűséges szerelem sírjához zarándokoljanak.

Guillem nagyhírű lovag és édesszavú költő volt. A kardot éppen olyan félelmesen forgatta, mint amilyen mesterin tudott bánni a lanttal és a csengő rímekkel. Nagy volt ezért a becsülete a kék tenger enyhe partjától, ahol versenyt dalolt a fűszeresillatú széllel, a Pyreneusokig, ahol az erdei madarak trilláitól tanult rím-csengőket aggatni verseire. Tudott az asszonyok nyelvén is és bizony nem egy deli hölgy szívesen választotta volna őt szolgáló lovagjának, de Guillem úr meg se látott mást, csak a gyönyörűséges Donna Soremondát és süket volt a füle minden más női szóra, akármilyen édesen és megéjtőn kívánta neki a legnagyobb jót. Donna Soremonda Raimon úrnak, Roussillon grófjának felesége volt. Raimon úr kemény harcokban edződött éreszívűvé. Szemében komor lángok villantak, ereiben féltékeny spanyol vér folyt és irigy szíve nem viselhette el, hogy Donna Soremonda anyagi tekintetének simogatása mást is dédelgessen. Zordon féltését még indulatosabbra korbácsolta a sok szóbeszéd és suttogás. Szüntelen Guillem úr sarkában settenkedett. És mikor végre magányosan találkozott vele, sötét erdő mélyén, ahol kandi szem ki nem fürkészhette, megölte a lovagot. Aztán kitépte felhasított melléből a szívét és szép ifjú fejét is levágta pallosával. Kastélyába

térve fűszeres pástétomot készíttetett Guillem úr szívéből és felszolgáltatta Donna Soremondának. Lakoma után pedig megkérdezte tőle.

— Tudod-e, szívecském, mit ettél most?

— Nem tudom — mondta Donna Soremonda. — De soha életemben nem volt még számban ilyen ízes falat.

Roussillon úr hahotázva felelte:

— Lehet-e édesebb éték a kedvesed szívénél, mert most abból ettél.

Azzal durván lerántott az asztal közepéről egy nehéz, brokát terítőt és nagy ezüst tálon ott volt Guillem úr levágott feje és üveges szemmel bámult Donna Soremondára.

A szép hölgy még sikoltani sem tudott. Belédermedt a lélekzet. Elsötétült szeme előtt a világ. Se látott, se hallott, csak eszméletlenül végigvádódott a terem márványpadozatán. Mikor nagysokára magához tért, csak ennyit mondott.

— Uram, olyan finom étket tálaltál elém, hogy soha életemben nem eszem mást.

És amit mondott, meg is tartotta. Ettől a pillanattól falat étel, korty ital le nem ment a torkán. Fogyott napról-napra, mint a sápadt hold és sorvadt a sír felé. Jártányi ereje is elhagyta és mint tört liliomszál aléltnan hervadt halálba.

De hamarosan híre járt egész Katalóniában és Roussillonban, milyen nyomorultul pusztult el cabestaingi Guillem úr és szíve választott hölgye, Donna Soremonda. És a troberek könnyharmatos balladákat énekeltek róla és az érzékenyszívű hölgyek titkon ontották a könnyet a szerencsétlen szerelmesekért.

Így jutott el a hír Aragónia királyához, aki hűbérura volt a sötét Raimon grófnak. És a király tüstént lóra

ült, legpróbáltabb vitézeit vette magához, úgy vágatott Roussillonba. Maga elé idézte hűbéresét, megbilineseltette és legmagasabb vártornyának legmélyebb pincetömlőcébe vettette. A két szerencsétlen szerelmest pedig közös sírba temettette a perpignani templom bejáratánál. Sírkövékre zengő versekben vésette rá gyászos történetüket s fejükhöz földig boruló szomorúfüzet ültettetett.

Ott álltak a szent sírhoz készülő lovagok a két hajdani szerető sírjánál. Egyszerre csak néma döbbenet szorította össze szívüket. Alkonyatra kelve haragos bíborra gyulladt az ég. Mintha vért patakzott volna az elomló nap s a vér párolgó heve lobbot kezdett hányni. És a szomorúfüz gallyain vérharmat gyöngyözött. Eleinte csak egy-két esöpp, szórványosan, szivároghva. Aztán már piros vérpermet perdült a földre és a két szerelmes szikkadt sírja möhön itta be.

Még fel sem ocsudtak ijedelmükből, akik ezt látták, amikor szétvált a szomorúfüz lombjának zöld kárpítja és különös idegen lépett az ámulók elé.

Egész külseje rémületet sugárzott. Fekete talárja roppant messzeségek súlyos uszályát vonszolta maga után. Az ismeretlen sárga arcából úgy lángolt elő zöldvillámú szeme, mint az éjszakában ólálkodó ragadozó vadaké. Kitárta két karját és megszólalt. Mintha odvas barlang penészes mélyéről szólt volna.

— Ti kába elvakultak, akiknek szemét még nem nyitotta fel senki! Tudjátok meg, hogy ennek a világnak, amit láttok és érzetek, amit ujjatok tapint és nyelvetek ízlel, a négy elemnek és az ég eresztékeibe ágyazott csillagoknak, a fénynek és árnyak egyetlen és igazi ura a Sátán. Mert ő alkotott mindent, ami látható és anyag. És testetek is az ő műve. És csak akkor vár rátok szaba-

dulás, ha leromboljátok az anyagot és semmivé dúljátok entesteteket is.

— Mért mennétek hát távol tájakra, idegen ég alá? Itt székel a rontó hatalom, aki bűbájával megakadályozza, hogy beléphessetek a tökéletesség pitvarába. Vonjatok kardot, csattogtassátok a falbontó esákányt. Omoljanak a templomok. Boruljanak porba a tornyok. Dúljátok szét, ami kincs és vagyon. Mert minden mindenkié és senkinek nem lehet semmije. Mert ami anyagból alkottatott, annak egyetlen ura van, a fölséges és minden földi téreken uralkodó Sátán.

Névtelen iszonyat ivódott azok szívébe, akik hallgatták. De dermedten és tehetetlenül állottak ott, mint akiket rontó ígézet szele suhintott meg. És a távoli ormokon furesa, félelmes sípokkal fütyörészett már a felkerekedő misztral szél. Megrengette a fenyvek sudarát és mint boszorkány-esimpolyán dudorászott a cipruslombokon. Ereje felkapta és dörgedelmesre duzzasztotta az idegen, bűbájos próféta szavát:

— Jaj nektek, hétszer is jaj, ha idejében meg nem tárultok az új világosságnak. Jaj nektek, ha nem harangoztok elébe az új hajnalnak, amely egyik sarkától a másikig gyújtja föl a világot és zsarátnokában szénné aszalja pozdorjává mállott csontjaitokat.

— Jaj nektek, hétszer is jaj!

A próféta hangja már harsogott, mint az égzengés. Mögötte lángolt az ég. És nem birt már előtte megállni senki. Térdre omlottak és iszonyattal takarták el arcukat és betömtek fülüket, hogy ne lássanak és ne halljanak semmit.

Mikor ocsudni kezdtek, már ólomszínűre lohadt az

ég. Az estszürkület sötétje kezdte szántani keletről komor barázdákkal.

A félelmes próféta eltűnt. Nyomát se látták.

A fejedelmek nehéz esküvéssel fogadták meg, hogy félretesznek minden haragot és nem húznak egymás ellen kardot, valamíg az Üdvözítő sírját a hitetlen pogány bitorolja.

De mihelyt a hadak sokasodtak és készen várták már, hogy a ringó gályákra szállva vitorlát bontsanak napkelet felé, egyszeriben megfélemedtek esküjükről. Richard, Guienne hercege, aki bátyja halála óta az angol trón várományosa volt, haddal támadt a tolosai grófra. Raimon gróf nem készült most hadra, mert bízott a békét hirdető fejedelmek esküjében. Szorult helyzetében legfőbb hűbérurát, Fülöp francia királyt hívta segítségül, mire a heves Richard herceg mellett maga apja, Henrik király rántott kardot.

Súlyos kórság gyötörte már a vénülő Henrik királyt. De sajnó tagjai sem tudták visszatartani attól, hogy nehéz páncélt ne öltön és nyeregbe szállva ne tördelje a kopját a gőzös harcerekén. Gyűlölte Fülöp királyt és sír felé hajló élete végső örömének szánta, hogy megalázhassa. Saladin már Akkon ostromára készült.

Ide-oda hullámozott a harc, mint kavargó szélviharban a megháborodott habok. Omlott hiába a kereszténység vére. VIII. Gergely, az új pápa nem nézhette már tétlenül ezt az ádáz testvéröklést. Kiközösítéssel fenyegette meg a fejedelmeket, ha el nem csitul köztük a fegyverek zöreje.

Az intő szónak volt is foganatja, de csak ideig-óráig. A fejedelmek magukba szálltak. Csöndet parancsoltak a fegyvereknek és újra meg újra alkudozásba kezdtek, de

eredménytelenül. A fortélyos Fülöp azt a föltételt szabta, hogy Henrik király, aki már úgyis roskadt ember és gyöngye emelni az ország gondjainak terhét, adja át a koronát Richard fiának és bocsássa ki börtönéből a francia hercegnőt, akit nőül kellett volna vennie. Ezek az orcátlan követelések vérig sértették Henrik királyt. A világ minden kincséért el nem ismerte volna, hogy elaggott már. Félig-meddig azért fogott fegyvert most is, hogy hadbíró férfierejét fitogtassa. Azt meg egyenesen beavatkozásnak vette királyi tekintélyébe, hogy a koronáját fiának adja át. Nem akart lemondani a francia hercegnőről sem. A vénülő szív végső ragaszkodásával csüngött törékeny szépségén és mégsem tudta elszánni rá magát, hogy sírig tartó friggyel kösse magához. Éktelen haraggal utasította hát el Fülöp király követét.

Fülöp király előre tudta, mi lesz a válasz. Jól kiszámította ő ezt magában s közben másik követet küldött az ifjú Richard herceghez, hogy Henrik úr visszautasításával feltüzelje apja ellen. A követnek könnyű dolga akadt. Richard herceg szelíd szökeségében olyan volt, mint a váratlanul kirobbanó láng. A magasan csikorgó szélkakas nem forog olyan hirtelen a láthatatlanul kavargó légáramlatok nyomására, mint ahogy ő perdült a legcesekélyebb indulat szellőjére. A legcsenevészebb szikra lobogó viharra gyújtotta dühét. Lelke kiröppent, mint a szilaj idegről elpattanó nyíl és gyilkos erővel vágott keresztül minden, ami útjába került.

A követ beszéde hamarosan parázssá szította lelke taplóját, amelyben egymásután megragadt minden csalafintán csiholt szikra. Richárd herceg nem gondolt már arra, hogy apja önszántából, kéretlenül sietett segítségére, nem mérte fel, milyen megalázás a trónon ülő királyra

azt hallani, hogy magával tehetetlen rones és hogy idegen király akar parancsolni koronája fölött. Csak a maga sérelmét látta, csak azt érezte, hogy tulajdon apja sajnálja tőle a koronáját. Az isteni és emberi törvények megtiprásának ez ellen a hitvány igazságtalansága ellen minden esőpp vére föllázadt. Tüzelt az arca és mire a követ üzenete végére ért, már csaknem bíborosan izzott. Szeméből láng lövelt. Göresbe szoruló keze véresre marjult kardja markolatán. Felugrott. Megint leült és komoran a földre szegezte szemét. Újra fölpattant. Vasharinyás lába alatt döngött a sátorporond. Mintha a föld szívéig akarta volna taposni dühét.

Majd hirtelen sarkonfordult. Nem is felelt az ámuló követnek. Rohant a sátor nyílása felé.

És egyszerre rivallni kezdtek a kürtök. Pergett a fűrge dobok robaja. Nehéz testek vasas zörgéssel zökkenetek nyeregbe. Csatlósok lélekszakadva oldozták a sátor-tartó köteleket. Nyüzsgött, kavargott az egész tábor. Mint szálás, fiatal erdő sorakoztak az égig meredő töleséres kopják; egyszerre mozdult a roppant hadirend az alixi mezőn és Richard herceg egész hadával átvágtatott Fülöp Ágost királyhoz.

Pártütésére újra kétszeres elkeseredéssel lángolt fel a testvérháború. Mindenfelől új szövetségesek siettek a hadakozó felek oldalára. Aquitániától Burgundiáig fegyverben állt minden hűbérúr valamennyi vazallusával.

A különben szelíd indulatú VIII. Gergely pápa sem nézhette már ezt ölbetett kézzel. Kiközösítéssel sujtotta az átalkodott lelkű Richardot, aki pártütésével az egész új tusakodás kirobbantója volt. Fülöp Ágost királyhoz pedig elküldötte legátusát, hogy békét és rendet teremtsen a hadakozók között.

A legátus arany- és bíbordíszben érkezett meg a király sátorába. Kettős keresztet és arany pásztorbotot vittek előtte a szerepapak, a szelíd, fegyvertelen hatalom jelvényeit. Kétoldalt jóillatú füstölőket lóbáltak, amelyekből gomolygó tömjénfüst áradt, hogy elnyomja a táborhelyek emberi és állatpáraktól nehéz vas- és vérszagát.

A legátus szelíd szóval kezdte és szívére próbált beszélni Fülöp királynak.

— Fiam és testvérem, Krisztusban mindnyájunk legszentebb és legjóságosabb atyja, az én kivételes kegyelmű Uram, Gergely pápa köszöntését és áldását küldi neked. Az Egyház legfőbb papja, mélyen megszorodott szívvel látja, hogy gonosz és kártékony viszály magva burjánzott el a keresztény fejedelmek közt és a helyett, hogy töletek telhető tehetséggel és jámbor szándékkal próbálnátok az Üdvözítő Uratoknak szenvedéseivel és kínhalálával megszentelt földet szabaddá tenni a megcsúfoló pogány hatalom igájától, egymás életét és épségét dúljátok, megbotránkozására mindeneknek és tulajdon lelketek kárhozátára.

Fülöp Ágost király, aki már alig várta az ékesen kikerekített latin mondatok végét, türelmetlenül közbevágott:

— Messze van ide az a föld. Mit sem használ nekünk, hogy sivatag vidékein emésszük népünk ifjúságát és virágát s vérünkkel trágyázzuk terméketlen martjait, míg itthon parlaggá restül töretlenségében a zsíros televény is.

— Pogány és önös beszéd ez, fiam. Nem méltó keresztény fejedelemhez, akinek homlokát Krisztus keresztje érte. És tudd meg, hogy nem a látszathaszon az ember legnagyobb java, mert a lélek jussa és kinese főbenjáróbb minden haszonnál. Azért is azt rendeli neked a lelkek leg-

főbb öre, hogy taszítsd hüvelybe menten testvéremésztő szablyád. Teremts békességet és engedd, hogy a hadak oda induljanak, ahová Isten rendeléséből és Szentséges Urunk hívására valóban készültek, a Szent Sír megvívására.

— Meg kell értened főtisztelendő legátus úr, hogy itt országok sorsa forog most kockán.

— Isten országáé a legmagasabb törvény. Benne léteznek és tőle függnék minden földi országok.

— De Isten országa és Egyházának hatalma a mi erőnkön áll.

— Szentségtelen, dölyfös beszéd ez, fiam. Átalkodott és fennhéjázó szív kevélysége. És az Úr tudja, miképpen kell porba alázni a kevélyeket. A pápa most szelíd intéssel szól hozzád. De vannak fegyverei is.

— Nem félek a fegyvereitől. Nem vagyok vazallusa, kinek kénye-kedvére parancsolgathat.

A legátust is kezdte már elhagyni a békettűrés. Emelt egyet eddig szelíd mérsékletű, inkább rábeszélő szándékú hangján és most már élesebben mondta:

— A Sátán háborított meg. Hitetlen pogány sem szólhat így, nem keresztény fejedelem.

— A kereszténység nem kötelezhet országom kárára. Birtokomat, trónomat és tekintélyemet megvédem a pápa ellen is.

— Koronád és tekintélyed az egyetemes keresztény hit és erkölcs erején épült és annak Krisztustól rendelt öre a pápa.

— A pápa magas római székéből nem látja a mi bajainkat. Üljön hát békén ott és ne ártsa belé magát a mi ügyes-bajos dolgainkba.

— Legfőbbb osztályos bírása Ő minden földi ügyek-

nek. Ő szab rendet és igazságot valamennyi ártó vetélkedésben. Ez az Úr rendelése. Ő Péter sziklája.

— A császár ugyancsak döntögette már ezt a sziklát. És ha kell, megrázom én is...

A legátus szava most fölsattant:

— Akkor hát érezni fogod sujtó karja erejét. A mi Urunk Krisztustól kapott hatalmánál fogva kiközösít Egyházából. Bezáratja országodban a templomok menedékét. Elnémítja a harangok nyelvét. Eltiltja népeid lelkét a szentségek kegyelmétől. Mint Jozsua a napot, megállítja birtokod határán Isten tekintetét.

Karcsú, szőke vitéz vált most ki a király kísérő udvarnagyai közül, akik kétoldalt szorongtak a sátor félkaréjában. Homloka tüzelt s a szeme lángolt, mint sisakja alól kilombosodó aranyfürtjei:

— Sire, — kiáltotta csengő hangon — Istenemre, nem tűrném, hogy valaki, ha Isten fülkent szolgálja is, így leckéztessen, míg kard van az oldalamon.

— Akkor először téged taníthatna tiszteletre — vágott vissza a legátus, majd a királyhoz fordult:

— Kinek van joga ahhoz, hogy lovagi viselkedésre oktassa Franciaország királyát?

Fülöp-Ágost, hogy élet vegye a legátus szavaiban lappangó rejtett fullánknak, nyomatékosan mondta:

— Rokonom és frigyes társam áll előtted, Richard, Guienne hercege, Anglia trónjának örököse.

A legátus most büszkén fölemelte a fejét:

— Értem már átkodottságodat. És nem csodálkozom pártütő, pogány beszédeden. Fertőzött ez a hely, ahol a király azzal tart testvérfrigyet, akit Krisztus helytartója kivetett a keresztény közösségből. Miért nem választasz esőket mindjárt Saladin szultánnal?

Richard herceg már minden izében reszketett, éresztyűs keze nagyot csattant kardja markolatán:

— Elhallgass, barát — ordította magából kikelve. — Éppen úgy nem parancsolsz itt, mint urad, aki alatt reszeg, ropog a szikla. Veszedelmes férgek fúrják. Feketén kígyóznak ki már itt minden sziklarésen. Prófétákat szült a barlangok vemhes odva és a nép tódul a nyomukba. Nem kell már nekik Róma zsarnoksága. Itt a szabad sziklák vad meredélyein sarjad a lázadás. És ha urad meg nem zabolázza végtelennek álmódott hatalmát, ledöntöm rogyadozó trónját és a fekete profétákat ültetem helyébe. Megteszem, ha úgy tartja kedvem.

Döbbenetes csönd támadt ezekre a káromló szavakra. A vitézek keresztet vetettek. Talán attól féltek, hogy a megbántott egek haragos villáma menten lesujt és felgyújtja a király sátorát. Fülöp úr is csak állt dermedten. De a legátus most hatalmasan fölszálasodott. Kezét parancsolón nyújtotta ki a herceg felé s a szava dörgővé erősödött:

— Távozz innen, Sátán prédája, megátkozott és kivetett a kivetettek között! Lehelletedtől szennyes lesz a levegő és poklosságtól mételyes, amihez ér. Pusztulj a szemem előtt. Kiveled a keresztények közösségéből, mint nyűves kossal a nyájból!

Tovább nem folytathatta, mert Richard herceg, aki nek arca hirtelen olyan fakóra sápadt, mint a halottaké, odaugrott elébe és kirántva széles, kétélű pallosát, már félelmes villanással csavarta feje fölé, hogy rettenetes csapásával örökre elnémítsa a becsmérő beszédet.

De mielőtt még lesujthatott volna a pallos, Fülöp király elébe vetette magát és vállával olyat döfött a hercegen, hogy ez megtántorodott és a legátusnak szánt esa-

pás vakon zúgott alá s rettenetes ereje mélyen befűrödött a sátor földjébe.

A herceg dühét ez még csak fokozta. Kétmarokra kapta pallosát és úgy cibálta ki a földből. Vont pallosok érefala sorakozott a legátus elé, de úgy látszott, hogy a féktelen haragú herceg nekiront a túlerőnek is és rettenetes vérontást kezd a király sátorában, amikor kívülről kürtszó siralma tépett bele a sátorra dermedt feszült csöndbe.

A kürtszót tompa, szaggatott dobpergés követte.

Mindenki felfigyelt. Nem volt ez szokott tábori jel. Egészen különös oka lehetett a szívremegtető, egyhangúan dobbanó zenének.

A kürt és tompa dobpergés közeledett.

Most lebbent a sätorkárpit és a bejáratnál angol királyi heroldok jelentek meg a Plantagenet-ház címerével. De a címert fekete fátyol vonta be.

A heroldok közül egy lovag lépett a csupasz kardjával tétován álló Richard felé és térdet hajtott előtte.

— Sire — rebegette.

— Ez a cím csak atyámat illeti — mondta a herceg és hangjában balsejtelem reszketett.

— Atyád nem hallja már. Szólíthatják a legméltóságosabb címekkel. Reggel örök álmra húnnya fáradt szemét. Utolsó szavával még téged keresett. Téged kívánt látni, aki mint mondta, annyi keserűséget okoztál neki. Aztán Henrik fiával beszélt, akit szintén harcok téptek el tőle s akinek utolsó szívedobbanását éppen úgy nem hallhatta, mint te most az övét. Mire a Canterbury érsek úr az utolsó útravalóval ellátta és a szent kenéseket elvégezte rajta, már el is halt a szava és örökre elfogyott a lélekzete. Sire, dugd hüvelyedbe a kardodat és fuvass ta-

karodót a kürtökkel. Nem itt a helyed az ellenség sátorában. Hagyd ezt a haszontalan háborúságot. Térj meg velünk sátorodba. Ott királyatyád ravatala, Angliában pedig az ország trónja vár.

Richard herceg csak állt némán. Tekintete messze kalandozott. Mintha csak lélektelen porhüvelye támaszkodott volna kardjára, amelynek széles acélja meghajlott terhe alatt.

Az egész sátor feléje feszült. Minden pillantás úgy tapadt rá, mint a vaspár a bűvös erejű delejre. De a herceg közömbös volt minden tekintet iránt. Nem érezte magán a szemek tüzeit. Lelkében valami emberfölötti tusa háborgott és olykor egy-egy nagy belső megrázkódtatás ereje végigvonaglott az arcán.

Percekig meredt így maga elé.

Aztán megtántorodott. Lezuhant a földre és odaborult a porba a legátus lába elé:

— Atyám, bocsáss meg nekem és könyörögd szegény lelkemnek a Mindenható kegyelmét. Az Úr legyen irgalmas hozzám.

És a legátus lehajolt a porban fekvőhöz, felemelte magához és megcsókolta.

A föld paradicsomkertje volt ez.

A tenger kék mosolyt sugárzott. A pazarló természet süppedő, zöldbársony szőnyeget terített az enyhé lankákra. Közben egy-egy bércóriás állt őrt magasba nyúló szirtkopjával. Vad folyók tajtékos habja zuhogott az álmos völgyek homályába. S a szikrázó hódiadémos tetők narcisszusi vággyal bámulták magukat az azuros tótükrökben.

Hajnalra kelve és alkonytájt haragosan parázslottak

a kopasz mészsziplák és a virágpompás mezők andalító édességébe odvas barlangszádák ásították bele borongó titkukat.

A szelíd báj megejtő varázsa tusázott itt a borzongató félelemmel. A karsú, fehér tornyok ezüstsavú hangjait talán láthatatlan angyalkezek lóbálták. De a Fekete Hegyek rengetegeiben, évszázados törzsek lomboltos oszlopesarnokaiban, régi, rossz hírű romok zugolyai közt ősi pogány idők babonás lényei élhettek még. Baklábú faunok viháncolhattak dévaj nimfákkal és az irdatlan bozótokból éjszakánként a Gonosz szakállas farkasainak kárhozott vonítása dalolt versenyt a kísértetes széllel.

De a mélyívű öblök partján, a termékeny folyóvölgyekben a magányos büszkeségben tornyosuló bércek fensíkjaian kincses városok állottak, messze fehérlő, csipkés, tornyos, erkélyes kastélyokkal. Barcelona, Perpignan, Montpellier, Narbonne, Béziers, Marseille, Carcassone, Foix díszes tetőikkel, cirádás ormaikkal, óngyűrűkbe foglalt színes ablakkarikaikkal, amelyeken szivárványt gyújtott a bűvész napsugár, mint színes drágakövek ragyogtak a feljűk siető vándor elé.

Derűsebbek, zsidongóbbak voltak itt az utcák és terek, mint a komor északi városok szűk sikátorai. Még a nehézkes román ívek is könnyebbekké váltak, megkarsúsodtak a sok keces faragás díszétől. A paloták kiugrói fölött oszlopos loggiák kacagtak bele a kékségbe és teleüdövel szívták a timiántól, levendulától, vad rozsmaringtól balzsamos fuvalmat. A déli órákban a nap égő heve ellen világos, sávós szöveteket sátraztak fölűk s a szelők, mint szakadatlan örömműnep libegő lobogóit rázták, csattogtatták sok lènge fodrukat.

Valamennyi déli város közt a leghatalmasabb, legsebbe és leggazdagabb Tolosa volt. Még Hursio gót vezér alapította, aki megtörte volt a római császárok uralmát s azóta az ő fiai és unokái uralkodtak itt. Falai alatt már lapályra ért és megszeliült a Garonne. Fővárosa és középpontja volt annak a csodálatos világnak, amelyet a hómezős Alpok és a napsütötte Pyreneusok között, a Loire szőlővel borított lankáitól le az Azurpart óriás kertjéig igéző varázsú költészet zengett be. A szerelem szívekbe írt törvényei kormányozták ezt a földet. Ünnepeért, táncért, fényért rajongó népében az északi vér keveredése hűtötte a déli tüzet és mór beszüremlések gyújtottak benne vágyat távoli, titokzatos kabalák bűbája iránt.

A franciák Toulousenak nevezték és királyuk legfőbb hűbérura volt fejedelmének. De Raimon gróf, e néven már ötödik, dús városában, mint független úr kormányozta terjedelmes birtokait. Hadat viselt az angol király ellen. Dacolt Aragónia királyával és minden fejedelem keresve kereste értékes szövetségét. Országa nagyobb volt, mint a francia királyé. Tizennégy nagyhatalmú vazallus gróf hódolt neki, mint hűbérurának. Az övé volt Narbonne hercegség. Aquitánia és Provence térei nem ismertek hatalmasabb urat nála és őt tekintették a déli népek álmában eggyé forrott, latin római birodalom koronázatlan császárának.

A hatalmas tengerek roppant útjait nyitotta meg országa előtt Narbonne, amelynek utcáira és tereire belépett a tenger, akár a messze álmvárosban, Velencében. Gályái véle versenyezve hordták az aranyat, drágaságot s az ismeretlen földek dús terményeit fűszeres, napvarázsos keleti partokról. A tolosai nagyúr hűbére volt a fel-

legülte csúcs kemény sziklavára, Foix és a Foix-t őrző őt báróság, ahonnan a Pyreneusok bércei fölött uralkodott.

Az övé volt Montpellier, ahol derűsebb, szabadabban szárnyaló volt a méltóságos tudás is, mint a komor Párizsban a Sorbonne szürke boltjai alatt. Észak felé, pedig az elesitult Aude hajlatában a tornyoknak valóságos köerdejével állt őrt a várak királya, Carcassone.

A tolosai vár hatalmas kövekből rakott bástyafalával maga is kora egyik legfélelmesebb erőssége volt és szinte bevehetetlennek számított. A legbelső övezeten belül magasan és büszkén állt a grófi kastély. Tágas lovagtermei, öblös toronyfülkéi, virágos szőnyegekkel és puha állatbőrökkel beterített, ágyas kemenátái királyi pompával és fénnnyel voltak berendezve. A vastag, nehéz boltívek s a mélynyíflású, keskeny ablakok komorságát tarka faliképek enyhítették. Sötétek voltak a képek színei is, de a mély lilák, a haragos bíborok, a tompa, bronzos aranyok, a sárkányokkal küszködő vitézek, különösen pedig Sátán úr félelmes torzsága, kegyetlen és szilaj kedvtelése felgyújtották rajta a képzeletet és látomásokat varázsoltak a színes ablak karikáin beporló szivárványpásztákba.

A vörös kőből faragott kandallóban nyugtalan lánggal égtek a jószagú fahasábok. A széles szíjhevedereken ringó, vaskos tölgytuskókból díszesre faragott ágyat egészen a közelébe húzták, mert a pattogón zsongó hasábok melege a lángok köré húzódott, mint a fényszomjazó pillék és kerülte a messze, homályban maradt zugokat. Az ágy mögött villogó, rézgyűrűkön omló kárpit redőzött. Haragos zöld selymét dúsan keresztezték az aranyszálak mintái s a kereszteződések síkjaiban soha nem látott mese-

madarak zöldből kékbe csillanó, fémes villódzású tolla pompázott.

Az ágy drága selymekbe bujtatott bőrvánkosain könnyökére dőlve hevert Raimon, Tolosa grófja. Időtől megtört vonásaira imbolygó világot permetezett a gyantás fáklya, amelyet az előbb szúrtak rá az egyik érekandeláber szögére a fegyverhordozók. Ennek a remekművű kandelábernek csodájára jártak a kastély ritka drágaságokhoz szokott vendégei. Granadai mór mester kovácsolta. Pikkelyes, duzzadt begyű, kígyónyakú sárkány volt. Tüskés gerincének középső hegyére erősítették a fáklyát.

A gróffal szemben is ült valaki. Egészen összekuporodva, az állatbőrökkel bélelt székhelyen, az ülést tartó két faragott oroszlán közt. Vén ember volt. Roskadt testű. Homlokát barázdák árkonták. Törtfényű szeme mélyén bánat bóbiskolt. Pedig valamikor alig volt nála szebb szavú trobér. Ventadouri Bernard híre versenyt szállt Provenceban a genciánillatú széllel. És ahová eljutott, ott megigézte a szíveket. Urának, Ventadour grófjának asszonyát is úgy megbűvölte, hogy nem is tudott már egyébre gondolni, csak a lovagra és énekére. Nem volt már se nappala, se éjjele. De kegyetlen férje, hogy ezentúl csak sötét éjszakája legyen, a vár legpenészesebb tornyába záratta, az énekest pedig elűzte udvarából.

Bernard lovag, bánatának súlyos terhével bujdosásnak adta magát, hogy mennél távolabb kerüljön attól a helytől, ahol szíve ilyen fájdalmas sebet kapott. Így jutott el a messze Normandiába, ahol a szőke Eleonóra hercegnőt úgy meghatották régi bánatok szépségétől illatos énekei, hogy talán még forróbban megszerette a szomorú énekest, mint Ventadour grófnéja, aki öblös torony fenekén vezekelt szánandó szerelméért.

De Eleonóra és Bernard trobér holdas szerelmének is hamar siralmas vége szakadt. Henrik angol király kérte feleségül Eleonórát és magastatú hajóin, dagadó vitorlákkal vitte át a haragos tengeren. Bernard úr megint magára maradt elszakíthatatlan ikertestvérével, a bánattal és ismét keserítő kíséretében járta a véget nem érő vándorlások útját. Végre a nemes tolosai gróf fogadta magához, akinek lakomáktól és dalnokversenyektől hangos udvara feledtette tarka forgatagával az énekes örökös szomorúságát.

— Már csak ez a bor tartja bennem a lelket — sóhajtott inkább, mint mondta Raimon gróf és kortyintott egyet az aranykupában gyöngyöző nehéz rousilloni borból.

— A halálnál sokkal szomorúbb a szerelem, — mondta bólogatva Bernard úr — szüntelen sajgó tövis s ha kihúzod, még gyilkolóbban tüzel a helye.

— Mégis szép volt az élet — fohászkodott a gróf.

— Gonosz kórság az élet, — ellenkezett Bernard úr — mázsás teher, a testünk sötét átok úrnája, Sátán úr ármányos keze formálta.

— Igaz, sajog minden porcikám, égő szaggasztások hasogatják a bensőm, a mellem lyukas fujtató.

— Szabadulás lesz a halál.

— Mégis iszonyat szorongat. Milyen a lépés a láthatatlan küszöbön át?

— Öröm, boldogság! Belehullni a nagy éjszakába. Aludni álomtalan és nem tudni Róla.

— A bánat elvette az eszedet, Azon a sötét kapun túl kezdődik az igazi élet. Vége nem lesz soha. Örök hányódás és ki tudja, milyen pállott és gyötrelmes poklok.

A gróf fájdalmasan nyögött, szeme riadtan kerülte a láng ide-oda táncoló fényét.

Feje lecsüggedt. Nem volt ereje a kupát emelni.

Mikor újra felpillantott, mintha valami enyhülés derengett volna tekintetében.

— Békét akarok... Hozass papot!

Bernard úr felesattant:

— Papot? Hát ezért oktattalak a tökéletes tanra. Ezért tártam fel előtted a titkokat, a nagy Manes, a chaldeus mágusok és a rejtelmes Trismegistos bölcsességét?

— Békét akarok... háborog a lelkem... Fertelmes fenevadak marcangolják... tüzes karmokkal... Elvesztem!

A gróf felsikoltott és zihálva hanyatlott hátra a vánkosoakra.

Bernard úr mélyen megrendülve állt föl. Raimon gróf arcán ott vonaglott a haláltusa kínja. Homlokán fagyos veríték gyöngyözött. Foga összeesikordult.

Bernard úr odahajolt hozzá. Egészen közel. Olyan sűgva mondta, mint aki a gyűrött vánkosokban is ólalkodó füleket sejt:

— Raimon, miért inogtál meg? Tudom, mit áhítasz. A nagy consolamentum erősítését. Látom. Betelt az idő. De nem tudod békében lehűyni a szemed, hogy tested bálványtemplomát lerombolva, tisztult lélekkel semmisülj bele a mindenségbe. Mert nincs itt senki a Tökéletesek közül, aki a végső vigasztalás szabadító jelével megoldozzon.

— Elvesztem — lehelte az aggastyán. Köszvénytől görcsös ujjai ökölbé görbültek és az arca úgy eltorzult, mintha egész teste egyetlen tüzes kincsomóvá gubancolódott volna.

Bernard szinte könyörgően kérlelte:

— Raimon, kegyelmes nagy uram, ne hagyd, hogy homályba borítson a kín! Légy ura magadnak. Miért vesztél volna el? Itt van számodra a szabadító endura legfőbb próbája. Rombold le magad a test épületét és a halállal testvérfrigyre lépve vágj utat lelkednek, hogy a szellemek fényébe olvadva megsemmisüljön.

A beteg most emberfeletti erővel dobta föl magát. A hörgés úgy szakadt ki zörgő melléből, mint sikoltás, amelyet láthatatlan vasöklök fojtogatnak. A szó véres tajtékkal bugyborékkolt ki a száján.

— A poklok... ereje... Bernard... Bernard... ha van könyörület... irgalom... szemernyi a szívedben... Verd el innen őket... a fertelmes férgeket... keresztel verd...

Szeme tévetegeten révedt körül a falakon. Talán keresztet keresett.

De kereszt nem volt sehol.

A beteg újra visszahanyatlott és makacs kétségbeeséssel rebegte megint:

— Elvesztem.

Bernard úr csak nézte és ügyefogyott tehetetlenségében a kezét tördelte:

— Ha ilyen rettegés lakik szívedben a végső órától, miért nem kísértetted magad mindig két Tökéletessel, mint Saissac úr. Azok láthatatlanul járnak a sarkában és soha, pillanatra el nem maradtak a közeléből, hogy ha véletlen az óra ütne, mindig kéznél legyenek a nagy consolamentum kegyelmével.

A beteg rá se hallgatott. Gondolata egészen másfelé járhatott. Csak néha buggyant fel száján egy-egy hörgésbe tört szó. Ez mutatta, hogy magában szemmel nem

látható lényekkel tusázik. Talán a halált próbálta minden áron visszatartani. Mert néha a levegőbe kapott a keze és vadul markolászta a semmit. Vagy talán a halálnál is dermesztőbb démonokkal küzdött?

Most belelankadt a küszködésbe. Teste elernyed. Egyhangún hörögött. És a hörgések közt mintha ez a szó próbált volna értelmet kapni kéken didergő ajkán:

— Fiam!

— Az ifjú Raimon úr Narbonneba ment, — mondta Bernard úr — hogy rábírja a gőgös érseket, siessen ide Tolosába. De úgysem jön. Ki vagyunk közösítve. Ha csak a halál nagy parancsa meg nem oldja a kemény rendelkezést.

A haldokló talán megértette. Vonagló arcán mintha a remény halvány sugara rebbent volna át.

Ám Bernard úr tovább folytatta:

— Ha jön is, ha elindult is, nem érhet ide. Mert én esedezve könyörgök a meg nem ismerhető istenhez, hogy soha ide be ne tehesse tisztátalan lábát.

Raimon gróf felordított. Olyan kétségbeesett üvöltés volt ez, mint mikor a kínvallatásnál a pribékek fogása eltalálja a legfájdalmasabb pontot. A két térde fölrándult. Feje erőtlen elhanyatlott és vér habzott föl a szája szélén.

Bernard érezte, hogy itt az utolsó pillanat. Maga is majd eszét vesztette a könnyörülő fájdalomtól, mert őszinte szívvel szerette a grófot. Felugrott, hogy kitaszítsa a nehéz tölgyfaajtót. De erőtlen, felindulástól reszkető keze tehetetlennek bizonyult. Azt se tudta már, mit csinál. Két kézre kapta széles pallosát, úgy csapkodta vele az ajtót.

— Orvost... orvost!... — üvöltötte. — Miért nem rohan az a tisztátalan zsidó eb.

Az orvos minden szerszámával ott várakozott egy közeli kemenátában. De napok óta virrasztott már és most ólomsúllyal szállt rá az álom. Nem bírta vele. De nem is nagyon küzdött ellene. Tudta, megmondta Bernard úrnak is, hogy Raimon úr számára nincs segedelem.

Hiába dúlt-fúlt Bernard úr, a roppant kastély némán, süketen borult rá. Most érezni kezdte rémséges egyedülvalóságát a döbbentő magányban. Félelem fogta el. És most már csak a rettegés vak rohanásától, a céltalan dúlás dühétől fűtve hadakozott a pallosával. Vagdalkozott jobbra-balra. Ékes faragásokat szabdalt le. Nehéz brokát kárpitokat hasogatott össze.

Éppen újra csapásra emelte kardját, amikor megcsikordultak fenn a rézgyűrűk, az egyik kárpit mögül feketetaláros, sápadtarcú férfi lépett ki.

Bernard úr karja erőtlen hanyatlott le. Megismerte a belépőt. A titokzatos próféták közül való volt, akiket Tökéleteseknek neveznek a hegyvidék lakói. Tudta, hogy a feketetaláros a consolamentumot hozza.

— Ki vezérelt ide, — fordult a belépőhöz — milyen bűbájos látással érezted meg, hogy itt benn veszendő lélek körül ólálkodik a sötétből támadó halál?

— Nincs ideje most a kérdéseknek. Sietni kell, — felelte kurtán a Tökéletes és már indult a haldokló fekvőhelye felé. Bernard úr a nyomában.

— A narbonnei érsek már útban van. Tudtam, hogy haldoklóhoz jön, de ezt a lelket nem veszi el tőlem, — mondta félig csak magának a feketetaláros.

De Bernard úr hallotta.

— Hála legyen neked, uram, — rebegette elérzékenyülve.

Már ott voltak a haldokló ágyánál. A Tökéletes rápillantott a grófra. Ez nem tudott szólni, de szemében még égett az értelen világa.

A feketetaláros most rövid parancsokat adott.

— Fogd meg a vállát!

Bernard úr remegve nyúlt urának és barátjának két hóna alá. A Tökéletes két lábát fogta meg. Aztán óvatosan letették a szőnyegre lábbal keletnek.

— Térdelj a fejéhez és tedd két kezéd a homlokára, — parancsolta a Tökéletes, azután mélyen benyúlt fekete talárja alá és négyszögű kis fehér szövetdarabot vett elő. Odaillesztette, ahol még érezte a haldokló restülő szívdobbanását és csontos tenyerével rásimogatta. Aztán a gróf lábához térdelt. Két kezét egymás mellett laposra merevítve nyújtotta a haldokló fölé és soha nem hallott, érthetetlen szavak mormolásába fogott.

Bernard úr közben mély megilletődéssel hajolt testvérbarátja fölé s szemével éppen annak tágrameredt, két törni készülő szembogarába látott. De ez a látomás valami mondhatatlan iszonyat lehetett, mert Bernard úron egyszerre fagyos borzongás bizsergett végig. Vacogott, mint keserves kereplő verődött össze a foga. Remegett egész belseje, minden ízébe valami baljós szorongás szivárgott nyirkos zegernyéjével. Rettenetesebb volt ez a halál sejtelménél.

Bernard úr nem tudott már Raimon grófra nézni. Elfordította a fejét, de bárhová nézett, a fáklyák rőt udvarában, a torz sátánképektől tarka falakon, a kárpitok színjátészó szövetén, a boltozatok alá húzódó ho-

mály borongásában csak ezt a két iszonyatba kövült szemet látta.

Most érezte, hogy a gróf homlokán nyugvó keze alatt rándul egyet a test. Valami hördülést hallott. Olyan volt, mint rövid, befelé hulló csuklás. Mintha sóhajtás legyintett volna meg. Elfordította arcát. Aztán mély mozdulatlanság és csönd szakadt reá és vele együtt a mindenségre, amelynek köddé mosódott tétovaságából csak a két szem mondhatatlan iszonya sugárzott felé.

Végre meg mert mozdulni. A gróf mereven hevert a szőnyegen. Arcára már halottas sápadtság ömlött. A Tökéletes eltűnt a teremből.

Bernard úr most megpróbálta, hogy lezárja a halott szemhéját. De a szem nem csukódott be. Nyitottan, tágra meredten szegeződött Bernardra.

Hajnalban megérkezett az ifjú Raimon gróf a narbonnei érsekkel. De már csak apja holttestét látta. Ő is megpróbálta lezárni a halott szemét. De hiába volt minden erőlködés: a két szem nyitva maradt.

Az érsek úr pedig megengedte, hogy húzzák meg a harangokat. De a harangok nyelve megbomlott és csak rekedt, szaggatott kondulásokat hallatott, mint mikor nagy veszedelemben félre verik őket.

Bernard úrnak pedig ettől kezdve nem tudták szavát venni. Sietve búcsút vett az ifjú gróftól és bevonult a daloni kolostorba. Nehéz penitenciát tartott. És soha nem szólt többé senkihez, csak bőjtölt és imádkozott, míg el nem jött érte a szabadító halál.

A nap tűznyilakkal záporozta a fehér sziklákat. De a sziklák izzó márványáról visszapattantak a nyilak és bomlott sziklarajokban csüngtek a mozdulatlan levegő-

ben. Vakított minden. A végtelen tenger, amely millió gyémántot táncoltatott remegő kék redői közt, a szeszélyes szirtfokok, az egész kietlen és éles, makulányi zöldtől nem enyhült táj. De legkáprázatosabb tündökléssel csillogott az egekbe torkolló hegytető meg nem moccanó hóbóbitája, amely szinte szemfényvesztő varázslatnak tetszett itt a pörkölő aranyizzás koronájaként.

— A yorki judásoknak nem volt ilyen melegük, mikor a kereszteseim aranyat préseltek belőlük, — mondta az egyik a két lovag közül, akikkel fáradt lovaik tikkadtan kapaszkodtak fel a hegynek kanyargó ösvényén.

— Különös nép, — folytatta — olyan mint a delej, de nem a vasat vonzza, hanem az aranyat. Ha valahol tanyát ver, úgy sereglik oda a pénz, mint íváskor a hering.

— Sire, — felelte a lovag — nálunk a szép Languedocban kitanulták már ezt a fejedelmek és úgy segítenek a dolgon, hogy őket ültetik be a kincstárba. Ha már úgy ragad hozzájuk a pénz, ragadjon ott. Carcassoneban is, Tolosában is zsidó a kincstáros mester.

— Jó lesz ám, Peire, ha a fejedelmek körüldöngetik néhanap a kincstári ládákat, mert még az aranyuknál is több a fortélyuk. Jeruzsálemért nem nagyon lelkenedeznek, pedig az ő városuk volt. A Saladin tized sem volt ínyükre. Hanem, mikor a felzúdult nép őket kezdte tizedelni, hogy meglegyen a tized, bizony csak előkerültek a tallérok, meg az aranyfontók, de olyan rejtekek-ből, ahol még álmodni se merték volna.

— Oh, Sire — szólalt meg a lovag, akit a másik Peirnek szólított és a szemében lobbant fény átragyogott még a táj fojtogató fényességén is. — Oh, Sire, a léleknek is vannak ilyen rejtekezései, titkos rekeszei,

kettős fenekű ládái, amelyben jól eldugja kandi szem elől, mohó kéz ügyéből legdrágább, legféltettebb kincseit. Mert van lélek, amelyet folyton lobogó falánk tűz emészt, akár a távoli Indiák hegyeinek vemhes méhét és tüzes kínjaiból szüntelen születnek a szivárványszínű drágakövek, a tengerszín smaragdok, vérmámoros rubinok, sötétkék egek azurbányáiból hullott zafírok, gyémántok, amelyeknek parányi kristályában egész tűzvész szorong, bűbajos hatalmú calcedonok és ki tudna felsorolni minden drágaságot a Hesperidák aranygyümölcsétől a Golcondák kápráztató kincséig. Van lélek, amelyben garmadával érik ez a kincsszüret és mámorában a szertelen vágy királyi tékozlással szórni ezeket a szikrázó drágaságokat, ontani, mint záport, édes lepkeléptű lábak elé teríteni, mint vastag szőnyeget. De van úgy, hogy rút, rőfögő sertések elé hull az aranymag sárossan gázoló lábak, habzsoló, csámcsogó szájak-moslékjának. Ilyenkor jó a legtitkosabb láda fenekére zárni a kincseket. Fordítani az arcon és a lélek másik fenekét mutatni. Elrejtekezni igazmagunkat, Sire! Mint Tristan úr, tudod, aki Tantris néven az eszelős bolondot komédiázta, hogy túljárva mindenek eszén, a közelébe juthasson annak, akiért igazán bolond volt. Jaj, de kinek ad az élet ilyen részegítő szépségű, édes, gyönyörű örületbe hajszoló Isoldát?

A lovag elhallgatott. Nem tudott tovább beszélni. A külső és belső forróságban elfogyott a lélekzete. Csak a szeme lángolt fel szomjas epedéssel a havasan tündöklő csúcsra.

Peire Vidal volt ez a böszavú lovag, a leglelkismeretlenebb és legkalandosabb álomkergető a troberek közt. A dalkedvelő Tolosa kék ege alatt született. Raimon úr

udvarában mindig időzött néhány a legünnepeltebb énekesek közül és az ifjú Vidalra gyorsan ragadt a példa. Még egészen zsenge korban járt, mikor már túlszárnyalta mestereit. És Raimon gróf örömmel tartotta volna magánál udvari költőjének, de Vidalt a végtelen világ hívta. Udvarról-udvarra vándorolt s forgandó sorsa hol a csillagokba emelte, hol feneketlen szakadékok ásító torkába lökte. Szertelen lelke kész lett volna minden tébolyra. Vásári bohócok fintoraival tűzött volna csúfot nemes művészetéből, csak hogy egy mosolyt csaljon Adalázia arcának rebbenéstelen márványára.

A marseillei udvarban már másik énekest is talált, valami Fuleót, vagy ahogyan az udvarnál nevezték Folquetet, aki mint hűséges, de szemlátomást fogyó árnyék kísérte Adalázia minden lépését. Adalázia csak játszott hódolóival. Csalfa ígéretekkkel hitegette őket és gyönyörködött kínjaikban. Hiába emelte Vidal a láthatatlan mennykárpitók tündöklésébe, hasztalan énekelte, hogy Adalázia egyetlen mosolyát nem adná Manuel bizánci császár száz, arannyal rakott tevéjéért, az ő sorsa sem volt rózsásabb, mint a siránkozó Folqueté. De míg ez magát emésztette, addig Vidal tovább vándorolt, hogy új egek alatt új szerelmek mézének mérgét keresse.

Így jutott el Foixba, ahol a gyönyörűséges „Loba” gyötörte meg olyan megaláztatásokkal, amelyekhez hasonlót még nem szenvedett hölgyéért mindenre kész lovag. A szép Etiennette Penautiert nevezték nőtény farkasnak, mert szilaj és kegyetlen volt, mint az erdei dúvadak és akinek szívét megsebezte, azt szerette véresre marcangolni. Kegyetlen végzetét Peire Vidal sem kerülte el. A büszke úrnő még várába sem engedte be a szánalomra

méltó énekest, aki királyok és királyasszonyok kedveltje volt. Azt állította, hogy Vidal urat senki sem ütötte lovaggá. Bitorolja ezt a címet, míg ő a lovaggáütés szertartásáról nem gondoskodik.

Erre is hamarosan jött alkalom. A megvetett szerelmes, hogy e kevély úrnő figyelmét magára vonja, farkasfejet tett sisakjára és paizsára is farkasfejet festett s a lándzsaöklelő tornákon mindig a farkas jegyében győzte le ellenfeleit. De a szép Loba ügyet sem vetett rá. A kétségbeesett szerelmes most farkasbőrbe bujt és mint félórült kujtorgott a Loba kastélyát környező erdőkben. Ha holdvilág sütött a várra, a bástyák alá merészkedett és eszeveszett fájdalmában felüvöltött a csipkés tornyokra, amelyeknek ablakai mögött gonosz örömmel kacagott a szívtelen úrnő.

A tréfának hamar gyászos vége lett. A kegyetlen Loba gondolt egyet s vadászaival és a vad hegyipásztorokkal meghajtatta a foixi erdőket. A farkasbőrbe bujt lovag is belekerült a hajtásba. Hiába próbált menekülni. Agyonhajszolva, teljesen kimerülve utolérték s félholtra verve, vérbefagyva hurcolták be Cab-Aret várába, ahol akkor Loba mulatozott. És Vidal ebben a gyötrött megcsúfoltságában se tudott másra gondolni, mint szerelmére. Összeszedte minden erejét, az úrnő lábához borult és könyörgött, hogy csak a sarujáról lehulló port engedje megcsókolni. De a szívtelen csatlósaival dobatta ki várából.

Hónapokig ápolták Peire Vidalt. Akkor elhatározta, hogy hátat fordít a szerelem csalfa játékainak, szakít a világ hívságával és a Szentföldre megy, hogy ne gonosz némberekért, hanem az Üdvözítő egy Istenért vérezzen ezentúl. Keresztet vett és csatlakozott a lovagok virágához, Oroszlánszívű Richárd királyhoz, aki rokonával, Fű-

löp királlyal már hajóra szállt tenger hadinépével, hogy visszavegye a hitetlenektől a Szentsír városát és most Sicilia szigetén tartott pihenőt és készült a továbbindulásra.

Peire most is elkísérte a királyt, aki kalandos útra vállalkozott. Meg akarta keresni az Aetna oldalának valamelyik barlangjában a messze híres Joachim remetét, aki ismeretlen földekről jött ide. A Lipari szigeteken és a kalábriai hegyek barlangos, vad vidékein szigorú szabályú remeteségeket alapított, ahol szüntelen a titkos jelenések könyvét olvasták és minden állati eledeltől megtartóztatták magukat a halállal társalkodó remetebarátok. Ő maga itt húzódott meg egy sziklaoduban. Gyökéren és erdei gombákon kívül egyebet nem vett magához és titkos értelmű, félelmes beszédekkel tartotta rémületben az egész környéket. Úgy tudták, hogy prófétaerő lakik benne. A jövődőkbe lát és borongós szavai az Antikrisztus idejének eljövetelét hirdetik.

Richard király is hallotta hírét, hogy a remete Jeruzsálemben különös hatalmat kapott az Úrtól Szent János titokzatos evangéliumának értelmezésére és most, nagy vállalkozása előtt, szeretett volna bepillantani jövődő sorsa rejtelseibe. Üzent hát a remetének, hogy keresse fel őt Messinában. De a remete nem mozdult barlangjából. Értésére adta a királynak, hogy ha tudni kíván tőle valamit, neki kell barlangjába elfáradnia. Richard királyt előre figyelmeztették, hogy fáradságos ez az út s babonás látomások és döbbenetes csodajelek rémségei környékezik, mégis vállalkozott rá. És akadhatott-e más kísérete, mint a mindig és minden kalandra kész Peire Vidal.

Akármilyen veszedelmes volt is ez az út, Richard

mégis vállalkozott rá, mert lelkiismerete hajtotta. Féktelen indulata megint urrá lett rajta és útban a Szentföld felé is eltántorodott igazi céljától. Normann őseinek dél arany és kék csodáit áhító vágya fellobogott benne itt Sziciliában, lebírhatatlan kényszer hajszolta, hogy mélyzöldekben borongó, ködök gyászából komor országaihoz meghódítsa ezt az opálos, azúr gyönyörűséget. Elfoglalta Messina várát és lobogós kopjáját kitűzte a legmagasabb torony ormára. De a francia király kényszerítette rá, hogy levegye onnan a zászlót. Richard féktelen áradású lelkében bosszút lihegőn sajtott ez a megaláztatás. Mikor hajói mind megérkeztek, földrengetőn dobogó hadával haláltobogó haraggal indult a francia király ellen.

Már-már úgy volt, hogy a testvérhadak egymásba robbannak, Richard szélkakas lelke azonban az utolsó percben megint fordult egy nagyot. Egyszerre mélységes megbánás fogta el a heves királyt. Szinte féktelenül tombolt most magábaszállása is. Megállította hadait és egy kápolnába összehívta a hadakat kísérő összes püspököket és apátokat. És ott a két sereg színe előtt nyilvános penitenciát tartott. Megszaggatta ékes köntösét. Fejére hamut hintett. Azután három nyaláb jó hajlós vesszőt adott át a püspököknek és térdre vetve magát előttük úgy könyörgött nekik, hogy ugyanúgy vesszőzzék meg, mint Pilátus Urunkat megvesszőztette. Mély alázattal, mint szelíd bárány, tűrte a kegyetlen vesszőzést. A különös szertartás után pedig ellenállhatatlanul feltámadt benne a kívánság, hogy a barlangok félelmes prófétáját meghallgassa.

Hajnal óta lovagolt már kísérőjével, Vidal úrral, hogy Joachim remete barlangját megtalálja. Most a verejtékes út végén olyan szűk és meredek ösvényhez érkez-

tek, amelyen már csak gyalogszerrel mehettek tovább. Bevezették hát a lovakat egy magas sziklafal árnyékába és pányvát vetettek lábukra. Azután nekivágtak az ösvénynek. Vidal úr elméje álmodott.

— Szép ország, — mondta — csak ne fogadná olyan kitárultan a nap szerelmét. Egyszer bolygásaim közben találkoztam Ámor úrral. Fehér paripán ügetett és mögötte sugárruhába öltözött a megejtő Szerelem maga. A legesodásabb nő, akit valaha láttam. Szépsége rám süttött, mint július delelőjén a nap. Akkor se volt ilyen melegem.

— Mi még izzóbb földre készülünk. Két tűz fog ott pörkölni. A lobogó csillag ömlő hévsége és a harc tüzének forrósága — felelte Richard király.

— Nem is tudom, Sire, mi hajt olyan messze, szinte másik határára a földnek. Itt hever lábadnál a földi paradicsom. Fogadd el, félig már a tied.

— Keresztet vettem. Nehéz esküszóval kötöttem magam. Szentségtörő pogány tapodja az Üdvözítő lábnyomát.

— Sire, ne vedd zokon, de nincs bizodalمام hadad erejében. A te bátorságod és heved bérceket dönt. De a had elapad. Megeszi a messzeség. A távolok étvágya szörnyű mohó. Tudod, hogy Frigyes...

— Mit tudsz a rótszakállú császárról? — vágott szavába hirtelen a király.

— Csak volt császár, uram.

— Mi történt vele? Elesett harcban? Megölték? Pártütés?

— Megette a messzeség. Forróság kínozza a mindent kiszikkasztó napban. Mikor a Seleucos-folyóhoz értek, egészen mámoros lett a hús víz lehelletétől. Ledobálta ma-

gáról a ruhát s belevetette magát a habokba, hogy úszva keljen át a vizen. De a folyó zord hegyek zimankóját hömpölygette jeges vizében és a császár felhevült teste egyszerre görcsök guzsától lett merev a dermesztő áradatban. Karjának, lábának nem volt ereje, hogy kemény csapásokkal tartsa fönn magát. Mire vitézei partrahúzták, élettelen volt már a teste. Tegnap hozták nekem a hírt magyar földről.

— A császár pallosa félelmetes irtója volt a pogány hadirendeknek. Nagy veszteség, de megmaradt a hada.

— A császár nélkül nem ér sokat. És te se gondold, hogy Fülöp király hű frigyese. Azt várja csak, hogy kiadd erődöt a pogány ellen, menten rácsap valamelyik virágzó tartományodra.

— De Peire, az Úr földjén elpárolog a szívekből az ilyen hitszegő álság.

— Mit bánja Fülöp király az Úr földjét, ha nagy földek ura lehet. Sire, most csak hirtelen cselekedet és néhány bátor kardesapás, tied Sicília. Átléped a szorost s eléd hull Calabria és Apulia. És mi akkor néked megnyerni Tolosa grófját; Narbonnet, Carcassonet, az egész öblöt s mögötte a bércek bátyás övét a kőszáli sasfészekkel. Rég idegen már nekik a sötét sóhajú Párizs és a sok kapzsi, vérszomjas frank nagyúr. Kék kacagású, édes daloktól zengő, rideg vasjármoktól szabadult déli birodalmat áhítanak. A tied lehet most ez az egész déli ragyogás. És akkor ura vagy a tengereknek napnyugat és napkelet felé. És hiába Saladin minden vitézsége, szabad az út számodra. Nines, ami feltartóztasson, mint könnyű préda hull öledbe Jeruzsálem és minden vár, amit azért emeltek, hogy az Úr áldott szülőföldjét és szent sírhelyét védelmezze.

Peire Vidalt úgy elragadta a nekibomló képzelet heve, hogy elfelejtett meredeket, forróságot. Nem állt meg sem a beszédben, sem a felfelé törő lendületben. Sőt amennyire a meredek engedte, még szaporázta is lépkeit. Karját kitarva fúrta magát fel a magasba, mintha magához akarta volna ölelni az egész déli végtelenséget. Richard király alig tudta követni.

Egyszerre mégis megtorpant. A forróságba bívós áramlat csapott. A fehérén villogó mészsziklák között fekete odu tátongott eléjük. Az ösvény egyenesen beletorkolt egy barlang nyílásába.

Joachim remete magányához érkeztek.

Mikor a nagy külső fényességből a homályba léptek, alig látott valamit káprázó szemük. Csak lassan kezdték megszokni a sötétet. Már szemtől-szemben álltak a remetével, mikor észrevették, hogy ott van.

Magas, szikár alakja egészen beleolvadt a környező árnyba, mert talpig érő fekete palást volt rajta. Fakó arc, amelyből zöldtűzű szem villogott ki, olyan volt, mintha törzs nélkül lebegne a feketélő űrben. A remeték-től eltérően nem viselt szakállt, ami még kísértetiesebbé tette ezt a sárgán derengő fejet.

— Vártalak, — szólalt meg a testetlen fő s a király dobogó szívvel hallgatta. — Vártalak, mert tudom, hogy te is tőlem várod a jövőndöt. De mondom neked, nem üdvösséges porhüvelybe zárt halandónak előre nézni az idők méhébe, amely a végtelen és tiszta fényesség része. Akármilyen hatalmas király vagy is, remegni fogsz, mint viharban az árva levél és dermedez a véred az iszonyattól. Ha idáig jöttél is, még jókor visszafordulhatsz.

— Tudni akarom a jövőndöt! — mondta a király és

keze, amely Vidal úrét fogta a sötétben, érezte, hogy remeg a legvakmerőbb kalandok könnyűszívű kergetője.

— Legyen akaratom szerint — felelte a remete.

Azzal megindult a barlang belseje felé. Richard király és Vidal úr követte.

Néhány lépést botorkáltak előre.

Most világosságot pillantottak meg. A falba vágott padkán gyérfényű mécs pislákol. A fénynél már jobban kivette a tárgyakat a pillantásuk, közben a homályt is megszokta a szemük.

Joachim a mécshez lépett. Levette fejről a süveget és a padkára tette. Azután széttárta fekete palástját. Kerek bőrtokot oldozott le a melléről és sápadt pergamentekercset hámozott ki belőle.

— Ide hallgass! — mondta a királynak és a mécs haldoklón pislogó világánál olvasni kezdett.

Hangja dübörgött, mint roppant mélységekre boruló boltok, majd süvöltővé szisszent, mint a sziklasikátorok közt tévelygő szél, olykor szinte kárhozott jajveszékelés csuklott föl benne.

Richard és kísérője kábán és értetlenül hallgatták a kusza szavak dobogását, amelyek mint kínzó korbács-suhintások csapkodtak megrendült tudatukba. Azután egyszerre ráeszméltek, hogy a remete a Titkos Jelenések Könyvének tizenkettedik fejezetét olvassa.

Majd magyarázni kezdte a királynak a félelmetgerjesztő, rejtettértelmű szavak jelentését.

— A rettenetesen tekeröző sárkánykígyó hét lángfúvó fejével és hét lángoló tűzkoronájával maga a nagyhatalmú Sátán úr! Hét feje közül a vér és életontó Herodes, Nero, Konstantius, Mohamed és Melsemuth már elvégezte küldetését. Kihullott Sátán úr romboló kezéből és

a sír árnyába tért. De a hatodik, Saladin, még él és uralkodik s a hetedik, a legtündöklőbb és legrettenetesebb, minden borzalmak kútfeje, az Antikrisztus, nemsokára eljövendő lészen. Saladin fegyverei még diadalmasan gázolnak Napkelet népein és riasztón döngetik Nyugat kapuit. De bételnek az ő napjai is. Sorsán ott ég már a másíthatatlan pecsét. Legázolják a láthatatlan erők és elveszti Jeruzsálemet az országgal együtt.

— Mikor? — vágott közbe az Oroszlánszívű király.

— Hét esztendőre, hogy Jeruzsálemet elfoglalta.

— Akkor hát korán jöttem ide és korán megyek a Szentföldre is — sóhajtotta Richard.

— Mondtam, minek is mennél. Hódítsd meg Siciliát és a déli birodalmat — súgta Vidal.

De a remete már újra megszólalt.

— Soha sincs korán. És nem mehetsz elég gyorsan erről az átkozott földről, hogy a test börtönét dúló fegyverek közt szerezz magadnak hírt és dicsőséget. Mert neved híre országok és népek között szárnyal, amíg itt lakást vesz magának és minden nyűves fattyával nyűzsögni fog a bűn és a rontás. Mert tudd meg, hogy a hétfejtű és hét koronájú Beliálnak hét céda leánya is van: a büszke Dölyf, a falánk Simonia, a szemforgató Képmutatás, az ármányos Csalfaság, a kapzsi Uzsora és a fertelemben fetrengő Bujaság és a részegen öldöklő Vérontás. Ezt a hét cédát elmátkázta az országok és népek minden rendjeivel és mikor gonosz paráznaságuk maradékai eláradtak már a földkerekségén, elérkezik az Antikrisztus ideje. És amikor ő eljövend, nem lészen más hatalmasság. Trónt épít magának Róma magasságai fölé és lángot záporoznak az egek, vérrel virágoznak a mezők, olvadt mérgeket hömpölygetnek a folyók és holt-emberfejgyümöl-

csöket teremnek a fák. Jaj, hétszer és ezerszer jaj lészen akkor mindeneknek, akik fel nem ismerik a tisztaságot és tökéletességet. Mert jobb volna nekik, ha máglyává gyujtanák maguk alatt a világot.

Mint bömbölő vihar zúgott már a remete hangja. Sápadt arca egyre fehérebbre vált. Olyan volt, mintha viaszszín halott szájából bugyborékolnának ki a véres szavak s tágra nyílt szeme pestises poklokat lángolt hozzá.

Richard és Vidal nem tudtak tovább a szemébe nézni. Eltakarták arcukat és támolyogva hátráltak a barlangban.

Már csak messziről látták a mécs árva fénybogarát. Hirtelen az is kihunyt. Rácsapott és megölte a remete alázúgó ökle.

A barlang szájához értek.

Kinn a könyörtelen nap tündöklő izzása fogadta őket.

Oroszlánszívű Richard harmadnapon vitorlát bontott napkelet felé.

LUCIFER DIADÉMJA

Állt félelmesen, szeszélyes kuszaságban, csipkés bástyák és csillagos sáncok útvesztőivel, tornyok tömör és mégis karcsú felsudárlásával, mint roppant kövek fellegekig harsanó költeménye. Ott, ahol a hegyek hulláma szelíd lankákba hanyatlón a szélesre tárult rónába torkol, hatalmasan és erőtől gögösen állott a vár.

Nem volt hozzá fogható. Zömök falövek emelkedő ívei gyűrűzték és köveinek óriás emelvényein mint ágas-bogas korona trónolt a kastély. Csúcsos ormainak cirádáin tántorgott a nap, de a mohos, megzöldült kőkoloncok rejtegettek valamit méhükben a mögöttük sokasodó hegyek komorságából. Mintha a hátánál mérhetetlen piramissá torlódó sziklaláncok, havas csúcsok, sötét rengetegektől bozontos bérctömbök lökték volna ide duzzadó karú birkozónak a vadon vidékek titkaira áhítózó síkság kapujába.

Sziklák szülötte volt és szinte egybeforrott a természet ős rendíthetlenségével. Elterpedt talpai téphetetlen gyökerekkel kapaszkodtak a szirtek szívéig. Ha a kíváncsi valamelyik sötéten ásító kútjába követ dobott, percekig kellett várnia, míg a mélység árnyából a tompa csobbanás zaja füléig vert.

A szívósan viaskodó védelemnek micsoda fortélyos mesterei tornyozhatták ide? Fal, fal mögött, bástya bász-

tyát tetőzőn, egymást keresztező, egymást tűz alatt tartó lőrések, hosszú és öblös tűzesatornák, rontást és pörkölő tűzesőt záporozó talprések, egymásba torkoló sikátorfolyosók, a kikerülhetetlen halál szorosútjai, mély sáncárcok szövevénye, ármányos barbakánok, láthatatlan csapdák, egérfogók és zsákuteák, a hadifortély minden leleménye zsúfolt tömkelegben! Taréjos tornyok, magasba sudárlón sűrű rések csipkéivel, nehéz, tömör boltok erejétől emelve. Páros bástyafal zegzugos kiugrókkal, szögletes tornyok pihenőivel, a magas tetőkkel összehúzó város körül is. De fenn, a kastély fellegvárának kerek tornyai szinte szédítő magasságokig szöktek. Kiugró ormocskáik száz meg száz esúcsa csiklandozón fullánkozta a fellegek megnehezült járását.

Nem is egy mester rakta ezt a váresodát. Századok, évezredek erősítették meg, az idők töppesztő szikkadásával, nemzedékek vérével, emberöltők sóhajával. Most testvérek, szorosan egymáshoz tapadt ikrek voltak már ezek a gránittömbök, bazaltkockák, sötét, vashélű koloncok. Pedig valaha a századok viharhomályos méhében mint haragos, gyűlölködő erők feszültek egymás ellen: föníciai kövek, titokzatos keleti babonák búvóló jeleivel rovátkáztak, római kövek, osztrogótok, vízigótok, szaracénok, frankok és burgundok kövei, ki tudja, hány világtáj, hány harcos törzsének fedező pajzsai.

Az erő szertelen bősége volt ez a vár. Félelmes kőszörnye csaták és hadak ítéletének. És mégis volt valami megbabonázó szépsége egek kékjébe, vagy fellegkárpitok iromba redőibe csipkéződő csodájának. A távolok kódén át megfínomodva a tornyoeskák, ormok, esúcsba karcsúsodó tetők, cirádás tarajzódások, villogó, nyugtalan, zegzugos, hol magasba szökkenő, hol mélybe zuhanó vonalai-

nak muzsikájával olyan volt, mintha merész képzeletű festők szeszélyes ecsetje lehelte volna ide az égmezők óriás vásznára. Különös, megmagyarázhatatlan művészek lehetek ezek. Az egyik pillanatban ihletett, szertelen szépet álmodó költők, a másikkban baljós rémlátók, akik hol angyalok szárnysuhanását fagyasztják a kőívek és torony-remekék lendületébe, hol riasztó szörnyalakok behemót testét terpesztik el az angyali fűzerek közt, mintha a fekete hegyek hidráját bővölték volna elő sötétlő oduiból.

Carcassone volt ez a csodavár. A legszebb, legerősebb nemcsak az Aude völgyében, hanem messze földeken az Óceántól a Rhôneig s fel északnak a Loireon túlig is. A kereszténység és napnyugat büszkesége, veszedelmes és irígylt versenytársa a kincsekben duskáló Tolosának.

Roger Trencavel vicomte uralkodott itt. Zordon és zárkózott, kemény akaratú és még keményebb öklű úr, akinek hatalma kiterjedt Béziers ősi szabadságait féltő városára s Foix magas sasfészkének szilaj ura, Tailiafer báró is hűbéri hódolattal szolgált neki. Uralmát őrizte a négy cabareti sziklakastély és a Termes bérctetejére rakott erőd, amely szédítő magasságában szinte elérhetetlennek látszott. Ezek a várak és uraik mind Raimon úrnak, Tolosa grófjának és Narbonne hercegének hódoltak, mint legfőbb hűbéruruknak. De Roger vicomte lázadó lelke nehezen tűrte ezt a béklyót és egyre lazábbra oldozgatta szálait. A tolosai grófok tudták ezt és féltékeny szemmel figyelték Carassonet és Foixt. Talán azt is sejtették, hogy a Trencavelek tekintete nem reked meg bércecs grófságaik szűk határai közt. Messze száll és nem akadály útjában a Tábor-bérc havas tömege, sem a Montségur szálás sziklatornya. Elér egészen Barcelonáig és a tengerek kék-

esillámú tükrét szántja. Sejtették, hogy Roger úr arról álmodik, hátha ő vagy maradékai nyergelhetnék meg egy szép napon a bujtorgó déli és nyugati vágyak szilaj paripáit. Semmi kétség nem lehetett, hogy ezekben a nagyra-törő vágyakban éppen olyan lenyűgöző varázs sejtelmével rémlik fel az eljövendő birodalom, a sóvárgott és szabad Occitánia, akárcsak Tolosában.

A dombtetőn, amelyen Carcassone házai álltak, egykor százados, őstölgyek sötét lombja zúgott. A druidák szent tölgyerdeje volt ez, amelynek lombzúgásából a titokzatos rengetegek sötétjét, barlangszádák homályát bűvő vallás papjai jövődőt jósoltak. Egymással viaskodó fény és árny áldó és ártó szellemeiben hittek ezek a druidák és a szorongó félelemmel körülborzongott druida-szentélyek táján felbukkant új prófétákat az őspapok titokzatos utódainak tartotta a nép és kiirthatatlan meggyőződéssel vallotta azt is, hogy ott születik újjá a déli országok szabadsága és hatalma, ahol még állnak a százados druida tölgyek.

És a szent tölgyek közül még ott terebélyesedett egy-néhány Carcassone városának piacán. S a város csakugyan olyan erős volt, hogy nem akadt hozzá fogható még a Pyreneusok szirttetőin sem. Alarik vizigót király olyan falövekkel vette körül, hogy megvívhatatlannak tartották. Klodvig frank király és később a szertelen erejű Nagy Károly is hiába ostromolta. Csak akkor tudott bevonulni a druida tölgyek alá, amikor a város önként nyitotta meg előtte kapuit. De a tölgyeket megkímélte.

Most Roger Trencavel gróf uralkodott itt. Udvara nemrég tündöklő középpontja volt a gazdag és nemes lovagi életnek s a szépség ragyogása előtt hódoló költészetnek. A legkülönlegesebb várúrnő, a megbabonázó

Adelaida, minden trobér elérhetetlen álma ült a szépségnek és költészetnek ezen a magas trónusán.

Raimon, tolosai gróf leánya volt a szép Adelaida és Roger úr félretéve Carcassone és Tolosa régi féltékenységet, azért kötött vele frigyet, mert a hatalmas Raimon gróf szövetséges erejére akart támaszkodni lázadó kedvű városai, Albi, Béziers és Castres ellen. De legfőképpen Alfonz aragón király kapzsiságától félt, aki provençei birtokaihoz nagyon szívesen szerezte volna meg a Trencavelek valamelyik városát.

Trencavel rosszul számított. Tolosa nem volt őszinte és igaz barát. Csak hamu alá rejtette egy időre a régi féltékenység parazsát. Adelaida pedig éppen a gróf legveszedelmesebb ellenfelével, Alfonz aragóniai királlyal kötött még bensőbb és veszedelmesebb szövetséget. Adelaida, aki a szerelmi törvények királynőjeként trónolt Carcassoneban, váratlanul nagyon is szívesen fogadta a királyi költő udvarlását. A violák mély bűgása s a mандorák gyöngyöző pengése mellett órák hosszáan át hallgatta Alfonz úr énekét és szerelmes suttogását s az Audera néző karcsú oszlopok közt a bebekukkanó dévaj szellő nem egyszer zilálta hajának édes aranyát Alfonz úr fekete fürtei közé.

A szerelmi törvények udvara hamarosan trónust emelt a törvénytelen szerelemnek és már egész Provence és Aquitánia suttogta, amiről még az egyeneslelkű Trencavel mitsem tudott.

Tolosa grófjának szeme nyílt fel először. Egyszerre tisztán látta, hogy nemcsak az ő kezéből csúszik ki Carcassone, hanem leggyűlöltebb vetélytársáéba csúszik át. Trencavel gróf ámulva hallgatta, amit éppen apósa mondott el neki. De kissé el is késett már a felvilágosítás.

A szép Adelaida arra is rávette férjét, hogy kössön trónöröklési szerződést Alfonz királlyal. Hiszen nekik gyermekük nem volt, hadd szálljon hát Carcassone minden birtokával és vazallusával Alfonz király fiára.

Az utolsó pillanatban a véletlen mégis segített. Alfonz király megszakította carcassonei mulatását és udvari népnek kinevezett hadával saját tartományaiba vonult, hogy a rousilloni és aragóniai bárók hódolását fogadja. Raimon gróf felhasználta ezt az alkalmat és most ő látogatott el egy kis udvari néppel Carcassoneba, hogy illőképpen fogadhassa a visszatérő Alfonz királyt.

De még Raimon gróf katonáinál is nagyobb meglepetés várta Carcassoneban a visszatérőt. A szép Adelaida grófnénak közben fia született. Az apaság új erőt és tetterekészséget ébresztett Roger Trencavelben. Most már csak egy célja volt. Lemosni a rajta esett szégyent és fiának biztosítani a trónt. Először Raimon urat tessekelte ki a várból Alfonz úr segítségével. Azután a hűtlen aszszonyt is utána küldötte apjának. Széttépte az örökösödési szerződést, amelyet Aragónia királyával kötött. Végül meglepte a gyanútlan királyt és értésére adta, hogy legfeljebb mint foglya időzhet tovább Carcassoneban.

Alfonz király egyszerre nagyon ridegnek és unalmasnak találta a vidám Carcassonet Adelaida nélkül. Ott hagyta hát a várost. Bánatában kissé végigdulta Tolosa grófjának tartományait, azután visszavonult Barcelonába.

A kisiút nagyapja és apja után Raymond-Rogernak keresztelték Saint Nazaire templomában. Erőtelmes, eleven gyermek volt. Gyorsan cseperedett és nem nagyon érezte az anyátlanság szomorú terhét. Elhagyott volt, az igaz. Apját ugyancsak lefoglalták a nyugtalan ország-

lás gondjai. Szüntelen előadta magát valami baj. Hol a kapzsi szomszédok háborgatták. Hol saját városaiban kellett rendet teremtenie. Jó ideje valami izgága szellem ütötte fel a fejét a városokban. A polgárság, a kézművesek és a kalmárok a püspökök nagy hatalma ellen bujtorogtak. Görbe szemmel nézték a bárók nagy gazdagságát és a lovagok kiváltságait is. Sokan azzal bujtogattak, hogy Isten előtt csak a szegénység kedves, mert minden, aminek teste van, ami megfogható és szemmel látható anyag, a sátán műve. A gazdagság is. Aki hát vagyont halmoz maga köré, kincseket és drágaságokat gyűjt garmadába, mohóságával Sátán úrnak kötelezi el lelkét. Pedig ez a lélek mennyei eredetű. A bukott angyalok földre hullott, fényből és sugárból szőtt lénye, amely testek sötét és szennyes börtönein vándorol itt keresztül, hogy vezeklőn haladjon a tisztuló tökéletesség felé. Azért dobja el magától mindenki, akinek bármiféle java, vagyona, tulajdona van. Ne lehessen birtoka senkinek, hanem éljenek mindenkinek közös, alázatos és szűkös szegénységben.

És voltak gazdag polgárok, akik elajándékozták vagyonukat és ami kincsük és drágaságuk volt. Illatos, fényesre csiszolt fákból készült bútorok, messze keletről hozott bársonypuha és tarkamintájú szőnyegek, ékesmívű alabástrom és csontfaragványok, aranszálaktól csillogó, nehézomlású kárpitok, dagadó vánkoso és langyos állatbőrök garmadait hordatták ki a terekre, hatalmas máglyába rakták és lángokkal prédáltatták fel. Az egekig lobogó máglya körül pedig sötét alakok tünedeztek fel. Mint sátánfiakat skarlátszínre festette őket a láng. Táncha kezdtek a tűz ropogásának, a lángok lihegő csapkodásának ütemére. A fény káprázata, a bíborok egymást emésztő varázsa, a füsttel birkózó lángkigyók testéből

szabadult vérkavaró szagok megrészegítették őket. Neki-szilajodva rohanták meg a házakat, hogy tovább táplálják a máglyát. Sokan szent örület önkívületében dobálták magukat. Megszállottság lázától tágult a szemük. Egyre mohóbban meredtek, a lángkavargás tüzes méhén fehérre fénylő parázsba. Azután minden földi kapcsolatokról feledkezve, szédült ittasultság eszeveszettségével omlottak az e'émésztő parázslás izzó medencéjébe.

A táncolók pedig üvöltözve ünnepezték és magasztalták a Tökéleteseket, akik lerombolva magukban a test kárhozatos templomát, a legnemesebb endura bátorságával dobták el maguktól az életet, hogy újra építsék lényüket fényből és sugárzásból s mint tisztult lángszellemek lobogjanak bele a megsemmisítő mindenség közös fénylelkébe.

Ennek a népnek, amely a halált választotta legmeghittebb társává, amely a rombolás és pusztulás gyönyörűségétől részegedett, nem lehetett többé féke semmi tekintély. Választott konzulai szün'te'en harcban álltak a püspökökkel és az uralkodó bárókkal. Pártütés, összeesküvés, véres támadások nap, mint nap estek. Roger vicomte uralkodását is a kiontott vér átkos krizmája kente fel.

Az ifjú Roger-Raymond maga is névtelen iszonyattal idézte emlékébe a béziersi Magdaléna-egyház vérpárás árnyát és az apját bosszuló fiú kárhozott indulatát.

Lelke minden benyomásra fogékony, zsenge palánta volt még, az első lovagi fegyverfogások gyönyörűsége akkor kezdte dagasztani ifjú büszkeségét, amikor ez a névvel nem nevezhető gonosztett történt az Úr szentelt hajlékában, az oltár lábánál, a Szentségben jelenlévő Krisztus felséges színe előtt.

Apja, Raimon Trencavel gróf, egy húsvét ünnepén

azért ment Béziersbe, hogy az Úr feltámadásának örömnapján megbékítse háborgó alattvalóit és szeretettel, igazsággal elsimítsa egy régóta húzódó viszályt Béziers polgárai és saját bárói közt.

A viszály még abban a háborúban kezdődött, amelyet a vicomte Raimon tolosai gróf ellen viselt. Egyik bárója, akit a forgandó harcok Béziers tájékára sodortak s ott étlen, szomjan bolyongott embereivel, a gazdag városi polgároktól kért maguknak élelmet, lovaiknak takarmányt, hogy felrisszülve új harcokra vezethesse hadinépét. Az egyik konzul becsalta a városba, de a helyett, hogy élelmet adott volna neki, álnokul lefogatta embereivel, elszedte fegyvereit és páncélját s a vásári jokulátorok tarka ruháiba bujtatva, fején csörgős sipkával, kezében kopja helyett a bolondok pálcájával dobatta ki a város kapuján.

A bárók, akiket már régen bosszantott, hogy a városi mívesnépeknek és harácsoló kalmároknak ennyire megnőtt a szarvuk, példás bosszúállással torolták meg ezt a sérelmet. Valamiképpen hatalmukba kerítették a konzult. Véresre vesszőzték és mezítlenül hajtották el Béziers falai alatt.

Azóta szüntelen bujkált a fojtott indulat és egyre nőtt a gyűlölet a polgárok szívében és tiikon kegyetlen bosszúra készültek. Húsvét előtt alázatos követséget küldtek a carcassonei kastélyba és arra kérték a grófot, hogy tegyen igazságot és adjon nekik elégtételt a rajtuk esett véres sérelemért.

A mondott Húsvét vasárnapjának reggelén Raimon úr a püspökkel és kedvelt báróival meg is jelent Béziersben a Magdaléna-egyházban. Elkísérte a fiatal Roger vicomte is, akit akkor Saissac úr, a legnagyobb erejű vitéz oktatott a lovagi erényekben.

Mise alatt a templom megtelt ájtatoskodókkal és a püspök szíve örvendezett, mert a város polgársága már került az Egyházat és ezt a buzgó kedvet most a dolgok kedvező fordulására magyarázta.

Mise végeztével az a polgár, nemrég még konzul, akivel a csúfság esett, kilépett a sorból és megállva a gróf előtt, így kezdte:

— Nagy jó uram és fejedelmem, én vagyok az a szerencsétlen, aki nem tudok élni szegyenemmel. A vesszők csapása szívemig sajdult és a seb, melyet ott ütött, be nem heged soha. Tégy itt az oltár előtt ünnepélyes ígéret nekünk, béziersi polgároknak, hogy lemosod a rajtunk esett szégyent.

Raimon úr kimért, fontolt szókkal válaszolt:

— A szégyen első szerzői ti voltatok. De én kész vagyok igazságot tenni. Alávetem magam és kívánom, vessétek alá magatokat ti is a bárók, rendek és saját konzulaitok székülő tanácsának. Ahogyan ők határoznak, azonképpen cselekszem.

— Ez az utolsó szavad hozzánk? — kérdezte a megvesszőzött.

— Megmondtam. Nem mondom kétszer — felelte szárazon Raimon úr.

— Nem adsz hát elégtételt. Akkor a véreddel mossuk le szégyenünket.

Ebben a pillanatban már villant is a töre. Palástja, melyet eddig magára burkolt, félre csúszott. Harci páncéling rejtőzött a békés polgári köpeny alatt.

Az ifjú Rogernek úgy élt emlékében az egész iszonyat, mintha csak tegnap történt volna.

Villámgyorsan ment minden. Szinte lélekzétvételnyi időbe sem telt. Megzajdult az egész templom. Dobogó

léptekkel tódult a hivek egész tömege az oltár felé. Száz meg száz tör szegeződött a magasba s úgy nyomult apja felé, mint felfordított roppant vasborona. Mire a Raimon úr kíséretében levő bárók kardot ránthattak, már három rettenetes gyilkos is villámlott alá a grófra. Mind-egyik a szívét kereste.

Jól céloztak. Vérsugár szökött a hősín oltárabroszra. Bíboros tócsában terült el a szőnyegen és az ifjú Trencával látta, hogy apja arccal zuhan tulajdon vérébe.

Szeme előtt összefutott minden. Skárlát ködben látta a világot, mintha elevenen zuhant volna a tüzes kárhózatba. Bíborszínben lángolt a püspök fehér és aranyruhája. De nem káprázat volt ez, hanem valóság. Akár apjáé, úgy omlott a püspök úr vére is. Nem kímélték az ősz pásztort sem, mikor védőn emelte fegyvertelen kezét a vicomte gyilkosai elé.

Aztán csak azt látta a fiatal Roger, hogy egy tör éle most az ő szemébe villan. Eldermedt benne minden, megállt a gondolata. Beléfagyott az iszonyat és valami rebbenéstelen, mozdulatlan tehetetlenséggel várta, hogy lecsapjon rá a tör és elszakítsa mindettől a rémségtől, amely kimondhatatlan kínnal markolta meg a szívét.

De a tör nem tudott lecsapni. Visszahanyatlott és Roger félkábulatban inkább csak sejtette, hogy súlyos test zuhan le előtte kettéhasított koponyával, roppant kétélű pallos csapása alatt.

Akkorra már a bárók is magukhoz tértek. Ez a rettenetes csapás a bikaerejű Saissac úr mestervágása volt. De dolgozott már a többi báró nehéz szablyája is és rettenetes vérfürdő szentségtelenítette meg a Magdaléna-egyház szentélyét.

A bárók csak nagynehezen tudták kivágni magukat.

Előljárt Saissac úr, aki az ifjú vicomteot magához szorítva, mint az ítélet angyala kaszált rettenetes pallosával.

Több sebből vérzett már, mire kiverelkedte magát a templomból. De a rémület iszonyú pallosa vágott előtte utat. Néhány báró lézengett a nyomában és halálra szántan fedezve visszavonulását.

Sikerült is megmenteni a fiatal vicomte életét. De a városban a konzulok maradtak az urak. Két évig dacoltak mindenkivel. Hasztalan sujtotta őket kiközösítéssel a pápa, hiába volt a fejedelmek fenyegetése. Két évig függetlenül kormányozták városukat.

Roger úrnak nem voltak szívesen látott vendégei ezek az emlékek. Nem nagyon marasztalta őket. Pedig akadtak még ezeknél garázdább vendégei is. Ezek felforgattak mindent és hetekre ott hagyták dúló tivornyájuk nyomát, ha lelkének házát megrohanták.

Kusza emlékhad volt ez. Alig tudott már rendet teremteni köztük. Számot se igen tudott adni magának, hogy is került ideáig a dolog, hogy mérgesedhetett el ennyire.

Tudta, hogy mindig ösztökölte a bosszú vágya. Valami megmagyarázhatatlan, nagy belső muszájság hajtotta, hogy vérrel kell megtorolnia apja kiontott vérét. Évek teltek el és ez a bosszúlatlan vér, mint eltörölhetetlen szegyenbélyeg pirja égett rajta. A hitszegő Béziers pedig kérkedően hordta fenn dacos fejét. Meg kellett aláznia ezt a várost.

Segítséget kért rokonától, az aragóniai királytól s az egyesült carcassonei és spanyol haddal ostrom alá fogta Bézierst. A gót vérű bárók és a barcelónai katalán hidalgók két évig vívták a makacs falakat. Akkor a város vég-

sőkig kimerülve kényre-kegyre megadta magát neki.

Az ő szívében könyörület és irgalom lakott. Úgy érezte, hogy a város hódolásával betelt a bosszúja. Miért fűzné tovább ezt az iszonytató vérláncot? Békét akart szerezni magának és népeinek.

Hogy fordult mégis másképp? Miért indult el mégis az öldöklés borzadalmas halálgörgetege? Ki szabadította el és zúdította alá mennydörgő magasságokból?

Ezek voltak a leggyötrelmesebb emlékei.

Egy este nagy lakomát ültek a győzelem örömére. Mór táncoslányok, fűszerszámokkal hintett nehéz roussiloni borok kavarták a lovagok vérért és megoldották a nyelveket is.

Hangos volt minden dorbézoló. Duhaj énekek harsogtak a nehéz boltívek alatt. Csak ő maga ült komoran, némán, csüggedő fejjel a lármás tivornyában.

Annál hangosabb volt az a báró, aki mellette ült s énekéhez vastag kupájával döngette a kemény tölgyfasztalt.

Nem hagyta szótlannul az ő szótlanságát sem.

— Tán álomport szórtak a borodba, hogy ilyen báatosan bóbiskolsz, Monseigneur? — kérdezte kötekedően.

Azt hitte, jobb ha nem is válaszol. De a némaság még vakmerőbbé tette az ittas bárót.

— Jobb is, ha nem szólsz, — mondta — helyedbe, Monseigneur, magam is földig lógnám az orrom?

— Miért? — riadt fel most Roger úr.

— Miért? Bántana, hogy rossz üzletet kötöttem.

— Én? Üzletet? Ugyan kivel?

— A derék béziersi polgárokkal. De azok különb kalmárok voltak most is. Nagyon olcsón adtad el nekik apád vérért.

A döfés talált.

Roger úr nem tudott válaszolni. Felugrott helyéről és szótlánul bement ágyas kemenátájába. A mulatozók azt hitték, az erős bor ártott meg neki.

De ettől a peretől nem volt sem éjjele, sem nappala. A tövis ott volt mélyen a szívében és egyre marjultabbra és üszkösebbre rága maga körül a sebet.

Egy éjjel aztán, miközben a béziersi polgárok nyugodtan aludták az igazak álmát, aragóniai csapatok rohanták meg a mitsem sejtő várost.

Rettenetes bosszúállás következett. Ma, annyi év elteltével még mindig gyötrő lidérecel látogatta a vicomte álmát.

A katalán lovagok, mint az öldöklés kérlelhetetlen angyalai törtek be minden házba. Nem volt irgalom. Egy szálíg lemészárolták, aki férfi lakosa volt a városnak. Nem kímélték még a csecsszopókat sem. Csak a nők és zsidók életét hagyták meg.

És másnap az ő parancsára a béziersi püspök hozzáadta az özvegyen maradt asszonyokat férjeik aragón gyilkosaihoz. Azt akarta, hogy örökre magva szakadjon ennek a lázadó, nyakas fajtának és egészen új és más nemzedék nőjjön fel Béziersben.

Azóta szeliden és igazságosan országolt az ifjú Trencavel. De szívében, mint szű szüntelen őrlése rágódtak ezek a véres emlékek. Azóta százszor megbánta már, hogy hallgatott báróira és különösen a kapzsi aragóniaira, aki a maga számára munkálta a talajt, ezért akart katalán szigeteket elszórni túl az Iber-hegyek bérebástyáin. Rousillon tartományban és a Fekete-hegység lábánál. Örökre bizalmatlanná tette a városokat és még inkább maga ellen

tüzelt a mindig féltékeny tolosai grófot, aki állandóan lesben állt, ugrásra készen.

Nem bízott a saját kezében sem. Véres volt ez a kéz. Átok és tenger siralom tapadt hozzá. Nem volt méltó arra, hogy létrehozza a lelkek nagy kötését, a déli országok birodalmát, amelyről Tolosa és Carcassone egyformán álmodott. Ám az a reménység éltette, hogy fia, Raymond-Roger még megvalósíthatja a virágzó Dél legmerészebb álmait. Már szinte látta, mint Occitania legendás lovagját, az új és igazi román császárság hőst, aki kiharcolja a földkerekség leggazdagabb és legderültebb egű hatalmának a szépség és öröm aranypilléreire emelt, tündöklő trónját.

Ezért a nagyerejű, törhetetlen lovagi erényeiről messze földön híres Saissac báróra bízta fia nevelését. Életét a bárónak köszönhette, vakon bízott benne, hogy Saissac fogja az ő életéből szakadt sarjat büszke fává gondozni. Akkor még nem sejtette, hogy a sötét végzetet fűzte ezzel az elhatározással féltett fiához.

A kis Raymond Roger élvezte a magárahagyottságot. Zsenge évei nem értek még meg a lovagság iskolájára s ezért az óriás Saissac nem kezdte még igába törni. Vén dajkája, az Ormolac mély völgyeiből került Rosalie, nappal szabadjára hagyta. Hetenként egyszer elvitte a Malapére lábánál álló várkastélyba, hogy anyja, a szép Adelaída láthassa.

A fiúcska homályosan emlékezett ezekre a látogatásokra. Inkább félt ettől a sudártermetű szép asszonytól, akinek szeme, hideg kékbe csillant, közömbös, szinte kényszerű esőkjának furesa pézsmá- és sáfrány-illata sokáig megmaradt. Csak világos csillámú aranyhajának volt valami riasztó varázsa. Úgy lebbent elébe, mindig, mint a

mesék gonosz tündérei s a kis fiú szepegve várta, mikor változtatja őt torz manóvá vagy földalatti üregek börtönére kárhoztatott, apró vakondokká. Valósággal megkönnyebbült, mikor este minden baj nélkül visszavitték az apai kastélyba.

Itt jól érezte magát. A hatalmas kastély óriási birodalom volt neki, amelyben kedvére kalandozott a hatalmas termekben. Az első, tágas díszudvar közepén a százados, terebélyes koronájú szilfával mindig a nagyság szívdobogtató benyomását tette rá. Köröskörül egész erdeje sereglett a bástyacsipkéeknek, tornyocskáknak, csillogó csúcsoknak. Gyermekképzelete ezerfényű, zsibongó káprázatban varázsolta ide az ostromot fenn a mellvédek mögött a vasba, vértbe öltözött vitézekkel, lenn az árkokban fuldokló sebesültekkel, a tehetetlenül feszülő létrákkal s a rájuk zuhogó tüzes záporokkal, a szörnyetestű ostromgépekkel, amelyek mint falánk sárkányok nyújtogatják szálfainas nyakukat a falak felé. Titokzatos bujósdit játszott magaformálta árnyakkal a zegzugos lépcsőkön, a tornyok emeletein. És ezek a tornyok éppen olyan mélyen fúródtak le a földbe, mint amilyen szédítő magasságba szöktek. De a pincékbe nem merészkedett volna, még ha nem zárták volna is nehéz vaspántos ajtók a lejáratot. Riasztotta a sötét és a bizonytalanság.

Akadtt elég látnivaló a kastélyban, a fogadó csarnokokban, ahová széles lépcső vezetett fel, a lovagteremben és a főtornyok kerek szobáiban, ahová óvatlan pillanatokban besurrant. Káprázó szemmel ámult a szépségeken, drágaságokon. Értékükről sejtelve sem volt, de gyermekes együgyű boldogsággal örült tarkaságuknak, színeik fényének. A rajzok ismeretlen világok csodái közé ragadták. Mit tudta ő, hogy a padozat itáliai mozaik s az oszlo-

pokba és pillérekbe bizánci esillámok vannak beágyazva, hogy a súlyos és mogorva román ívek alatt egyszerre mór divat szerint keceses csipkévé törik a kő.

Olyan mesebeli igézet volt, hogy a szőnyegek puha bársonymezőinek kusza szálai soha nem látott alakokká formálódtak, szárnyas oroszlánokká, emberarcú és sátáni karmú griffekké, tüskés gerineű kígyókká, amelyeknek farka, mint tarkán fodrozódó szalag futotta körül a szőnyegek peremét. Mit tudta ő, hogy a falakat, messze Indiáról hozott zománcfa burkolja, hogy érte volna fel ésszel, milyen kincset érnek a keceses művű elefántesont faragványok, a velencei kristályok s a kárpitok dagadó brokátja. De az ablakok ónkarikái közt benyilazó fény szivárványzáporrá porlott a kristályok élein s a színek zuhatagában kigyúlt és tündöklött a sok szépség s az egész úgy örvénylette körül kisdud lényét, mint óriási tündérkastély szívszorongató varázsa.

De legjobban szerette a hátsó kisudvart, amelyet mint a spanyol pációkat, erkélyes árkádok futottak körül. Közepén gyöngyöző ívű ezüstösen csörgő szökőkút muzsikált az édes, méntás illatú, tarka szírompillangókkal lepett kerti ágyak közt. Délnyugatnak pedig a magas bástyaacsipkék közt messze szállhatott a tekintet. Ott kéklott az idáig soha nem látszó titokzatos tenger. Két roppant végtelenség olvadt itt egymásba, a kék égboltozat és a még kékebb víztükör, amelyet a nagy messzeségben csak sejtett a szem. De a kis Raymond tudta, hogy ott van, a titokzatos távolban ólálkodik ugrásra készen, váratlanul tarajosra tornyosodó, bösz hullámaival, irdatlan mélységekben vagy bömbölő szirtoduk homályán rejtőzködő szörnyeivel, vaderejű orkánjaival, amelyek olykor nekiszabadultak a határtalan vízmezőkről és mint látha-

tatlan lovasok száguldoztak éjjéli rohamra, hogy bele-remegtek a behemót tornyok, esörgött, esattogott minden, csikorogtak a megkergült szélkakasok, dohogtak, kísértetiesen huhukoltak a kürtök, a lobogók úgy ropogtak, mint a szikrák közt lángra kapó gyöngye vesszők. Félelmetes szép volt, mikor a szilaj misztrál nekizúdult a kastélynak.

Az égboltnak is voltak káprázatos és vérfagyasztó játéakai. Olyan volt néha, mint mérhetetlen lovagterem, amelyet a legdrágább brokátokkal kárpitoztak és ablak-rózsáin lángoló aranybíbor és lilászöld fények szivárvány-lottak be. Máskor szelíden merengő ezüstös és fehér pihevánkosokon, aranybodros angyalfejecskék könyököltek. De volt úgy is, hogy lomha, fekete hidrák puffadt tömlő teste dagadozott benne. Sárkányok gyűrűztek ólomszín pikkelyektől tarjagosan és meghasadt torkuk villámlángokat okádott.

De még riasztóbbak voltak azok az idomtalan alakzatok, azok az ormótlan felhőóriások, amelyekről senki sem tudta, miféle szörnyű fajzatok. Senki, csak az öreg Rosalie, aki előtt nem volt titka sem a csillagok seregének, sem a szurkos éjszakának, talán még a poklok földalatti pitvarának sem.

Most is milyen különös, soha nem látott fellegszörnyet terelget a szél, vagy a tulajdon szárnyecsapása. Olyan, mint irbontalan szürke madár, de idomtalan nagy feje lehúzza. Bukdácsol, megbicsaklik szálltában, mintha nyomban a mélységbe akarna bukfencezni. De újra csak felkaptat és jön nehézkes, lompos úszással. Egyenesen a kastélynak tart. És ahogy közeledik, egyre hatalmasabbá nő. Már csaknem az egész égboltozatot betakarja lomha szárnya.

A kis Raymond riadtan fut Rosaliehoz. Fejét a ruhájába fúrja. Nem mer szemébe nézni a füresa látomásnak. Dobogó szívvel suttogja:

— Dadám, Rosalie dada, úgy félek.

— Ne félj, bogárkám. Ki bántana téged? — csitítja Rosalie.

A kisleány szepegeve kukkant ki a dajka szoknyája mellől a riasztó fellegre:

— Látod, milyen szörnyeteg madár! Engem akar elvinni. Ne engedd, Rosalie dada.

— Dehogy is hagylak én, kedves galambocskám, annak a rusnya hétéjának.

— De bírsz-e te vele? Kiálts inkább Bernard bátyónak. Jöjjön a nagy karddal. Vágja le a fejét. Jaj, mindjárt itt lesz a vár fölött.

Reszketően karolja át a dajka két térdét és sikoltozni kezd.

— Bernard bátyó! Segítség! Bernard bátyó!

— Nem kell ide Saissac úr — mondja Rosalie és nyugtatón simogatja a fiúcska kondor fürtjeit. — Jobban tudok én a nyelvén.

— Te ismered? Ezt is ismered. Rosalie dada? Ez tán a griffkeselyű, akiről tegnap meséltél?

— Egészen másféle szerzet, bizony.

— Talán a vért verejtékező Alerion madár?

— Az Alerionnak kék a szárnya és bokrétás begye, fehér, mint a Tábor-hegy hava. Sötét árnymadár ez tubafiókám. Ne félj tőle, mert pára meg köd a tolla és szétpilled, ha megfújja valami mérgesebb szél.

— Ha árnyból van a tolla, akkor kísértet. Rosalie dada, én félek a kísértetektől.

— Ettől ne félj, mert ez jószándékkal van hozzánk.

A híres Ataxus madár ez, most már megismerem. Sok száz esztendeje, vagy talán ezernél is sokkal több, hogy itt élt ezeken a bérceken. Sose látott senki ilyen csodamadarat. Négy lába van, nem úgy mint Isten más szárnyas teremtményének. És a két hátulsó lába hosszabb az elsőnél. Azért olyan bukdácsoló a járása. Nem tud leszokni róla, bukdácsoló még a repülése is. Hát sok-sok tengeridővel ezelőtt, mikor még ember nem lakta ezt a földet, itt fészkeltek ezek az Ataxus-madarak a meredek sziklafalak oduiban, ahol az Aude víze tajtékos zúgással rohan kemény kőágyában. És oda jártak le tojásokat rakni, ahol az Aude megcsendesült, kiöblösödött és aranyfővenyt túrt ki magából. Ebbe a napsütötte forró fővenybe ágyazták be tojásaikat az Ataxus madarak. A tojások pedig fényes feketék voltak, mintha szurokban hempergették volna meg őket. A nap tüze mégis felhasította szurkos fekete héjukat. De most láss csodát, nem madarak keletkeztek ki a fekete tojásokból, hanem sötétbőrű, villogó szemű emberporontyok. Azt mondják az Aude-völgy vad, barna pásztornépe az Ataxus madarak ivadéka. De mikor valamennyi tojás kikelt és a sötétbőrű emberporontyok feleseperedtek, hirtelen vándorútra keltek az Ataxus madarak. Fekete volt tőlük az ég köröskörül, amikor elindultak Napkeletnek és úgy úsztak tova, mint valami nagy, nagy éjszínű felleg. Azóta se látta őket senki.

— És most megint visszajönnek? Ezt az egyet talán heroldnak küldték.

— Ki tudhatná mi kormányozza az árnyakat az ismeretlen messzeségekben, amelyek túl vannak a mi bölcsességünkön.

— Még Bernard bátyó se tudja?

— Bizony még ő se. De úgy hallottam, fenn a hegyek

között, már vagy igaz, vagy se, hogy az Ataxus madár akkor tér vissza, ha egyszer valami irdatlan nagy veszedelem fenyegeti fiait. Akkor eljön, hogy figyelmeztesse őket. Ki tudja milyen bajnak égi kengyelfutója?

A kis Raymondba bátorságot öntött a kíváncsiság. Felpillantott, hogy lássa ezt a furcsa, baljós égi hírnököt. De a busa fellegmadár akkorra elszállt már fölöttük és a Feketehegység komorló erdőségeinek tartott.

A keleti ég pedig pállott zöldszínre sápadt. Valami halottas, fakó fény ömlött el rajta. Ebben a különös, beteg világításban szinte megszűntek a távolok. Közelnek látszott minden. Olyan volt, mintha a messze tenger is megindult volna a kastély felé.

És egyszerre a messzeség piszkos zöld árjából vastag, fekete oszlop emelkedett az égre. Magasodott, terebélyesedett. Olyan volt már, mint valami mennykárpitot szántó árnytorony. Már nemcsak nőtt, hanem mozdult is előre. Lassan, lomha méltósággal, de feltartóztathatatlanul közeledett. Mikor már csak egy nyíllövésnyire lehetett, úgy rémlett, hogy karja és lába nő és otromba bikanyakán nagy busa fej bólogat.

Ezúttal már Rosalie is megszeppent.

Megismerte a közelítő árnyat. Semmi kétség. Nem lehetett más, mint a félelmes Carcasso óriás, a Szent Írás rejtelmes Carchasa, Izrael népének messze napnyugatra szakadt kalandosa, aki áthajózott a roppant tengereken, hogy a világmindenség napnyugati pilléréinél gyarmatot alapítson és itt megsokasodva hódítson nyugaton is birodalmat Izraelnek. És ennek a Carchasnak bűbájos hatalma volt, mert Salamon király babonás erejű kincseiből hozott magával szikrázó nagy gyémántot, amelynek tüzeit földi szem nem látta, mert ez a tűz mennyei származású

volt. És elhozta magával Salamon király nagy arany asztalát, amelynek lapjára olvashatatlan, mágikus jegyek voltak bekarcolva. Titokzatos hagyomány őrizte a hitet, hogy világhatalom hull ölébe annak, aki megfejti ezeket a jeleket. De arról is szólt a hagyomány, hogy ez nem sikerülhet másnak, csak az Idők beteltével eljövendő Antikrisztusnak.

Rosalie magához húzta a fiúcskát és egészen betakargatta bő ruhájával, hogy ne lássa a félelmes Carcassot. De az se láthassa meg őt.

Nem magyarázta semmi jóra, hogy az ősi törzsapák, ha csak árnyképekben is visszajárnak. Mert ez a Carcasso óriás alapította Carcassonet. Ez a régi település, amely később annyi hódító gazdát cserélt, időtlen időknek előtte, Carchas első gyarmata volt. Itt rejtette el bűvös erejű kincseit. Senki sem tudta hová. S azóta sem bukkant nyomukra teremtettt lélek.

Itt voltak-e még valamelyik barlanglabirint kifürkészhetetlen mélyén? Akad-e vajjon sorskegyelt, aki rájuk bukkan még valaha és megnyeri velük a világhatalmat? Vagy elhurcolták innen azzal az arannyal és ezüsttel, amit rettenetes kínok közt verítékeztek ki a hegyek.

Rosalie mélyen elmerengett. A kis vicomte szava riasztotta fel.

Raymond lassanként nekibátorodott. A bástya mellvédjéig merészkedett. Lenézett a sápadt síkra, amelynek közepén most szinte mozdulatlanul állt a fekete fellegtorony.

— Nézd dada, milyen hórihorgas öreg tornyot raktak ide, míg te az Ataxus madárról meséltél.

Rosalie sikoltva rántotta el a fiúcskát a fal pereméről:

— Közel ne menj hozzá. Ez a gonosz Carcasso óriás, aki ezt a várost alapította, ahol te király leszel.

— Akkor nem gonosz, ha nekem várat épített.

— De félelmes erejű. Csak meglegyint és szétmállasz, mint a pihe.

— Bernard bátyónál erősebb?

— Saissac úr erősebb, mint a szilaj bika, de Carcasso óriásnak a kisujjára is kevés.

— De akármilyen ereje van is, Bernard bátyó túljár az eszén.

— Ennek nem. Mert az ármányos fejű és úgy jár a fortély, mint a villám. És akik vele jöttek messze napkeletről Tyrus meg Szidon városából, mind furfangos elméjük voltak, mert a bölcsek Bölesétől, Salamon királytól tanultak. Mikor itt partraszálltak, megépítették a mi városunkat és innen akartak uralkodni a szabad pásztornépeken. De azok felhúzódtak előlük a vad szakadékok közé, az irdatlan rengetegek mélyére. Csak ott nem volt legelő az állataik számára és az állatok éheztek és keserves bőgésük szívhasogató jajjal visszhangzott a szirtfalak közt. Olyan volt, mintha kárhozott sírással üvöltött volna fel a hegyek és völgyek torka. Ekkor a tudatlan pásztorok, hogy legelőt teremtsenek, csóvákat vetettek az erdőkre és köröskörül felgyújtották a hegyeket. Égig érő lángsövény lobogott a hegyek hullámos gerincén. A mennyboltozat skarlátszínre izzott és a nap megsápadt az égen, a hold arca pedig véresre változott. A hegyek úgy parázslottak, mint óriás kohók és áttüzesedett gyomrukban megolvadt minden érc. És az arany és ezüst patakokban folyt ki a barlangok száján és zuhatagokban zúdult le a hegyekről. De a tudatlan pásztorok nem ismerték a drága éreket. Csak arra vigyáztak, hogy a juhokat el ne

érje a zsarátnokká lappadó erdők kegyetlen hősége. Ekkor a keletről jött hajósok garmadába gyűjtötték, ami rengeteg arany és ezüst csak kiolvadt a hegyek méhéből. Megrakták hajóikat drágasággal. Még a vasszegeket és láncokat is arannyal cserélték ki. Azután vitorlát bontottak és elhajóztak.

— De Carcassone itt maradt — tapsolt Raymond vicomte.

Fenn a várkáporna tornyában ezüstös csengéssel szólalt meg most a harang. Raymond keresztet vetett. És amint lepillantott a völgybe, ámulva látta, hogy az árnytorony összeroskadt és mint ködsáv lapul el a síkságon. A hegyek oldalában pedig nyugtalan lidérces fények gyúltak. Mintha rejtett kincsek lelke lobbant volna elő mágikus idézésre.

Rejtett kincsekről nagyon sok szóbeszéd járta egész Languedochban és Aquitániában.

Feneketlen tengerszemekben, kanyargós járatú barlangokban, amelyek bonyolult földalatti járatokkal hálózták be az egész hegyvidéket, mindenki bűvös erejű, ártó vagy szertelen hatalmat adó drágaságokat sejtett. Akadtak vakmerők, akiket nem riasztott a barlangok éjszakaija, hanem elszánt lélekkel nekivágtak, hogy felkutassák Salamon király aranyasztalát, vagy a csillagok közül hullott, vakító fényű gyémántot. De ezek vagy el sem jutottak a Sabarthés-ba, így hívták a nagy barlangok vidékét, vagy ha elég istenkísértőn bemerészkedtek valamelyik barlangbejárat sötéten ásító torkába, nem tértek vissza onnan sose. A kincseket félelmes átkok megtörhetetlen pecsétje őrizte.

A régi pogányság sötét babonái és az apokrif köny-

vekből szivárgott jóslások keveredtek kuszán ezekben a kincses regékben. De valamilyen formában mindben ott kísértett Salamon király bűbája. És nem hiányzott egyikből sem a Lapsit exillis, az égből hullott kő sem, amely pedig az örök ifjúságnak s a végtelen üdvösségnek és soha nem múló örömnnek erőit őrizte.

Ez a Lapsit exillis az Úr trónjának közvetlen közeléből hullott a földre. Az angyalok legfényesebbike, Lucifer viselte szikrázó diadémjában még néhány hasonló nagyságú és vakító világú drágakövel. Mikor azonban Lucifer pártot ütött az Úr ellen és fellázította az angyali seregek egy részét is, az Úr haragja letaszította őt magas égi trónjáról. Iszonytató, sötét zuhanás volt a fény szellemének, Lucifernek bukása. Beleremegtek a mennyeik erősségei, megvonaglott a mindenség és mint tehetetlen porszemek omlottak egymásra a legfélelmesebb hegyóriások. És Lucifer feketére vált, mint a korom, mert lehullott fejéről a fény forrása, a világosságot szikrázó diadém. A zuhanás szörnyű ereje meglazította a foglalatokat, a drágakövek egyenként kiváltak belőle és szerte perdültek az ifjú forrongásában vajúdó földre.

Az egyik az etiópiai sziklareneteg valamelyik mély szakadékába zuhant. Ezt a követ maga Sába királynéja vitte el ajándékba Salamon királynak s az ő kincséből ragadta el a kalandkereső Carchas. Ez a bűvös drágakő volt elrejtve Carcassoneban s a monda szerint Alarik, a gótok királya ráakadt rejtekére. Ennek a kincsnek köszönhatték a gótok győzelmeiket és roppant hatalmukat. Ezért a gót királyok mindig magukkal hurcolták. Teodorik király Ravennába vitte, ahol Justinian bizánci császár vezére, Belizár ragadta magához. De a kincs egy része Carcassoneban maradt s arab krónikások szerint a

zsidó király bűvös aranyasztalát languedoci és ibériai gótok őrizték.

Lucifer diadémjának másik gyémántja a Paradicsom-kertbe hullott az apokrif legendák szerint. Mikor az angyal lángpallosa megsuhant a vesztett Éden kapujában, Éva magával vitte a tündöklő követ és azután dugva-dugták nemzedékről-nemzedékre. Végül a Szent-földre jutott. A rémséges zuhanás erejétől kiesorbult. S a lehasadt szilánk esészeszerű üreget hagyott benne. Ez az égi kő állítólag ott volt a Kereszt lábánál Arimathiai Józsefnél és amikor a vad római zsoldos lándzsája az Üdvöztető oldalát megnyitotta, József ebben a gyémánt esésében fogott föl néhány csöppet az Úr kiomló véréből.

Az így megszentelt követ Mária Magdolna vette magához. Őt Szent Mártával és a hű Máriaakkal együtt egy ízben törékeny sajkán sodorta el a vihar. Végigverte a Szkyllák és Kharybdiszek közt az egész Földközi-tengeren és ott dobta őket partra, ahol a görög Heraklea romjai fölött a kereszténység emelt hatalmas apátságot.

Mária Magdolnával együtt került az égi eredetű drágakő a Pyreneusok alá. Később Wamba, a gótok pogány királya Gilles remete barlangjában akadt rá. A király vadászaton volt s őzet üldözött, amely a remete barlangjában keresett menedéket. Itt szelíden a szent ember lábához simult és biztosan érezte magát, még mikor vérszomjas üldözője be is rontott utána. A pogány királyt úgy meghatotta a csoda, hogy keresztény hitre tért és a szent remetének kápolnát építtetett. A remete pedig neki ajándékozta a barlangjában őrzött ereklyét.

A gótok hatalmát az arabok törték meg. Yerez de la Fronteránál teljesen tönkrevérték őket. Ekkor a carcassonei kincs is, a hitetlenek kezébe került. De a muzulmán

krónikások feljegyezték, hogy éppen a két legáhítottabb ritkaság, Salamon király bűbájos asztala és Lucifer diadémjának gyémántja nem volt a töméntelen drágaság közt.

Alig mult el hatéves a fiatal Raymond vicomte, már belekóstolt a vitézi életbe.

A jövődöbeli lovagnak legelőször is a lovaglás mesterségébe kellett beletanulnia. Selymesszőrű, keceslábú kis arab paripát adtak alá és rábízták a kastély legtapasztaltabb lovászára, Bertolmóra. Három nap se telt bele, már úgy vágtaozott a kis vicomte, mint a született lovas. Szőrén ülte meg a paripát, nyereg nélkül, kengyel nélkül. Egy-két lecke után megszokta már a nyeret is. Félelemnek nyoma sem látszott rajta. Még inkább egyre gyorsabb és gyorsabb iramra szeretne volna ösztökélni lovát.

— Sarkantyút! Sarkantyút akarok én is. Nagy taréjút, mint Bernard bátyónak van. Nem hallod, Bertolmo!

— Nem bírná el azt az úrficska lába — csitította a lovász. De a kis lovag nem nyugodott:

— A kopját is elbirom. Zászlós kopját akarok. Állj ki velem lándzsatörésre, Bertolmo!

Odaadták neki a súlyos kopját. De erőtlén keze nem bírta még mozdítani. Ez elszomorította kissé. De megint visszatért a jókedve, mikor az aranyos taréjú, édes muzsikával pengő, kis sarkantyú elkészült. Egész nap lovon ült volna. És már a várfalak elé is kimerészkedett Bertolmóval.

Hamarosan jobban megszerette a lovászt a vén Rosalienál is s a harcoktól kérges, viharvert esatlós is különös szeretettel csüngött ifjú urán. Nem kérhetett a fiúcska olyat, hogy ne teljesítette volna. Tán még arra is kész lett

volna, hogy a legmagasabb bástyafokról lovastól leugorják a sárcárokba, ha Raymond vicomte azt kívánja tőle.

Ez a Bertolmo csatlós, sokat próbált fegyverforgatója volt Roger vicomte-nak. Valahonnan a longobard hegyek közül került ide. Rezesre barnult bőre alatt úgy esomósodtak az inak, mint a hurkosra sodort kötél. Megjárta már a Szentföldet is. Verekedett az angolok és katalánok ellen. Összemérte kardját az arabokkal is. Szúrós szemébe nem mert belenézni a babonás asszony nép, mert azt tartotta, hogy verni tud vele. Bizony, egészen furesza szóbeszéd vert erről a Bertolmóról. Azt mondták, hogy úgy ismeri az egész kísértetjárta Sabarthést, akár a tenyerét. Ő is a kimeskeresők közül való volt, akik vakmerően meg akarták kaparintani a Salamon király elveszett drágaságait. Babonás tisztelettel suttogtak róla, hogy járt az ornolaci barlangban is. Ő volt az egyetlen, aki onnan élve visszakerült.

A sátán cimborájának tartották. Templomnak még a tájékát is kerülte. Éjszakánként kijárt a várból a hegyek közé. Rosalie, a vén dajka biztosra vette, hogy telhetetlen kapzsiságában eladta lelkét a Gonosznak és egy gyékőnyen árul a hegyek közt kódorgó Catharokkal, akik magukat kérkedően Tökéletesnek nevezik és esküdt ellenségei a keresztén függő Megváltónak.

Sehogyse tetszett neki, hogy a kis vicomte-ot erre a gyanús Bertolmóra bízták. Roger úrral, a kis Raymond apjával nem tudott szólni, de Saissac úrnak elpanaszolta aggodalmait. Az óriás csak mosolygott rajta.

Bertolmo pedig mindjobban beopta magát a kis Raymond szívébe. Soha nem hallott kalandos történeteivel felgyújtotta a kisfiú fogékony képzeletét. Ki tudná, mi célja volt vele, de lázasra gyújtotta szívében a tilal-

mas kinecek szomjúságát és Raymond vicomte már csak arról álmodott, hogy nekivághasson a távolban ólálkodó bérczek erdőbozontos birodalmának és felcsattanthassa surrogó sötétség méhén sugárzó drágakövek bűbájos pecsétjét.

— Bertolmo, — könyörgött a sunyin hunyorgó csatlósna — vigy magaddal a kinecek földjére.

— Hogy is jut ilyesmi az eszedbe, nagyságos úrfieskám? Mit szólna hozzá a Monseigneur? Meg Saissac úr, ő kegyelme. Mentem kettéhasítana.

— Atyám uram holnap Tolosába indul. A fiatal Raymond gróffal van némi ügyes-bajos dolga. Saissac bátyót meg csak bízd rám.

— Hát... — Bertolmo elgondolkozott és sunyin hunyorgott közben — mondhatnád neki nagyságos úrfieskám, hogy jó volna próbát tenni, bírjuk-e már a lovaglást? Ellátogatnánk Foix-ba...

A fiúcska tapsolt örömeiben.

— Oda biztosan elenged. A foix-i gróf keresztapám. Messze földön híres lándzsaöklelő. Nagy tudósa az éneklés mesterségének. De elviszel úgy-e, a kinecek barlanghoz?

Bertolmo merően nézett rá.

— A te lábad talán átlépheti a bűvös kört. Tested még tiszta, mint fenn a Táborbérc hava. De Sátán úr jól őrzi prédáját és a barlang éjszakájában meg kell ütközni a fény istenének az árny istenével, aki az elköltözöttek sápadt lelkeinek ura. Nem félsz?

A kis Raymond olyan fehér volt, mint a nyugat felől meredő krétás szirtfalak.

Nem tudott felelni.

Egy árva szó nem sok, annyi sem jött ki a torkán.

Estére járt már az idő, amikor nagynehezen átvergődtek az Orbiel-hágó szűk torkán.

A kis Raymond nem szokta még meg a hosszú lovaglást. A hegyi levegő is nagyon éles volt neki. Álmosította. Bertolmo látta, hogy olykor lecsuklik a feje. Aztán félbódulatban egyenesedik fel megint a nyeregben.

Egészen szorosan mellé léptet, hogy hirtelen megkaphassa, ha erősen el találna bóbiskolni.

— Mindjárt Lastoursba érünk — biztatta a fiúeskát.
— Ott lepihenhetsz, nagyságos úrficskám.

A vicomte-ot annyira megtörte a hosszú út, hogy jóformán felelni sem tudott. Álmosan dadogott valamit és a következő pillanatban már ólmosan süllyedt le a szemhéja.

Ekkor azonban váratlan segítsége jött Bertolmónak. Az Orbiel-hágón túl kezdett megélnékölni az út és a kíváncsiság újra felberzengette a gyermek aléló öntudatát.

A völgyi útba torkolló szorosokból, szakadékos ösvényekről, egy-egy árva csalitos sűrűjéből furesa alakok szivárogtak elő. Éjjeli zarándokok, bozontos szakállú, busa szemöldökű, mohától bezöldült erdei emberek. Penészes, szürke kámzsák közt hórihorgas, göresös botok kalimpáltak. Csapzott hajuk zsírosan verte otromba ráncokba tömörülő csuklyájukat. Ijesztő arcok sötétre árnyalt gödrében emésztő tűzű szemek lobogtak. Idők és viharok korbácsától, nélkülözésektől és sűrű virrasztásoktól elsanyargatva, mint megelevenedett vázak zörögtek a durva, bő kámzsákban. Mások sártól, piszoktól kérgesre cserzett, csomósra gubancolódott állatbőrökbe voltak burkolva. Olyanok voltak, mint túlvilági lovagok, sűrű szegektől tüskés szürke vértékben.

A csillagok már sokasodni kezdtek az árnyba komo-

muló égen. Imbolygó fáklyalángok nyugtalan fényénél iromba árnyak táncoltak ide-oda a palás, réteges sziklarepedéseken, amelyeken sárgászölden virágzott ki a kén és rozsdaróten a vas.

Egyre több és több lett a zarándok. Már elárasztották az egész szorosutat. Hullámszón, lomha tódulásban mozdultak előre, mint árnyleplekben sötétlő kísértetprocesszió. Tömegekbe tömörülve vonultak, néma, elszánt menetben. Szempárjaik mint a földrelappadt éjszaka csilagfényei parázlottak. Szinte felgyújtotta az éj fekete palotáját új hitük szilaj dühének elvakult lobogása. Komor, fojtogató babonák láncait esörgették lelkükön, de ebben a kusza sűrűségben, vad hiedelmek és kárhozott borzalmak kába bozótjában, mint titokzatos fényesség tündökölt fel az eljövendő Paraklét vigasztaló világossága.

Minden ösvénykereszteződésnél új meg új zarándokcsapatok torkolltak be a menet dagadón hömpölygő folyamába. Az út újra hegynek fordult, de a tömeg lankadatlan hévvel törtetett előre. A szirtfolyosó kanyarodóinál, ha a kiálló sziklaéleket megkerülték, az elboruló ég bágyadtan derengő világosságában már feketén rajzolódott ki Cabaret várának négy kerek tornya, ahonnan a castresi Guillabert, a barlangok rejtelmes világában lakozó Catharok püspöke fogja hirdetni ez éjjel az ígét.

Raymond vicomte és kísérője megelőzték a tömeget. Bertolmo gyorsabb ügetésre ösztökölte a fáradt lovakat. A kapu páros ikertornya közt csikorogva ereszkedett le kürtjelére a felvonóhíd lánc.

Az álmos kis vicomte-ot a kastély úrnői vették gondozásba. A szép Loba tizenhétéves esztendejének igéző ragyogásában és a királynői természetű, büszke bájú Esclarmonda, Foix grófjának testvére, akiről már minden völgy

mélyén és minden sasfészekben tudták, hogy árnyként követi Guillabertet, a Tökéletest.

A két úrnő parancsára, szolgáló asszonyok siettek be. A torony egyik kemenátájában duzzadó vánkосokat tornyoztak a szíjakon ringó nyoszolyába és a fáradt Raymondot hamarosan elnyomta az álom.

Jó mélyen benn járhattak már az éjszakában, amikor hirtelen felriadt álmából. Még fülébe csengett az a kárhozott üvöltés, amely sikoltó zengésével kegyetlenül feltepte leragadt szemhéját. Mintha láthatatlan tenger bődülése tájékozta volna körül harsogó habjaival a toronyokat. S a völgyek hömpölygették tova a hangot és a bércfalak megszászorozva, végtelenné duzzasztva verték vissza az ég minden tájéka felől.

A kis Raymond szívét riadt szorongás markolászta. A sötét alaktalan ködlényekkel telt meg körülte. Nem tudott az ágyban maradni. A langyos nyári éjszakában nyitva volt az ablak. Kis, négyszögnyi hajnalderengés a homály irbontalan testén. Ehhez az egyetlen világosság-hoz botorkált a riadt kis vicomte.

Amit a torony lábánál látott, az végkép elűzte az álmot szeméről. A csillagos ég végtelen, szeráfi nyugalma alatt szeszélyes sziklakoszorú öblös katlanában, mint nyugtalan áradat ömlött szét a barna tömeg a lelkek nekibőszült viharától korbácsolva. Fölötte apokaliptikus rémek karmos patái tiportak. A vezértorony árkados loggiáján feketén felszálasodó Guillabert szavai, mint szurkostestű denevérek, nyálkás szörny szemű lemurok, sátáni bűbáj himporától bársonyos halálpillangók szállongtak fölöttük.

A tömeg üvöltése már nyöszörgő morajlássá halkult, de most egyszerre Guillabert szava harsant dörgővé:

— És láttam egy asszonyállatot, aki kevélyen ült skárlátvörös fenevad hátán, amelynek teste tele volt minden bűn és gonoszság nevével. Szörnynyakán hét fej bólogott és mind a hét fején tíz szarv ágaskodott. És ez az asszonyállat skárlátbíbor ruhában hivalkodott és arany-arany hátán, drágakövek és gyöngyök füzérei teméntelen sokaságban roskadoztak rajta. Kezében pedig hatalmas aranyserleget tartott tele cédaságának minden szennyével, homlokán lángbetűkkel világított egy név, a halálos titok: a nagy Babilon, minden parázñaság és iszonyat szülő-anya a földön.

— És láttam, hogy ez a nagy parázna a szentek véréből részeg és Jézus vérenek kelyhéből ivott. És szörnű csattogások közt angyal szállt elém és így szólt hozzám: „Az az asszonyállat, kit imént látott szemed, a bűnök roppant városa és uralma vagyon a föld királyai fölött.“

— Így mondja János evangélista, aki mindeneket előre látott. És ebből tudhatjátok, hogy minden földi tereknek, császároknak és pápáknak egyetlen földi parancsolója és kormányzó ura a Sátán. Ő alkotta gonosz lehelletével a földet, sötétségből és romlásból és ő építette a testet bűnből, szennyből és éktelen fertelmekből. És fertelem, kárhozat és pokolbeli rothadás, ami testből születik és ami anyagból való. Mert a Sátán parázñasága nemzette. És vagy leborulva imádjátok a bíboros mélységek királyát, vagy leromboljátok, széttiporjátok, ízekre marcangoljátok a kezéből szakadt testet. És elűzi mindenki magától az asszonyállatot és szerteszórja bűnből burjánzott családját, a szelek minden irányába. Mert senkinek nem övé a gyermeke, nem tulajdona a tető, amely feje fölé hajlik, sem az a darabka föld, amelyre a talpa fér.

— Mert újra mondom és százszor is mondom nektek, hogy a Sátán szülöttei, Magóg sarjadékai vagytok. Legfertelmesebb bűnötök a test. És ha szabadulást akartok, romboljátok le a testet és romboljátok le a test tempomát, a megátkozott anyag szikláját, Rómát.

És lenn a tömeg vad önkívületben dobálta, tépte magát. És mintha boszorkányos delej ereje húzta volna fel őket, úgy feszültek egész testük görcsös lendületével a loggia felé.

És a kis Raymond a toronyablak magasságából csak azt látta, hogy egyszerre ezer meg ezer kéz emelkedik az ég felé. Lenn csak fáklyák véresen lobogó lángjaitól megtépett, roppant homályos testrengeteg látszott s a felívelő sápadt kezek ösztövére ujjaikkal olyanok voltak, mint a kárhozat lángjai közt fuldoklók vergődő felsóvárgása, valami láthatatlan és sötét hatalmassághoz az elérhetetlen szabadulásért.

Fenn pedig a loggia homályba hulló árkádja alatt egyszerre mágikus derengés gyúlt ki, tán valami bűvös karbunkulus félelmes fénye, amely úgy szórta sugarait, mint ennek az új halállal, romlással, az emberi faj szörnyű ítéletével frigyesült hitnek sátáni szentségtartója.

A kis Raymond vicomte-ot aléltnak találták a földön az ablak előtt. Nem ébredt fel mély álmából, mikor az ágyba visszavitték és késő reggelig mozdulatlanul aludt.

Ébredéskor már ott találta ágyánál Bertolmót.

— Siessünk kis uram, — kezdte a nőgatást, mihelyt a vicomte szemét kinyitotta — a nap már magasan jár és az Ornolac barlangja jó futamodás innen. Pedig előbb az úrnők udvarlására is kell lennünk.

— Rossz álmom volt az éjszaka, Bertolmo, — mondta a kis vicomte — félek most a barlang sötétjétől.

— Gonosz lidére nyomhatott meg. De az jó jel. A lidére bolygó tüze ott lobog fel, ahol kincs rejtezkedik.

— De én a poklok tüzét láttam és benne a kárhozott lelkeket. Üvöltöztek és kezük kétségbeesetten meredezett az égre. Egész kézrengeteg, Bertolmo! De nem volt szabadulás. Jobb volna tán, ha visszafordulnánk.

— Most, uram, amikor már olyan közel kerültünk a kincshez? Ne félj! Rosszabbat már nem láthatsz a pokolnál. Azt pedig már láttad és hajad szála se görbült meg. Sátán úr, úgy gondolom, kedves hozzád. Ha már tüzes katlanját megmutatta neked, megmutathatja a kincseit is.

Közben felöltöztette kis gazdáját és felvezette a torony következő emeletére, az asszonyházba.

Nehéz damasszal leterített asztalnál várta a kastély úrnője, a szép Loba, aki már ifjan olyan kegyetlen volt Vidal úrhoz, a legékesebb dalú trobérhez. A kis Raymond sose látott még ilyen varázslatos szépséget, de azt is észrevette, hogy a szemében valami megzavaró lobogás háborog. Nem mert a szemébe nézni, mikor forró keze megsimogatta az arcát.

Másik két nő is volt a teremben. Raymond tudta, hogy az egyik Esclarmonda, foix-i grófnő, Jordan de Gimoez vicomte özvegye, családjának közeli rokona. Fejedelmi, büszke szépség volt foix-i Esclarmonda. De arcán valami mély bánat, s a kiállott szenvedések nyoma szántott fájdalmas barázdákat. Apja, aki lányait használta fel arra, hogy hasznos családi összeköttetésekkel erősítse meg hatalmát, Esclarmondát nagyon fiatalon férjhez adta Gimoez urához. Jordan úr vad harcos volt. Napjait kemény hadakozásban élte. Ha pedig nagynéha béke kö-

szöntött rá, két dúló háború közt is szilaj párviadalokban, lándzsatörésekben lelte kedvét. Vagy a rengetegeket bújta s dúvadakat, farkast, vadkant, medvét üzött naphosszat. De ha vadászatok után megtért kastélyába durva cimboráival, bős tivornyákon tombolt. Patakokban öntözte a nehéz roussilloni bort és szertelen mámorában kérkedve, mint az ókori Gyges, felesége szépségét mutogatta duhaj vadászpajtásainak. A szép Esclarmonda — legalább ez a szóbeszéd járta — még gyermekkorában az eretnek catharok hívévé szegődött. Akkoriban messze keletről jött, sárgaarcú, ferdeszemű Tökéletes járt Foix várában és az avatta be az új hit titkaiba. Esclarmonda örök érintetlenséget fogadott és nehéz esküvel kötelezte magát, hogy megveti a test örömeit és a Tökéletesek példájára kerülni fogja a házasságot. De apja kemény akaratával nem ellenkezhetett. Így lett hitvese Jordan úrnak, aki nem sokat törődött az új hit hóbortjaival és Esclarmondának meggyőződése volt, hogy ifjú és legszebb éveit kegyetlen mártíromságban töltötte, amelyre most is a legnagyobb útalattal és borzalommal gondolt vissza. Most azzal akarta jóvátenni ezt az időt, hogy amennyire tőle telt, segítette az új hit követőit. Menedéket és oltalmat adott a Tökéleteseknek és a Pyreneusok valamennyi hűbérurát lázította a római hit püspökeinek tekintélye ellen.

Foix-i Esclarmondát már ismerte Raymond vicomte, de a lánykát, aki mellette állt, sohasem látta. Gyermek volt még, talán csak valamivel idősebb nála, de egész lényén különös, megmagyarázhatatlan ígézet ömlött el. Törekeny volt és légies. Fehér és karesú, mint a liliumszál, de két szeme olyan kék, mint két sötét, ametiszt színű tengerszem. Az ametiszt a józanság köve, de aki ebbe a két szembe nézett, úgy érezte, hogy forog vele a világ, mint

a mámorosokkal és felváltva, hol tiszta távolokból sugárzó örömet érzett, hol magyarázhatatlan szorongás fogta el és legyőzhetetlen belső sugallat, hogy fordítson hátat ennek a kábító igézetnek és meneküljön, hátra se nézve, a közéletből, mert a kárhozat leselkedik rá ezek közt az angyali bájak között. Ki küldte a földre ezt a babonázó szépséget és mi végből? Angyalok földi másának, csodatevő képnek, amely az enyhület balzsamát pergeti a megzavart lélek poklába, vagy Sátán sanda kelepécéjének, amely emésztő pokollá tudja gyujtani a legszelídebb szív békéjét is?

Ha igaza volt a szóbeszédnek, születésénél Sátán úr ármányos keze bogozta a szálakat. Ez a kis Esclarmonda unokahúga volt a nagynak, törvénytelen leánya Roger Ramon foix-i grófnak. A gróf szenvedélyesen szerette a vadászatot. Egy napon félelmes vén ordas nyomára bukkan az Ariége vadon völgyében. Űzőbe vette és a dúvad egyre mélyebben csalogatta be a rengetegbe. Végre sikerült elejtenie, de akkorra kísérői már mind elmaradtak tőle és a gróf azon vette magát észre, hogy teljesen eltévedt az úttalan rengetegben. Már esteledett is. Az erdőben egyre sűrűbbé vált a homály. A grófnak nem sok ideje maradt a tétovázásra. Elhatározta, hogy találomra vág neki a rengetegnek. Az óriási farkas túlnagy teher lett volna neki, úgy gondolta, elég lesz, ha csak a fejét viszi magával vadászszákmánynak. Éles vadászkésével levágta a farkas fejét, de ekkor egészen csodálatos dolog történt.

A levágott farkasfej nagyot rándult, kiugrott kezéből és gurulni kezdett. Egyik fatörzstől a másikhoz ütdöve, zezugos iramodással perdült előre. Talán lejtő is segítette, talán valami rejtett erő hajtotta, de olyan gyorsan gurult, hogy a gróf alig tudta követni.

Egyszer aztán mégis nagyot zökkent és megállt. A gróf lihegve érte be. Ekkor vette észre, hogy tisztásra jutott s a búcsúzó nap gyér világánál látta, hogy a tisztásról keskeny erdei ösvény kanyarog tovább. Felkapta a farkasfejet és megindult az ösvényen. A vadon erdőség mind szelídebbre változott. A százados tölgyeket, síma fehértörzsű juharfák váltották fel. Ezüstös levelű, édesen zsongó nyárfák következtek. A meglanguult fuvalmak fűszeres babérillatot sodortak felé. És íme, árnyas fügefák, karesú ciprusok és lombos vadszőlők szelíd rejtekében hívogató épület bújt meg előtte.

A gróf megkereste a kaput és hamarosan megtudta, hogy apácakolostorhoz érkezett. Meghökkenett ugyan, hogy a kolostor kápolnájának tornyán nem látott keresztet és harangszót sem hallott a toronyból, pedig már jócskán ideje volt, hogy esti ávéra kondítsanak. De nem sokat gondolt most ezzel. Fáradt volt, nem tudta hol jár, sarkában kullogott az éjszaka, azt nézte csak, hogy szálláshoz jusson. A fejedelemasszony kegyesen megengedte, hogy az éjszakát a kolostorban töltsse. A gróf kiszögezte a farkasfejet a kapura és betért a klastromba pihenőre. A pihenésből semmi sem lett. A fejedelemasszony dúsan rakott asztalnál fogadta előkelő vendégét. A fűszeres fogások, a tüzes spanyol borok új életet öntöttek Roger Ramon grófba, akit a troberek hódolata különben is Ramon Drutnak, a szerelem zarándokának nevezett. Még a tüzes boroknál is pezsdítőbb volt az apátasszony szépsége. Bizony Ramon Drut le nem húnyta szemét azon az éjszakán és mikor reggel útrakelt vára felé, nemcsak a kapura szegzett farkas fejét hagyta ott emlékül.

Lassanként egészen el is felejtette már a farkaskalandot és a titokzatos erdei kolostort, amikor egy viharos

este lefátyolozott nő kért hozzá bebocsátást. A különös követ, akiről senki sem tudta, melyik kapun jött be a várba, pillanatra sem lebbentette fel arcáról a fátyolt. Csak néhány szót mondott a grófnak, akit egyszerre az emlékek egész kísértethada rohant meg. Látták, hogy arca fehér lesz, mint a fal. De senki nem merte az okát tudakolni. És a gróf sem adott semmi magyarázatot, hanem nyomban megparancsolta, hogy két legjobb lovát nyergeljék fel. Aztán egyik hűséges csatlósa kíséretében elvágtatott a lefátyolozott követtel.

Útjuk ahhoz az erdei klastromhoz vezetett, ahol Roger Ramon gróf farkaskalandja után éjjeli szállásra betért. A gróf ágyban találta a szép fejedelemasszonyt és mellette kis bölcsőben két csodálatos szépségű gyermek szendergett, egy fiúcska meg egy leány, a gróf félig már elfeledett kalandos szerelmének ikergyümölese. Mikor Ramon Drut a két édesmosolyú gyermekarcot megpillantotta, boldogan fohászzkodott fel a Mindenhatóhoz és a kereszt szent jelét vetette a két gyermek fölé. De ebben a pillanatban borzalmas vihar kerekedett rémséges zúgással. Beleremegett az egész klastrom. Éjszakai sötétség szakadt a mindenségre. És mire a gróf felocsúdott, szinte pillanatok alatt porrá mállott körülte minden és ott állt a rengeteg közepén, mellette a két gyermek, az ámuló csatlós és a felnyergelt ló, amelyen a fátyolos követ idáig vezette.

A gróf erre gyorsan felkötözte a két gyermeket a lovas nélkül maradt lóra és csak azon volt, hogy mielőbb baj nélkül kijusson ebből az elátkozott erdőből. Otthon saját úri kemenátájában, mint tulajdon sarjait neveltette fel a két ikergyermeket. A kislányt fiatalon özvegységre jutott testvérének gondjaira bízta. Ettől kapta az Esclarmonda nevet is.

Raymond vicomte minderről semmit sem tudott, de még gyermekszívét is szemmeláthatóan megzavarta a kis Esclarmonda különös szépsége. Lesütötte előtte tekintetét, mintha így akart volna védekezni az ametiszsugárzás igézetétől.

Aztán egyszerre az az érzése támadt, hogy ez a különös hatalom parancsolni tud Bertolmónak is és ha kéri, rábírja a csatlóst, hogy hagyjon fel esztelen tervével. Nem akarta már követni s úgy hitte, legjobb lesz, ha most Esclarmonda segítségéhez folyamodik.

— Hallottad már híret az Ornolac-barlangnak? — kérdeze még mindig szemlesütve a lánykától.

Az ametiszszemekben zöldizzású fény lobbant.

— Az Ornolac szürke hegyóriás, esűf, fekete szája. De karbunkulusból, meg javaserejű drágakövekből van a foga.

— De út nem vezet hozzá. Alatta az Ariége tajtékos árja szalad. Átléphetetlen sáncárok — szólalt meg mélyen zengő hangon az idősebb Esclarmonda.

— Láttam én is — vágott közbe élénken a kislány. — Síma sziklafal, mint az üveg, meredek, mint a torony. Nincs olyan magas létra, amelyik odáig ér. Csak szárnyas madár repülhet fel.

— Nagykegyelmű úrnőim, én tudok egy ösvényt a barlanghoz. Hátulról kerüli meg a hegyet — jegyezte meg alázattal Bertolmo és sunyin hozzátette: — A nagyságos úrfinak igenis mehetnékje támadt odafelé, furkálja az oldalát a kíváncsiság. Sok mesét hallott a barlangról.

— Mit akarsz te a barlangban? — kérdezte a kis Esclarmonda és a szeme most úgy nekivirult, mint egy ibolyabokréta.

— Szeretné színről-színre látni a kincset őrző mánó-

királyt — előzte meg kis gazdáját a felelettel Bertolmo.

De Raymond vicomte indulatosan toppantott:

— Nem. Nem akarok semmit. Már nem akarok a barlangba menni. Lidércek látogattak meg az éjszaka. Nem akarok lidércet látni a barlang éjszakájában. Tudom, Sátán úr leselkedik a kincs körül. Pokolbeli férgek vigyáznak a karbunkulusokra. Nem akarok odamenni.

A kis Esclarmonda liliumfehér arcában pir gyúlt most. Olyan volt, mintha egész törékeny lénye fellobogott volna. Fényudvar párázta körül. Raymond úgy érezte, hogy virágmáglya lángol előtte. S a fehér sugárzásból csak az ametiszt szemek violás csillaga ragyog ki felé.

És akkor megszólalt Esclarmonda. Egy szót mondott csak, de ezzel minden megvetését a szemébe vágta a szepөгő gyermeknek:

— Gyáva!

Mintha tüzes bélyeget sütöttek volna a kis Raymond szívébe. Csak állt ott mozdulatlanul lesujtva, a kitörhetetlenül beleégett szégyenpecsétől, megigézve a tündéri tüneménytől. Egész lényét vad háborgás járta át, amely mégis mozdulatlanságba igázta. Homályos sejtelem motoszkált benne, hogy most valami rettentő és megmagyarázhatatlan történt vele. De azt nem tudta, hogy egész életére halálos sebet kapott.

De míg ő tétova töprengésben meredt maga elé, Esclarmonda szinte szállt a termén keresztül. Ott termett a riadt fiú előtt. Egy fejjel volt most magasabb nála. Szemtől-szembe állt vele. Parázsló arca belesütött a gyermek lelkébe. A kis Raymond kezdett ráeszmélni, mi az a kincset áruló lidérc.

Esclarmonda hangja úgy csengett, mint az egymással szembe fordított pengék;

— Gyáva! Hát miért van kard az oldaladon?

Azzal odakapott Raymond vicomte oldalához. Kirántotta övéből a kis pallost és két kézre fogva magasba tartott.

Mint kék láng harsant fel aranyfeje fölött az acél-penge. Úgy állt ott, mint lángpallosú angyal, aki kárho-zatba küld. Ametiszt szemében az ígézet és a téboly tüze. Láthatatlanul égető szikrákkal szórta tele a termet.

A kis vicomte még mindig némán és mozdulatlanul állt. Csak Esclarmonda szava csengett.

— Minek neked a kard? Játékszer vagy csörömpölő ékesség. Vitéznek öltözött bábu vagy. Lidércektől félsz? Adtak volna nekem kardot, én átvágnám magam lidércek bozótján. Ha egyszer én megkívnék valamit, akár csak hitvány tarka cserepet is, nem titokzatos hatalmú drágakövet, világvégeig mennék érte. Semmi meg nem állíthatna.

Már fuldoklott. Olyan hevesen tódult belőle a szó. Szeme kimeredt, mint megszállottaké. Végül zokogásra fakadt.

Akkorra megoldódott a merevség is, mely eddig a kis vicomte tagjait igézte. Nem nézte már, hogy törékeny lány áll előtte. Keményen ragadta meg a lány kezét, amely még mindig göresösen szorongatta a pallos markolatát. Durván kiesavarta belőle. És mit sem törődve a zokogásában szinte magánkívül fuldokló Esclarmondával, Bertolmo felé indult.

Eddig halálsápadt volt az arca. Most bíborvörösén lángolt.

— Nyergeltess — mondta kurtán, rekedten a csatlósnak.

A nagy Esclarmonda arcán gonosz, félelmes árny rebbent végig, mikor a távozó vicomte után pillantott.

Meredeken leszakadó sziklafalak között, kövek ólom-szürke, kemény medrébe ágyazva, mint bérci titánok szédítő mélységig ásott kútja, szurkos fekete tükörként csillogott a tó. Olyan messze volt az égtől, hogy az nem is tükrözte magát benne. Talán ezért is volt fekete a víze, mint rég megalvadt vér. Szél odáig le nem jutott, hogy megfodrozhatta volna. Ezért volt síma és mozdulatlan a felszíne, mintha halál fagya igazta volna fekete jégkéregbe.

Raymond vicomte döbbsen bámult a sötétesillámú mélységbe. Útjuk a tó partján vitt a Tábor-hegy felé, amely mögött a sziklaodúk és barlangok birodalma kezdődött. A tó körül megszélesedett a völgytorok. Gyér fű is serkedt a sziklarések közt. Megpihentették hát a fáradt lovakat.

A tó fekete varázsa magához delejezte a kis vicomte-ot. Bámulta merőn. Szerette volna kiolvasni a titkát. Miért nem kék ez a tó, vagy smaragdszínű, mint a többi, melyet eddig látott? Bosszantani kezdte a néma mozdulatlanság. Redőket, fodrokat akart a tó tükrén. A néma víz csobbanását akarta hallani, szóra kényszeríteni a mélységeket.

Sziklatörmelék hevert körülötte. Felkapott egy kődarabot, hogy a tóba vesse. De Bertolmo ott termett mögötte és megragadta a karját:

— A jó és gonosz hatalmak oltalmazzanak, nagyságos ifiuram! Követ ne dobj ebbe a tóba.

A vicomte csodálkozva nézett rá. Nem értette ezt a tilalmat.

— Attól félsz, — kérdezte Bertolmótól — hogy agyonütök egy halacskát? A halak fürgék.

— Nincs ebben a tóban egy fia hal se.

— Akkor hát miért nem dobhatok követ belé?

Bertolmo nem felelt mindjárt. Tán azon töprengett, szólhat-e, nem döntheti-e a pusztá szó is veszedelembe. Aztán mégis azt gondolta, jobb lesz elvenni a fiúcska kedvét, nehogy mégis követ találjon vetni a vízbe. Óvatosan kezdte hát:

— Te nem tudod, kis uram, miféle tó ez.

— Hogy tudnám. Miféle tó?

A kis vicomte szeme már csillogott a kíváncsiságtól. Bertolmo folytatta:

— Ez a Druida-tó. A vén Rosalie se mesélt róla?

— Nem mesélt.

— Mert bizonyosan félt a nevét is kimondani. Gonosz tó ez. Nehéz átok ül rajta. Van másik neve is: Estang Mal. Igen, Bűn Tavának is hívják.

— Mi történt volna, ha követ dobok belé?

— Mi történt volna? Ez a tó a mennvdörgés bölesője és a mennykövek kohója. Abban a szemvillantásban, hogy a kő beléhull, szörnyűséges vihar száguld föl az égre. Fértelmes zengéssel pattognak a bércek, recseg-ropog minden, mintha az egek kárpitja szakadna le. Csattognak a villámok és fekete szénné pörkölnék mindent; olyan feketévé, akár ez a tó. Mert a Gonosz lakik ebben a tóban, azért ninesenek halak benne.

A kisfiú szepegve hallgatta a borzongató mesét. De gyermeki képzelete nem pihent. A különös tó még egyre foglalkoztatta. Egyszerre megszólalt:

— Kár. Milyen szép volna. Fekete tóban aranyhalak.

— Hát arany az van benne. Teméntelen arany.

Olyan tengernyi kincs, mint égen a csillag — mondta Bertolmo.

A kis vicomte a kérdések özönével árasztotta el Bertolmót:

— Azt nem söpörte el a vihar, aki az aranyat a tóba dobta? Ki volt az? És miért dobta bele? Hiszen csak hitvány kő terem itt.

— Sok a kérdésed, nagyságos ifiuram, nem is tudok rá felelni, csak sorjában. Először is az utolsóra: hogy került ide az a tengernyi kincs? Messze földről, tengereken túlról, azokból az országokból, ahol a nap kel. De az is lehet, hogy keletre meg a mi hegyeink közül vándorolt.

— A barnabőrű keleti hajósok hurcolták el, mikor a pásztorok nagy tüze kiolvasztotta a sziklák oldalából. Mesélte Rosalie — vágott közbe Raymond.

— Én bizony nem tudom, hogy mint volt, csak azt tudom, hogy régesrégen uralkodott itt, Tolosában egy vakmerő és harcoshedvű király, Brennusnak hívták. Ez a Brennus hallotta, hogy a görögök földjén olyan kincs van, aminőt még nem látott a világ. Elhatározta, hogy megszerzi a kincset, ha az életébe kerül is. Felfegyverezte aki épkezlab embere volt és a töméntelen haddal megindult napkelet felé. Égig érő hegyeken kelt át. Hó és jég között tört magának utat. Napverte kiégett síkságokon, forró mezőkön, gyilkos dágványokon és lápréteken gázolt keresztül. Népeket öldökölt le útjában, míg végre megérkezett a görögök földjére.

— Utoljára nagy folyó állta útját, de vitézei pajzsaikon úsztak át rajta. Már csak egy szoros volt előtte. Ha azt is megveszi, bejut a kincses tartományba. Ezt a szorost már Dárius, a perzsák rettenetes császára is hiába

ostromolta. Vitézül védték a görögök most is. De Brennus töméntelen hadai elárasztották az egész hegységet. Nem néztek azok se utat, se ösvényt. Ami akadály elébük állt, legázolták. Fejszéseiik csapása alatt vadon erdők omlottak le. A rémület járt előttük szállásszerzőnek. Brennus vezér ezután a görögök szent hegye ellen fordult és megrohanta a várost, ahol a jövődők titokzatos temploma állt. Ennek a templomnak a közepén nyílás sötétlett, amelynek ropant mélysége a föld fenekéig ért le. És ezen a nyíláson bódító párák gőzöltek föl és bűvös erejük látóvá tette a papnőt, aki fölébük ült, úgy hogy messze jövők titkában tudott olvasni. Mikor azonban az iberiek, így hívták Brennus népét, ezt a szentélyt vakmerően megrohanták, egyszerre zúgó morajlás kelt a föld alatt, megrepedeztek a bércek és a szélvihar dühe óriási sziklakoloneokat szagatott le. Kőzáró zuhogott a hegyekről és maga alá temette az ostromlókat. De Brennus megfenyegette kardjával a haragvó egeket és egyre új meg új tömeget hajszolt rohamra, még rájuk nem omlott a csillagtalan éjszaka. És egész álló éjszaka zúgott, morgott a szent hegy titokzatos méhe. Félelmes indulás rázta a földet. Dermesztő hideg osont elő a hegyszorosokból. Jeges parittyakövek zápora omlott az égből, Brennus hadai úgy hulltak, mint a legyek. A vezér ügyet se vetett rá. Temérdek népe több volt az egek minden parittyakövéénél. Mikor a jégverés megszűnt, újra rohamra parancsolta seregeit. És most be is vette a várost. Feldúlta a szentélyt. Elrabolta tengernyi aranykincsét és magával hureolta Tolosába.

— De miért dobálta be a tó vizébe, ha ilyen sokat küzdött érte? — kíváncsiskodott tovább a kis Raymond.

— Sora van annak is. Hallgasd csak türelmesen.

Alighogy Brennus király és harcosai hazaérkeztek, gyilkos kórság kezdett pusztítani, aminőt itt a hegyek között soha nem ismertek. Szörnyű nyavalya lehetett. Aki még reggel egészséges volt, csupa frissesség, estére már élettelenül hevert, undorító, erjedt sebekkel borítva, amelyek úgy fakadoztak fel rajta, mintha belső gonosz mérgek feszítették volna. A mindentudó druidákhoz fordultak tanácsért. A druidák összedugták a fejüket és a szent erdők lombjainak zúgásából meg a szelek zizegéséből kiolvasták, hogy a rablott görög arany a veszedelem okozója. Átok van a kincsen. A Földalatt Lakozó haragja roppant adót kíván. Addig nem is szűnik a csoma, míg minden aranyat és kincset be nem dobnak ebbe a tóba, amely már akkor is a druidák tava volt. Erre megindult a vándorlás a tóhoz. Zsákokban, kőkerekű szekereken hordták partjára az aranyat meg a drágaságot és egymásután zúditották be feneketlen vizébe. Mikor már minden kincs benne volt, akkor a druidák bűvös kört húztak a tó köré és nehéz átkot tettek rá és a belédobott aranyra. A betegség abban a szempillantásban megszűnt. De aki megpróbálná áttörni a bűvös kört és az aranyhoz érne, egyszeribe meglesi az a szörnyűséges nyavalya, amely itt öldökölte a népeket halomra.

— És hova lettek a mindentudó druidák? Még most is az aranyat őrzik?

— A druidák régen meghaltak. Az ő utódaik: a Tökéletesek, akik erdők sűrűjében és barlangok odvában tanyáznak.

— De ha ennyi a kincsük, miért rejtőznek nyomorúságos faodvakban, penészes barlangokban? Miért nem építenek hatalmas várakat?

— Minek nekik vár, minek volna öles és tornyos

bástya? A titkos erők olyan hatalmat adnak nekik, amely előtt összeroskadnak a legbüszkébb tornyok.

— Bertolmo, — kiáltotta most felindulástól reszkető hangon a fiúcska — mi is ilyen nagyerejű kincsét keresünk.

— A legnagyobb erejűt. És ha megtaláljuk, mi leszünk a Tökéletesek segítségével a világ urai. Még Róma is porba roskad előttük és a császár elveszti koronáját.

— És én tehetem a fejemre. Mondd, Bertolmo, fejemre teszed a császár koronáját? Mit vesztegetjük akkor itt az időt. Siessünk az Ornolac-barlangba. Én mindent megteszek, amit kívánsz. Nem vagyok gyáva. Még a tó aranyáért is lemegyek, ha kell.

— Ha kedves az életed, meg ne próbáld. Sátán úrral akarsz kiállni? A titkon élő méregnél gyilkosabb rontás Tolosa aranya.

— Tolosa aranya — ismételte meg szinte önkéntelenül Raymond vicomte. És ez a szó váratlanul különös visszhangot vert benne. Tolosa aranya, csengett benne tovább bizsergetőn, nyugtalanítón. És egyszerre valami ragyogás támadt a szeme előtt. Már tudta is, mi. A kis Esclarmonda aranyfürtei ígézték megint édes és mégis fájó varázssal. Úgy érezte, hogy most Esclarmonda is látja őt és hogy valami nagyot, vakmerőt, rettenetést kell cselekednie, mert ő nem gyáva. Sőt óriások vakmerősége szorult belé, kiállna az egész világgal, a Sátánnal és a Kárhózzal, ha kell, de tenni kell valamit, ami rémséges és világraszóló, amibe belepusztul, de még bizonyosabb a pusztulása, ha ezt a pusztulást kihívni nem meri.

Ebben a pillanatban már fel is kapott egy hatalmas kődarabot és mielőtt még Bertolmo megakadályozhatta volna, teljes erejével bevágta a tó vizébe.

Dermedt esőnd fagyott köréjük.

Bertolmo lovát kereste, hogy ha indul a veszedelem, menekülni próbáljon. Raymond a csodát várta sóvárgó áhítattal.

A kő először a sziklafalhoz csattant, csak onnan hullott feszült percek izzó bizonytalansága után a vízbe. Olyan nesz vert fel hozzájuk, mint az üvegesörömpölés, amelyet a messzeség nagyon letompított.

Aztán egy darabig újra csend volt. Raymond vicomte szívszorongva figyelt. A babonás Bertolmo rontástörő ráolvasás ígéit mormogta.

Hirtelen csattogó dobaj verte föl a csendet. A sziklafalak egymásba dobbanó visszhangjától százszorosán visszaverve óriásra dagadt ez a zaj. Mint dörgő robogás hömpölygött végig a szirtsikátorokon. Bertolmónak elhagyta minden vér az arcát. Térdre roskadt és tehetetlenül várta, mikor szakad rá a végítélet.

Az egyik völgytorokból, ahol már mélyen ült az alkonyat árnya, rőt világ lobbant elő. A fénynél fekete lovasok váltak ki a homályból. Kormos árnyékuk kísértetiesen táncolt a vöröslő sziklafalakon.

Csak az ítélet sátánlovasai lehettek.

Csattogva, esörömpölve közeledtek nehéz ércfegyverzetükben. Egyenesen feléjük tartottak.

Raymond megadással várta a megsemmisülést. Még szíve dobogása is megállt.

Az egyik lovas már ott volt mellette. Rávilágított a fáklyával. A fáklya fényénél a kis Raymond ráismert az érkezőkre. A legtermetesebb a lovasok közt, akár egy vasba öltözött szikladarab, hogy a markos, szélesszügyű ló szinte roskadozott a terhe alatt, a rőt fáklyavilágban

vöröslő, forradásos arcával egész megdöbbenő marconaságában nem lehetett más, mint Saissac báró.

Most ő is megismerte kis unokaöccsét. Olyat bődült, hogy harsogott bele a visszhangos sziklarengeteg.

Csakhamar felfedezte Bertolmót is, pedig az ármányos talián úgy összezsugorodott, mintha a földbe szeretne volna magát mindenestől bepréselni.

Saissac úr válogatott szitkok közt ugratott hozzá lovával. A féktelen düh egészen elöntötte. Tajtékos nyál sistergett ki a száján, mikor rárivallt:

— Te, boszorkány fattya, te, országok tekergője, nyüves eb, hogy merészelted elszöktetni uradnak és fejedelmednek fiát. Megbomlott az elméd. Vagy mi álnok fortélyba főtt a fejed?

— Uram, irgalmas Nagy úr, — esengett a halálra rémült Bertolmo — légy kegyelmes szívvel hozzám. Nem voltam semmi rossz szándékkal.

— Miért hazudtad akkor, hogy Foix-ba viszed, anyja udvarlására. Foix-ban híredet se hallották. Ki bérelt fel? Miféle rabszolgahajesárnak akartad elkufárkodni a vicomte-ot.

— Nagyuram! Itt hasadjon meg alattam a föld menten, ha ilyen undok hitszegésre akartam vetemedni. Hajaszálat se görbíteném én meg a nagyságos úrfinak.

— Hová indultatok?

— Az Ornolac-barlangba.

— Az igazat mondd! — ordította Saissac úr. Kirántotta rettenetes kétélű pallosát. És úgy tartotta, mint a hóhérbárdot.

Bertolmo úgy reszketett már, mint a megpendített fjhúr:

— Hasíts kettőbe, Nagyúr, ha hazudok.

— Kár biztatni. Mit akartál az Ornolacban? Tudod, milyen veszedelmek leselkednek ott?

— Ártatlan gyermekem nem fognak az elemésztő bűbájak.

— Mi keresnivalód volt az Ornolacban? Ne kérdezem még egyszer!

— Uram! Irgalmas Nagyuram!

— Az Aragóniai kéme voltál? Az ő kezére akartad adni a vicomte-ot. Vagy váltságdíjat akartál!

— Csak azt akartam, hogy az én kis uramnak tenger aranya legyen és olyan hatalma, mint volt Salamon királynak, a böles bűbájosnak. A kabalás kincseket próbáltam felkutatni, a mágiás asztalt, a varázshatalmú karbunkulusokat. Ha sikerült volna a nagy mágia, hullott volna valami morzsa nekem is, szegény szolgának.

Most lobbant csak éktelen haragra Saissac úr. Véres hullámmal lobbant arcába a düh. Karmazsinvörösre gyúlt és akadozott a lélekzete, mint lyukas fujtatóé. Szólni nem is tudott. Már a pallosát emelte, hogy csakugyan kettéhasítsa Bertolmót.

De aztán mást gondolt. Odakiáltotta két esatlósát. Csak a kardja hegyével bökött Bertolmo felé.

— Vessétek a tóba!

Bertolmo úgy jajveszékelt már, mint a kárhozottak. A földön vergődött szertelen szorongásában.

— Irgalmasszívű Nagyuram — könyörgött Saissac úrnak. — Talán nem is tudod, ez a Druida-tó. A Bűnök-tava! Átok verte víz. Ne taszíts bele! Annyi, mintha a kárhozat fenekére löknél. Könyörülj meg rajtam. Akasztass inkább az első fára. Vagy húzass karóba. Ennyi irgalmat sem érdemlek?

Saissac úr rá se hederített.

— Tegyétek, amit parancsoltam — ordította a csatlósokra, akik tétován álltak a vergődő Bertolmo mellett.

Most megragadták a kapálódzó lovászt. Az egyik a karjánál, a másik a lábánál. Bertolmo rúgott volna, de vasmarkok szorították. Veszettül kezdett üvölteni. Ügyet sem vetettek rá. Meglóbálták a levegőben, aztán eleresztették. A tehetetlen test még mindig üvöltve röpült a tó fölé. Aztán lezuhant a mély szirtfalak között. Néhány pillanatig még hallatszott a kétségbeesett halálordítás. Mint valami kürtből megöblösödve bömbölt fel a szűk bécrotorokból. Aztán egyszerre tompa csobbanás vágta el.

A tó elnyelte Bertolmót.

Tolosa rontó aranya megkapta áldozatát.

Foix piacán nyüzsgött a nép. Bársonyokba, selymekbe öltözött gazdag polgárok, egyszerű bőrzekés, vászonzubonyos mivesek, lompos, nehézkes, foltozott köntösű jobbágyok tolongtak a sokadalomban a vásár színes sátrai közt, a mimusok és joglarok dobogói előtt, akik híres trobérek csípős, csúfondáros sirventeseit énekeltek, a szentföldön hadakozó királyokat gúnyolták, a pápát szidalmazták, a püspökök viselt dolgairól mondtak szabadszájú énekeket vagy durva tréfákkal, mosdatlan történetekkel mulattatták a körük esődült sokaságot. A tömegből visszakiabáltak nekik. Zsíros röhögés dübörgött. Elégedett kurjantások böffentek fel. Csak akkor tompult meg kissé a szennyos öröm zavaros lármája, ha fején gyöngyös, alacsony tiarával, vállán két oldalt leomló fátylakkal, hosszú ruhájában nehézkesen és óvatosan lépegetve az otrombafejű macskaköveken, egy-egy előkelő úrnő próbált utat törni, szolgálólányaitól kísérve.

A főrangú asszonyok rendesen a tyrusi kalmárok rikító sávós sátraihoz igyekeztek, ahol nehéz és tűzesszínű bíborposztókat árultak. Közelükben karesú oszlopokra redőzött kárpitok közt félelmesarcú, sötétkezű mórok vájkáltak a habos tuniszi patyolatok habjaiban. Kelete volt a híres rheimsi posztónak is. Másutt medve-, mókus- és hermelinbőrök álltak garmadában. Turbános, olajbarna kereskedők kínálgatták az Indiákról hozott fűszerszármazékokat. Sátraik körül édes, orresiklandozó illatok terjengtek és már messziről mutatták, merre kell őket keresni. Mint virágos rétek tarkasága pompázott egy-egy tűzesszínű keleti szőnyeg. A bizánci szövetek pedig nehéz és csillogó arannyal voltak áthímezve.

A fiatal carcassone-i Raymond Trencavel tűnt fel most az ide-oda hullámzó tömegben. Az öles Saissac báró mellett egészen elveszett karesú nyúlánksága. Mint kis apród úgy kísért a szálás óriást, aki az ornolaci kaland óta tapodtat sem eresztette egyedül a gondjaira bízott fiúeskát. Gondosan hozzálátott a neveléséhez. Maga tanította fegyverforgatásra. Mint káprázatos hősregét mondotta el neki a déli tartományok történetét, hogy hervadhatatlan hírvitéznek példájával gyujtsa fel benne a hősi vért, a nagy tettek vágját és a harci tűzben lobogó, vitézhódító örömét.

Gyakran kivitte a nép közé is. Hadd csodálják zsendülő ifjúságát és szeressék meg. A fiatal fejedelem is megszokja és megkedveli így a nép közelségét. A vicomte most a foix-i kastély vendége volt. Ide is elkíserte őt Saissac és a vásár napján megragadta az alkalmat, hogy magával vigye a sokadalomba.

A kis vicomte szemében örömfény hajnalodott. A sok látnivaló egészen megszádította. Jobbra-balra kapkodta

fejét. Azt se tudta, merre nézzen, mindig új meg új látványon akadt meg a tekintete.

— Vásárolunk is valamit, Bertrand bátyó — kérdezte. — Vagy csak a joglarok bódéihoz igyekszünk?

— Hitvány, kóenyelő népség — dörrent meg Saissac úr hangja. — Ha az udvaroknál hajbókolnak csúszómászó, talpnyaló férgek, itt meg csúfondárosan vijjognak, mint a gúnymadarak.

— Bertrand bátyó, néked is szokásod becsmérelni Pápa úr Szentségét, meg a püspök urak prédaságait?

— Nyelvem nem álcázza el, amit a szívem rejt. De én karddal állok a szavam mellett. Ezek a szelek fújásával fordulnak. Arra bókolnak, ahol a szimatjuk aranyat sajdít.

— Hát fegyvert akarsz venni? Remekbetett damaszkuszi pengéket láttam arab kovácsoknál, úgy hajlottak, hogy derekamra övezhettem volna bármelyiket is.

— Válogathatsz a kardokban atyádurad házánál. Duskálnak ott minden fegyverben. Mást akarok én neked vásárolni.

— Vajjon mit, Bertrand bátyó? Csak nem szivárványtollú indiai madarat vagy pettyes gepárdmaeszkát? Mit veszünk?

— Bajtávoztató talizmánt. Bűvös erőket záró amuletet, amely megvéd olyan szemnemlátta fegyverektől, miktől se kard, se pajzs, se páncél nem tud megöltalmazni.

— Azt pedig hol? — kíváncsiskodott tovább a vicomte.

— Itt, tulajdon ehelyt. Tudok itt egy kalmárt, ki bőviben van efféle javas-szerszámoknak és kabalás magvú

köveknek. Nagy földeket bejárt, sok jeles tudománya van. Szavaiból is bőséges okulást szerezhetsz.

Közben már oda is érkeztek egy sátor elé, amely előtt vásárlók és bámészkodók népes körében különös kalmár kínálgatta portékáit. Szálas, de ijesztőn ösztövé ember volt. Mintha csak esontváz zörgött volna földigérő fekete talárjában. Szikár, böjtöléstől összeaszott arcában parázslón tüzelt két mélyenülő szeme. Az egész furcsa alak úgy festett, mint hórihorgas madárijesztő, amelyen, mint gyászlobogót kapkodta a vedlett bő gúnyát a szél. Mégis volt benne valami félelmet gerjesztő titokzatosság, úgy hogy a körülállók döbbsen áhítattal hallgatták.

— Az én szöveteimet nézzétek. — mondta a különös félkézkalmár és közben sose látott lenge és gyöngéd színekben csillámló kelmét bontogatott szikár esontujjaival. — Akár hiszitek, akár nem, ez a gyöngö patyolat növények rostjából készült, nem állati szőrből. Nálam nem is találtak juhok gyapjából szőtt kelmét, mert én nem nyírom le, mint a rossz pásztorok a nyájakat, amelyet nemcsak a hasznáért szeretek. Mert tudjátok meg, hogy sem eledelnek, sem ruházatnak nem szabad használni az állatok részeit. Azért teremnek távoli vidékeken, ahol a nap tüze szakadatlan záporban termékenyíti a földeket, lágyrostú, habbóbitájú növények, amelyekből szemnek, tapintásnak kedvesebb kelméket tudnak szőni áldottkezü művesek. És a ti országotokban is sokan vannak már takácsok, akik okulnak a mi szavainkból és kezük jártasságát és lelkük hajlandóságát egyképpen gyarapítják. Nem hisztek tán a szavaimnak. Megbízhattok benne, mert inkább többől hagyom kitépni nyelvem, semhogy egyetlen hazug szó elhagyja szám, ha nem is esküdözöm égre-földre. mint legtöbb kalmár, aki így próbál kelendőseget szerezni

hitvány portékájának. Vegyetek hát tőlem nagy jó uraim és asszonyaim. De legfőképpen az a vágyódásom, hogy szavaimnak lelketek földjén legyen foganatja.

Raymond vicomte szájtátva hallgatta a bőbeszédű kalmárt. De Saissac úr, aki közben keresztülfúrta magát a tömegen, odalépett most elébe, mélyen a szemébe nézett és halkán megkérdezte:

— Nincs más portékád? Javaserejű köveket szeretnék vásárolni.

— Jertek utánam — felelte az ösztövért kufár és meghajolt Saissac úr előtt. Azután felemelte a sátor bejáratát takaró szőnyeget és bebocsátotta őket.

Olyan homály volt itt, mint valami barlangban. De a homályban itt is, ott is, mint csillagtüzek színes drágakövek fényei rezdültek. Bársony vánkoso süppedő sötét ágán pihentek ezek a csillagtűzű kövek és sugárzó udvar derengése pálladozott körülük, mintha a nap őslángjából lopott tűz még egyre parázslana jégge dermedt ölükben.

— Gondolj az Ornolac-barlangra — súgta Saissac úr a kis Raymondnak, aki megilletődve szorongatta a kezét.

De akkor már meg is szólalt az ösztövért kalmár, aki nemcsak takács volt, hanem ötvösműves is. Raymond pedig ördögös ezermesternek hitte.

— Nem tudom, mivel lehetnék szíves szolgálatodra, Nagyuram — mondta Saissacnak. — Itt van ez a tarka agátkő, szürke, barna, fekete, gyöngyszínű sávok kavarnak benne. Nagyhatású kő, megerősíti azt, aki viseli. De mi ez a csodálatos Alectoriushoz képest. Rejtelmes és ritka kő ez, akár a születése. Mert csodálatosképpen csak hároméves kappan gyomrában terem meg. Azután kétszer két évig növekszik és mégsem lesz soha nagyobb, mint

egy borsószem. Bizony kineset ér a gazdájának, mert győzhetetlenné teszi minden mesterségben. Aki pedig a nyelve alatt tartja, annak megoldja szavát és ékessé teszi a beszédét, hogy senki sem tud neki ellenállni.

— Mi karddal beszélünk — jegyezte meg dörmögőn Saissac úr — és a szót szívesen vágjuk ketté.

De a kalmár jóformán nem is hallotta. Már ott állt egy mélytűzű kő előtt, amely kékebb volt, mint a legszüzebb tengerszem, kékebb, mint a ragyogó déli ég vagy mint a bérci harangvirág kelyhe. Kékségéből megbabonázó tűz sugárzott.

— Tüzes kő ez, — mondta — mert a déli órában nő, amikor a nap lángja olyan fertelmes forrósággal lobog, hogy felpetzdül körülte a levegő. Zafírnak hívják, kéksége ikernásza az égboltozat kékségének és a tenger azúrjának. De beitta magába a napot is. Megóv ez minden csomától és tályogos kelevénytől és különösképpen megőrzi a szem épségét. Igen javaslom nektek, Nagyuram, mert a test indulatait is fékezi. Ő maga szűz és ereje csak akkor eleven, ha viselője is tiszta tartózkodásban él. Vagy nézd, Nagyúr ezt a sardonyxot, vörös a színe, mint a vérhúsú narancs, mert őszi délutánokon érik rőt-re, mikor a Hesperidák napja süt s a hulló levelek rozsdás harasztja lopja rá színét. Biztos pajzs ez a rossz álmok ellen. Elűzi a lemurokat és a lidérces látomások szomorúságát.

— Ezt a szép piros követ vedd meg nekem, Bertrand bátyó — szólalt meg most a kis vicomte.

— Babonás vénasszonyoknak való. A te álmod olyan még, mint a sár, nehéz és puha. Kátyú, amelyben megfeneklik minden látomás — mordult rá Saissac úr, azután a kalmárhoz fordult: — Más követ mutass nekünk.

— Hát nézd akkor ezt a fejedelmi chrysolithot,

maga az olvadtá vált arany és hihetetlen erők lakoznak benne. Aki balkarjára fűzve hordja, attól távoltartja a téboly démonait. Vagy itt a sejtelmes tengerhabok kristállyá kövült quintessenciája, a beryll, a hullámszöld aquamarin. Soha sem sóhajtoz, ki ezt a nyakába fűzi. Vedd csak szemre emezt is. Jácintkő, az ámbra, a méz és a tej színe olvad violásba benne. Van csodálatos sáfrányszínű is. Nézd a haragos vörös gránátot vagy a zöld és kék szín közt tétovázó türkiszt, mint a borongó bánat, s a marcangoló gyanakvás gyógyszerei. Láttál már ilyen káprázatot, mint ez a Chrysophras? A smaragd zöldje és a topáz aranya kel nászra benne s a csókjuk égő bíborba csattan.

Most egy violás követ emelt fel a kalmár és a halványan beszűrődő világosság felé tartotta:

— Ennél szebb ametisztet is hiába keresnél. Mintha a hajnalt csurrantották volna borba. És íme, megtöri a bor hatalmát, szertefosztja a mámor ködét. Hasznos kő vitézeknek, akik körül egyformán ólálkodik bor és vér mámara. Ez a kő pedig, amilyen parányi, olyan nagyerejű és olyan ritkaság. Tudod-e miféle kő ez? A híres Chelidonio vagy másképpen Fecske-kő. Hermes Trismegistos is ír róla. A fecske begyében találják, mikor legvékonyabb a hold sarlója. Amelyiknek rozsdás a színe, biztos arkánum a holdas kórság ellen.

Saissae úr nem igen kapott a fecskekövön. A kalmár most skárlátvörös bársonygöngyöleget bontott ki s magasra tartotta a követ, melyet kivett belőle. Olyan volt, mintha vérsziporkákat szóró piros csillag gyúlt volna ki a homályban.

— Ez a karbunkulus — mondta áhítattal — azért sugárzik így, mert szem volt valaha. Az egyetlen, min-dent látó szem a baziliskus sárkány homlokán. De van-

nak tudósok, akik azt vitatják, hogy csipkés szirteken lakó szirének szeme a karbunkulus és ezer veszéllyel játszik az a kalandos hajós, aki csak egyet is meg akar szerezeni. Ezért olyan rettentő ritkaság. Tüzes kő, úgy szórja a sugarat, mint az izzó szén és a legsűrűbb sötétség sem tudja egészen kioltani. Aki ezt a drágakövet hordja, annak szívében soha nem csitul az emésztő lángolás, de maga is lángralobbantja azt, aki felé saját lángja hajtja.

A kis Raymondnak maga se tudta miért, de az ifjú Esclarmonda jutott eszébe. Szirten ült, ő volt a szárnyas szirén s a napsugárban szívárványos gyöngyöket fésült ki aranyhajából.

— Ezt a követ szeretném — mondta és a szeme éppúgy kezdett tüzelni, mint a karbunkulus.

— Nem lángkavaró bűbáj kell neked — felelte keményen Saissac úr. — Inkább olyan, amelyik hűteni, fékezni tudja a véred hevét.

— Akkor pedig semmit sem ajánlhatok olyan jó szívvel, mint ezt a haragos zöld smaragdot. Ez a tenger szilaj, zöld hullámaiból született, azért ellenszere a viharnek, lecsillapítja a lélek legnagyobb viharát, a parázna szenvedélyt. Gúzsbaköti a féktelen asszonyállatot, kiben mint az alakos Khimérában, három prédaleső szörny váltakozik. Mint oroszlán közeledik, mint pikkelyes, kígyózó sárkány fon át és végtére nem marad más belőle, csak az emésztő tűz, amely hamuvá porlaszt. Csak ezt a követ vedd meg, Nagyuram, másra szemet se vess.

— De én még mást is szeretnék látni.

— Minden fajtájú követet megmutattam. Van itt garmadával. Ha ebből se tudsz választani?

— Eddig csak földön, vízben, állatok zsigerei közt

született követ mutattál. Én hallottam égi eredetű drágakőről is.

Az ösztövért kalmár olajszín arca földszürkére vált, amikor ezt hallotta. Szeme majd kidobbant mély gödréből. Szorongón meredt a félelmesen fölébe magasló hústoronyra. Saissac úr két vörös buzogányökle pallosa marokolatán pihent. Percekig halálos némaságban néztek egymással farkasszemet és a kis Raymond döbbenten figyelte a tekinteteknek ezt a léleksebző párbaját.

Saissac úr most felemelte kezét, ujjaival megmagyarázhatatlan mozdulatot tett, mintha titkos jelet adott volna. Aztán szinte sűgva mondta a kalmárnak:

— Diaus vos benesiga!

A kalmár vasvonásai egyszerre megenyhültek. Szemében most szárnyaló elragadtatás túlvilági sugárzása gyúlt. A sátor leghomályosabb zuga felé indult. Saissac úr meg Raymond követték.

Nehéz, pántos vasláda állt itt. Eddig észre sem vették. A kalmár visszament a bejáratot takaró szőnyeghez. Erősen odakötözte a sátorfához. Aztán esörömpölő kulcsokat húzott elő fekete kámzsája alól. Sok furesa és bonyodalmas mesterkedéssel sorra kinyitotta a láda lakatjait. Díszes, nagy bőrtokot emelt ki a láda mélyéről és felpatantotta. Habos bíborselyem redői közt két hatalmas tisztavízű kristály szikrázott. Olyan volt, mint két tündöklő, mákszemnyi homály árnyától nem makulás jégdarab, amely azonban megfoghatatlan belső tűzben égett és élein szivárványszín lángvillanások sziporkáztak ki.

Saissac úr és Raymond belekápáráztak a látványba. Szent borzalmukban jóformán oda se mertek nézni eleinte. De az ifjú vicomte éles szeme nemsokára fölfedezte, hogy az egyik kövön mély horpadás van. Félig-meddig olyan

volt, mint vastagfalú csésze. Ha értő ötvösmíves talpat formál alá, tündöklő kristálykehelynek beillett volna.

A kis vicomte képzeletében Bertolmo meséi kezdtek alakot ölteni.

A kalmár mély, furesán gurgulázó torokhangja riasztotta fel.

— Valóban mennyei eredetű köveket szemlélsz, Nagyúr. Nincs is más ezen a sárkupacon, ami ilyen magas és tiszta származással kérkedhetne. De ez a két gyémánt tisztán, érintetlenül zuhant a földre, úgy, ahogyan az Ősalkotó szándéka formálta. A mennyei trónjáról letaszított Lucifer diadémjában, mint csillagív tündöklött az egek kárpitján. Abból hullott ki a zuhanás szörnyű viharszelében.

— Az a két kő az Ornolac-barlangban van — kiáltott közbe fékezhetetlen izgalmában Raymond vicomte.

— Az a két drágakő itt van — mondta nyomatékkal a sárga kalmár. És Saissac úr szeme is ravaszul hunyorgott.

— Itt van! — mondta mégegyszer. — Tulajdon két szemeddel csodálhatod, ami kevés halandónak adatott még meg. De bizodalmam van benne, hogy megerősítése lesz lelkednek és szüntelen ösztöke, hogy idetérülj az igazak és tiszták seregébe. Ennek a kőnek fényével megismerheted az egyedülvaló igazságot. Mert, tudd meg, hogy hiába zuhant le Sátán úr a magasságok szédületéből, neve ki van verve az egek eresztékein. Ez a kő a homályban világító lámpás. A tiszta szellemek fényfolyója árad belőle. Az őslöbögést találtuk meg benne és új hajnalpirkadás teremtő tüzeit gyújtjuk fel vele a föld egyik sarkától a másikig.

Raymondon a hideg futkosott. A cabareti éjszaka

látom
dörg
skár
babo
belső
kegy
verít
temé
felen
le az
gyén

isme
feke
ame
hódí
rogn
váz
szin
ját
drá

kife
is s
nap

Ra
Ho

vig
ve

látomása berzengett benne. A torony loggiáján mennydörgő szónok, a völgykatlan üstjében a fáklyalángok skárlát poklában vergődő tömeg s a homályból szüremelő babonás fény foszladozott sajgó emlékezetében. De nagy belső zavartságában is érezte, hogy Bertrand bátyján is kegyetlen kényszerűség vesz hatalmat. A báró homlokán veríték gyöngyözött, arcának minden izma megfeszült, teméntelen teste megvonaglott. Olyan volt, hogy tüstént felemeli rettenetes pallosát és mint az ítélet villáma sujt le az elcsigázott kalmárra, hogy elragadja tőle a mágikus gyémántokat.

A kalmár már elhallgatott, csak állt, mint aki nem ismeri a félelmet és nézett merőn Saissac úrra. Szemének fekete sugara szinte belefúródott az óriás tekintetébe, amely ennek az emésztő tüzi szemnek delejétől, mint hódító ital mérgétől mámoros szédületben kezdett tántorogni. Az öles vitéz egészen megroskadt a feketepalástos váz előtt, aki mint emberfölötti jelenés magaslott fel és szinte szertelenbe nőtt a derengő félhomályban. Sötét, alakját violás fényudvarba vonta a mögötte sugárzó két bűvös drágakő, Lucifer diadémjának földre hullott két csillaga.

Saissac úr megragadta a kis vicomte kezét és kezdte kifelé vonszolni a sátorból, amelynek mélyéről még akkor is sütött utánuk a titokzatos fény, amikor már kiértek a napvilágra.

— Ez az Ornlac gyémántja volt? — szólalt meg Raymond, mikor kivergődtek a vásár nyüzsgéséből. — Hogy került ide?

Saissac úr szűkszavún felelt:

— Majd megtudod... később... Ha nagy leszél. De vigyázz ezekre az emberekre... Nagy az erejük. A Sátán velük van.

III

OCCITÁNIA ARANYVETÉSE

Roger vicomte-ot nehéz napok zaklató árnyai látogatták. Az évek nem is raktak még túlságos terhet vállára, mégis úgy érezte, hogy teste elnehezedik s valami magyarázhatatlan belső borongás áhítoztatja vele a sír nyugalmát.

Ezeket a szorongató érzéseket még tetézte, hogy fia, Raymond félig még gyermek és akármennyire bízott is Saissac báró hűségében és erejében, nagyon félt, nem fogják-e majd kitérni vérszerinti leszármazóját jogos örökből a kapzsi szomszédok.

Addig még csak bízott benne, hogy nagyobb veszedelem nem fenyegeti fiát, míg két legerősebb szomszédja, Fülöp Ágost francia király és az angolok királya, de egyben Aquitánia fejedelme is, Oroszlánszívű Richárd a szentföldi hadakozással van elfoglalva. Remélte, hogy közben a kis Raymond felcseperedik és ha kell, maga is meg tudja jogait védelmezni.

De tervezgetését váratlan bonyodalom húzta keresztül. A szövetséges angol és francia hadak elfoglalták Ptolemaist. A két király megosztozott a zsákmányon és a hosszú ostrom alatt kifáradt had átadta magát a megérdemelt nyugalomnak. De csak bele kellett kóstolni, egyszerre nagyon is édesnek és marasztalónak találták a békét. Bővében voltak az élelemnek. Ízes falatok csillan-

tották meg előttük a hazai asztalok örömeit. Édes, zamatos ciprusi borok aranya tüzelte vérüket. A szigetekről igézetes görög asszonyok tódultak a felszabadított városba. A boroktól, fűszerszármoktól megpezsdült vér könnyen kavarta az indulatokat és a kemény összetűzések hamarost megbontották a keresztény had egyetértését. Richárd király megint nem tudta fékezni szertelen fellobbanásait. Most Leopoldus, ausztriai herceggel gyűlt meg a baja. A herceg, aki az ostrom alatt ugyancsak derekasan viselkedett, kitűzte a zászlóját a vár egyik tornyára. Az Oroszlánszívű nem tűrhette ezt. Letépette a torony ormáról a zászlót és a sáncárokba dobatta. Leopoldus német vitézei vérrel akarták már megtorolni a vezérükön és zászlójukon esett szégyent. De a herceg, ha fogcsikorgatva is, visszaparancsolta őket. Nem akarta keresztény testvérgyilkolással megszenstségteleníteni az első diadalt. Szíve mélyére rejtette bosszúját és kedvező alkalomra várt.

Conrad montferrati gróf sem egyezett Richárddal. Mikor látta, milyen megaláztatást kell eltűrnie Leopoldus hercegnek, egyszerre meleg lett lába alatt a föld. Felkerekedett, hogy Tyrusba vonuljon vitézeivel.

Közben Richárd újra megfűvatta a harci kürtöket. A papság is hirdetni kezdte, hogy a vitézek tétlen henyéléssel töltik idejüket, mikor az Úr városa, Jeruzsálem még mindig rabságban nyög. Kénytelen-kelletlen megindultak hát Jaffa felé.

Most érte azonban Richárdot az igazi meglepetés. Váratlanul kiderült, hogy Fülöp királyt súlyos kórság gyötri. Nem bírja az éghajlatot és a hadviselés fáradalmait. Sürgősen vissza kell térnie hazájába. Mindjárt hajóra is szállt hű báróival és elvitorlázott a provençei partok felé.

A hazai ég alatt aztán hamarosan helyreállt a király megrendült egészsége. Annyira visszanyerte régi jó étvágyát is, hogy Aquitániát, Richard hűbérbirtokát szeretete volna lenyelni. Azért János herceget, a Plantagenet-ház másik sarját kezdte bujtogatni, hogy bátyja trónjára segíti, ha viszont a herceg kezére játssza az áhítozott Aquitánia birtokát.

A Szentföldön tovább küzdő keresztesek egész gyűlölete a francia király ellen fordult. A troberek csúfolkodó sirventesei előtt a tenger hatalmas árja sem volt gát. Úgy szálltak utána, mint vijjogó madarak falkái. Ezúttal is Peire Vidal úr járt elől jó példával. Neki volt a legélesebb nyelve. Richard király halára is kötelezte. A sokat csalódott szerelmeshez hozzáadott egy fejedelmi szépségű görög rableányt, a bizánci császár rokonát. A bíborban született hercegnővel egyszerre kalandos álmok káprázatos fellegeibe szárnyalt a csapongó képzeletű lovag. A bizánci Szent Palota színes mozaikjain, nehéz brokát baldachinjai alatt látta már aranytrónusát. Nagy tervek háborogtak benne. A Szentföld véres síkjairól Magyarországra ment és kegyes pártfogójának, Imre királynak segítségével ül be majd Manuel császár helyébe.

Fülöp király nem sok ügyet vetett erre a szóhadjáratra. Úgy vette észre, hogy János herceg csöppet sem idegenkedik a tervtől, hogy előbb üljön be az angol trónba, mint az örökösödési rend megengedné és hogy ezért a kis időnyerésért hajlandó áldozatot hozni mit sem sejtő bátyja frankföldi hűbéreiből. Erre aztán úgy megnőtt a jó Fülöp király étvágya, hogy nem érte már be Aquitániával, hanem sokkal messzebbmenő terveket kezdett fejében forgatni és Anjoura meg Normandiára kacsintgatott.

Roger úr éber figyelmét mindez nem kerülte el. Különösen aggasztották Fülöp király aquitániai tervei. Sokkal jobban szerette szomszédnak Richárd királyt. Tudta, hogy Aquitánia után Languedocra is könnyen étvágya támadhat Fülöp királynak. Az ő sziklavárai, Carcassone, Foix, Lavar erősek voltak, nem is szólva a fellegek közé rakott sasfészkekről, mint Montségur, Miramont, Lordat. De a francia király s a francia bárók egyre mohóbb déli étvágya ellen csak úgy védekezhettek kitartón, ha mindnyájan összefognak és széttéphetetlen kötést csinálnak minden közös ellenség romlására. De lesz-e valamikor is valóság ebből a kötésből? Lehet-e összekovácsolni a százfelé húzó érdeket? Hogy forduljon ő Aragónia királyához, akitől a legfájdalmasabb szakítás tépte el. Barcelona különben sem szövetséget keres, hanem uralmat akar. Könnyen csak cseberből vederbe esnének. Különösképpen félt pedig Tolosától. Az ifjú Raimon gróf féktelen becsvágyú, de nádszál-lelkű fejedelem. Hirtelen lángol neki minden tervnek, de még hirtelenebbül lappad meg a lángja. A legkisebb szellő ingására hajladozik és a szava csak álarc, hogy szíve igaz szándékát mennél jobban elrejthesse. Kellett volna valaki, csupa délcegség, erő és tekintély. Roger úr titokban Oroszlánszívű Richardra gondolt. A király hős alakja, mint regék félistene ragyogott a déli partok kék varázsában, karesű palotáknak, álmokkastélyoknak, tengerbe tapodó busa várak, gályák fűрге sirályhadát ringató öblök világában. Talán ha a fiát ilyen rettenthetetlen lovaggá nevelhetné? De a fia még gyermek félig, ő maga sír felé roskad, az Oroszlánszív pedig messze van. Ekkor azonban egy gondolat vilant meg a fejében. Hátha Richárd király hamarost visszatérne. Pedig visszatérne tüstént, ha tudná, mit főz itt

ellene a bujkáló fortély. És miért ne tudhatná meg, csak legyen, aki megviszi neki a hírt.

Roger vicomte nem tétovázott soká. Gályát szerelt fel és vitézeket küldött Richard király hadába Jeruzsálen vívására. Ezzel mindjárt elősegítette másik tervét is, hogy az Egyházzal békét kössön.

Mikor ezt a dolgot így rendbetette, írástudó nótáriusát hívatta és pecsétetes testámentumot készíttetett. Rendelkezett minden vagyonáról, sok drága marhájáról, várainról és birtokairól. Minden kincsének és uradalmának egyetlen örökösévé fiát, Raymond Trencavel vicomte-t tette meg. Szigorú nyomatékkal, külön codicillusban hagyta meg, hogy ha az Úr elszólítaná az élők közül és eltaszított hitvese Adelaide vissza is térne Carcassone kastélyába, Raymond fiának gyámola és nevelője továbbra is csak Saissac báró maradjon és semmi ne történhessen a fiatal vicomte úrral, ami nem Saissac úr kedve szerint való.

Azután magához kérte valamennyi báróját, vazallusát és a városok konzulait és eskü pecsétjével vett tőlük ünnepélyes ígéretet, hogy fiához minden bajban és minden viszontagságok közt hűségesek maradnak.

Utoljára, hogy egészen símává tegye fia előtt az utat, hosszú, áldatlan tusa után megkötötte a békét az Egyházzal. Évekkel ezelőtt mondta ki rá a pápa az interdictumot, amikor Albi városában az eretnekek pártjára állott az igaz Egyházzal szemben és a pápa legátusát börtönbe vetette, mert szét akarta tiporni vazallus városában az eretnekség veszedelmes kígyófészkrét. Pedig ő maga nem volt eretnek, de nem akarta tűrni, hogy a pápa az ő hűbérúri jogaiba avatkozzék, bár maga bizony sose mutatott elég erőt a bomlasztó tanításokkal szemben, amelyek a nép lelkét babonás igékkel mételgették.

Töredelmes penitenciát tartott most. A nép színe előtt megalázta magát. Derékig mezítelenül, sarutlan lábbal járult a Saint-Nazaire székesegyház elé, amelynek kapujánál a püspök várta és csak akkor nyitotta meg előtte a kapuszárnyakat, mikor vesszőcsapásai alatt vér kezdett kiserkedni a vezeklő vicomte hátán. És mikor a kapukat megnyitották, egyszerre felzúgtak mély bongással a harangok, amelyek évek hosszú során át csüggedt némaságban ültek meg a tornyok magas haranglábán. Mint láthatatlan éremadarak szárnyai esattogtak a hangok a levegőben. Zengő hullámvázuk táguló gyűrűkben hömpölygött szét a város felett. S furesa, félelmes ingással rázkódott tovább a megrendült szívekben.

Aztán kigyúltak az oltáron a gyertyák. A templom homályát fények csillagozták és ünnepélyes méltósággal gomolygó tömjénfüst édesen szállongó illatában, selymes suhogású ruhák csillámló aranyától beragyogva, megkezdődött a szent szertartás.

Saissac úr nem volt ott a székesegyházban. És vele együtt nem egy báró komor lelkében lázadozott a fojtott indulat. A gonosz tanok mérge a paloták magasságaig küldte már rontó párázatait. Ezek úgy érezték, hogy öklük szabadabban sujthat, indulatuknak kevesebb a féke, ha nem szoríthatja meg őket az éber Egyház póráza. Rossz szemmel nézték hát uruknak ezt a behódolását. De Roger úr úgy érezte, hogy a béke és biztonság költözik vissza az Egyház nagy testvériségével Carcassone-ba.

Eszteendőbe telt, míg Roger Trencavel vitézei sok hányódás után a Szentföldre érkeztek.

Akkor a keresztet viselők hadában már sűrű konkolyt termelt a viszály elvetett magja. A vezérek fogesikorgató

haragjukat színeskedés mezébe rejtve fenekedtek egymásra. Richárd királyt közösen gyűlöltek valamennyien. Inkább félték egymástól, mint Saladin szultántól. Állig fegyverben hajtották álomra fejüket és csak hétpróbás híveiket türték meg maguk körül.

Így vonultak a Szentváros felé. Jobbfelől a nyugtalan tenger morajlott mellettük szüntelen. Balról a hegygerincek erdői és bozótjai nyüzsgtek a benn rejtőzködő muzulmán harcosoktól. Megállás nélkül hullott onnan a nyílzápor a keresztesekre. Sziklák zuhogtak rájuk. Kőgörgetegek robajlottak alá elsőprő sodrással. Minden völgytorkolatnál, minden folyóátkelésnél fergeteges beduin lovasok, bozontos üstökök, vad schyták rohanták meg őket. Így értek Caesarea alá, amelyet földig romboltatott előttük Saladin.

Az arsuri tölgyerdőn baj nélkül haladtak át. Aztán egyre tömörebbre szorult sorokban indultak meg a Leddar folyó síkján. Itt végre nyílt csatára került a sor. A hegyoldalakról mint medrűkből kitört romboló bérei vizek zuhogtak alá a muzulmánok és a síkon a tenger felé lovas-tömegek száguldó áradása omlott a keresztények jobb szárnyára. És a muzulmánok rohamával egyszerre pokolbeli zsivaj bődült fel. Egyiptomi szisztrumok sóhajtoztak hosszan elnyújtott üvöltéssel, mint végső kínokig gyötört szelek, csimpolyák vinnyogtak, csörgők csörömpöltek, óriási cintányérok esattogtak, harsonák rikoltoztak, bőöblű kürtök és künkora tulokszarvak fulladoztak rekedt bömböléssel. Hatalmas éredobok bődültek, mintha az ég eresztékei hasadoztak volna. Fadobok pergő hangzápóra kopogott, mint szapora jégeső. És nekibőszült emberesorda ordított, mint puszták sakálfalkái s éhségtől sarkantyúzott fenevadak. Az egész fülsiketítő láрма éktelen és

pillanatra nem szűnő roppant mennydörgéssel rázta az egeket.

De a keresztesek érefala meg nem ingott. Állták a féktelen rohamot töretlenül s mint szikláról a tajtékos hullámok, úgy torpantak és csapódtak vissza róluk a muzulmánok szüntelen egymásra türemlő, töméntelen hadsorai.

Órákig tartott a tusa. Utoljára egymásba kavarodtak a hadsorok. Mindenki odazúdult, ahol veszélyt sejtett. Gözös, véres habarcsban fetrengett egymáson ember és ló. Kardok csattogtak, esákányok tompa reccsenéssel tépték, horpasztották a páncélt. Hajító dárdák röpködtek. Pallosok villámlottak. Némelyik vitéz a testébe ragadt nyilakkal óriás tüskédisznónak látszott. Richard, mint a halál angyala száguldozott. Most még irígyei is csodálhatták oroszlánbátorságát. Kilőtt parittyaként szállt mindig oda, ahol a legnagyobb volt a szorongatás. Kétélű pallosa mint az ítélet kaszája vágott rendet a muzulmánok sorában. A fejetlen vad kavargásban, a vértől iszamos, nyögésektől sóhajos csatasíkon, ahol száz szekérderekra való hajítódárda is hevert, gazdátlan ménnek száguldoztak riadt nyerítéssel, lassan, de megállás nélkül nyomult előre a keresztény had mozdíthatatlan éremagja. A vezérszászlót biztatón lengette a tenger felől szálló nyugati szél. Egyszerre megingott a muzulmán had balszárnya és bomlása magával ragadta az egész sereget. A visszasaözönlés elsodorta magát Saladint is, aki körül már csak hét hűséges mamelukja tartott ki.

A barbár had elhagyta a csatateret. A keresztények megnyerték a csatát. De nem volt erejük, hogy nyomban üldözőbe vegyék az ellenséget. Pihegve, megtorpanva ültek meg a síkon. A kimerültség ólma nehezedett tag-

jaikban. A zarándokok arra használták az időt, hogy míg a harcosok elpihentek, összeszedjék a rengeteg fegyvert és eltemessék a halottakat.

A csata izzásában egybeolvadtak a szívek, de az arsuri győzelem után kezdődött megint a viszálykodás. A burgundi herceg és a német vitézek követelték, hogy menjenek egyenest a Szent Város ostromára. Richard érezte, hogy fáradt, megtizedelt hadával, elvágva a hazai föld minden segítő forrásától, nem kezdhet semmit Saladin ellen. Azt sem engedhette, hogy háta mögött szabadon és védetlenül hagyja a teret és vakon belerohanjon seregével a biztos kelepcébe.

Saladin visszavonuló útjában elpusztított minden erősséget. Richard azt kívánta, hogy addig ne menjenek tapodtat se, míg a lerombolt várakat újra fel nem építik.

Ascalont szintén földig romboltatta a szultán és az Oroszlánszívűnek első dolga volt, hogy a falakat újra fölépíttesse. Az volt a terve, hogy a jeruzsálemi templom mását is fölépítteti Ascalonban. Vitézei serényen munkához láttak. Egyik kezükben a kőművesszerszám, másikban a kard, hogy tüstént védekezhessenek, ha az ellenség megrohanná őket. Maga a király is dolgozott. Mint napszámos hordta a követ, emelte a gerendákat. Közben míg a terhek alatt roskadozva verítékezett a déli nap omló hévségében, látta, hogy a német vitézek tétlenül heverésznek.

Richárd megfeledkezve a köztük dúló haragról, odament vezérükhöz, Leopoldus osztrák herceghez és békítően szólt hozzá:

— Herceg Úr, hallgattasd el most szívedben a neheztelést. Küldd vitézeidet te is dolgozni a falakra, mert keserűséget szerez a szíveknek, ha látják őket itt nagy módban henyélni, míg a többiről a veríték vize szakad.

A herceg foghegyről válaszolt:

— Miért építsünk falat? Tán hogy legyen miről szégyennel letépni zászlónkat?

Richárd úr türelmesen kérlelte tovább.

— Hát nem tudsz felejteni? Ha hibáztam, megkövetlek érte. De nincs rá okod, hogy elhúzódj és szívedet magában sínylődő haraggal emészd, mint a duzzogó gyerek.

Leopoldus herceg felesattant:

— Nem vagyok gyerek. Vitéz vagyok, a Kereszt katonája. És vitézek harcosaim is. Katonának jöttünk ide, nem ácsnak meg kőművesnek.

Azzal sarkon fordult és otthagya a királyt.

Richárd észre vette azt is, hogy valaki titkon bujto-gatja a falakon dolgozó vitézeket. Csakhamar nyíltan kitört az elégedetlenség. A burgundi herceg, akit Conrad úr állított maga helyett, otthagya vitézeivel az ascaloni tábort. A franciák is kijelentették, hogy nem rakják tovább a falat és követték a burgundi herceget. A fejetlenség általánossá vált. Az Akkonban maradt genuaiak és pisiaiak közt felütötte fejét a régi vetélkedés. Már egymást öldösték Akkon utcáin, mikor Conrad úr a tyrusi hajóhaddal ostrom alá fogta őket, Richárd király pedig a szárazföldről rontott rájuk vitézeivel. Mikor Conrad úr az Oroszlánszívű közeledtének hírére vette, nyomban visszavert Tyrusba. Richárd azonban maga is rendet csinált Akkonban.

Így érkezett el húsvét ünnepe. A keresztesek Ascalonban ülték meg a feltámadás örömnapját. De a lelken-dező alleluják közt keserűséggel idézte szívük a húsvét felrémlő emlékei közt Jeruzsálemet. És a lelkek újra felzudultak Richárd ellen, mert az ő késlekedő habozásának

tudták be, hogy még mindig nem ostromolták meg az Úr szenvedéseinek szent városát.

Mások békét akartak teremteni és azt javasolták, hogy válasszanak maguk közül királyt, akinek tekintélye véget vet majd minden viszálykodásnak és hogy már nevében viselje azt a szót, amely előtt porba omlik minden ellentmondás, hívják az új parancsolót Jeruzsálem királyának.

Richárd király erre is ráállt és megkérdezte az egybegyűlt vezéreket, ki volna az, aki egyformán megérdemelheti mindük bizalmát. És az egybegyűlt vezérek és bárók egy akarattal Conrad montferrati marquis-t, Tyrus fejedelmét választották, nem mintha valamennyien őt becsülték volna legtöbbszörre, hanem mert tudták, hogy ezzel törnek leginkább borsot az Oroszlánszívű orra alá.

Richardot vérig sértette a választás. De hiúságát még le tudta volna győzni. Kémei azonban azt is hírül hozták neki, hogy Conrad úr a háta mögött megegyezést készül kötni Saladinnal. Keserű indulatok háborogtak lelkében, de ura maradt magának. Egy rebbenése el nem árulta, mennyire ellenére van a választás. Előre hozzájárult, hogy tisztelni fogja a többség döntését, most állta hát keményen a szavát. Saját unokaöccsét, Champagne grófját küldte Tyrusba fényes kísérettel, megvinni Conrad úrnak a hírt, hogy őt választották meg Jeruzsálem királyának.

Conrad úr Tyrus piacán fogadta a követséget. Kivonult az egész papság, a szerzetesek mezítláb, durva kámszakban, soraik előtt hatalmas feszületekkel, kezükben égő gyertyákkal, a lovagrendek fényes fegyverzetükben, a püspök aranyos baldachin alatt nehéz egyházi pompájában. Ott volt a város egész előkelősége és a hatalmas tér

tündöklött a drága bársony- és bíborruhák díszétől, a címeres lobogók és standárok színes erdejétől.

Conrad úr szívében égis magaslott a jóllakott gög. A meglepetés és öröm, hogy királyi versenytársának így meg kell előtte alázkodni, olyan ellenállhatatlan szorítással markolta szíven, hogy egyszerre fejébe tódult minden vére. Magyarázhatatlan elragadtatás kapta el, önfeledt szárnyalás ragadta és az ég felé terjesztve karját, így fohászkodott:

— Uram, Királyok örök Királya, engedd, hogy viseljem ezt a díszet, ha méltónak ítélsz rá, de ha méltónak nem találod, távoztasd el szolgálótól Jeruzsálem koronáját.

Alig hogy ezt kimondta, megtántorodott. Arcát minden vér elhagyta, szeme mereven bámult egy pontra. Talán el is esik. Két napégetett arcú fiatal szerzetes temett mellette és karjával fogta fel a támoigó marquis-t. De abban a pillanatban, mikor Conrad úr félig álétan pihent karjukban, tör villant elő kámsájuk alól és a két edzett penge egyszerre csapott a páncéltalan mellre.

— Nem vagy már sem marquis, sem király — ordította a két gyilkos. Karjuk támasztéka szétvált Conrad úr teste alatt, amely súlyosan vérkutató buzogva zuhant le a piac kövezetére. A két barát pedig emelt törrel vágott neki a sűrű tömegnek. Az egyiket mint véres rongyot tépte cafatokra a templomos lovagok pallosa. A másíknak sikerült egérutat venni a kaeskaringós szűk utcákon. A közeli templomba menekült és elrejtőzött az oltár mögött.

Ide vitték be, vértől egészen elborítva Conrad urat, hogy az utolsó útravaló kegyelmében részesüljön. Még élet volt benne. Zihálva lélekzett és törtfényű szeme téveteen tapogatódzott a félhomályban. Ekkor előrontott az

oltár mögül a gyilkos, újra rávetette magát Conrad úrra és ötször-hatszor egymásután szívébe mártotta törét, úgy hogy a marquis még a tördöfések alatt meghalt.

A gyilkost, aki egész önkívületben volt öldöklő dühétől, nyomban elfogták és megkötözték. De hasztalan faggatták, keményen összeszorította fogát és nem szólt egy árva szót sem. A kínvallató pribékek markában sem árulta el, ki adta kezébe a gyilkos tört. Attól a pillanattól, hogy elfogták, egészen kínhaláláig egyetlen szó sem hagyta el ajkát. Egyetlen egyszer, mikor a kínzószerszámok vért préseltek minden tagjából s a feje mint a dióhéj ropogott a rettenetes szorítók egyre szűkülő kalodájában, a kibírhatatlan kínok kábító rohamában röppent el szájáról egy bágyadt sóhaj, amely úgy hangzott, mintha Allahhoz fohászkodott volna. A hóhérok, mikor levetköztették, megtalálták testén az izmaelek titkos bélyegét. És ekkor tudták már, hogy a két gyilkos mindenre elszánt dáy volt, Allah bosszuló angyala, az asszaszinok vagy izmaelek vénjének küldötte.

Ezeket a dáyt ott nevelték Aleppó fölött, hozzáférhetetlen sziklarengeteg közepén, a Hegyek Vénjének bűvös kertjeiben. Fiatal rabszolgák voltak, akik itt a testi és lelki szenvedések kegyetlen pokla után belekóstoltak Mohamed hetedik mennyországának minden képzeletet tetéző gyönyörűségébe. A legszebb hurik karjai ringatták őket kábult álmokba. Vérüket fűszerek tüze korbácsolta és bódító nektárok méze bűvölte mámorba. Megkóstoltatták velük a paradicsom ízét, hogy örök ígéretével serkentve égő gyűlöletre és bosszúra sarkalják. Ezt a két fiatal dáyt is a Hegyek Vénje küldte, hogy Conrad úr minden lépésének örök őrei legyenek. Mint nyomorult rabszolgák, embertelen verések nyomától véresen érke-

tek Tyrusba. Hogy végzetes tervüket mennél teljesebben szolgálják, felvették a keresztséget, szerzetbe léptek és nem volt náluk buzgóbb imában, böjtben, maguk sanyargatásában. Durva szörkámzsájuk alatt szöges övet viseltek és naponta ostorozták magukat. Ki kételkedett volna hűségükben? A két dáy tudta, hogy Conrad úr titkon megegyezett Saladinnal és mikor látta, hogy hitszegőn Jeruzsálem koronájáért nyúl, lesujtott rá soha nem hibázó törével.

Nem volt ez titok a keresztény táborban sem. A burgundi herceg mégis Richárd urat illette sötét gyanúval, hogy ő bérelte fel a két néma gyilkost. Visszahúzódott Tyrus falai közé és kisujját sem mozdította többé a keresztesek ügyéért. Leopoldus németjei szó nélkül hátat fordítottak a hadnak és megindultak hazájuk felé.

Richárd király szíve csordultig volt már keserőséggel. Züllött, szerte szállongott a had. Nap, mint nap leszákadtt belőle valami. Gyérült, fogyott, mint a hold, amikor csodák csodája, keresztény gályák duzzadt vitorláit terelgette a nyugati szél a partok felé.

Roger Trencavel késett vitézei voltak. Richard úr szívében új remény lobbant.

Hanem ki is húnyt hamarost. Roger úr üzenetéből megtudta, mit forral ellene tulajdon testvéröccse és a szövetséges király, aki színeskedő ürügyek álarcaiban szökött haza.

Az Oroszlánszívű hallgatott. Visszaparancsolta indulatát. De mogorva belső vívódása rettentő torlásra készült.

Róma riadt kétségbeesés és háborgó harag közt vergődött. A lelkekre kábult iszonyat dermedése hullt.

Mióta a kereszténység fennállott, nem volt példa még

ilyen szörnyűségre. A Szent Sír vitéze, a lovagok mintaképe, az Oroszlánszívű király rosszabb volt a hitetlen pogánynál. Ha fele igaz volt a híreknek, amelyeket jajveszékelő zarándokok, a püspökök lóhalálában érkező gyorsheroldjai hoztak, akkor rászolgált Richard király, hogy mindörökre kitaszítsák az Egyház közösségéből.

De hát nem törték-e trónjára, mikor még verítéke és vére hullott az igaz ügy szolgálatában? Nem akarták-e prédává tenni legszebb tartományait, amikor régi, szent birtokokat akart visszavívni a kereszténységnek.

Richard szívében megfészkelte a gyűlölet férgje és elöntötte fertőző mérgével egész világát. Hitszegő és ádáz ellenség volt a szemében mindenki, akit eddig testvérnek tartott. És apránként megérett benne a terv, melybe most belesápadt, beleremegett egész nyugat.

Elhatározta, hogy hazatér, amilyen sürgősen csak lehet, de előbb olyan békét köt Saladínnal, amely olyan arculatot ad Keletnek, hogy a hitszegő fejedelmek és bárók nem ismernek rá.

Meg is egyezett a szultánnal, hogy ifjan özvegységre jutott hűgát, Joant, eljegyzi Saladin nemeslelkű öccsével, a muzulmán lovagság virágával, Malek-Adel herceggel. A szultán nekik adja Jeruzsálemet és egész Syriát és ezentúl ők uralkodnak a béke áldott jegyében a Szentföld felett.

A hírekben alig lehetett kételkedni. A két fejedelem baráti testvéreséket váltott és a készülő friggy örömeire fényes lakomák bő torával laktak ünnepet. A keresztény lovagok hősi tornán mérték össze karjuk erejét és fegyverbíráskukat a muzulmán vitézekével. Vértelen viadalokban törtek a lándzsák. Lobogós sorompók közt nyerítettek, viháncoltak a nehéz vértezetű hadimének s a könnyű-

röptű, arab paripák. Koszorúk övezték a győzők fegyverét. És a tornák után a sátrak bíbor- és aranypompájában felzendült a királyt kísérő trobérek éneke Geoffroy Rudelről, a költő királyról énekeltek, aki távoli tengerek háborgó végtelen útjain hányatta magát Melissande trebizondi királykisasszony álmódott szépségéért, hogy aztán a szerelmi halál elsziporkázó oltártüzén áldozza hű szívét az első és utolsó találkozás túlélhetetlen örömében.

De jöttek Saladin énekesei is, akiknek ajkán annyi volt a képek terhétől roskadó vers, mint a homokszem a roppant pusztákon. És ezek Abdallah és Hinda szomorú szerelméről daloltak. Abdallah kincses kalmárok cherub-szépségű, nemeslelkű ivadéka feleségül vette törzsének legékesebb rózsaszálát, a huriktól irigyelt Hindát. De frigyükön nem volt áldás. Ágyuk magtalan maradt és az a veszedelem fenyegetett, hogy a két büszke törzs gyermektelen kihál. Abdallah gyötrő bánatában ivásnak adta magát s a mámor mérgétől tüzelve, eltaszította magától Hindát. Hinda szégyennel tért vissza törzse sátrába és apja később rabnőnek adta. Az Amiródok törzsének egyik fia vásárolta meg. De Abdallahnak ettől a pillanattól nem volt nyugta. Szívét mondhatatlan kinnal égette az eltaszított kedves emléke. Hárfát fogott s a törzseket járta és mindenütt szerencsétlen szerelméről és vesztett boldogságról énekelt. Így bolyongott a pusztában, Hindát keresve. Végre megtalálta. Pusztai kút kövén ült s epedő szemmel bámult kelet felé a süket messzeségbe. Mikor pedig a szerelmesek megpillantották egymást, visszahozhatatlan boldogságuk kínja s a viszontlátás öröme olyan mondhatatlan súllyal hullt reájuk, hogy egymás karjában mindkettőjük szíve meghasadt.

De hiába volt a sok örömnép, a furesa mátkaság-

ból nász mégse lett. A pápa intó igéi Jeruzsálemig dörögtek. A legrettenetesebb átokkal fenyegette meg Richard királyt. A püspökök Tyrusban éjjel-nappal imádkoztak és meg nem szűntek könyörgésük és szemrehányásuk szakadatlan zaklató szavával jobb belátásra bírni a királyt, aki utoljára mégis engedni volt kénytelen.

A frigy terve füstbement s az Oroszlánszívű csak háromévi fegyverszünetet kötött Saladin szultánnal. Azután első dolga volt, hogy módját ejtse visszatérésének. A tenger viharos volt ebben az évszakban. A tajtékos dühű szelek mind napnyugat felől suhogtak. Richard király mégsem akarta szárazföldnek venni útját. Félt, hogy esküdt ellenségei, Leopoldus herceg vagy Fülöp király csapdát állítanak neki s úgy fordulhat, hogy el nem kerüli kelepcéjüket. Istennek ajánlotta hát lelkét és vitorlát bontva nekivágott a feldagadt haboknak.

Roger Trencavel nehéz szívvel várta a szentföldi híreket.

Teltek a hónapok. A francia király alkudozott János herceggel. Nehezen egyeztek. Kapzsi és telhetetlen volt mind a kettő, de Roger vicomte nem kételkedett, hogy előbb-utóbb meglesz a vásár.

Rettegett ettől a pillanattól és súlyos aggodalmakkal töltötte el, hogy az Oroszlánszívűről szállómadár se hozott hírt.

Már a burgundi herceg vitézei is megérkeztek. Azok semmit nem tudtak Richard királyról. De tőlük kapott hírt gályáiról. Affelől hát nyugodt lehetett, hogy vitézei eljutottak Richard királyhoz és megvitték neki az üzenetet.

Rövid ideig tartott ez a kis megnyugvás is és Roger

úr akkor kezdett igazán kétségbeesni, amikor hírül vette, hogy Narbonne kikötőjében partot értek a Szentföldről megtért gályái.

Alig várta, hogy vitézeinek kapitányával szólhasson. Tőle azután meghallotta a lesújtó valóságot. Richard király már hosszú hónapokkal ezelőtt elvitorlázott Ak-konból.

Rég meg kellett volna hát érkeznie. Roger úr hónapok óta keményen vigyázott minden kikötőt, de a király gályája sehol nem vetett horgonyt. Richard eltűnt nyomtalanul.

Roger úr ekkor erőt vett magán és elhatározta, hogy nem tölti az időt a hiábavaló várakozás őrlő nyugtalan-ságában, hanem megtesz mindent, amit még fia érdekében tehet. Tudta, hogy Fülöp Ágost király erejével nem dacol-hat, ha Richard még idejében meg nem érkezik és Fülöp úr ráteheti kezét Normandiára, ha úgy fordul, Anjoura és Aquitániára is. Affelől sem volt kétsége, hogy a nagy-étű királynak biztosan megjön akkor az étvágya a tenger-parti hűbérekre is.

Bölesen látó elméje a kis hűbérurak apró torzsal-
kódásain túl felmérte a láthatatlan nagy csapásokat, ame-
lyeket a fegyverek századok forgása alatt vágta a világ
szüntelen mozgulásai számára. Nagy, iratlan törvényei
voltak a népek zúdulásának. Tudta, hogy az északi, zord
tájak küzdelmes életben törődő népeit delejes erővel vonz-
zák a déli kertországok, a tenger örök kék mosolya, a
mindíg melegítő nap tündöklése, ez egész gazdag és bol-
dog paradicsom, ahol a föld szinte kéretlenül kínálja
naptól gyulladt, mézbelű gyümölcseit, ahol puha ágyat
bont mindenkinek a dús pázsitok bársonya és selymes-
kárpitú sátrat a langyos éj. A barbár rablók kapzsiságát

lázálmok kiméraiával esalogatja a minden jóban duskáló kalmárvárosok prédája. A déli tartományok is elég gazdagok voltak már, hogy ingereljék az északi bárók kapzsi indulatát. Ám azt jól számbavette Roger úr, hogy a veszedelem, amely az ő hűbéreit fenyegeti, éppen olyan riasztó réme Tolosa grófjának, a foix-i grófnak és a Languedoc és Provence minden kisebb-nagyobb urának. Remélte, hogy ha rábeszélő szóval feltárja előttük a közös fenyegetést, talán sikerül őket közös akaratban összekovácsolni. Először is ahhoz akart fordulni, akit hatalmánál és mázas alakosságánál fogva legveszedelmesebbnek tartott, Raimon úrhoz, Tolosa grófjához. Elhatározta, hogy nagy ünnepséget rendez, ahol majd összesereglenek nemcsak a szomszédos várak urai, hanem messze vidékek bárói és vitézlő lovagjai is. Itt talán sikerül nyélbe ütnie, amit tervezelt, úgy, hogy Fülöp király nem kap szelet szándéka felől.

Éppen elérkezett az ideje, hogy Raymond fiát lovaggá ültesse. Uralkodó fejedelem fiának sokkal kevesebbet kellett várnia életének erre a nagyfontosságú eseményére. Meghívta hát udvarába valamennyi vár urát, a Garonne torkolatától a Rhône vizéig és Tolosa grófját kérte meg, hogy pallosa érintésével zsenge fiát a lovagok sorába emelje.

Carcassone még nem látott ilyen ragyogó hadimenetet. Dél urai mind együtt voltak. Dobogtak, ágaskodtak alattuk a tüzes harci paripák. Az ifjú Trencavel karesú, hófehér arabs lován tündöklő vértezetében, hullámzó fehér sisakforgójával olyan volt, mint gyermek Szent György. Közvetlen mögötte címeres heroldok sora haladt, magasra tartva az elefántesont kürtöket. Nyomukban a vazallusok lépkedtek, akik aranyhímmel, fodrokkal, pántlikákkal cicomázott vánkosokon vitték Tolosa gróf-

jának, Roger úrnak, Carcassone fejedelmének és ifjú örökösének pajzsát, pallosát és sisakját. Aztán nagy seregben marcona vitézek, szálas harcosok, mind egy-egy mozgó éreszobor. Mint sötéten villanó sugarak löveltek szét fölöttük az öles lándzsák. A nap tűzében kigyúltak a színek a címeres lobogókon s a hatalmas, lefelé esúcsosodó pajzsokon.

Így robogtak át a Aude hídján. Elöl Raymond vicomte apjával, aztán Tolosa grófja udvari népével s valamennyi hűbérúr vazallusaitól és csatlósainak fényes hadától kísérve.

A székesegyházban Szent Calsus ereklyéi mellé tették le Raymond vicomte fegyverzetét. Az ősz Othon püspök reszkető kézzel áldotta meg őket, külön a kardot és a lándzsát. Azután kezébe fogta a pallost, hogy átnyújtsa a térdeplő Raymondnak. Ujjai táncoltak, mint berzenkedő szélben az őszi levelek. A kard majdnem földrehullt, de az ifjú vicomte párdue-mozdulattal kapta el.

A püspök tört hangja szinte csak sóhajtozott, mint síránkozó suttogás:

— Fogd ezt a kardot, az Atya, Fiú és a Szentlélek Isten nevében, használd jóra és nemesre. Védeld meg és segítsd a Szent Egyházat, pusztítsd vele Krisztusnak és szent vallásának ellenségeit.

Most fehérbe és aranyba öltözött apródok fogták körül az ifjú lovagjelöltet és bevezették a keresztelő kápolnába. Itt háromszor lemerült a medence hűs vizébe jelképül annak, hogy minden bűnétől, életének minden előző szennytől lemosdva, liliomtisztán akar indulni a lovagerények nehéz útján. Mikor a tisztító fürdőből kilépett, az apródok hósín gypjúkontöst adtak rá. Így lépett be, szinte sugárzó angyallebegéssel a székesegyház homályos hajójába s áhítattal fordult az oltár fényei felé.

Csillagkoszorújuk alatt a roskatag püspök már kezdte is a misét.

A szertartás végeztével tündöklő fegyverzetbe öltöztették Raymond vicomte-ot. Othon püspök még egyszer megszentelte kardját. Tolosa grófja az oltár elé járult és kezét az Evangéliumra téve, nehéz esküt mondott. Raymond utána rebegte az esküszókat. Azután letérdelt és Raimon úr vaskesztyűs öklével hatalmas ütést mért nyakszirtjére. A növendék fiú egész teste beleremegett. Félíg kábultan hallotta a gróf dörgő hangját:

— Isten, Szent Mihály és Szent György nevében lovaggá ütlek, légy vitéz, bátor és hű, légy hős.

Azután a gróf ősi szokás szerint, maga esatolta fel jobb lábára az aranysarkantyút és tette fejére a tollbokrétás éresisakot, amelynek csúcsán kis aranykorona ékeskedett. Kezébe adta a rugalmas kőrisfából készült lándzsát, amelynek vértet, pajzsot szaggató hegyét tolosai fegyverkovácsok edzették.

Raymond vicomte így teljes fegyverzetben egyszerre úgy érezte, hogy felmagaslik szertelen, zsengén hajladozó tagjaiba acélosan pattanó erő feszül. Most az egész világgal fel tudná venni a harcot. Jöhetnének százkarú titánok, hegyek odvait döngető vad cykloposok, lángfúvó sárkányok, vagy akár a régi álmokkal kísértő Ornolac-barlang ismeretlen rémségei, vakmerőn szállna ki viadalra valamemennyivel. Ha most látná Esclarmonda! Nem az a szepegő kisfiú már, akit egy rossz éjszaka lidérenyomása összetört. Esclarmonda hajának aranyfelhőjét látta. Jason kalandvágya lángolt föl benne. Nekirontani barbár partok hullótestű, sziszegő szörnyeinek ezért a gyönyörűséges aranygyapjúért.

Hullámzó tömeg vad sodrától emelve ért a székes-

egyház kapujához. Kinn két fegyverhordó csatlós várta, ficáncoló, ezüstszerszámos paripával. A nemes ló ragadta. Mint szálló sugár röpült nyomában selymek és éreek habos, színjátész roppant uszálya, a kíséret.

Nagy Károly forrásához vágattak le, ahol valamikor a nagy császár ivott Roland elefántesont tülkéből. Itt a smaragdzöld síkon sorompók álltak. Színes kárpitokkal bevont páholyokban, dagadó brokát baldachinok alatt tündöklő szépségű hölgyek ültek. Violaszín bársonyok, tengerzöld selymek, drága tyrusi szövetek bíbor dagályának hullámain hősín patyolathabok ringtak. A napsugár drágaköveken porlott színes szikrazáporrá. Zafírkék és narancsvörös lángnyelveeskék táncoltak a sugárpásztákban. Olyan volt az egész kép, mint kigyulladt, káprázatos templomablak, amelyet valami tündérvárázs váratlan megélesztett.

Az ifjú Trencavel itt állta meg első lovagi próbáját. Mindenki tapsolt. A pihétlen arcú vitéz úgy ülte a lovat, mintha együtt jött volna világra vele. Kezében villám volt a kard, boszorkányos gyorsasággal döfött, perdült, taszított a lándzsa. Mindenki elismerte, hogy Carcassone eljövendő ura a lovagok dísze lesz.

Most a címerektől roskadozó páholy elé kellett léptetnie a kipirult arcú lovagnak, hogy a kiválasztott hölgy ékes kezéből átvegye a szalagos koszorút. Raymond szíve torkáig dobant. Feje szédült a vér tomboló tódulásától. A páholy omló kárpitredőinek homályában ott úszott az álmodott aranyfelhő. Nincs ilyen selyemmé sűrűdött, nap-színű sugártenger az összes déli tartományokban. És a két kísértő fényű ametiszt szem is hívta, mint két rejtelmes hatalmú csillag. Ó, ha Escarmonda halvány virágkeze fűzné sisakjára a koszorút!

A páholynál esalódás várta. Az aranyfelhő hátrahúzódott és a hölgyek seregéből Etienne de Penautier szilaj, nyugtalan szépsége hajolt ki felé a páholy drága szőnyegekkel borított mellvédjén át.

— A Loba — mondta magában az ifjú lovag. Megborzongott. Vidal lovag farkaskalandja rémlett fel emlékében. Ösztönös iszonyat taszította ettől a szenvedélyes szépségtől.

De a Loba már nyújtotta felé a koszorút. Szeme révillant. Valami acélos volt tekintete bársonyában, mikor tetőtől talpig végigsimogatta. Aztán merőn a lovag szemébe fúrta pillantásának tüzes sugarát.

Raymond úgy érezte, hogy ez a tűz a kárhozat paraszával süti.

Egész Carcassone zengett az örömtől. A templomtéren zsíros, vastagkedvű kermessz tombolt. Laci-konyhák ínyesiklandozó gőzei keveredtek nehéz, mézes spanyol aszúk, tüzes roussilloni borok illatával. A mutatványos bódék körül sűrű rajokban nyüzsgött a nép. Villogószemű, gonosznézésű cigányok lompos medvéket táncoltattak. Szurtosképű berberek vigyázták az oroszláncetreeket és itáliai zsonglőrök játszottak fürge majmokkal. Tarka szőnyegeken csombékos izmú erőművészek emelgettek mázsás malomköveket és a tömeg szájtátva bámulta az erőnek ezt a játékos pazarlását. Másutt villámlószemű spanyol cigánylányok táncoltak, a csörgős dob csattogva kísérte magasra tartott kezükben a szilaj tánc ütemét, nyakukban rekedten nevettek az aranypénzek összezsörrenő fűzérei. Mindenféle kujtorgó vágáns népség összeverődött itt és elvegyült az ivók közé, akik szívesen fizettek egy

kancsó roussilloni-t vagy adtak egy ezüst dénárt is valami jó csípős történetért.

A szegénység pedig kint, a várfalak alatt, a síkon lakmározott. Ökröket sütöttek hatalmas máglyán, egész vaddisznókat forgattak nyárson. Az ifjú vicomte étekhordói medvetalpakat hordtak szét, hozzá mézet és sózott olajbogyót. Sütöttek-főztek még a külváros konyháin is és az ajándékküszerek, a fahéj, a gyömbér, a szekfűszeg, az ánis és sáfrány s a kurkumagyökér bőven áradó szaga messze napkeleti városok emlékéit idézték a vitézekben, akik a keresztért hadakoztak.

Fenn a nagyúri kastély díszes termeiben csak úgy roskadtak az asztalok a nehéz vertezüst tálaktól, a tálakon rózsás húsú lazacok, ezüstös csillámú pisztrángok, egész pávák, fáciánok és gyöngytyúk meg vajsárga kappanok pompáztak tolluk tarka díszében. Vörösborban főtt vadsertéssonkák, csiklandóspácú nyulak és özek, rózsásra sült szalonnától tüskés tyúkok szekfűmártással, apró vadmadarak hosszú nyársakon barnára pirulva, májpástétomok hívogattak és középen, mint az asztal fedelmi dísze, kíváncsan rózsálló kócsag fehér tollainak mereven álló ékes forgójával. Rákok égő bokrétái bíborlottak az abroszok arannyal átszőtt fehér mezőiben. Hatalmas tortatornyok esúesosodtak a magasba. És az arany és ezüst billikomok csendülését várták a topázszárga, mézszőke és vérfekete borokkal telt kancsók.

Ebéd végeztével Roger úr a főtorony nagy kerektermébe kérte Raimont, Tolosa grófját, a foix-i gróft, Cab-Aret, Lordat, Termes és Miramont urait, Saissac bárót és mindazokat a hűbérurakat és bárókat, akiket csak dúsan rakott asztalánál vendégelt. Az étekhordók és csatlósok öblös vödrökben jég közé állított borokat hord-

tak be a terembe s mikor távoztak, Roger úr maga nézett utána, jól bezárták-e a nehéz vaspántos ajtókat. Azután eléjük rángatta lármás rézkarikáikon a hangnyelő szőnyegeket és a neszfogó kárpitokat. Közben az urak már kényelmesen helyet foglaltak a nagy, kerek asztal körül és kíváncsian várták Roger úr szavát, mert tudták, hogy Carcassone ura csak főbenjáró dologban esődíthette így össze őket.

Roger úr azonban nem rontott be ajtóstól a házba. Óvatosan kezdte Raimon úrhoz, Tolosa grófjához fordulva.

— Tudod-e, uram, hogy Richard király hajóra szállt Akkonban, hogy visszatérjen ködös hazájába.

— Richard király dolga — mondta kurtán Raimon úr.

— Miénk is, — vetette ellene Trencavel vicomte — tiéd is, az enyém is, mindnyájunké.

— Tán Richard úr koronájára törsz, hogy oly igen szorongat most a hazatérése.

— Én nem, de ha nem tudnád és nem tudnátok ti sem, halljátok most, hogy János herceg mindazon mesterkedik, miképpen ülhetne be bátyja székébe. És kötést csinált Fülöp királlyal is, hogy baráti segítségét Normandiával vagy Aquitániával jutalmazza.

— Szófia beszéd, mende-monda, — vágott szavába Tolosa grófja — kalandos lovagok hordják a hírt, kik szívesen kavarnak a nyugodt vizek medrét, hogy vígan halászhassanak a zavarosban.

De Roger úr nem engedte, hogy ilyen kurtán-furesán kizökkentsék útjából.

— Magam beszéltem a kapellánus-sal, aki írásba fog-

lalta Fülöp úr titkos leveleit János herceghez. Richard király is ezért hagyta el a Szentföldet.

— Hát akkor majd elvégzi Richard király öccsével és a francia királlyal.

Roger úr nem válaszolt nyomban. Körülnézett a gyülekezeten, aztán kimérten, súllyal ejtette a szót:

— Richard úr már aligha végzi el.

Néhányan felugrottak az asztal mellől. Mindnyájan döbbenten néztek Roger úrra. Egyszerre, egymás szavát kúszálva, kezdtek kiáltozni:

— Mi történt az Oroszlánszívűvel? Hol van Richard király? A tengerbe veszett? Kalózok ragadták el? Fülöp úr vetett tört neki? János herceg csapdájába futott?

— Ezt magam sem tudom — mondta most még súlyosabban Roger úr.

— Akkor mit riogatsz bennünket? — csattant fel Foix grófja.

— Akkonban hajóra szállt, majd megérkezik. Talán ártó szelek késleltetik — szólt hidegen a tolosai gróf.

— Az én gályáim sokkal később indultak el — mondta Roger úr — és már jóideje megérkeztek. Richard úr gályáját nem látták azóta egyetlen kikötőben sem. Mintha a föld nyelte volna el őket.

— Vagy inkább a tenger — tódította Saissac úr.

— Akár a föld, akár a tenger, a királynak nyoma- veszett. Itthon már prédálni készülnek örökét. Mondod-e hát még, Raimon uram, hogy nem a mi dolgunk, amit Fülöp király meg János herceg ármánya kotyvaszt.

— Tőlem viheti Fülöp király Normandiát.

— Aquitániát is?

— Aquitániát nem engedjük — dörrent bele a vitába Saissac úr és mázsás öklét olyan súllyal ejtette a kemény

tölgyfaasztalra, hogy a billikomok csörömpölve táncoltak rajta.

Roger úr azonban csak Tolosa grófját igyekezett meggyőzni:

— Aquitánia húsunkba és vérünkbe vág. De Normandia nem kevésbé veszedelmes. Dagasztja Fülöp úr hatalmát és megnöveli a szarvát. Normandia erejével rácsaphat Aquitániára is. János úr kezét gúzsba köti a szövetség. Aquitánia után pedig rajtunk a sor.

— Nem engedjük. Fegyverrel álljuk útját Fülöp úrnak — zúdultak fel a déli bárók.

— Ha lesz erőnk hozzá — szolt Roger úr. — De birunk-e Fülöp úr hatalmával, ha mögötte áll sok régi birtoka mellett Normandia, Anjou és Aquitánia is. Csak úgy mérkőzhetünk erejével, ha előre bástyát építünk ellene, ha idejében felvértezzük testünket. Gazdagabbak, műveltebbek, messzebbre látók vagyunk. Mienk a tenger, amely ha szelek ingatják, viharok rázzák is, híd a távoli földek messzesége közt. Én jól tudom, miben fő Fülöp úr feje. Eggyé akarja tenni az északi frank tartományokat, hogy uralma alá hajtsa az egész régi Galliát. Húzzuk keresztül a tervét. Egyesüljünk mi előbb. Lépünk frigyre, mi déliek, akik egyek vagyunk a római testvériségben. Szívós friggyel, szívek és fegyverek téphetetlen szövetségével kovácsoljuk egybe a Napnyugati birodalmat, az igazi római császárságot.

— És ki lenne a császár? — kérdezte kimértén Raimon úr, míg a többi báró csillogó szemmel itta Carcassone urának minden szavát. A vicomte ittasult lelkesedése mindnyájukra átragadt.

— A császár személye nem fontos. Első a szövetség összetartó pántja — felelte keményen Roger úr.

— Ki tud itt frigyét kovácsolni? — mondta most rejtett gúnyt keverve szavába Tolosa grófja. — Kinek van olyan hatalmas pörölye, hogy összeforrasztó láncot tudjon verni minden széthúzó szándékra, minden acsarodó irigységre. A francia király üvölt egyet és százfelé széledtek, mint birkák, ha a farkast hallják. Aragónia felől csillogtatják meg a mézet, mind odaröppentek, mint az édesért lihegő legyek. A pápa villogtatja meg átkát, meghunyászkodtok, akár verten kusándáló ebek. Ki tud itt frigyét kovácsolni?

— Ti soha! — csendült most meg egy bánatos, sötéten árnyalt zengésű asszonyhang. Mindnyájan odanéztek, amerről a hang jött. Ott, ahol a kerekterem lépcsőzetes esztráddá emelkedett és két lazuli kőből faragott oszlop között színes falikép adott tarka ékességet a teremnek, a kép középső része, amely nemesvonalú boltív alatt a levágott fejét tartó Katalin mártírszüzet ábrázolta, kifordult sarkából s a homályos boltozatban most foix-i Esclarmonda karcsú, magas alakja állt büszkén felmagasló homlokának viaszfényével és leomló fekete hajfonatainak kékes villódzásával.

— Ti sosem, — kezdte Esclarmonda — sokkal irigyebbek, sokkal ármányosabbak vagytok. Véretekben van a eselvetés, egymás kicsinylése. Vérbeborulna a szemetek, ha látnátok, hogy egy közületek csak hüvelyknyivel is tetézi a többit. Hiúk vagytok és nagyralátók. A test és a vér indulatai kormányoznak. A bor ereje vagy a paráznság lángja lobog a karotokban. És a földi javakon kápó mohóság vakká nyomorít.

Roger úr türelmetlenül hallgatta. Megvárta, hogy megapadjon kissé szavainak dagadó árja. A legkisebb résnél tüstént közbevágott:

— Azért mutattam meg a veszélyt! Életünk, jövőnk kockára vetve. Győzze meg hát magában mindenki, ami gyarandóságát tudja.

— De hol az erő hozzá? Miből merítsétek? Honnan szívjátok?

— A szívek kútjából. Az élet magátszerető parancsából! Elpusztulunk, semmivé gázolnak, idegen tiporja le vetésünket, prédálja szét gazdagságunkat, ha most nem tud sujtani az öklünk.

Esclarmonda keserűn kacagott:

— Az élet hitvány rongy, terhes átok, amit le kell ráznunk magunkról, mint a partra kapaszkodó eb kirázza csapzott szőréből a vizet. S a szívetek? Pudvás szivaes! Mindíg azzal a borral szívja tele magát, amelybe vetik. De én tudok erőt. Sziklákat ráz meg, bérceket görget le. Fallá dagasztja majd a vizeket, mint a vihar, mely előtt kengyelfutóknak éig esavarodó hullámoszlopok járnak. Csak mélyen buzog a forrása. Százöles kutakat kell érte a bércek vaskövébe vájni. Barlangok feneketlen odvába kell merészkedni. Kietlen rengetegek ős ölén kell megkeresni. Mert tudjátok meg, hogy új hit bujkál a vadonat erdősegekben, százados szálfákat dönget, barlangok dómjának roppant boltívei alatt gyülekezik. Borzongó imában az ősi druida tölgyek titokzatos morajlása visszhangzik. Erejüket onnan szívják, ahonnan a rohanó bérei vizek, a faóriások derekát csikorgató szelek, a hegytitánokat repesztő, rejtelmes rázkódások. Tudnak olyan árvák lenni, mint magános csupasz fák, amelyeket minden vihar megfürdetett, de dacolnak minden vésszel és kemények, mitha acélból öntötték volna. Az őshomályból jönnek, ahol a természet eredetének olthatatlan tüze izzanak, de már kimerészkednek a napvilágra is. Magasan rakott kas-

télyok, mély völgytorkok szoros utait őrző várak már vendégül látják őket. De oltalmat, menedéket kell lenniök minden déli úr falai közt. Mert ennek az új hitnek harcosai a mi igazi frigyeseink, bennük van az az erő, amely mint roppant vaspánt a Dél minden hatalmát és fegyverét egybetartja.

— Eszelős álmodók — mondta rá megvetőn Roger Trencavel.

— De olyat álmodnak, hogy belerendül a világ — vágott vissza Esclarmonda.

— Lázadók az élet ellen. Megvetői és rombolói minden szépségnek, amit századok építettek — védte a maga igazát Roger úr.

— Nektek éppen lázadók kellene. Amíg a pápa Rómában paranesol, mindig lesz, aki rátok szabadítsa a császár erejét, aki ellenetek uszítsa a francia bárók falánk kopófalkáit, aki átka villámaival kösse gúzsba babonás hunyászkodástokat. Rómának kell leomlania és ebben fáradsnak éjjel-nappal az új hit tökéletes prófétái.

Trencavel úr háborgó indulattal hallgatta ezt a beszédet. És hirtelen elfogyott a türelme. Kitörő szenvedéllyel s az öklével megdöngette visszhangosan boltozódó mellét:

— Engem senki nem vádolhat hunyászkodással. Évekig hordta vállam a kiközösítés terhét. Belerokkantam és beláttam, hogy hasztalan emberi rugaszkodás Isten ellen hareolni. Alázattal meghajtottam vénülő fejem, békét szereztem az Egyházzal és itt, mindnyájatok előtt a sírhoz és a mennyei bíróról örök ítéletéhez már közelebb, ünnepélyesen vallom, hogy ha Róma leomlanék, a jóságnak és szentségnek vára dőlne romba, az emberi indulatok közt mindig bölcs osztályt tevő igazság ^{szó} musztulna el és nyomában

semmivé válna minden, ami itt ezer éve épült nemcsak kövekből és malterből, hanem jóságból és szeretetből és a lelkek láthatatlan erejéből. És azután nem maradna más, csak sivatag, kietlenség, könnyek tengere és a Sátán rontó hatalma lenne úrrá a megháborodott földön. De Róma le nem dőlhet és azért a mi ügyünknek is csak ő lehet támasza és támasza is lesz, ha igaz az ügyünk.

Tolosa grófja eddig nem szólt bele a vitába. Most úgy látta, itt az ideje, hogy ő is hallassa nézetét.

— Én is úgy gondolom, — mondotta, óvatosan latolgatva szavait — hogy nem lesz hiábavaló támogatni az új hit prófétáit. De módjával, amíg hasznunkra lesznek abban, hogy fegyverünk legyenek, ha Rómától akarunk valamit kicsikarni. De nem javalnám azt se, hogy Rómával nyíltan szembeszálljunk. Hajtsuk a magunk malmára ennek a hatalomnak a vizét is.

— Vigyázz, — vágott közbe Roger úr — könnyen két malomkő közé kerülsz.

— Egymást akarom morzsoltatni a két malomkővel, ha kell hárommal is. Öröljék egymást császár, király és pápa. Ami őket emésztí, bennünket gyarapít.

— És ha egyszer átlátnak ravasz játékon és háromman egyszerre, közös elszánással rontanak rád, úgy szétmállik minden fortélyos praktikád és praktikáiddal magad, mint az olajfa bogyója az ütőben és nem lesz annyi föld, hogy kisajtolt véredet beigya és a kínjaid felsikoltó jajának nem lesz elég magas az ég. Látom már, nem jó kéz a tied. Többet szeretne markolni, mint ami beléje fér. Nincs alkalmas vezérünk. Magamat csak harcos vitéznek szántam. Éveimet különben is kurtára szabta már az irígy idő. Fiam még zsenge. Kit is választhatnánk vezérünknek?

— Csak egy vezérünk lehetett volna — szólalt meg most Saissac úr öblös szava. — Benne meghíztunk volna mindannyian.

— Az Oroszlánszívűt gondolod? — kérdezték többen a bárók közül.

— Őt gondolom, Richard királyt. De ki tudja, merre jár, hol bujdokol. Vagy el is pusztították már a felbőszült elemek.

— Merre járhat Richard király? Él-e, hal-e? Ki a tudója? — Árny borult a viharvert arcokra. A szomorúság felhője ülte meg a termet és súlya alatt a serlegek fölé horgadtak a fejek.

És ekkor, míg a gyülekezetet perere szinte halálos esőnd övezte, kinn a várkapu előtt rikoltó harsonák éktelen sikoltozása zendült meg. És a toronyőr kürtje felelt rá. Vendég kért beocsátást. Vajjon ki lehetett? Már senkit sem vártak. Roger úr tán jobb szerette volna, ha az sem jön el mind, akit hívott.

A harsonázás nem szűnt. Pokoli zsivajt csaptak, mintha fejedelmi személy érkezését jelezték volna.

Roger úr maga is kíváncsi volt, ki lehet a különös időben érkező vendég. A toronyterasz egyik ablakához lépett, ahonnan a felvonóhídra láthatott.

Nem akart hinni a szemének. Csakugyan fejedelmi vendég tisztelte volna meg kastélyát?

A hídon már dobogtak végig az ezüstharsonás heroldok. A harsonákról leomló selyemlobogók csaknem a földet söpörték és valamennyin császári korona ékeskedett. Császári korona koszorúzta a fehér paripán érkező, sudártermetű vitéz sisakját is. És a vitéz tündöklő páncélja fölött egészen szokatlan szabású, nagy kerek rajzú, hímek-től súlyos, bíborpalást redőződött.

Bocsánatot kért vendégeitől s fejedelmi látogatója elé sietett, akit közben a kastély udvarán már az udvari apródok segítettek le tajtékos lováról.

Roger úr hódolattal köszöntötte ismeretlen látogatóját, akinek arcát még a sisák rostélya takarta és tisztelettel meghívta, hogy vendégei körében üdítse enyhülést és erőt adó itallal az út fáradalmait.

A vendég leereszkedő bólintással fogadta el a meghívást s úgy indult egyenesen a torony kerekterme felé, mint aki itt a szokást és járást jól ismeri.

Roger úr álmélkodva követte.

Benn a teremben aztán leemelte fejéről a nehéz koronás sisakot. Bíborpalástja csücskével megtörülte veritékes homlokát. Fogta az egyik jeges malváziával telt serleget és jókorát húzott belőle.

Csak most volt igazán a esodálkozás sora Roger úron. De vele együtt álmélkodott a többi lovag is. A különös jövevény nem volt senki más, mint Peire Vidal, a szegény kóborlovag, a búvősszavú énekes, aki Richard királyt éveknek előtte a Szentföldre kísérte.

Sokan úgy meredtek rá, mint sírjából kelt kísértetre. De Roger úr, aki azt hitte, hogy az alakos tréfáiról híres Peire a bolondját akarja vele járatni, kissé nyersen szólt rá.

— Mi rossz szél vert erre ebben a farsangi maskarában, Peire? Vén vagy ahhoz, hogy világesűfjára, mint vágáns joglar alakos mezben járd a vitézek útját.

— Több tiszteletet ruhámnak és rangomnak, ha kérem szabad, vicomte.

— Csak nem akarod elhitetni velünk, hogy megillet ez a ruha? — kiáltotta gúnyosan Tolosa grófja. — Atyám-

uram nevelt énekes lovaggá. Hol volna trónod? Kitől kaptad a koronát?

— Trónomon más ül. Koronámat méltatlan bitorolja. De úgy nézz rám, Raimon úr és ti valamennyien grófok, bárók, lovagok, hogy a kineses Bizánc valóságos császára áll előttetek.

— Te, Bizánc császára! — kacagott Raimon gróf. — Hogy cseppensz te a bíborban születettek közé? Úgy tudom, szegény anyád valami vedlett teknőben ringatott.

Vidal úr szeme haragosan villámlott:

— Megkeserülheted még ezt a csufondáros beszédet, Raimon úr, csak foglaljam el a trónomat. Mert megillet, hitvesem jogán, aki görög császárléány és neki kellene parancsolni a szent Palotában, de ármányos öccse elragadtatta felbérelt eunuchokkal és mint rabszolgalányt adatta el a hitetleneknek.

— Talán azért jöttél most, hogy segítsünk trónodat visszavívni? — kérdezte Roger vicomte.

— És vajjon ki tesz tanúságot hitvesed császári jogáról? — gúnyolódott tovább Tolosa grófja.

— Tanúságom — feszült fel büszkén Vidal — van nekem olyan, ki előtt hódolattal és hunyáskodón hajlónátok meg mindannyian. Ciprusban, ahol Famagosta püspöke frigyünket megáldotta, ő állt mellettem, királyi barátom és jótevőm. Ó, ha Richard úr most itt lehetne!

A vitézek izgatottan ugráltak fel az asztal mellől és Vidal köré sereglettek.

— Mi történt Richard úrral? Mit tudsz az Oroszlán-szívűről? — kiáltozták és mind mohón lesték Peire szájáról a szót.

Vidal pedig beszélt:

— Ezért jöttem hozzátok, Richard úr sorsa vezérelt

ide. Nem magamnak jöttem segítséget könyörögni. Richard úr bajában fáradok. Kéretlenül. De ő nem kérhet, sem engem, sem benneteket.

— Hát merre van Richard úr? — kérdezte most már komolyra vált arccal Trencavel Roger vicomte.

— Ezt jómagam sem tudom. Azért jövök hozzátok, hogy segítsetek megkeresni. Hanem halljátok előbb a történetet. Lehet négy hónapja már, vagy több is talán. A kéklő Adria partján tanyáztam akkor, vihar korbácsolta, rémséges éjtszaka után, tündéri reggel aranypárás igézete szállt a kék habokra. Sajkába szálltam hitvesemmel, hogy a ringató azur hullámok közt gyönyörködjünk Isten újra ébredő szelíd napjában. Aranyrojtos bíbortakaró úszott utánunk a violásba csillanó vízen, s egyszerre láttuk, hogy a nyílt tengerről, melyen még fehér taréjok borzolódtak, rozoga lélekvesztőt dobál az ár a part felé. Két ember küszködött a csónakroncsban, ereje minden megfeszítésével. Tüstént parancsot adtam a hajóslegénynek, hogy igazítsa feléjük sajkámat, de mikor a két hajótörött észrevette szándékomat, még keményebben megfeszítette erejét. Az volt az érzésem, hogy menekülni akarnak előlem. Mégis közelebb jutottam hozzájuk és ekkor megismertem az egyik hajótöröttet. Richard úr volt. Anglia királya és Aquitánia hercege, de arcába véres karmokkal írta be jegyét a sok kiállott nyomorúság. Kiáltozni kezdtem felé: „Hahó, Richard úr, hahó! — De nyilván nem ismert meg a szokatlan fejedelmi díszben. Láttam, hogy végső ereje megfeszítésével akar előttem egerutat venni. És akkor váratlanul újra szél támadt fel. Richard úr kihasználta a kedvező alkalmat. A szélnek feszített valami vitorlarongyot és most már gyorsabb volt, mint az én egyszál evezőm. Láttam, hogy szerencsésen partot ér. Én

is visszatértem szállásomra és a helyett, hogy eleve eltökélt szándékom szerint, Bizáncnak vettem volna utamat, Richard úr keresésére indultam. Széles sávban tűvé tettem értük az egész partvidéket, de teljességgel nyomuk veszett. Nem tudtam rájuk akadni.

— Tán ott pusztultak valahol?

— Akkor hűlt tetemüket kellett volna meglelnünk. De se hírük, se hamvuk nem volt sehol.

— Mit gondolsz mégis? Föld nyelte őket el?

— Még annál is rosszabb. Úgy eshetett, hogy sorsa rossz csillagok befolyása alá került és ellenségei mégis ráismertek és hatalmukba ejtették. Útja éppen Luitpoldus országán vitt keresztül.

Vidal úr elhallgatott. És az urak némán álltak körülte.

Ekkor egy lovag kivált a többi közül és csak ennyit mondott:

— Én megkeresem, ha a föld alatt van is.

Blondel lovag volt, Arrasból való nemes úr.

Roger vicomte erre a kis reménységre is fellélekzett.

Szokás volt a lovaggá ütésnél, hogy az ifjú levente egy éjszakát a templomban virrasszon.

Raymond Trencavel is lement hát este a Saint Nazaire székesegyházba. Meztláb ment, mint a vezeklő zarándokok és nem volt más ruhája, csak a fehér gyapjú-köntös, melybe a tisztító fürdő után öltöztették, s derekára övezve lovagságának jelvénye, Otthon püspök úrtól megszentelt pallosa. Ötszáz válogatott lovag kísérte. De ezek búcsút vettek tőle a templomtéren.

A templom komor homályát alig tépte meg néhány

piszlákoló gyertyafény. Olyan volt, mintha roppant, idom-
talanul terpeszkedő árny iromba testén lángsebek mar-
jultak volna tüzesre. A nagyoltár előtt mint izzó, vörös
szem figyelt az örökmécs.

Félelmes volt ez a kietlen magányosság. Raymond
lovag két lépésnyire is alig látott. A templom távoli zu-
gait, az oltár fülkéit a sötétség nehéz, áthatolhatatlan
kárpitja takarta. És az ifjú vitéznek, amint gyermeki
imáiba merülve térdelt a főoltár lépesőjén, borzongó sej-
tései támadtak. Kétségek rohanták meg. Képzelete buján
nyiladozott. Mintha árnykezek húzták volna félre a söté-
tség kárpitjait és a kietlen feketeség roppant gádorá-
ból vad boszorkányhadak hömpölyögtek volna elő, sírok
nyüves nyirkától pállott seregek, tulajdon fejükkel dobá-
lódzó kísértetjoglarok, zörgő vázremeték ronggyá mál-
lott, dohos kámzsákban ördögfiakkal csatázva. S az árny-
menet mögött, mint foszló káprázat, maga a nagy Kaszás,
a pusztulás vad lovasainak testörkíséretében.

Raymond buzgó áhítattal imádkozott. Úgy tartotta
maga elé a szent szavakat, mint átdöfhetetlen ércű paj-
zsokat. Szinte egészen beletemetkezett az imák elborító
hantjába.

Megkönnyebbült. A darvadozó látomás szétfoszlott
körülette.

De hamarost új riádalmak szorongatták. Úgy rém-
lett neki, hogy a sötétség a végtelenbe tágul körülte s a
végtelen mögött nem szépen faragott pilléreket, nem sza-
bályosan boltozódó íveket sejtett, hanem ormótlan kő-
koloncokat, nedvességet verítékező szirtfalakat. Dohos
szagok ólálkodták körül. A fehér gyapjúköntöst úgy
érezte magán, mint vastag pincepenészt. Hirtelen, min-
den átmenet nélkül, az a tétova tudat kóválygott a fejé-

ben, hogy az Ornolac-barlangban van és zsenge gyermek-ségének minden babonás rettegése újra láthatatlan rémségekkel rajzolta körül.

Új imák szapora parittyaköveit szórta az ismeretlen támadók lappangó orvhadai ellen. Egészen belezsibbadt az imába. Agya nem követte szája járását, eszmélete valami puhán gomolygó ködbe kezdett süllyedni, amelyből csak olykor bukkant már a felszínre. Dereka, térde sajgott. Alig érezte. Szája még görcsösen mozdult. De már mintha ólmot öntöttek volna tagjaiba, amelynek szintje egyre emelkedett. Még a szemhéja csatázott vele egy utolsót. Aztán lehullott az is súlyosan, mereven. És Raymond feje lecsuklott s egész valója alélt kábulatba kövült.

Különös neszre kezdett ocsudni. Mintha nehéz kules csikordult volna rozsdás zárban. Egészen kábult volt. Nem tudta, meddig térdelhetett így, eszméletlenségbe süllyedve. Az ólmos álom még egyre szemében homálylott.

De hirtelen derengés szüremlett elő az oltár mögül. Imbolygó mécsfény szúrt a szemébe. Amit aztán látott, azt még mindig a bódulat káprázatának tartotta. A lelkendező mécsvilág fölött halvány aranyfelleg lebbent és az aranypára sugárkörében két violástüzi csillag remegett.

Raymond megismerte az ifjú Esclarmondát. Az ő kezében imbolygott a mécsvilág, amely halálra riadtan kapkodta törékeny kis fénylelkét a sötétség falánkan tátogó szája elől. Esclarmondán halavány kékszín köntös lebegett, mintha az ég egy darabkájába öltözött volna. Tiszta és halavány áhítatban sugárzó szépség volt, de szeme violás bogarában olyan emésztő lobogás égett, hogy

Raymond valami névtelen iszonyat fagyos fuvalmát kezdte érezni. Most látta csak, hogy Esclarmonda mögött öles, feketetaláros alak lépegetett. Egészen belemósódott a környező éjszakába. Csak nagy, sápadt feje lebegett Esclarmonda kék aranyszínei fölött, mint kísértetes, halottas hold.

Raymond egészen magába roskadt a homályban a térdeplőn. Az Egyház két éjjéli látogatója ügyet sem vetett rá.

A kis vicomte szívdobogva figyelte őket.

Felkanyarodtak a lépcsőkön és megálltak az oltár előtt. A feketetaláros mesterkedni kezdett a tabernákulum ajtaján, amely egyszerre csak kitárult és selyemmel, arannyal kárpitozott szekrényéből a monstrancia ragyogása derengett elő.

És íme, a karesú Esclarmonda lenge alakja mintha szállni kezdett volna. Az oltárszekrény felé lebegett. Talán kísértője emelte.

Raymond halántékában szilajon dobolt a vér.

Esclarmonda a monstranciáért nyúlt. Kiemelte az oltárszekrényből. Mint sugarakat szóró arany nap tündökölt hajának halvány felhője fölött.

Raymond alig merte már nézni, mi történik. Inkább csak sejtette, mint látta. Úgy rémlett neki, hogy Esclarmonda kinyitja a monstrancia kis ablakajtáját és kiveszi aranytartójából az Úr testét. Azután kis szelencét húzott elő kebléből, hogy abba rejtse a szent Ostyát.

Raymond oda akart rohanni, hogy kitépje szentségtörő kezéből az Urat. De döbbenő bénaság ömlött el minden tagján. A feketetaláros tekintetét érezte magán. Mint üveges kígyószem lángja tapadt rá ez a két sötét sugár és béklyóba kötözte minden tagját. Kiáltani akart.

Harsogó hangon, hogy beleremegjenek a boltok és a sziklányi pillérek, hogy a hang árja megrepassze a kövek gátját és elkorbácsolva minden álmirestséget, ideüvöltse, aki élő csak serkenni tud. De hiába volt minden erőfeszítése. Hangja rekedt hápogásba halt. Fullasztó görcsel szorult torkába a szó.

Mi babonázta így meg? A két tikkasztó fekete szem-sugár, vagy Esclarmonda gonosz szépsége? A lány ott állt az oltár előtt, feléje fordulva. S miközben Raymond ernyedtt pillantása mint üdítő italt kereste vonásainak ifjú üdeségét, egyszerre látta, hogy a vonások égi tisztaságán poklok gyötrelmének hulláma vonaglik át. Tán sikoltott is Esclarmonda, csak az ő bénult füle nem hallotta. Keze melléhez kapott és görcsös, remegő ujjal próbálta onnan kitépni a belecsúsztatott szelencét.

Végre sikerült. De Raymondnak úgy rémlett, mintha vér szívárgott volna a szelencéből.

Most azonban a feketetaláros kezdett érthetetlen szavakat mormolni és Esclarmonda döbbenten, halálra-vált arccal ejtette vissza a szelencét keblébe. Csak állt ott kövülten, mint a kínok márvánnyá fagyott szobra. És Raymond káprázó szemében olyan fény gyulladását érezte, amely áthatol szövet sűrűjén, arany tömött falán. Úgy rémlett neki, hogy a Szentostyát látja a drága fém-szelencében Esclarmonda pihegő mellén. De az ostyában kirajzolódott előtte az Úr Krisztus kereszteszegezett teste. És a kezek és lábak szeggel átvert sebéből s az isteni test megnyílt oldalából bíboros vér serkedt. Ezt látta imént szívárogni a szelencéből és Esclarmonda fehér bőrén és rozsdás foltokat mart a legyöngyöző vér-csöpp.

Raymond bíborfelhőben látta már az egész jelenést,

De a bíborfelhő nőtt. Középen izzó ragyogás repesztette meg és a fénykapuban ott lángolt a kereszt, amelyről az őt seb mint őt karbunkulustűző szem szegeződött rá. Delejes folyam láncolta oda a látomáshoz.

A kereszt meg egyre nőtt. Krisztus nevét hirdető fejtáblája kitört a székesegyház mázsás boltján. Határtalanba táruló karjai kidöntötték a templomfalakat és beláthatatlan messzeségeket öleltek át. És a sebek szivárgó véresöppjei bíborharmatként permeteztek, erekbe gyültek, folyókká dagadtak. Skárlát hullámuk, mint féktelen ár hömpölygött keresztül mindenben. Elöntötte a síkokat. A lejtőkön tüzes, vértvilágoló zuhatagban ömlött alá. És ahol megöntözte a tikkadt aszálytól megrepedezett földet, mindenféle hantok kezdtek domborodni mohó hamarsággal. A hantok lángokat lihegve pattantak fel és valamennyiből véresen izzó kereszt emelkedett ki. Sok-sok ezer kereszt és a kereszték roppant rendekbe sorakoztak és Raymond most látta csak, hogy a vértől lángoló keresztet egy-egy katona hordja homlokán s a pallos is bíborló vérkereszt a katonák kezében.

És egyszerre csapkodni kezdett a vérpallosok serege. Mint izzó villámtűzek rengeteg erdeje cikázott a tengernyi bíborkereszt és tetemek tömege omlott rendre rémségesen kaszáló csapásuk alatt.

A holttestek hegyekké tornyosultak. Sápadt, húszszínű hegyek voltak és merevségükben is hullámozottak, mint lomhán ringó, alvadni kezdő tenger.

A szem belesajdult ebbe a sorvatag sápadtságba és tikkadtan sóvárgott színek kiharsanó sikolya után a színtelenségnek ebben a dermesztő némaságában.

Hová lettek a bíbort lángoló kereszték?

És íme a holttestsivatag négy sarkán egyszerre mág-

lyákba rakodtak a véres keresztek és felesapó lángsárkányaik nyelve az egek pergamentszín viaszoltját nyaldosta.

Raymond szemét szerette volna kivájni, valami olyan jeges iszonyat dermedt ebben a látomásban. De a rémségeket még tetézte, hogy most a hullahalmok tétova távolában feltűnt Esclarmonda. Halottas fakóság ömlött el rajta is. Aranyhaja, mint a színeveszett zörgő lomb. Teste, mint a sírvermek bomlásának viasz-szelencéje. Jött, jött felé a holttetemmezőn. Lába tarjagos foltokkal hervadó testekbe gázolt és keblén az aranyszelence fénykörében ott lángolt a véres kereszt.

Már egészen közel járt hozzá. Lehajolt fölé és keze megérintette Raymond homlokát. A kéz olyan hideg volt, mint a jég. És az érintése égetett.

Raymond most összeszedte minden erejét. És mint a kárhozat meredek peremén visszadöbbenő kétségbeesés sikolya szakadt ki a száján egy név:

— Esclarmonda!

Azután összeomlott benne és körülötte minden.

Másnap hajnalban ájultan találták meg térdeplője mellett a székesegyház hideg kőkövén.

Fehér lovagköntöse havát véresöppek szennyezték.

A Középtenger egész területe végtellős-végig Oroszlánszívű Richárd nevétől zengett. Anglia hamar visszafogadta szeretetébe és János hereceg térdenállva kért kegyelmet tőle. Románia és Aquitánia bárói újjongva köszöntötték. Legendák, románcok, hősi énekek dicsőítették Napkelettől Napnyugatig. Nagyobb híre volt már, mint Artus királynak, a kerekasztal urának. Napkelet országaiban Melek Rikről énekeltek a dalszerző ruvák,

A provençe-i partokon pedig a troberek mondtak lelkesült dalokat csodálatos szabadulásáról az osztrák Luitpoldus sziklaváráiból Blondel úr feláldozó segítségével.

Blondel úr, az arrasi énekes lovag, amint Peire Vidalnak megfogadta, nyomban útra kelt, hogy a föld alatt is megkeresse Oroszlánszívű Richárd királyt, ha Isten kegyelméből még életben van.

Esküszavához híven, fáradhatatlanul rőtta a végtelen országutakat. Hévségben és fogesikorgató zimankóban, csak ment megállás nélkül. Pusztá föld volt a párnája, kemény kő a vánkosa és az éjszaka sötétje a takarója.

Eszkendőkbe telt, hogy szüntelen úton volt. Bejárta az egész császári birodalmat és sehol nyomát sem lelte forrón szeretett urának. Így érkezett el a birodalom szélső határára, ahol közel volt már a napkeletről jött magyarok országa. Luitpoldus herceg uralkodott itt, aki halálos ellensége volt Richárd királynak. Éppen ezért Blondel lovag ezen a földön még lankadatlanabb buzgalommal kutatott. Tüvé tett minden zugot. Betért minden fogadóba és idegen-szállásra. Várak és kastélyok körül kujtorgott. Nem fáradt bele a szakadatlan, fortélyos kérdészködésbe.

Hiába volt minden. Richárd királyt csakugyan a föld nyelte el. Vagy Vidal mestert csalta meg a szeme és a kegyetlen tenger talán az utolsó pillanatban visszragadta prédáját.

Blondel lovag reményvesztetten fordult vissza, hogy szégyenszemre dolgavégezetlenül térjen meg a déli kastélyok közé. Hogy utat ne tévesszen, szélesen hömpölygő hatalmas folyó medréhez tartotta magát, amelynek zavaros, szőke vize keletnek tartott. Ő, ár ellenében nyugat-

nak. Mégtudta a folyó nevét is. A paraszti népek Donau-nak mondták és egyre-másra kék vizét dicsérték, amit Blondel úr sehogysem tudott érteni. Az írástudók azonban Danubiusnak nevezték és biztatták a lovagot, hogy csaknem a Rénus vízéig érhet el, ha szakadatlan, a folyó sodra ellen viszi az útja.

A nagy folyó medre egyszerre hegyek közé szűkült. Regényes tájak közt habzó esésekkel szökellett zöldbeborult vize. Blondel lovag bárces hazájára emlékezett és lelkében rég elfeledett dallamok emlékei zsongtak föl. Egy csodálatos szépségű völgy hívogató varázsának nem tudott ellenállni. Vad sziklák közt csattogott itt a Danubius s a legfeketőbb és legvaskosabb sziklatömb tetején időktől rozsdás, zord sziklafészek falai meredeztek égre.

Blondel lovag lepihent a völgyben. Vándorok jöttek arra. Azoktól tudta meg, hogy a sziklavár, Düresten vára, régi rablólovagfészek s hogy pincebörtönében sok szegény rab sínylődött.

Most már igazán maradni akart Blondel úr. Lepihent a jószagú bársonyos föbe és elgondolkozott a sors forgangóságán. És amint így szemelgette emlékeit, egyszerre csak enyészőn csengő dal ütötte meg a fülét. Ismerős volt ez a dal. Hol hallotta? Kitől? És ki énekelheti itt ezen a távol, vadonat vidéken?

A dal csengett tovább. Blondel megfeszítette emlékezetét.

Most hirtelen világosság gyúlt elméjében. Igen, ezt a dalt együtt szerezte valamikor a költő királlyal, akit rettenthetetlen hátorságáért Oroszlánszívűnek neveztek el.

A dal első strófájának vége volt. Az énekes elhallgatott. De Blondel úr már felelt neki a második strófá-

val. És mikor a második is elesendült, Düresten vára felől egyszerre felzengett a harmadik.

Blondel úr, mint a tébolyodott törte magát föl a sziklákön. Tenyerét, térdét véresre hasogatták az éles sziklák. Nem nézett ösvényt, ment egyenesen a hang irányában.

Most egészen közelről hangzott a dal és Blondel úr a sziklafal oldalában apró, sűrűn berostélyozott ablakot fedezett fel és a rostély mögött, penészes, sötét, nyirkos oduban minden emberi formájából kivetkőzve, megismerte urát, egykor a lovagok és trobérek legdélecegebb virágát, Oroszlánszívű Richárd királyt.

Blondel úr tüstént elfeledte fáradtságát. Lovat vásárolt és jutalmul pihent lovakat kért a kastélyok hölgyeitől, akik szívesen ajándékozták meg szép énekéért. Az álmot is kerülte, amennyire tehette és így váltott lovakkal tért meg Aquitániába és innen a ködös szigetre.

De Richard király még soká nem szabadult meg.

Arra a hírre, hogy Luitpoldus herceg becestelen haramiáknak való pincebörtönben sorvasztja a kereszténység legnagyobb vitézét, felzúdult az egész napnyugat. Luitpoldus nem szállhatott szembe a felháborodás viharával. De mégsem bocsátotta foglyát szabadon, hanem átadta XI. Henrik római császárnak. A császár szintén bosszút lihegett ellene és örült, hogy karmaiba kaparíthatta. Nála raboskodott Richard úr még jó egy évig, amikor a császár a rágalmazó vádak egész özönével terhelve a wormszi birodalmi gyűlés elé állította.

De Richardot a hosszú, keserves rabság örlő kínjai sem törték meg. Mikor a birodalmi gyűlés nagyjai előtt megindult ajkáról a szó ellenállhatatlan áradata, szív nem maradt illetetlenül. Az érsekek és püspökök sírtak s a választófejedelmek és a szüntelen tusában megkérgesedett

lelkű bárók szeme sem maradt száraz. Nem akadt egyetlen szájj, amely marasztaló ítéletet mert volna mondani Richard királyra. Lepergett róla minden gyűlöletkovácsolta vád. De a császár mégsem bocsátotta szabadon, ennyi méltatlan meghureolás után joggal félt most már Richard úr bosszújától.

De Ellenor királyné, a hős anyja, gyászba öltözve járta sorra az európai fejedelmeket. Egyre-másra küldözte a pápához leveleit, amelyeknek könyörgő szava a sziklákat is megindította volna. Celestin pápa átokkal fenyegette meg a makacs császárt, ha vissza nem adja Anglia királyának szabadságát.

A fenyegetésnek végre foganatja volt. A császár hajlandónak mutatkozott Richard úr szabadonbocsátására, de előbb még kegyetlenül megzsarolta. Magas váltásdíjat követel tőle. És Anglia és Aquitánia, amely sokszor görnyedt a szertelen indulatú király kemény keze alatt, most hősi hírének dicsőségétől és kiállott szenvedéseinek mélységes részvételétől meghatva, olyan szeretetben lángolt fel Richard úr iránt, hogy mindenki utolsó kincsét áldozta fel, a templomok aranyukat olvasztották be, hogy széttörjék királyuk bilincseit.

És Richard úr megtért Britanniába. A szirtes partok ködét megtépte az egekig csapkodó ujjongás. A király pedig megfürödve népei szeretetében, kemény torlásra húzta ki rettenthetetlen pallosát.

Roger Trencavel már nem érte meg Richard úr hazatérését, amit oly szívszakadva várt.

Utolsó perceit nehézzé tette a gond, hogy fia még nem volt az a férfi, aki kemény kézzel tudja megmarkolni a

gyeplőt ilyen bomlott időkben. De kit adjon mellé? Kiben bízhatott? Elűzött felesége tolosai grófleány volt. Várhathott-e jót tőle, mikor már születése előtt fondorkodott fia joga ellen. Foix grófja Adelaidával fűjt egy követ. Maradt Saissac úr, akit már végrendelésében gyámjává tett fiának. De azóta egyre másíthatatlanabb bizonyossággá vált benne, hogy Saissac úr az új hit hívévé szegődött. Azt nem akarta, hogy fiát is rávegye erre. Félt az új hit-től, babonás titokzatosságtól, Sátán árnyékában fogant sötét parancsaitól. Mindíg rettegett attól, hogy a halálnak és a rombolásnak ez a gonosz, vakhite előbb-utóbb véres kirobbanásra vezet. Szinte ott látta már suhogni az öldöklés angyalainak éjszín szárnyát virágzó, derűs városa fölött.

De különben félelmes erejű vitéz volt Saissac úr. Szívében és karjában megbízhatott. Mégsem választhatott más oltalmazót fia számára.

A halál kegyes volt Roger úrhoz. Küzdelmes élet után békében fogta le szemét. Ünnepelesen temették el a castani társas kanonokság monostorában, a béziers-i egyházmegyében. Halála után özvegye, Adelaida visszatért Carcassone-ba és fényes lovagi udvart tartott, de fiát a végrendeléshez híven Saissac úr nevelte.

Roger úr halálából most, hogy Richard király visszatérése nagyot fordított a dolgok állásán, Raimon tolosai gróf húzott hasznót. Egyszerében kedves lett neki a déliek frigye. Úgy mutatta, mintha régideje egész szívével csüngött volna rajta, csak éppen a cselekvés idejét nem tartotta még elérkezettnek. Ám most itt volt az áhított vezér. Richard király, aki bosszút lihegett Henrik császár és Fülöp király ellen. Még Pedróval, Aragónia királyával is készséggel csinált kötést.

Borni Bertrand úr is, újra előbujt most magánya önkéntes börtönéből. Bertrand, akinél senki sem volt biztosabb ura a szó hatalmának, Richard király szószóoló követének szegődött. Évtizedes gyűlölködés után kibékítette Aragóniát és Tolosát és előkészítette a talajt arra, hogy Raimon gróf a Plantagenet-ház és a tolosai grófság békéjének megpecsételésére nőül vegye Richard király testvérhúgát, Joant. Richard király diadalmasan vonult végig a déli partokon. Minden vár szélesre tárta előtte kapuit és a tavasz ifjú lobogásával nekiszilajodó Mistral vad áráján részegülten úszott Occitania zsenge reményeivel az oroszlános zászló az egységbe frigyessült Aquitánia és Languedoc fölött.

Tolosából, húga eljegyzésének ünnepségéről, Carcassone-ba látogatott el Richárd király. Bertrand de Born a troberek fejedelme és egész díszes kísérete vele ment. Roger Trencavel özvegye, Adelaida grófnő, királyt és hőst megillető hódolattal és fénnel fogadta.

Udvarának fénye, hölgyeivel, énekes lovagjaival és a déli urbanusságnak minden kecsességével egészen elkápráztatta az Oroszlánszívűt. Tolosa talán gazdagabb volt és hatalmasabb, de itt csillogott a szellem és a viselkedés megvesztegető finomsága. A magasröptű értelem és a szárnyas szavak úgy szikráztak itt egymás élén, mint nemesre edzett pengék. Saissac úr dacos, harcokba durvult marconasága sehogy se illett ebbe a környezetbe. Richard királynak nem egyszer megállt a szeme rajta és szinte érzett, hogy nehezen teszi meg a nagy utat a báró sarkantyús, nehéz éresarujától Adelaida keskeny aranytopánjáig.

És íme az éresaruk csikorgó döngéssel koppantak a

márványpadlón. Saissac báró észrevette, hogy a király tekintete őt mustrálja. Megindult felé.

Richard király nem számított a kis emberek közé, de az őlet tetéző hústoronnyal szentől-szemben csaknem eltörpült. Mégis volt a lényében valami királyi és lenyűgöző. Saissac úrnak úgy rémlett, hogy megfakult s a sok szenvedéstől őszbe tarkálló aranysörénye, de marcona méltóságú feje csakugyan oroszlánra emlékeztet. Akadtak, akik nem is szólították máskép csak Oroszlánnak.

Saissac báró keményen megállt a király előtt és nem várva be a megszólítását, egyenesen ő fordult hozzá:

— Sire, ne vedd tőlem tolakodásnak, hogy így rád rontok, mikor rózsás örömök és a szépség szárnyas szellemei udvarolnak körül, de az én lelkem keserű fájdalom üli a tudatra, hogy valakivel kegyetlen igazságtalanság történik, ha szavamat meg nem hallgatod.

— De ez a hely és ez a kedves környezet nem is alkalmas talán, hogy zord panaszokat hallgassak.

— Az én szavam nyers ahhoz, Sire, hogy a síma és hízalgő nyelvek ütemére lejtessen itt. Megszokta, hogy durván, keményen dörögjön a harc süketítő zajában, ezért elnézést kérek tőled. De könnyörögve kérlek arra is, ne zárd el előlem a füled. Roger úr árván maradt fia nevében kérek, adj nekem egy órát és ezt az órát add, amikor nem veszítesz mást, mint léha beszédet, mézes mosolyt, hódoló pillantást. Jöjj innen velem. Meglátod, milyen öröm a szabad tekintetnek szilajon nekilódulni a bástyafokról a végtelenbe merülő mélységnek. Ott az ég és föld roppant ölelkezésében az én botorkáló beszédem is bátrabb lábra kel. Jöjj velem, Nagyrúr!

Az Oroszlánszívű belevillantotta pillantása ibolya-

sugarát a marcona lovag szemének sötét hegyitavába és szó nélkül karonfogta.

Kinn a bástya peremén az alkonyat arannyal átfutott fényvihara fogadta őket. Richard úr megtorpanó rendüléssel érezte maga fölött a roppant ég ünnepi baldachinját. A csöndet Saissac úr szava törte meg:

— Sire, akit most frigyek hálójába fogdosnak itt, mint drága aranyhalat, ne feledkezz meg arról, hogy ez a terv, amely Nyugatot kezedben egyesíti, az én jószágos és vitéz uramtól, Roger Trencaveltől származik. Ő latolgatta, nevelte, építgette magában, mikor te még a Szentföld várait vívtad. Ő volt az is, aki híradással szolgált neked, Sire, milyen fondorkodó ármányt főznek itt ellened, hogy megfosszanak trónodtól és jogos birtokaiból kiforgassanak.

— Tudom, és nem is felejttem el — felelte Richard úr.

— De azt nem tudod, hogy aki most magát legesküdtebb hívednek hirdeti, csúfolkodó szavakat talált csak, mikor Roger úr a tervet legelsőbb elénkbe adta. Mert úgy hitte akkor, hogy Fülöp király marad fölül. Később pedig Henrik császárhoz küldött követet Sziciliába, amikor te Triefels várában senyvedtél.

— Ki volt az?

— Raimon úr, Tolosa grófja. Nyiltan mondom neked, nem sunnyogó vádaskodással. Nem is azért, hogy most bosszuló haraggal megbontsd a frigyet. Hanem csakhogy tudd és résen lehess. Raimon úr mindig csak a maga javát és nagyságát nézte. Most jó, hogy a rokonság láncával fűzted magadhoz. De óvatos légy. És ne feledkezz meg az én jó uram árvájáról, Raymond vicomte-ről. Gyermekek még félig, de magam tanítom fegyverforgatásra.

Tolosa grófja nincs hozzád igaz szívvel. Az árva nevében kérlek, Sire, az árváéban, akit istápolni mindünk lovagi kötelessége, ne engedd az ifjú Raymond urat esorbítani, mert rá és vele rám is mindétig számot tarthatsz, és ha őt rövidség éri, annyi, mintha tulajdon kardodon esnék csorba.

Richard úr mosolygott:

— Jó pártfogót rendelt Roger úr árvájának, akiért már csak atyja hívségéért sem feledkezem. Ha ereiben a Trencavelek vére fut, biztos, hogy legélesebb szablyám és legvitézesebb lovagom lesz.

— És én meggyökereztetem lelkében a Dél szeretetét. A vér szavával együtt fog dolgozni szívében a latin világ parancsa. Egy álma lesz csak, Occitánia, a vérrokonság nem málló vakolatával egybeforrasztott birodalom. Más ez, mint a császár pergament rongyokra, fortélyos kodicillusokra és a halál szüntelen rémületére épített birodalma, egymást gyűlölő népek, egymásra acsarkodó urak és a császár zsarnok önkénye ellen a pápához húzó főpápok zsongó darázsfészke.

— Nem fél a császár se pápát, se Istent. Színeskedő máz rajta a kereszténység. Lelkében a régi vad rengetegek teuton pogánysága bujtorog. Ha tehetné, pallosokkal és harci csákányokkal veretné szét a templomokat. Harci szekercéket pántolna ekének a lánghajú Freya szilaj szekereire, véres barázdákba hasítaná a világ testét, hogy szerte elszórja benne felsarjadó vetésnek a német magot.

— Hallom, most át akarja szakítani a zsarnokság gyöngye gátját. Azon mesterkedik, hogy kisemmizze a választók jogát és elidegeníthetetlen örökös tulajdonává tegye a császári koronát a Staufiak nemzetségének. A halál és rémület örökös viharfelhőjének a világ fölött.

— Ezért tiporta vérbe Siciliát. És a könnyekben úszó Konstancia császárné szörnyű kétségben szaggatja magát, népe jogát szeresse-e jobban, vagy véreből és testéből sarjadt fiáét, akit apja, születése után tüstént elragadott tőle és Federigo-Ruggerónak keresztelt, hogy nevében is jelezze a német és normann királyság egyesítését. Triefels várába, ahol én is sínylődttem, százával hozták a sok szegény rabot Siciliából, aki az öldöklés sátáni hóhérmunkájának minden válogatott kínzása: a nyúzás, a felnyársalás, a karóbahúzás, a felnégyelés, a lófarkhoz kötés, vízbefulladás, a máglyánégetés és szétfűrészelés után még életben maradt. A mindenható örök Istenre esküszöm, már nem is a magam sok keserves kínjának bosszúja sarkall, de nem bírom elviselni, a perceim és az éjszakáim nyugalma tiltakozik, hogy ilyen vérszopó szörnyeteg bakó kezén tűrjem a kereszténységet.

— Mi hűségesen kitartunk veled, Sire. De hűségedet kérjük mi is a kötéshez. Szabadságot kell adnod az Occitániává egyesült kereszténységnek. Egyenlőjogú országa legyen birodalmadnak a déli tartományok szövetsége. És a birodalmat innen kell kormányoznod.

— Hogy is kormányozhatnám másképpen? Ködös szülőföldem, ahol szüntelen orgyilkos töröket fen a széthúzó pártoskodás, távol van, szakadatlan viharzó tengerek roppant árkein túl. A ti földek a tengerek minden világtájnak gáttalan futó útjával a földkerekség kapuja. Aki itt áll, aki ezeknek az utaknak kulesát kezében tartja, az a világ ura. Vagy azt hiszed, Henrik császár, csak a hadak diesőségéért és az öldöklés tébolyától sarkallva indult új meg új rohamra Itália ellen? Azt hiszed, csak azért fűrésztötte vérbe Siciliát, hogy kínok bíbor boráért esengő szomját elesítítsa. Nem, sós könnyek tengerével

akarta megvásárolni a sós tengerek hatalmát. Mert tudja, hogy a nyugton soha meg nem álló vizek parancsolnak a szilárd földeknek. Dárius volt olyan vakmerő, hogy láncokat rakatott a tengerre és megkorbácsoltatta a habokat. És a tenger százszoros torlással fizetett neki. De a gályák frigyre lépnek a tengerrel. Halálkötést csinálnak bizonytalan sorsukra a végtelen vizek ismeretlen rémségeivel. Szüntelen áldozatokkal szerzik meg a tenger szövetségét. De ez a szövetség a világ uralmát szerzi meg nekik. Ha úgy akarjátok. Én és utódaim eljegyezzük magunkat vele.

Richard úr arca lángolt. Bőrének és hajának színe csaknem egybeolvadt. Délkelet felé a tenger bizonytalan sávjába csüngő roppant égdarab már tompa kék árnyba komorult. És a szemhatár peremén mint vaskos testű, lompos füsttorony, óriás komor felleg magaslott föl s imbolygó, lomha mozdulással közeledett a vár felé.

Richard király értetlenül bámult rá.

Hírét sem hallotta még a napkeleti ősnek, a félelmes Carchas-óriásnak.

Beaucaire-ban, a Rhône mellett, Tolosa grófjának nyári kastélyában együtt volt az egész Dél: Aragónia királya, Provence minden fejedelme és hercege, Aquitánia és Languedoc grófjai és bárói, a Pyreneusok valamennyi várának és városának urai Perpignántól Bayonne-ig, a Dél szabad városainak összes konzulai és a Nyugat minden trobérja és énekes lovagja. Ide sietett Carcassone várából Richard király is, hogy részt vegyen tolosai Raimon gróf és Joan Plantagenet menyegzőjén, amely egyben a három uralkodó békülésének ünnepe is volt.

Nem látott még a világ ilyen nászszakomát. Hetekig

tartott sok tivornya, bő eszem-iszom. Tízezer lovag sereglett Beaucaire-be. Akinek szegénységéből nem futotta a fényes ünnepségekre, azt bőkezűn megajándékozta Tolosa grófja. Senechalja ezer aranyat osztott szét száz szegény lovag közt. Az egyik báró a Rhône mellett épült kastélyában négyszáz lovagot látott vendégül és tiszteletükre ezer és ezer viaszgyertya lángján süttette a kecskéket és a hatalmas marhalapockákat.

A kastély csarnokában nagy dalnokversenyt tartottak. Vörösbársony vánkoston pihent a verseny pályabére, a csodálatos mívű korona, amelyet negyvenezer arany és ezüst solból készítettek az ötvösművesek. Ezzel koronázta a Provencei Ház grófnője Iveta énekes lovagot a troberek királyává.

Az ünnepségek hetedik napjának estéjén a Rhône mezején irbontalan máglyát raktak jószagú fenyőszálakból. Mint óriási tűzvész rőt árja omlott a roppant máglya lángzuhataga és a csillagokig hasadó bíbor kárpitok pompájával redőzte be a feketére vált eget. A lovagok pedig harminc hófehér, díszesen felszerszámozott harciparipát vezettek elő. A tűz félelmes varázsától nekibokrosodott paripákat ott szúrták le a máglya lánghegyének lábánál és mindenestől elégették annak örömére, hogy Aquitánia, Aragónia és Languedoc közt annyi áldatlan testvérháború után megszületett a béke.

Tündöklő lovagi torna következett ezután. Ezer meg ezer színes, címeres lobogót lengetett a szél a tarka sorompók közt. A páholyok baldachinjait és a sátorkárpitokat a heraldika furesa állat- és növénybozótjával hímezték tele az ezüستől és aranytól csillogó paizsok. A Dél leg-tündéribb hölgyei előtt csengett, porzott, szikrázott a boszorkányos fegyveres játék. A lovagi torna után ökör-

fogatok jöttek és széltében-hosszában felszántották a tornajáték hatalmas síkját s harmincezer darab arany és ezüst pénzt szórtak bele a frissen hasított hantokba, hogy a nép, amely tíz körmével kaparta ki a kincset a barázdákból, szintén megkapja a maga mulatságát a lovagok vigassága után.

Az egetverő, havasfejű hegyek láncain túl is elszállt a híre Occitánia beaucaire-i szántásának és rettegett mindenki, mikor szökken kalászba ez az aranyvetés.

Nem kellett soká várni. Raimon gróf a beaucaire-i ünnep után hadat üzent Tolosa hűbérurának, Fülöp Ágost francia királynak. Megindult a hare. Dél szemben állt Északkal, hogy elvitassa tőle Nagy Károly örökségét.

De a hadakozás nem tartott soká. Chaluz várának ostrománál egy nyíl szíven találta Richard királyt. A vezér halála hamarosan végét szakította a háborúnak.

Occitánia aranyvetése még első fűbe sem zsendült.

IV

A LOMBRIVESI BARLANG SÁTÁN-TEPLOMA

A búcsúzó nap hatalmas aranykapun át távozott. A Pyreneusok csúcsai mint szikrázó aranykoronák ragyogtak körül fejedelmi útját. A rőt-re és narancsszínre gyúlt sziklanyelvek megkövült lángokként csaptak föl a hegytömegek sötétlő máglyái tetején. Olyan volt ez a búcsúzó ragyogás, mint tűnő édenkert varázsa, mely után sovárgó álmok betölthetetlen vágya marad vissza az árnyba hulló völgyek fényszomjas mélyein.

Lenn a völgyekben már gyúlt az árny. Az Aude és Ariége fennsíkjain csaknem éjszaka volt, de a magas csúcsok még lángolón meredtek be a parázsló fellegőcéánba. Foix-i Esclarmonda és Castres-i Guillaibert haladt fölfelé a szikla oldalába vágott ösvényen és olykor mámoros elragadtatással meredt bele a magasan szárnyaló fénybe. Megismerték az egyes csúcsokat. Legmagasabbra a Tábor-hegye szökellt föl a fémes ragyogású azurba. Csaknem szabályos, roppant piramisa mély árnyat borított a nyárfák szelíd völgyére, az Olmésra, amely úgy hatott, mint bűvös, zöld oázis a szürke és fakósárga színeket váltó kősvatagban. Legvadabb, legszeszélyesebb volt a Sabarth völgye, szédítő szakadékoktól megszaggatott zeg-zugos kölabirint, tele sötéten ásító barlangszájakkal,

zordonan hunyorgó sziklaodukkal, hirtelen leszakadó meredélyekkel. A két vándor ebbe a kietlen szirtrengetegbe tartott. Ez a járatlan sziklaösvény, amelyet csak a vén bérci pásztorok ismertek, egyenesen a Sabarth barlangjaihoz vitt.

Amint az ösvény emelkedett velük, belekerültek a lassan visszahúzódó fénybe. Mögöttük a Táborni előző kő-sivatagban leírhatatlanul vad sziklaszál magaslott föl. Mintha a nap óriási aranyfelhő-kapujának földretorpant tartópillére lett volna. Falai egyenesen zuhantak le a visszahökkentő mélységbe. Tetején mint nehéz vaskorona, mázsás kőkoloncokból rakott vár zömök bástyái borultak össze.

Esclarmonda megállt. Visszapillantott. Szeme elégedetten pihent a messzeségben komorló vár sötét tömegén.

— Lucifer úr seregei sem vehetik meg ezt a várat — mondta gögösen. — Mintha földi erő nem is rakhatta volna föl ilyen szédítő magasságba.

— Asszonyom, Sátán úr hatalma mérhetetlen és a föld az ő birodalma.

— De ezt a várat csak úgy döntheti le, ha egész művét összerombolja. Azért is neveztem Montségurnek, a Biztonság Hegyének. Várának falai egybenöttek a rendíthetetlen sziklával. Nincs olyan ballisza, amely idáig tudná röptíteni falbontó koloncait. Polyfemos óriás karja sem tudná falára lódítani a sebtlen letördelt sziklamorzsákat. Jákob égilajtorjája kellene az ostromához. Ha láng és öldöklés második özönárja szakadna rá a földre, ez a bérc érintetlen meredne ki belőle. Azért odavitettem legföltettebb kincseinket, az égi diadém bűvöserejű gyémántjait és minden drágaságot, amit bérciek odvas ölében rejtettek századok során át a druidák s amit odahordtak a

szerzetesek kapzsi telhetetlensége elől a priszeillánusok. Hogy vélekedel erről, Guillabert?

— Nekem hitem tiltja a hazugságot. Hozzád is őszinte leszek Nagyasszony. Sosem szerettem a magas tetőket. Nem ez a mi otthonunk. Lenn van az mélyen a föld gyomrában, a Sabarthés-barlang birodalmában. Nem láttál még ilyen csodát. Egész népek számára van itt búvóhely. Barlang barlangba torkol. Mérőföldekre mélyednek be a sötét pincefolyosók a bércek oldalába. Van úgy, hogy óriási termekké tágulnak a szűk utak. Se szere, se száma a sok apró grottának, odunak, fülkének, tévesztő repedésnek, amely mögött rejtett sikátorok egész szövényre bögöződik. Nem tud itt ebben az óriás útvesztőben kiigazodni senki. Csak mi ismerjük a titokzatos fordulókat, az avatatlannak kibetűzhetetlen jeleket, amelyek biztosan vezetnek ebben a csillagtalan, holdvilágtalan éjszakában. Az egyik falon komor bárka lebeg, amelynek árboacán fekete nap a vitorla. Másutt emberfejú hal surran a süket sötétség vizei felé. Az Édenkert betűinek kígyói fonódnak egymásba. Biztosabban kormányoznak ezek bennünket, mint nyugtalanul bolygó lidécek megbízhatatlan mécei. Ez a barlangbirodalom nekünk szülőházánk, hitünk bölcsője és temploma és ha kell, végső és megvívhatatlan vára. Én csak itt tudom a kincseket igazi biztonságban.

— Ti sem maradhattok ott tovább — kiáltott indulatosan Esclarmonda. — Ki kell áradnotok, mint zúgó hegyi vizeknek. Be kell töltenetek a völgyek kútjait. Végig kell hömpölyögnötök a rónákon, betörnötök a várak kapuit és felemelkednetek a kastélytornyokig. A fejedelmek és vágróffok nem fognak már idegenkedni tőletek. Lesz, aki tárt karral fogad. Legtöbb csak a ti föld méhé-

ből sarjadt erőtkben bízik. Richard király oda van. Nincs tekintély, ami Dél fiai frigyben összetartsa. Csak a féktelen gyűlölet, ami bennetek lobog minden ellen. Már érik a mi vetésünk. A templomok üresen állnak. A tornyokban elnémult a harangok nyelve. Csak a háborítatlan fészkelő baglyok huhogása csap zajt bennük. A püspökök szigorú rendelést hirdetnek, hogy minden papnak legalább egyszer egy esztendőben misét kell mondania. De legtöbb elhagyott oltáron nem gyúl ki gyertyaláng. És a püspököknek nincs egyébre gondjuk, csak torzalkodó hadakra és birtokuk gyarapítására. Berengar, narbonnei érsek a mont-aragonei apátságban ül, érseki széke üresen áll. Az apátság zsírosabb javadalom, jól fizet és Berengar úr csak azon mesterkedik, hogy tömhesse kincsekkel pántos ládáit. Narbonne-ban sorra halnak a kanonokok. Helyüket nem töltik be. Az a javadalom is neki izzadja az aranyat. A parokiákat annak adja, aki többet fizet. Sokszor azzal se gondol, csakugyan papi személy ül-e be egyházi méltóságba. Sokan, akik egyházi hivatalt viselnek, eldobják a papi köntöst, rosszhírű házakban dorbézolnak, hites uruktól elcsalt asszonyokkal csatangolnak, bitók alól megugrott joglarok, enyvesmarkú, minden gonosz mesterségben tudós vágáns nép társaságában. Széled a nyáj, mert nincs erőskezü pásztor. Othon carcassone-i püspök roskatag, magával tehetetlen aggastyán. Másutt a tilalom fagya dermed, hallgatnak a harangok, a gyertyatartók felforgatva hevernek a fosztott oltárokon. Ez mind a mi malmunkra hajtja a vizet. Most járjanak serényen a Tökéletesek. Mint vándor kalmárok, tévedt juhaikat kereső pásztorok, munka után néző művesek vagy oskolás városok falai közé törekvő írástudók bejutnak mindenhová. Ne kerüljék el a leghitványabb

hegyi viskót se. Besurranhatnak a módos polgárok házába. Kastélyok kapuin is zörgessenek. Ahol titkolózni kell, rejtőzzenek alakos beszéd és idegen köntös lárvája mögé. De érik már az idő és azt hiszem, hogy nincs szükség titkolózásra.

— Albi városában már püspökünk székel és a Tökéletesek mindenek szemeláttára járulnak a betegekhez és az igazulásért áhítozókhoz, hogy a consolamentum legnagyobb kegyelmében részeltessék őket.

— Foix is a mienk. Cab-Aret várát jól ismered, az Orbiel völgyében magad nevelted dúsra az igazság vetését. Carcassone-ban Saissac úr hívünk.

— És az ifjú Raymond vicomte?

— Fialat, tüzes indulatú, a szép Lobának nem lesz nehéz közénk csábítani.

— De Asszonyom, a test bűnével?

— Nem tisztította még meg a consolamentum tűzkeresztsege. Ráér még az endura megtartóztatásaival tökéletesedni. Most az a fontos, hogy téphetetlen láncok kössék hozzánk. Őt is és valamennyi parancsoló urat. Raimon úr apja a végső vigasztalás kincsével halt meg. Fiával, magam sem tudom hányadán állunk. Sokszor azt hiszem, mi közénk húz. Biztos mégsem vagyok fölöle. Az ifjú Raimon igazi arcát senkinek nem mutatja meg. Szereti két-három tűzben is izzítani vasát. Szeme mindig a szélkakasok szárnyát vigyázza. És mint tollas nyíl üli meg röptével a kedvező szeleket. De most minden szél nekünk kedvez. Ki is gördíthetne gátat szilaj áradásunk elé? Ki állíthatná meg győzelmes utunkat? Talán a tehetetlen, kapzsi, vaksággal vert püspökök? A pápák, akik a császár igájában nyögnek és a maguk országának sem urai már?

— Nem tudod, Henrik császár meghalt és Rómában új pápát választanak?

— Választanak-e hozzá erőt és tekintélyt is? Az új pápa is ide-oda guruló labda lesz, amellyel a pártok szélsége játszik, a római urak és a római nép szüntelen háborgó kedve, a császárok és Itália véget nem érő tusája, tulajdon udvarának sok nyugtalan cselvetése. Én mondom neked, Guillabert, hogy nemsokára lehull a római püspök fejéről a tiara és a mi pápánk ül a lateráni ház trónjára, aki majd nem bitorolja ezt a címet, mint egykor a bulgáriai Niketas, aki szerette már magát a bogomilok és catharok pápájának tiszteltetni. A mi erőnk túldagad a hegyeken és megnyergeli a tengereket.

Nem folytatta tovább. Ajkára fagyasztotta a szót, hogy szinte egyik pillanatról a másikra sötétség fogta körül. A nap már teljesen lebukott a Pyreneusok csipkés bástyafala mögött. Az aranykapu szempillantás alatt omlott össze. A fellegek lobogása kihúnyt és tompa, ólmos, árnygomolyagok gördültek alá a homályba merülő hegyek lejtőin.

Esclarmonda visszanézett.

A Montségur fölött két roppant fekete szárny tárult kétfelé. Mintha éjszín angyal lebegett volna a vaskos bástyafal árnyba mosódó fokán.

És ekkor a derengő némaságban a kopasz szirtfalak kietlen magányában enyészetes harangszó csendült.

Esclarmonda kutatón nézett körül. Az egyre sűrűsödő homályban már alig lehetett látni.

Guillabert a völgybe mutatott.

Ott, ahol a mélyen kanyargó ösvény még sápadón fehérlett, a krétás sziklafalnak támaszkodva kis kápolna

állt. Tisztamívű, nemes román tornya mint éber őrszem magaslott keményen farkasszemet nézve az ott már kezdődő sabarthési barlanglabirint sötétben ólálkodó, láthatatlan rémeivel.

A harangnak távoli dübörgés felelt. És egyszerre meghasadt Montségur fölött a komor felleg és vakító vilámlás fénypengéje döfött a hegy magánosan tornyosuló csúcsába,

Talán a fekete angyal villantotta meg lángpallosát.

Róma, szürke, szomorú, esős februári ég alatt, csatáros utcákon tombolta a karnevál duhaj vigasságát. Kócos maszkák kalimpáltak, cuppogtak, fröcsköltek a tócsák, huppogott a sár. Fulladozó sípok dübnyögtek, rekedten csattogtak a réztányérok. Tarka menetek robogtak el durva tréfákkal, mosdatlanszájú dalokkal.

A karneválon kívül másik nagy ünnepe is volt az Örök Városnak, a Segni grófok ifjú sarját koronázták pápává.

A pápaválasztó conclave a Colosseum mellett, Szent György kolostorában ült össze, ahol a régi pogány időkben a Nap ősi szentélye állott. A bíborosok itt érezték magukat még leginkább biztonságban. A német hadak Róma kapujában álltak és minden pillanatban szétugraszthatták a pápaválasztó conclavét.

Soha nehezebb időben nem kellett dönteni a bíborosoknak, kit ültessenek Péter székébe. Az Egyház ellenségeinek serege számlálhatatlan volt. Keleten szakadás tépte meg testét. Nyugaton félelmes eretnekség nyüvei örölték. Északon a császárság szorongatta, délről a muzulmán pogányság feltámadt tengere csapkodta tarajos hullámaival. És azt talán nem is álmodta még senki, milyen

elsőprő vihar mérges fellegei torlódtak már határtalan messzeségben, beláthatatlan keleti puszták mélyén. Azt sem sejtette senki, hogy a Sabarthés sátánbarlangjainak rontó szellemei titkos frigyben állanak a Hegyek Vénjeinek settenkedő orgyilkosaival. A catharokat és az izmaeleket egyformán fűtötte Róma gyűlölete. A végzet ádáz árnya suhogott a kereszténység fölött.

Soha nem volt rá ilyen szükség, hogy a bíbornokok minden földi tekintetet félretéve lelkiismeretük legtisztább sugallata szerint a legalkalmasabbat válasszák maguk közül az Egyház kormányzására. Talán V. Gergelyre gondoltak, aki válságos körülmények között mint huszonhatéves ifjú ragadta kezébe az Egyház szekerének gyeplőit. Érezték, hogy most is csak tántoríthatatlan, ifjú akaraterő segíthet a bajokon, azért egyhangúan megválasztották pápává a legfiatalabbat maguk közül, a harmincötéves Lothár bíborost, Trasmondo di Segni gróf és a római Claricia Scotta fiát.

Mikor a választás megtörtént, nagy sereg galamb röppent fel a kolostor udvarán és nyugtalanul keringett körbe a bíborosok gyülekezete fölött. Végre egy hószerű, a legfehérebb valamennyi közt, kivált a csapatból, Lothár jobb vállára ereszkedett verdeső szárnyakkal, majd megült ott szelíden, mozdulatlanul.

Lothár sírva fakadt, mikor bíborostársai szándékát megtudta. Méltatlannak érezte magát ilyen nagy méltóságra. Félt, hogy gyöngeségében nem lesz elég ereje az Egyházat környező sok veszedelemmel szembeszállni. Könnyörögve kérte a bíborosokat, vegyék le válláról ezt a terhet. De azok állhatatosan kitartottak választásuk mellett. Már jött is az első diakonus-bíbornok és Lothár vállára terítette a bíborpalástot. Nem ellenkezett tovább,

úgy érezte, Isten paransa ez a küldetés, amely előtt alázattal meg kell hajolnia.

Nevet választott hát magának. Innocentius lett, mint pápa e néven a harmadik. És átvette a diakonus-bíbornoktól méltóságának jelvényét, a gyűrűt és a mithrát. Azután megnyitották a kapukat és a nép örömujjongással értesült róla, hogy a világnak pápája van.

A papság a várakozó néppel seregbe gyűlve lobogó gyertyák világánál szent énekek zengése közben fényes diadalmenettel kísérté a lateráni bazilikához. Itt a pápa ősi szokás szerint leült a lépesőn a templom kapuja előtt álló kőre, a sedes stercorariára. És innen a személtőléről két bíboros emelte őt fel és közben a zsoltár igéit mondták:

— És fölemeli az Úr a nyomorultat és a személtőléről fölmagasztalja a szegényt.

Ekkor Innocentius pápa a kinestartóhoz lépett, belemarkolt az ölében csörgő rézdénárokba s amennyi a két kezébe fért, a nép közé szórta. Messze zengett a hangja, amint emelt szóval szétkiáltotta a téren:

— Aranyom és ezüstöm nincs, de amim van, azt adok.

Erre megnyitlak a bazilika kapui és a pápa végig haladt a bazilika kanonokjai közt, akik a szentélyben álló patriárkai székhöz kísérték és itt hódoltak neki.

A lateráni palotából Szent Szilveszter-bazilikához vonult a menet. Itt a pápa leült jobboldalt a porfirülésre. A lateráni bazilika priorja járult elébe és átadta neki a vesszőket és a kulesokat, az oldó és kötő hatalom jelvényeit. Majd vörös selyemövével kötötte körül derekát, az övön bíborerszény lógott, benne kis zsákban mosuz és tizenkét drágakőből metszett pecsét.

— Krisztusnak jóillata vagyunk Istenben! — fohász-
kodott a pápa és megáldotta a lateráni palota hódoló tiszt-
jeit és a menettel San-Lorenzo bazilikájába vonult.

A legközelebbi kántorbőjt alkalmával pappá szentel-
tette magát Innocentius, másnap pedig püspökké kenték.
És most, a karnevál napján méltóságteljesen ült a Péter-
lépesőn, Constantin császár bazilikája előtt, amelynek
esarnokába negyven pogánytemplom oszlopait építették
be. Termetre kicsiny volt a pápa, de töretlen ifjúság
ereje sugárzott róla és nemes metszésű arcán parancsolt
szigor kemény meze alatt rejtőzködött a szemek ablakán
kipillantó szelídség.

Az archidiaconus járult elébe. Levette fejéről a
mithrát és a hármass diadémból föltornyozott, csúcsán
bíbortüztű karbunkulus terhét emelő tiarát tette fejére.

A nép ujjongó kiáltása, mint tengermorajlás zúgott
és amint halkulón eldübörgött, hallhatóvá vált a diaconus
szava:

— És véssd elmédbe, hogy fejedelmek és királyok
atyja vagy, világ kormányzója és földi helytartója Meg-
váltó Jézus Urunknak, kinek dicsősége örökön való.

És Innocentius pápa tiarával a fején, díszes palást-
jában fejedelmi mozdulattal ült fel a fehér gyaloghin-
toba, amelyet skárlátszín terítővel takartak le. Már indult
a menet végeláthatatlan sorban. Elöl a keresztvívők, majd
vértess, vasas lovagok bíborlobogókkal, lovasok, aranytól
csillogó cherublánczsákkal, prefektusok, papok, a pápa
énekkarának kasztráltjai, azután a püspökök, érsekek és
bíborosok, még a roskatag, elmerevedett testű, pergament-
színű aggastyánok is lovon. A pápa mögött pedig a sze-
nátorok, lovagok, bárók és grófok, az egész pápai nemes-
ség házuk címereivel. Csak az Orsiniak hiányoztak azzal

az ürüggyel, hogy Celestin pápát gyászolják, igazában, mert gyűlölték a Scottákat, az új pápa anyjának családját.

A menet gyors léptekkel haladt át Theodosius és Valentinus, majd Septimius Severus és Titus diadalívei alatt s így érkezett meg a Colosseum mellett elkanyarodva a lateráni bazilikához, ahol a hódolók lábesókra járultak a pápa elé.

A szertartás után asztalhoz ült a pápa. Magában evett aranyevőeszközzel. Kísérete másik asztalnál foglalt helyet. Egy korty bor nem ment le a torkán. Eltolta magától még a Vezuv lejtőjén termett, tüzes Lacrima Christit is.

Kinn Róma zengett az alakosok lármájától. Durván gázoló lábbal tiporták sárba a fehér virágokat, amelyeket a pápai menet útjára hintett a nép ujjongása. A bortól tüzelt jókedv eszeveszett hejehuja bolondos csörgősapkájában tántorgott, fintorgott, csufondáros körtáncban a halott józanság ravatala körül. Lomhatestű, puffadtra tömött báb utazott nyikorgós kordén. Nyelvet öltögettek rá, nagyokat taszítottak rajta, vörösbort öntöztek foltos köntösére.

Innocentius pápa palotája ablakából nézett le a tömegre. Ismét könny gyűlt a szemébe. A világ roppant karneváljának nagy bolondünnepére gondolt és egyszerre úgy rémlett neki, hogy a vörösbortól szennyes báb testén száz meg száz seb fekete vére csorog.

Az osmai kanonokház szűk cellájában a kemény fatérdeplőn az Üdvözítő avatatlan kézzel faragott kískeresztje alatt ifjú kanonok imádkozott. Haja a tonzura körül mint aranydiadém övezte fejét, bőre fehér volt,

mint a Gudarrama hava és a szeme ibolyakék, akár a tengersizem tükre a havasok ölén.

Szokatlan színek voltak ezek az olajbarna spanyolok, a villogószemű sötét mórok és a pergamentbőrű zsidók közt. Már külsejében megkülönböztették az ifjú Domingo kanonokot és a kiválasztottak bélyegével jegyezték meg.

Mert kiválasztott volt Domingo. Ha a társaskanonokok durva szörkámzsáját viselte is, a sarut mezítelen lábára szíjazta és nem mondhatott magáénak semmit a hívságos földi javak közül, még cellája egyszerű bútorait sem, ha olyan szegény volt is, mint az útszéli koldusok, azért ereiben régi fejedelmek vére futott. Az előkelő Guzman család, amelynek sarjadéka volt, a nagy vízigót hódítók, Roderik és Froila törzséből szakadt s az ifjú kanonok bölcsőjét Carleruega várában ringatták, amelynek zömök négyszöge egyedül maradt meg Castilia és a hatalmas mór birodalom határán az ősi gót erődítések közül.

Domingo lényéből erő és nyugalom sugárzott. Akit a kétségbeesés kergetett hozzá, szívében ujjáéledt bizodalommal távozott tőle. Aki magányos volt, mint a bérefokon árvuló fenyőszál és fosztottabb, mint tél kapujában az őszi tőke, segítséget talált nála. Hangja zenéjében, kék szeme tiszta tekintetében békítő ír esurrant a rendült lelkek sebére.

Titokzatos hír szállt felőle. Mielőtt megszületett volna, anyja, a jámbor Johanna, Aza büszke urának alázatos leánya különös álmot látott. Kis kutyát hordott ölében és a kutya szájában égő fáklyát tartott. Illetődött kézzel simogatta a kis kutyát, de az váratlanul kiugrott öléből és száguldott neki a világnak, szájában a rőt lángú fáklyával. És amerre futott, a fáklya tüze mindennekhez

hozzáért és lángbaborított mindent. Egekig lobogó skarlát tüztenger viharzott a rohanó fáklyás eb után. Egyre tovább falta magát az égés mérhetetlen messzeségekbe, míg végül már egyetlen lángoló óceán volt szerte az egész világ.

Tudós álomfejtők arra magyarázták ezt az álmot, hogy a carleruegai vár úrnője jeles prédikátornak fog életet adni, akinek gyújtó szava mint fáklya lobbantja fel a szeretet lángját a szívekben és tanításának tüzével távol tartja majd az ádáz farkasokat a hívők szorongatott nyájától, mert szavában Illés próféta tüze és ereje tér vissza.

Domingo kanonok mély áhítatban imádkozott esupaszfalú osmai cellájának kemény térdeplőjén. Meghalt körülötte az egész világ. Olyan mélyen elmerült imájába, mint aki roppant tengerfenékre süllyedt és csodálatos ismeretlen világ káprázatai veszik körül. Néha mégis váratlanul felbukkant áhítatos önkívületéből az érzékkel tapintható valóság szintjére és ilyenkor a keresztre feszített Krisztus lábánál felordított, mint sebzett oroszlán, hogy belezendült az egész kanonokház. Meggyötört szívének elfojtott sóhajtásai törtek föl ezekben a megrázó sikoltásokban. Mások rettentő kínját érezte, idegen gyötrelmek, az egész világ szenvedései sajogtak benne. Egész lelke feszült meg ezek szenvedéseinek kínpadán és résztvevő érzékenységeinek olyan volt a világ, mint roppant kínzókamra, amelyben a gonoszság, gyűlölet, a vérszomjas öröm hóhérlegényei minden ember kínjának tüzes fogójával az ő húsát csipkedték.

Mennyi gyötrelmem is van a világon! Emlékezete visszaszállt gyermekkorába, a carleruega-i várba. A vad hegyvidék állathörökbe burkolt, félelmes pásztorai a

Duero lomhán hömpölygő, iszaptól sárgás vize mellett milyen csodálatos, véres és szívszorongató regéket tudtak. Az örökös rémület sugallta ezeknek a rémtörténeteknek lidérces álmait és nyugtalan riadozóvá tették az ő álmát is. Hány szörnyű csapásával látogatta a haragvó Ég ezt a szegény, kiuzsorázott, vérrel vetett és kínnal boronált tájat. Délről a mórak pogány embervadászata, északról az eretnekség babonás, sátánlázás lélekpányvai lestek rá. Az arab rabszolgapiacokon egy dirhemet adtak egy aszszonyért és felet egy keresztény gyermekért. Olesó portéka volt. És a mór rabság kegyetlenebb csapásokkal látogatta meg ezeket a kemény, szívós parasztokat, mint a tizedelő járványok és az újra meg újra rájuk zúduló éhínségek.

Most is egy szerencsétlen anya fordult segítségért Domingóhoz. Egyetlen gyermekét ragadták el a mór embervadászok. Hogyan teremtsen elő a váltságdíjat? Különböben elhurcolják szíve magzatát messze Afrikába, izzó nap tűznyilai alá, Ázsiába, döglehelletű dágványok halálvolgyébe, vagy a futóezüst sátánoduinak mérget izzadó éjszakájába. Korbács hasogatja véresre zsenge hátát és a könnye több lesz, mint az Indiák sebzetthéjú kagylóinak szelencéjében a gyöngy.

És mit tehet ő? Rettenetes tehetetlenségében újra felülvoltott. Hiszen nincs semmije. A rajta zörgő kámzsa sem az övé. Utolsó vagyonát, Valenciában szerzett drága könyveit, a hit és bölcsesség kincsesládáit, amelyek Isten után legkedvesebbek voltak neki, eladta már, hogy az éhínség sujtotta szegényeknek betevő falatot juttathasson. Most nem maradt már egyebe pusztá életénél.

Igen, a pusztá élete! De ez még az övé. Ezzel ő rendelkezik. És most ujjongó örömmel adott hálát a meg-

kínzott Megváltónak, hogy megszabadította kínjaitól. Világot gyújtott elméjében és megmutatta neki a helyes utat. Igen, az életével ő rendelkezik. Megmenti a szegény ifjút, kiváltja a rabságból, magát adja el helyette rab-szolgának.

Olyan szilárd volt az elhatározása, mint a szikla. És már ment is a priorhoz, hogy közölje vele szándékát és engedelmet kérjen rá, hogy tervét valóra válthassa, mikor a kapustestvér jelentette neki, hogy a szegény özvegy, akinek fiát rabságba hurcolták, a kanonokház kapujában vár.

És Domingo örömmel sietett hozzá közölni az örendetes hírt, hogy megtalálta im a módját fia szabadulásának. De már messziről látta, hogy az öröm fényessége ragyog a szegény asszony arcán és hamarosan megtudta, hogy fia megszabadult, mert az elkeseredett parasztok kaszára és villára kapva, néhány bátor lovaggal együtt rajtaütöttek az embervadász martalócokon és elragadták tőlük zsákmányukat.

Diego de Azevedo volt ekkor a társaskáptalan priorja. Szentéletű ember, tele jámbor szeretettel, egyetlen lán-goló vággyal szívében, mennél több lelket megmenteni a végső veszedelemtől. És Diego felismerte Domingo lelké-nek csodálatos tüzeit s az ifjú kanonokot subpriorrá nevezte ki a rend társasházában.

Domingo pedig ettől kezdve még buzgóbban imád-kozott és kérte Istent, mutatná meg neki a célt, amely-nek szolgálatában legméltóbban tölthetné be földi ren-deltetését.

És egy este — celláját már egészen sötétbe vonta az árny — nagy messzeségből esendülő, enyészetes harang-

szót hallott. És az árny váratlanul testet öltött körülötte. Kis, hegytemplomot látott a krétásfalú béreoldalnak támaszkodva. A templom nemes románmivű harangtornyában, a nyitott loggián át látta himbálózni a harangot. Magától dobogott hangos ütemben a kiáltozó éreszív. Kötelét senki sem húzta.

És szemben a templommal, az égre meredő bércek csupasz oldalán egész sora tátongott a fekete barlangtorkoknak. Mint a busa hegyfej odvas, dohos, fogatlan szájai tátogtak köröskörül. Egyszerre láng csapott ki a dohos réseken. Undok, nyirkos testű, pikkelybőrű férgek meregették ki félelmes fejüket. Kétágú kígyónyelvek villámlottak elő sustorgó sziszegéssel. Üveges, duzzadt szemek zöld lángja örvénylett. Óriásira puffadt szalamandrák sárga foltjai gyulladtak ki. Tarajos sárkánygerincek hullámozottak, hogy pusztá látásuktól megdermedt az erekben a vér. És utoljára fekete taláros, sötét tiarás, viaszarcú, komor férfiak közt Sátán úr karmos, szarvas, döbbenetes árnya homálylott föl.

Domingo riadtan hányta a keresztet és imái áttörhetetlen érepajzsát tartotta maga elé. És íme, lassan, szinte észrevétlenül a környező homályba süllyedt a rémséges látomás.

Már csak az enyésző harangszó csengett. Ezüstös hangja olyan volt Domingónak, mintha friss havat raktak volna izzón tüzelő halántékára.

Fulco trobért az Ebrótól Toscana szelíd hajlatú hegyéig mindenki ismerte: várak fejedelmei, kastélyok urai, a művészetet istápoló püspökök s a gazdag kolostorok vidám apátjai. De különösen kedvelték a lantosok gyöngéd pártfogói, a nemes hölgyek, mert nem volt éne-

kes lovag, aki szívhezszólóbb dalokat tudott volna nála. Fulco verseiben az örök fájdalom énekelt, amellyel felbonthatatlanul eljegyezte magát.

Fulco lovagot mindenki ismerte, de senki sem láthatott a szívébe. Olyan volt ez a szív, mint bíborfalú oltár, amely fölött csodálatos szépségű kép szüzi bája sugárzott. Aki látja, szentképnek nézhette volna, olyan tiszta ragyogásba vonta Fulco szerelmes áhítata. Pedig a poklok minden kínjával égette a szájalomraméltó énekmondó lelkét. Hosszú évek óta hordta már magában, mint gyógyíthatatlan sebet, amelynek sajgó fájása percre meg nem apadt. Hiába bolygott vele a nagyvilágban, hiába rakta rá változó egek, egyre másuló tájak, haragos zöld ciprusberkek, álmatag áloé-virágok, hűvös csillámú kék vizek mosolyát írnak, hiába hűsítette fehér kezek hava, ettől a gyötrelmes égéstől nem volt szabadulás.

Nagy, leverő megfáradást vonszolt magával minden útján, hányatott életének egész terhe kísérté, s az egyre újuló vágy mégis szárnyat bontott benne. Kétségbeesett volt a fájdalom és mégis egyre éledt a reménye. Valami végső, nagy vigasztalást várt, még maga sem tudta honnan, maga sem tudta kitől. Céltalan kóborlásai közben hallotta, hogy a Pirenéusok szakadéakai közt a világgal meghasonlott Tökéletesek tanyáznak, akik lemondtak az élet minden örömről és nagy megtartóztatással, minden szenvedély viharától menten élnek s a beavatottaknak is consolamentummal adják meg a minden háborgást elcsitító békességet. Megtudakolta, hol találja a Tökéleteket. Szent Bartolomeusz egetverő csúcsa alá utasították, a hegyrengeteg legszebb sziklaszázához, amelyet másképp a Színváltozás hegyének, Tábornak is neveznek. Ott van Ornolac falva felett a hatalmas Lombrives-barlang, abban

tartják titkos szertartásukat a vigasztaló Parakletos tiszteletére.

Ide igyekezett most Fulco. Jámbor remény sarkallta, hogy végre megszabadul sok földi sanyarúságától és a szelíd feledés nyugalmas párnáján pihenheti ki az életét.

De most még frissen és zaklatóan sajogtak benne az emlékek, Marseille sziklafokra rakott várával, amely a sötétkék tengerre nézett. Fulciónak úgy rémlett, sehol sem volt ilyen haragoskék a tenger. Talán megörzött még valami árnyat a beléömlött sötét áradásból, mikor tulajdon vére festette bíborosra a nagy Caesar hadainak kegyetlen dúlásakor. Nem lehet elfeledni ezt a színt, a mérhetetlen távolokba ringó, olvadt, sötét zafírt. És a kék végtelenségben sápadtan világító szirtfalat. Mintha valaki elefántesont-kastélyokat épített volna a nyugtalan vizek árjába. Nem lehetett ezt felejtetni.

És itt, ebben a kék ragyogásban élt Adalázia, a vad szirtfok kastélyának szilaj asszonya. Most áhítatos kép Fulco úr szívének oltárán. Szelíd és álmatag szemű. De a valóságban emésztő tüzet lobogott ez a szem. A homlok fehér márványán átsütött a szüntelen parázsló vágyak forrósága. Éjszín haja szállt a szélben, mint mámoros menádoké is, aki illatába szédült, az a kárhozat gyönyörűségeit és kínjait kóstolta meg.

Fulco lovagnak csak a kínok jutottak. Ő ugyan nem látott semmit az emésztő lobogásokból. Rajongó áhítattal vette körül Barral gróf feleségét s a lovagi hűség hódolatával ragaszkodott magához a grófhöz is. Énekeket költött Adaláziáról. Nem volt a természetnek az a gyöngéd szépsége, a Teremtő gazdag alkotásának az a káprázatos csodája, amelyet megszázszorozva, kiteljesedve és átfinomulva meg ne talált volna Adaláziában. Egyetlen

vágya volt csak, hogy Adalázia valami tiszta, álomszerűvé szellemült gyöngédséggel dédelgesse ezt az ő határtalan hódolatát. Olyan szerelmet várt, mint aminővel misztikus költők a Szűz Anya mennyei bájainak hódolnak, s amelyhez földi gondolatnak még árnyéka sem férhet.

De Adalázia semmit sem értett ebből a réveteg rajongásból. Nevetni tudott csak a holdas kerengésen, amellyel Fulco lovag szerelme kísérte. Fulco Magnétának nevezte őt. Percere ki nem tudta tépni magát delejes varázsából és mint izzó fényben a testekhez tapadt árnyék, olyan némán, olyan halálos tehetetlenségbe ernyedten kúszott sarkához láncolva.

A szép Adalázia grófné nevetett rajta és meggyötörte kegyetlenül. Sátáni gyönyörűsége telt ebben és olyan leleményes fortélyra volt hozzá, mint a legkörmönfontabb kínvallatóknak. Fulco lovag tűrte a kínokat. Olykor már egyetlen marjult seb volt az egész lelke és ilyenkor a szép szavakat, a tündérvilágba révedező képeket rakta rá írni, amelyek csak annál dúsabban és tisztább gyöngyözéssel fakadtak fel lelke kútjából.

De jött az idő, hogy Fulco lovag kínjait is megűnta Adalázia. Kitépte már a tragikus bolond minden véres kócbelét. És most végkép el akarta dobni a szétrongyolt játékszert, de még itt sem kímélte meg a lovagot a szégyenteljes megaláztatástól.

Egy este Barral gróf, aki különben nagy megbecsüléssel volt a lovag jeles érdemei iránt, szokatlan időben, haragos parancssal rendelte színe elé az énekest. Fulcónak sejtelve sem volt, mivel hívta ki a gróf haragját. A lovagterem ablakain beragyogott az esteli tenger sötét fénye és baljós morajlása tompán dübörgött a vaskos boltjuk alatt. A gróf mellett ott állt Adalázia. Arca láng-

ban égett. Szeméből szenvedélyesen villámlottak a gyűlölet szikrái. Ő volt a vádló. És milyen rettenetes és meggyalázó korbácsütés volt Fulco arcába a vád.

A grófnak két ifjú testvére tartózkodott a kastélyban; saint-jorlani Laura és pontevezi Mabilia. Mindkettő szívéből szánta a szegény énekes szenvedéseit és olykor vigasztaló, gyöngéd szóval hajoltak hozzá. Erre alapította gonosz vádját a grófné. Azt állította Fulcóról, hogy tilos szerelem praktikáival hálózta be a két nemes hölgyet és hogy végkép hatalmába ejtse őket, nem átalott a fekete bűbáj sátáni rontásaihoz fordulni. A grófné egész sereg tanút hozott. Fulco sorra megcáfolta őket. A két grófleány könnyezve erősítgette a lovag ártatlanságát. Már-már úgy volt, hogy Fulco úr tisztán és emelt fővel kerül ki ebből a gyalázatból. De most szilaj dobbanással pattant eléje a grófné maga és a méregtől fulladozó rekedt rikácsolással kiáltotta felé:

— Szóval azt mered állítani megdöbbenő orcátlanságodban, hogy én nem mondok igazat? Én, Adalázia grófné, hazudom? Mondd hát a szemembe, ha van bátorságod.

És a szeme rávillant a lovagra.

Fulco lovag lehajtotta a fejét. Hosszú, kínos csend után csak ennyit mondott:

— Az én úrnőmet meg nem hazudtolhatom.

A gróf ezután örök időkre kitiltotta kastélyából.

Fulco lovag mélyet sóhajtott. A kietlen sziklás vidék, az elhagyott út, amelyen magánosan poroszkált fáradt lova, a végnélküli vándorlásokra emlékeztette.

Marseille-ből Montpellier-be ment. Eudoxia grófné hívta ide, a büszke császárléány, akinek sorsa éppen olyan szomorú volt, akár az övé. Eudoxia Comnen Emanuel

görög
száll
sandé
játéka
Geoff
len tá
szárle
megké
deket
arany
ger és
a léle
Á
állhat
egyre
útjába
asszon
rály t
idő,
sebezt
leány.
mégis
E
tás. U
világ
alázko
Márva
E
tetéve
ves t
vissza
nuel

görög császár ifjabbik leánya volt. Szépségének híre úgy szállt messze keletről a világ másik végére, mint Melisandé, a trebizondi kisasszonyé, aki az álmok és képzelet játékein keresztül olthatatlan szerelemre lobbantotta Geoffroy Rudel trobér szívét. Így szerette meg mérhetetlen távolságokon át Alfonz aragon király a bizánci császárléányt és követeket küldött a Szent Palotába, hogy megkérje Eudoxia kezét. A költő király híre is nagy földeket bejárt és a császárléány kivágyott a palota merev aranybörtönéből a derűs, ragyogó nyugatra, ahol a tenger és mennybolt örök kék mosolya közt szabadon száll a lélek az álmok és a dal szárnyain.

Am nem számolt Alfonz király csapongó szívének állhatatlanságával. Hosszú volt az út. Az irígy végzet egyre új meg új akadályokat tornyosított a császárléány útjába. Hosszú hónapok teltek el és a várvavárt menyasszony nem érkezett meg. Lassankint elfogyott Alfonz király türelme is. Már híreket sem kapott. És elérkezett az idő, hogy nem tudott tovább várni. Mélyen megsebezte szívét Sancha, a tüzespillantású castiliai kiráyleány. Gyorsan elmátkázta vele magát és mire Eudoxia mégis megérkezett, Sancha már hitese felesége volt.

Eudoxia büszkeségét porig alázza ez a megcsúfoltatás. Úgy érezte magát, mint aki felkínálkozott és egész világ szemeláttára, szégyenszemre visszautasították. De alázkodást nem ismerő gögje el nem árulta lelke viharát. Márványarcán egyetlen vonás se rebbent.

Pillanatra sem élt Aragónia királyának vendégszeretetével. Nem törődött azzal, hogy hosszú hónapok keserves útja van mögötte. Megfordult nyomban és elindult visszafelé. Először Montpellier-be ment. Itt apjának, Manuel császárnak bizalmasai voltak. Ezekhez fordult, mert

elfogyott már minden pénze és nem tudta volna útját tovább folytatni. Ezek azonban azt a tanácsot adták neki, ne vágjon neki még egyszer a bizonytalanságnak, hanem maradjon Montpellier-ben és várja be itt császári atyja parancsait, a császárhoz pedig nyomban hírvivőt küldtek leánya levelével.

Tépő várakozás nehéz hónapjai következtek. És a követek helyett jött a kétségbeejtő hír, hogy Manuel császár meghalt. Eudoxia ott állott árván, támasz nélkül, magára hagyatva, tanácstalanul. Nem lehetett más választása, mint bevonulni valamelyik kolostorba és ifjú virágjában eltemetkezni az örök lemondásba. Eudoxia nem tudta magát elszánni erre. Inkább elfogadta VIII. Guillemnnek, Montpellier grófjának ajánlatát, aki szinte kegyképpen kínálta meg kezével a szorult helyzetbe jutott császárleányt. Eudoxia Guillem felesége lett. De mindig magassabbrendűnek érezte magát férjénél. A gróf közeledését szinte szentségtörésnek érezte, a saját, bíborban született személyének fönsége ellen. Hideg volt hozzá, mint a jég és merev, mint a bizánci templomok falát ékesítő mozaik-képek. Mint holttetem pihent a karjában és a kimért szertartások ünnepélyességével fagyossá dermesztette az egész udvar levegőjét.

Ha azonban magára maradt, egyszerre leolvadt róla ennek az erőszakos merevségnek gyötrő rabsága. Büszke lelke fölengedett. De a fagyot csak könnyeinek forrósága tudta megolvasztani. Keserves könnyhullatással siratta ilyenkor önmagát, elhibázott életét. És átkozta a sorsot, amely ilyen rettenetesen megalázta.

Guillem grófot se a szerelem hévsége sodorta Eudoxiához. Hiúságának hízelgett, hogy császárleány lesz a felesége. Remélte, hogy udvarának fényét emeli ez a házasság

és attól is különös örömeket várt, hogy ilyen magasan fölötte álló lényt, a Szent Palota titokzatos, fűszeres ismeretlen vágyainak fojtott levegőjéből került császárléányt mondhat magáénak. De minden reményében és várakozásában keservesen csalódott. Felesége dacos büszkesége vérig sértette. Udvarában olyan gyötrő széthúzás teremtett elviselhetetlen feszültséget, hogy mindenki messziről elkerülte a montpellier-i kastélyt.

Ebben a komor, keserű hangulatban, amely a kastély kongó termeit megülte, őszinte örömmel köszöntötték Fulco lovagot, aki hosszas bolyongás után végre ide tért meg, hogy a Dél legbüszkébb asszonyának hódoljon. A tespedt unalom és néma gyűlölködés ólomsúlyát ugyan Fulco lovag sem tudta elűzni innen. De Eudoxia észrevette rajta a titkolt bánatot, megérezte, hogy végtelen szomorú titkot, tán egész életét összeromboló csalódást hordoz szívében és a büszke császárlány kegyeibe fogadta a szegény trobért. Aki maga is alig bírta már hordani az életeszalódás szomorú terhét, vigasztalta a lovagot és bátorította, hogy a költészet szépségében keressen enyhülést szíve nagy bajára. És Fulco lovag lantja újra megszólalt. Epedő, könnyörgő énekeket küldött a messzeségbe s a remény még egyre buzgott benne, hogy sikerül megengesztelni a haragvó Adaláziát és újra kiérdemelnie elvesztett kegyeit.

De míg erre hasztalan várakozott, elvesztette egyetlen pártfogóját, Eudoxiát is, Guillem gróf egyre békéltlenebbé vált. Most már nemtelen gyanúval kezdte magyarázni Eudoxia hidegségét. Féltekeny volt Fulco lovagra. Majd türelme fogytán eltaszította magától a császárléányt.

Fulco sem maradhatott tovább Montpellierben. De

nem maradt volna, még ha könyörgő szóval tartóztatják sem. Eudoxia nélkül sívár és gyötrő volt neki ez az elhagyatott, komor kastély. Újra nekivágott a világnak és most már mellészegődött útítársnak Eudoxia könnyes, lemondó bánatú árnyéka is. Bolyongásai közben később jutott el hozzá a hír, hogy a hányatott sorsú császárléányt megszabadította szenvedéseitől a jótékony halál, a kolostor, ahová büszke bánatával eltemetkezett.

Ő sem várt semmi jót az élettől. Áhítozta a halált és így érlelődött meg benne az elhatározás, hogy elmegy a Tökéletesekhez és megszerzi tőlük a végső nagy vigasztalást, amely után, mint mondták, könnyű szívvel várja a kárhozattól rettegő lélek a halált és a semmiség végételen, tapinthatatlan és érthetetlen lényébe való olvadás nyugalmát.

Lordat várát már elhagyta és túl volt a verdunumi kastélyon is. Sziklás, vad vidéken járt. Ettől nyugatra feketén ástó barlangszáda fogadta. Tövérről hegyére megmagyaráztatta magának az utat. Tudta, hogy ez a Fontanet-barlang gádora. De azt is tudta, hogy innen nincs már messze utazásának célja, a Tökéletesek temploma, a Lombrives-barlang titokzatos boltjai alatt.

De amint egyre közelebb és közelebb jutott a barlanghoz, szívét mondhatatlan és meg nem magyarázható szorongás kezdte zaklatni. Valami baljós előérzet volt, névtelen félelem ismeretlen iszonyattól. Láthatatlan kezét érzett maga mögött. Láthatatlan vonzást, amely húzta, eibálta visszafelé, intette, óvta, hogy ne rohanjon vakon élete minden előzőnél kegyetlenebb csalódásába.

De Fulco csak ment előre.

Egyszerre enyészetes harangszó csendült fülébe. Fulco nem tudta, honnan jön a hang, de enyhülés volt

benne. Ezüstös, símogató hullámaintól megoldódott, engedett a szívére gyűrődő szorongás. Hivogató volt ez a foszladozó, tépett darabokban érkező harangszó. Szólította, magához édesgette. Csak a tornyot látta volna Fulco! Csak irányt vehetett volna. Titkos hang neszezett benne, hogy jobb volna a harang hívását követni.

Mégsem követte, hiába esengett egyre lelkendezőbben.

Közben megérkezett a Lombrives-barlang elé.

Bertrand de Saissac és az ifjú Trencavel vicomte a lovagteremben ültek. Estére járt már. A keskeny, ónkarikás ablakokon gyér világ hullott be. Meggyújtották a vasgyűrűkbe akasztott fáklyákat.

Ügyszólván teljes volt már kinn a sötétség, a boruk is elfogyott. Saissac úr még mindig nem mozgolódott. Két súlyos könyökével ránehezedett a vaskos asztalra, fejét rátámasztotta buzogányöklére és úgy nézte merőn neveltfiát.

Raymond ismerte jól. Tudta, hogy mondani akar valamit, de még küzködik magával, vajjon beszéljen-e. Várt hát türelmesen. Végre csakugyan megszólalt Saissac úr döngő hangja.

— Őcsém uram, eddig sose szoltam neked arról, amit most szeretnék dülőre juttatni. Nem avatkoztam bele, mire oktat az udvari capellanus, az olvasás és írás mesterségén kívül. Bár annak se sok hasznát tudom vitézni, a kinek kard a tolla és maga tölti vérrel a kalamárisát. Azt se bántam, ha imádkozni tanít, ha magam jobban kedvelem is, hogy inkább magunk tanítsuk imádkozni, akit fegyverünk hatalma porba kényszerített. Magam, tudhatod, nem vagyok templomjáró. De boldogult atyád

uradnak az volt a végső óhajta, hogy maradj meg mindég a római hit ájtatában, kit apád és azoknak ükei is szakadatlan sorban vallottak és kiben születtek és meghaltak. Csakis ezen zörrentünk össze néhanapján. Ő azonban hitvallásából nem engedett és én is felfogadtam magamban, hogy nem bolygatom végső szándékát.

Raymond az egyik fáklyalángba bámult. Nem szólt semmit. Saissac is elhallgatott. Kereste a szálát, amelyen gondolatát tovább fűzze. Kisvártatva újra kezdte:

— Atyád, Roger úr, lenézte az új hitet. Sötétben ólálkodóknak, búbajos boszorkánymestereknek mondotta, akiket mi Tökéleteseknek hívunk. Azt tartotta, hogy a Gonosszal vannak frigyben és mindenki Sátán cimborájává szegődik, aki szavukra hallgat. De én inkább lenézem a kapzsi püspököket és a hájas barátokat, akiknek egyébre sincs gondjuk, mint birtokot birtokra harácsolni, szüntelen ínyes falatokkal, tüzes borokkal töltekezni.

— Othon püspök úr szent ember — szólt meggyőződéssel Raymond.

— Mert magával is tehetetlen már, olyan öreg. De a narbonnei érseknek, Berengár úrnak elég szép hírért hallottad már magad is. Most a fanjeauxi barátok felől ver furesa szóbeszéd. A te hűbéreseid és hallom, Raimon úr és Tolosa hűségére készülnek esküdni. De nem erről akartam most beszélni, hanem az új hitről. Azt magad is tudod, hogy atyádnak, Roger úrnak legdédélgetettebb álma volt, nagy szövetség, széttéphetetlen frigy egységbe gyűjteni mind egy szál a déli urakat és népeket, akiket közös vérség, közös nyelv és közös hagyományok testvérisége fűz össze. Mert kevés különbséggel mindannyian egy nyelven szólunk Tarragonától egész Genováig vagy még tovább is. Megértjük egymást vala-

mennyien. De úgy kellene, hogy ne csak szóval, hanem szívvel is és egy akarattal. Akkor mienk volna a világ leghatalmasabb birodalma.

— És Carcassone? — kérdezte csillogó szemmel Raymond.

— Carcassone volna ennek a birodalomnak leghatalmasabb bástyája, ha Roger úr életben marad, talán sokkal több is. De rajtad áll, hogy vitéz atyád nyomdokába lépj. Bizony, csak rajtad múlik. És éppen erről akarok most szólni.

— Hallgatlak — felelte Raymond.

— Roger úr volt életében a déliek frigyének legbuzgóbb szószólója és borni Bertrand úr segített neki. Richárd király hajlott apád tervére és valóra is váltja, ha el nem ragadja a korai halál. A király Chaluz várának ostrománál esett el. És akkor valamennyi vazallusa és valamennyi énekes trobér, aki csak hírért hallotta a költő királynak, mélységes gyászba borulva kísérté Fontevraultba, a Plantagenetek sírboltjába. Itt helyezték örök nyugalomra. De ki tudja, vajjon van-e sírjában nyugovása, hiszen senki nem szentelte be földi porhüvelyét, pap nem mondott imádságot koporsójánál. Úgy földelték el a költők királyát, Anglia, Irland és Cyprus fejedelmét, Anjou, Aquitania és Arles urát, mint útszélien talált dögöt, mert interdictum alatt volt, a pápa kitaszította őt a keresztény Egyház közösségéből, mivelhogy tilalmazása ellen haddal támadt Fülöp királyra.

Saissac úr szipogva mondta már az utolsó szavakat. S az óriás két könnyeseppet morzsolt szét szeme árkában. Aztán így folytatta:

— Látod, az új hiten levőkkel ez nem eshet meg. Számukra mindig készen van a vigasztaló consolamen-

tum és ez biztosítja nekik a békességes nyugovást a keserves földi vándorlás után. De nemesak ezért jó nekünk az új hit. Van ennek más nagy oka is, amiből megérted majd, hogy hasznán és alkalmas voltán felül még szükségünk is van rá.

Az ifjú Raymond tágranyilt szemmel nézett mesterére. Saissac úr nagy igyekezettel fűzte tovább a szót:

— Richárd úr halálával sírba szállt az az erő és az a tekintély, amely a déli urakat és népeket frigybe parancsolta. Azóta, látod, megint ki erre, ki arra húz. Most már csak egy ilyen összekovácsoló, közös erő lehet, amely újra feltámaszthatja a meglazult kötést, ez pedig csak az új hit. Innen sarjadt ezeknek a bérceknek és rengetegeknak ősi mélységeiből. Csak a mienk és senki másé. Olyan közös lehet köztünk, mint a vér szava vagy a nyelv egymást értő egysége. A római vallás minden népé, azoké is, akikben a szív verése és a lélek szándéka más, mint bennünk. Az ellenségünké is. Azért ellenünk fordulhat, ha más, hatalmasabb érdeke maga felé hajtja.

— De meg is védelmezheti igazunkat más hatalmasabbak ellen — vetette közbe Raymond.

— A mi igazságunk nem lehet más, csak a Dél feltámadása, Occitánia — dörgött Saissac úr. — Arra pedig már lesújtott Róma villáma, mikor Richárd úr fejét találta. Az új hit nem kerülhet viszályba a mi igazságunkkal. Belátják ezt mind az urak is és sorra szabadságot adnak a Tökéleteseknek, hogy hirdessék az ígét, amelyet maguk is szívesen hallgatnak. Tudd meg, hogy Raimon úr, Tolosa ifjú urának atyja is a Tökéletesek híve volt és a consolamentum vigasztalásával halt meg. A fia is követi atyja példáját, de mert mindig két tűzben melengette a vasát, kétszínű játékot űz most is. Írástudó capellanust

tart udvarában és hódoló üzeneteket küldöz Rómába a pápához. De itthon pártfogolja a tisztákat és székvárosa, Tolosa hemzseg már az új hit híveitől, akiknek püspökük is van már ott. A római hitűek tolosai püspöke pedig... Jobb arról nem is beszélni... Hát azért én csak azt mondom neked, itt nagyot fordult a világ és te is sokkal jobban teszed, ha a változott szeleknek fordítod a vitorlád. Nem jó lesz szembefordulnod az árral.

— De én nem is ismerem ezt az új hitet, — ellenkezett Raymond. — Egyszer régen, még egészen kis gyermek koromban álmomból fölriadva hallottam, amint egy Tökéletes az ígét hirdette Cab-Aret várának toronyerkélyéről. Sötét, gonosz emlékeim vannak erről az éjszakáról. Ma is borzongva gondolok rá.

— Csak nem fog egy lovag gyermekálmok rémképeitől riadni. Mindennek szemébe kell nézni, meg kell ismerni. És én is azt akarom, hogy ismerd meg az új hitet. Addig nem is beszéllek rá semmire. Úgy is tudom, hogy kedvedre lesz ez a tanítás, mert mintha csak harcoss úrnak találták volna ki. Nem köti meg a kezéd, nem puhít irgalmas siránkozóvá, nem kényszerít arra, hogy bűnös papok előtt esdekelj bűneid bocsánatáért. Szabadon élhetsz s ha közeleg a halál és már a végső nagy szakadék szélére jutottál, a consolamentum megszabadít a másvilág minden veszedelmétől. De hát majd megismered magad a tanítást.

— Csak nem biztattál tán be valami Tökéletest ide a kastélyba?

— Dehogyan is biztattam. Még hajba kaptak volna a derék capellanussal. Nem. Egészen más tervem van. Az imént úgy-e a cab-areti kalandodra emlékeztél. Hogy is volt csak? Bertolmo ment veled, a talián csatlós, akit bedobattam a Druida-tóba. Igen, már tudom. Vele indultál

kineset keresni az Ornolac-barlangba. Nahát, most majd én viszlek el magam, még hatalmasabb földalatti boltozatba, a Lombrives-barlangba, amelyet a catharok székesegyházának hív a nép. Hívőavatás lesz ott nemsokára. Végignézheted a szertartást és megismerheted az új hit tanítását.

— A Lombrives-barlangról sokat hallottam már. Szeretném látni, mit vált be vajjon a gyermekálmokból a valóság. Elmegyek veled, de azt nem ígérem, hogy híve is leszek a Tökéleteseknek.

— Nem is kívánok tőled ígéretet. Biztosan hiszem, hogy megtalálják majd az utat hozzád.

— Nekem kell megtalálnom, nem nekik. Őszintén megmondom, félek ezektől a Tökéletesektől. A maguk tökéletes élete csak céger, mögötte nagyon is lazára hagyják a hívek erkölcsét. Magad állítottad az imént, hogy könnyű, vitéznek való vallás. Hát ezt a nézetedet nem osztom, Saissac úr, a vitéz legyen vitéz ott is, ahol nem a testi erő, hanem a lélek megalázásáról és erejéről esik szó.

— Ne papolj nekem. Nagytudományú püspököktől se hallgatom. Patvarkodj majd a Tökéletessel, nekem ez nem kenyerem. Két nap multán hajnalban indulunk a Lombrives-barlanghoz.

Saissac úr felállott. Kemény, nagy teste nehezen mozdult. Arcán fáradtság látszott. Régen beszélt egyfolytában ilyen sokat és a beszéd jobban elgyalázta, mintha álló napig hadakozott volna harc szekerével és nehéz pallossal. Alig várta már, hogy nyugovóra térhessen.

De mára úgylátszik, nem volt nyugalom megírva számára. Súlyos vassarui künn esikorohtak már a toronylépesőn, amikor a felvonóhíd őrsége hírhordót jelentett.

— Csak holnap reggel boesásd elém. Fáradt vagyok
— mondta Saissac úr.

— De ez a legény váltig erősködik, hogy igen sürgős a mondókája.

— Ráér holnap is. Adjatok neki vadkanesülköt, meg egy kis kupa bort. Megnyugszik.

— A bort már megitta. De még egyre háborog.

— Akkor botot adass neki. Miféle izgága kódorgó az? Honnan szalasztották?

— Fanjeaux-ból jön.

— Fanjeaux-ból? — ordított fel Saissac úr. — Hát miért nem mondtad mindjárt, irgalma ne legyen. Tüstént ideteremtsed nekem azt a legényt.

Saissac úr szeme villámlott. Elnehezült tagjaiba frissesség szökött. Topogott türelmetlenségében és megkapta kardja markolatát.

Közben már előtte is állt a hírhozó.

— Mi baj Fanjeaux-ban? — kérdezte kurtán.

— Meghalt az apát úr.

— Egy dagadt baráttal kevesebb.

— Nem addig van az, nagyúr. Holnap választanak helyébe új apátot.

— Hüh az irgalmát! Ilyen hamar?

— Sietnek, mert Raimon úr sietteti őket.

— Mit beszélsz? Raimon úr?

— Ahogy mondtam!

— Raimon úr ott van?

— Két napja már. Az apát úr temetésére érkezett. Neki voltak először híradással.

— Hát te sátánfattyá, nem tudtál hozzám rugtatni lóhalálában?

— Én igenis nem!

— Miért nem?

— Mert azonképpen a föld alatt voltam, mint a nagyságos Abbé úr. Csak én élve.

— Fanjeaux-ban már élőket is temetnek?

— Mégpedig pap nélkül. Mert engem is a porkoláb temetett be a legmélyebb pincebörtönbe.

— Ki merészelte ezt? — ordított most eszeveszetten Saissac úr.

— Bizony, nem kevesebb, mint maga a kegyelmes tolosai gróf úr. Az egyik barát besúgta neki, hogy Nagyuram embere vagyok, a révémen könnyen megorronthattod a kénközszagot. A pince igen biztos hely.

— Úgy látom, még sem igen?

— Hát a Druida-tó feneke biztosabb. Nem szeretnék oda kerülni. Azért inkább kiástam magam a pincéből. A Tökéleteseknél inaskodtam, nagyon jól kiismerem magam a föld alatt.

— Derék ember vagy. Ha visszajöttünk Fanjeaux-ból, a kincstáros, az a fukar zsidó két ezüst tallért fizet ki neked, amiért ilyen jól tudsz ásni.

— Hát Fanjeaux-ba megyünk?

— Mégpedig nyomban.

Saissac úr már adta is a parancsokat. Hús legjobb vitéze öltözzön tüstént állig fegyverbe. Nyergeljék a lovakat. Hosszabb útra készüljenek.

— Te is jössz velünk, — mondta a hírhordó legénynek. — A takarmányos szekér tetején kipihihenheted magad. Lovadat kösd a saroglyához.

Azután Raymond vicomtehoz fordult:

— Te sem maradhatsz el. Jó lesz, ha látod, mi történik Fanjeauxban. Mondtam neked, hogy ezek a barátok hitszegésre készülnek. Azt is megtudhatod majd, mit tarts

Raimon úrról. Atyád se bízott soha a tolosaiakban. Lám, alig húnyta be szemét, máris ki akarnak forgatni jussodból. De mi is itt vagyunk. És ott leszünk Fanjeaux-ban is.

A reggeli szürkület derengett már az égen, mikor Saissac és Raymond Trencavel Fanjeaux alá érkezett. Az apátság templomának tornyában a matutinumot kongatták. Az ablakon át mint bágyadozó csillagok remegtek ki a gyertyafények.

A monasterium kapuja zárva volt. Saissac úr pallosa markolatával döngette meg.

De a kapus testvér nem sietett kinyitni. Nyilván meghagyták neki, hogy senkit se bocsásson be.

A monasterium valóságos kis vár volt. Az előző apát megerősítette. Roger úr megengedte neki. Hiszen zavaros idők jártak. Szükség volt a védelemre. Most fiának szegültek ellene az ő engedelmeivel épült falak. A lőréséknél már álmos ijászok tünedeztek fel. Végre a kapus is kikapalogott a kémlelő résen.

— Miért nem nyitsz kaput, fráter? — ordította Saissac úr. — Nem látod, hogy urad tisztel meg látogatásával?

— Légy kegyelemmel hozzám, Nagyúr — szepegett a szerzetes, miközben megnyitotta a kaput Saissac úr és vitézei előtt, — én engedelmességet fogadtam és a prior szigorúan meghagyta, hogy tudta nélkül senkit be ne bocsássak. De kiváltképpen fegyverest ne.

— Uratokra, akinek hűbéri esküvést tettetek, nem szólhat ez a tiltás. Uratok pedig Raymond Trencavel vicomte, itt áll. Miért nem köszöntöd tisztességgel?

Saissac úr az utolsó szavakat már ordítva mondta. De a kapus kész volt a válasszal:

— Az én uram és parancsolóm a prior úr, ki pedig minekünk azt hirdette, hogy Roger úr meghalálozott és innentől új hűbérurunk vagyon Tolosa hatalmas fejedelmének, Raimon grófnak magas személyében. Őt éppen vendégül is tiszteljük a monaszteriumban.

— Hol a prior?

— A templomba ment hajnali horára. Vélük van Raimon gróf is. Most választják meg az új apáturat is.

— Új apát? — álmélkodott Saissac úr. — Nem volt tudomásunk róla, hogy Eusebius atya meghalt. Senki sem küldött hozzánk híradást.

— Már négy napja elhalálozott, uram. És Raimon gróf tüstént itt termett nálunk és szorgalmazta, hogy új apátot emeljünk a régi helyébe.

— Ahhoz még nekünk is lesz szavunk. Vezess az apát úrhoz.

— Időbe telik, míg megválasztják.

Saissac úr rámennydörgöt a fráterre:

— Én csak egy apátot ismerek, Eusebiust. Halálát nekem senki sem jelentette. Apátnak csak őt ismerem.

— Az apát hült teteme, Isten nyugosztalja, két napja a cinteremben fekszik már.

— Oda akarok menni. Te is velünk jössz az udvarosokkal együtt — mondta a fráternek. Azután parancsot adott vitézeinek, hogy állják el a folyosókat és jól őrizzék a bejáratot. A monaszterium fegyveres szolgálira ráriasztott, hogy ha nem fognak tartozó hűséggel igazi hűbéruruk, Raymond vicomte mellett, egyszeribe leütteti a fejüket. Azután intett a kapus fráternek, hogy vezesse.

Homályos folyosón kanyarogtak végig. Keresztülvágtak a quadraturán, a kolostor négyszögű középső udvarán. Tömöroszlopos árkád után ismét nyomott, nyirkos

folyosó következett, akár egy vár kazamátája, keskeny, befelé táguló, lőrészerű ablakkal, amelyeken csak gyéren hullt be a világosság. Azután kiértek a szabadba.

Körül már kékült a reggel. A kis cinterem szelf ciprusaival, hallgatag, fehér sírköveivel a templomfal védelme alá húzódott. Különös, szorongó csend ülte meg a didergő reggeli derengésben.

A templom apszisához közel frissen hantolt sír domborult. Durván ácsolt kereszt volt fejéhez tűzve.

— Ez itt Eusebius úr sírja — mondta a kapus fráter és tiszteletadón fejet hajtott.

Saissac úr szótlan meredt a sírra. Aztán a két udvaroshoz fordult.

— Ásót hozzatok! Tüstént!

A két udvaros fráter értetlenül bámult rá.

— Ásót, ha mondom! Mit tátjátok a szátokat?

Saissac úr hangja emelkedett. Homlokán vihar felhőzött a gyűlö ráncok között.

— Mit akarsz tenni, Nagyúr? — kérdezte riadtan a kapus fráter.

— Betöltöm az apáti széket — harsogta Saissac úr.

A kapus fráter zavartan bámult rá. Nem értette, vagy nem merte érteni, mit forgat fejében az indulatos óriás. Saissac úr keményen rézett rá vissza.

Már ott is volt akkor ásójával a két udvaros.

— Ássátok fel a sírt — dörrent rájuk Saissac úr.

A két udvaros reszketni kezdett. A kapus fráter olyan lett egyszerre, mintha neki kellene sírt ásni. Térdre esett Saissac úr előtt és kérlelni kezdte.

— Nagyuram, a Mindenható Istenre, sírbéli nyugovásodra kérlek, ne tedd! Másítsd meg szándékomat. Mért háborítanád Eusebius úr síri békéjét? Akit az Úr pa-

rancsa a föld alá rendelt, annak ott is kell maradnia, míg újra föl nem idézi az ítélet harsonája. Ez az Úr dolga, földi halandó kontárkeze ne ártsa abba magát.

Saissac úr türelme már fogytán volt. Pallosa magasra villant a ködlő szürkületben.

— Ássatok, ha nem akartok mindjárt apátotok mellé feküdni a gödörbe. Serényen járjon kezetekben a lapát. Nem akarom, hogy itt érjen a mise vége.

A két udvaros ásni kezdett. Saissac úr vont pallossal állt fölöttük. Hajladozott a derekuk. Lábuk serényen nyomkodta az ásót. Szakadt róluk a veríték és kétoldalt omlott a halomba torlódó hant. Az egyik mögött a kapus fráter imádkozott térdrehullva.

Az ásó foka megkoccant. A két udvaros sápadtan dobott magára keresztet. Előkerült a koporsó. Bertrand úr kardjával feszítette föl a tetejét.

Ott feküdt a halott apát az oszlás kísérteties förtelmében. Két szemgödörben két parányi, vérrozsdásan villogzó tó. Orra helyén üszkös lyuk. Fölötte már fehéren bújtt elő az orr nyerges lapos csonkja. A nyüvektől szétörölt, erjedő levek szennyétől nyirkos hús sejtette már a csontváz ösztövére épületét. Felkeverő volt ennek a rémséges, tarjagos, genyedzőn, színváltón foszforeszkáló rothadásnak iszonyata.

Raymond vicomte elfordította fejét. Saissac úr meg se rebbent. Saroglyára tetette a holttestet. Felparancsolta a halálra vált kapus frátert és megindult a monasztorium káptalanterme felé. A folyosón néhány vitézt is a menethez rendelt.

Szörnyű processzió volt. A nyomott folyosókat dögletes szag ülte meg, mintha valami roppant sírboltban botorkáltak volna.

A tetemet vivő udvarosokat vad félelem rázta. Minden pillanatban majd elejtették a saroglya rúdját. A halott apát félig már váz feje minden lépésnél ide-oda kallimpált. Szinte attól tartottak, hogy egy erősebb zökkenésnél leválik a testről és odagurul a lábukhoz. A fráter imádkozott, maga se tudta, nem volna-e jobb, ha a haragvó óriás rettenetes pallosa lecsap rá és megszabadítja ettől az útálkozó iszonyattól.

Végre megérkeztek a monaszterium káptalani termébe. Saissac úr rendelkezett. Ráadatta az apáti díszpalástot a halottra. Azután katonáival — mert a fráter meg az udvarosok se elevenek, se holtak nem voltak már, — felültette a tetemet az apáti trónszékbe. Lándzsákkal támogatták fel, kötelekkel erősítették meg. Saissac úr fogta az apáti mitrát és a borzalmas tetem fejébe nyomta. Így ült ott üres tekintetével, borzalmas feloszlottságának torzrémségével, a sír lidérces árnyakkal teli homályából felerőszakolva, rothadásának vérmocskos förtelmében, az apáti méltóság dús aranyjelvényeivel ékesítve, mint a gyötrelmek árnyvilágából hazajáró kísértet az elhúnyt főpap. Saissac úr jól végig mustrált. Meg volt elégedve művével.

Harangkondulás riasztotta fel. Megrázkódott. Mintha ezek a mélyzengésű hangok mégis megrendítették volna ezt az éretornyot is ebben a döbbenetes környezetben.

A templomi szertartás véget ért. A szerzetesek menete jött ki a templomból és a capitularis terembe tartott, hogy Raimon gróf jelenlétében trónszékbe ültesse az új apátot és feldíszítse őt méltósága jelvényeivel.

Mikor a terem ajtaja kitárult és a szerzetesek a prior nyomában besereglettek, hirtelen, eszmélni alig tudó borzalommal vették észre az apáti székben trónoló rémet.

Szívüket fagyos borzalom szorította. Rámeredtek a mitra alatt vigyorgó torz főre s azt hitték, a poklok káprázata icselkedik velük.

Egész figyelmüket lefoglalta ez a dermesztő látvány. Észre se vették, hogy kik vannak még ebben a korai órában az ünnepi teremben.

Saissac úr a haragtól érdes hangon rivalt rájuk:

— Nem is köszöntitek apáturatokat, aki még egyszer eljött, hogy hódolatotokat fogadja?

A prior most odalépett elé és keresztet vetve mondta:

— Nem tudom milyen bűbájos tetemgyalázás praktikájával történik ez, vagy miféle sátáni káprázat játszik velünk. De a mi apátunk, akit most választottunk alapító Szent Benedek urunk szigorú szabályai szerint, itt van közöttünk. Őt illeti a trón.

— Nem illeti — üvöltött Saissac úr. — Nincs itt bűbájos kápráztatás. Aki a trónon ül, maga az apát. Uratok, a jámbor Euzebius, aki számomra nem halt meg és uratok, Raymond Trencavel vicomte számára sem. Vagy jelentettétek, amint a törvény rendeli, hogy Euzebius örökre búcsút vett méltóságától és hogy új apátot kívánnak tenni magatok fölé, még pedig uratok szándékát is kitudakolva? Megtettétek? Elmulasztottátok. Más, kapzsi konelesöt hívtatok ide, hogy az ő engedelmes bábját pocokljátok fel ebbe a székbe. Hát olyan bábom nekem is van. Csak játszani nem mertek vele. A pillantásától is borsózik a hátatok. Pedig én nem ismerek más apátot, mint Euzebiust. Az pedig itt ül a trónon és addig ott is marad, míg olyant nem teszten helyébe, akinek személye nemcsak nektek, hanem uratoknak is kedves. Raimon úr szándékára pedig nem vagyunk kíváncsiak.

Az ifjú tolosai gróf, aki ott állott a szerzetesek közt,

kelletlen arcot vágott. Nem volt elkészülve erre a hajnali látogatásra. Azt hitte, suttyomban sikerül az egész apátválasztás. Nem hozott magával nagyobb kíséretet. Jól tudta, hogy hasztalan volna minden ellenkezés. Azért hát most is szokott kétszínűségéhez folyamodott.

— Nagyon igazságtalan rólam a vélekedésed, báró, ha azt hiszed, hogy én gyámfiad jussát kívánnám csorbítani. Éppen ezen a tájon vadásztam és a jámbor atyáknál kaptam szállást. Én apátot rájuk nem erőszakoltam. És úgy gondolom, most is azt emelték maguk fölé, aki hitre és kegyes szándéokra legkülönb köztük és akit Raymond öcsémnek is igaz atyafiságos szívvel ajánlhatok.

— Kit választottatok? — kérdezte Saissac úr.

Az új apát azt hitte, minden rendben van már. Kilépett a sorból. Saissac jól ismerte, tudta, hogy testesül lelkestül Raimon úr híve. Az ő eszén nem lehetett olyan könnyen túljárni.

— Én nem ismerek más apáturat, mint Euzebiust. Járulj oda hozzá. Csókolj neki kezét. Ha jelt ad és jóváhagyja megválasztásodat, én sem bánom. Indulj.

A szerzetes előbb Saissac urra, azután az apáti trónon ülő kísértetre nézett. Arca gyorsan színt váltott. Egyszerre krétafehérre vált, aztán szinte szederjes lilára festette a hirtelen betóduló vér.

— Az arcodnak már apáti színe van, — halotázott Saissac úr — de nekem ez nem elég. Csak kérdezd meg elődödet.

A szerzetes egy tétova lépést tett a trónszék felé. Halálos csönd ülte meg a termet. Minden tekintet döbbenben tapadt a tétován lépkedőre.

Úgy mozdult előre a lába, mintha ólom sarut viselt volna. Szédelgett a feje. Összefolyt minden a tekintete

előtt s a homályos örvénylésben óriásira puffadva dagadozott előtte a rettentő pillantású tetem. Vére izzón zakatolt, kimondhatatlan fájdalmak görese feszítette minden izületét. Az a sejtelem révedezett benne, hogy ha a halott kezéhez ér, a szörnyű sírlakó egész mondhatatlan förtelmével magához öleli és halálra szorítja.

Már csak néhány lábnyira volt a trónszéktől. Megállt. Lába szinte odanőtt a padozat márványához. Hiába erőlködött, nem tudta emelni. Szeme egyre merőbben tapadt a halott arcára.

Az egész gyülekezet erében megfagyott a vér. Az apáti trónszéken ülő rémalak mintha mozdult volna. Az alig látható mozdulat megbontotta gyöngé egyensúlyát. Feje előre bicsaklott. A rányomott mitra majdnem földre hullott róla és fogatlan torz szájából vékony vércsík kezdett szivárogni.

A halott elé járuló szerzetes nem bírta tovább ezt a látványt. Feltépte magát tehetetlenségéből. Sarkon fordult és futni kezdett kifelé, mint akit bosszúálló fúriák láthatatlan szörnyhada hajszol. De Saissac úr és vitézei útját állták.

— Te nem mersz elődödtől investitúrát kérni? — dörgött rá a reszkető barátja.

— Inkább feküdném be a sírjába, semhogy a székébe üljek — felelte ez fogvacogva.

— Jó, nyugalmas helyről majd gondoskodom neked. Nem lesz sokkal tágasabb a sírnál — mondta csúfolkodón Saissac úr. — Az apátságról hát lemondasz?

— Lemondok, — volt a megtört válasz.

— Akkor itt a halott apát jelenlétében, a megrendült szív igazságos szándékával emeljetek új urat helyébe.

Saissac úr odaállt a félelmetes terhű trón mellé. Vas

szívét nem ingatta meg semmi iszonyat. Kihúzta tenyérnyi széles pallosát, mintha a láthatatlan halál rémületével akart volna nyomatékot adni a szemmel látható borzalmának.

Valamennyi vitéze követte példáját. Csak az ifjú Trencavel állott tétován a lélek belső viharzásától testileg szinte dermedten.

Azután megtörtént az apátválasztás. Fanjeaux lakói tudták, ki lesz Saissac úr kedve szerint való.

Egy idősebb társukat, Anselmus atyát választották meg. Az új apátot jól ismerték Carcassonne-ban, mert valamikor gyóntatója és udvari káplánja volt az elhunyt Roger vicomte-nak.

Mikor Saissac urral a választás eredményét közölték, leeresztette kardját és a még mindig sápadtan és félrehúzódva álló Raymondhoz lépett.

— A te dolgod, hogy az apátválasztást kihirdesd. Ez erősíti őt meg székében és méltóságában.

Raymond most erőt vett magán. Megindult az egybegyűlt rendi káptalan felé, de hátat fordított az apáti széknek. A hangja olyan volt, mint szélben foszladozó fuvola, mikor a néhány szót elrebegette:

— Anselmus atyát Fanjeaux megválasztott apátjának jelentem ki és székében megerősítem.

Saissac úr azután a refektóriumban bőséges lakomát esapott vitézeinek. Egész falka pávát, fácánt, pulykát, gyöngytyúkot vágatott le s a pincéből mézes és tüzes borokat hozatott fel. Meg kell ünnepelni az apátválasztást — mondta.

A lakoma az estébe nyult.

— Itt töltjük az éjszakát? — kérdezte Saissac úr Raymondtól.

A fiatal vicomte arcán fakó lárvává fagyott az iszonyat.

— Verjünk inkább sátrat kinn, Isten ege alatt — felelte csüggedten.

Saissac úrnak nem volt kedvére az ilyen lágy-szívűség, de most nem ellenkezett. Kerestek az enyhe völgyben egy puha pázsitos zugot és ott sátrat bontottak.

Raymond a sátor bejáratánál csinált magának fekvőhelyet. Halálosan összetörve pihent le, de álom sokáig nem jött szemére.

Csak bámult szorongó szívvel az örök csillagokba, míg szemében bizonytalan homállyá nem alélt a távoli reszketeg fény.

Ornolac fölött a kietlen sziklafal oltalmába húzódó kis templom harangja riadtan kiáltozott, mikor a Tökéletesek útjára érkeztek. A gomolygó fellegtábor kettévált s kétoldalt feltarajló ólmos hullámpartjai közt kimagaslott a Montségur félelmes hegytömege. Csupasz, szürke, roppant háromszögének titokzatos jele komoran, vészjóslón rajzolódott a nyugtalan kavargó égre. És mögötte az egyre haragosabbra sötétlő fellegkárpít úgy úszott, mint árnyak sokaságából szőtt, halottas zászló.

Fenn nyargaltak a fellegek. Mintha szilajon ágaskodó paripák ragadták volna megbokrosodott gyászszekerüket. Hátral bizonyára irgalmat nem ismerő szelek csattogó korbácsa űzte őket, de olyan magasan, hogy lenn érezni nem lehetett.

Zöldezlálás áradásukban már eltűnt a Montségur csúcsa. Egyetlen határtalan feketeség volt megint az ég, amelynek alig sejthető messzeségében itt is, ott is villámok rőt fáklyái lobbantak fel.

Magános pásztor igyekezett néhány bárányát valami menedéket adó bércfülkébe terelni. Saissac úr attól tudakolta az utat. A pásztor ismerte a Tökéleteseket. Tudta, merre van az örök éjszaka méhében szikrázó székesegyházuk, amelyet maga a tündöklő egekből letaszított Lucifer csákánya vágott a bércek méhébe. Útbaigazította a két lovat.

Keskenyen, meredeken kapaszkodott fel a nyaktörő ösvény az óriás Lombrives-barlanghoz. Két méter magas, gyertyaegyenesen álló kőbálványok közt, amelyek mint megkövült kísértetek őrizték a sziklatemplom bejáratát. A homály mind sűrűbbre vált. Már alig láttak valamit. Raymond vicomte és Saissac úr lovaik ösztönére bízták magukat. De a lovak is riadoztak a fel-fellobogó villámok fényétől.

Nagynehezen mégis felvergődtek a barlang gádorához. Ideje is volt. A zápor első súlyos, kövér cseppjei már gyér koppanásokkal kezdtek dobolni az alázuhogó vizektől síma köveken. Az átfülledt bazalton szétfröccsenő víz különös, édeskés szaga csiklandozta az orrukat. A szél is érezhető volt már. Jajos huhogása visszhangosan enyészett tova a zezzugos béresikátorokon. A kiobbanni készülő vihar fakó, halottas világítása sápasztotta meg a komor szirtfalakat.

A barlang gádorában már kormos éjszaka feketült. Saissac úr esatlósa tüzet esiholt. A fáklyák szürkés füstje már lángot vérzett és bizonytalan derengést serkentett a sötétségben. A lovaknak alkalmas helyet találtak egy tágasabb fülkében, kipányválták őket és a csatlósok őrizetére hagyták. Saissac úr és Raymond vicomte pedig megindultak a barlang belseje felé.

Csodálatos tündérvilág tárult eléjük a fáklyák

mindjobban eszmélő fényénél. Az egyre magasodó barlang-boltozatokon bársonyszirmú, szeszélyes virágmezőkké esipkéződött a habfehér, meszes cseppkő. A folyosófalak habos, eres márványai barnás sötét színekben pompáztak, mintha a hegyi király palotájának drága csarnokaiban jártak volna. Ha a fáklya nagyobbab lobbant, szikrázó kristályfürtök gyúltak ki, mint szellemkezekről felaggatott, fejedelmi csillárok.

Raymond úgy érezte, hogy a gyermeksege sejtelmes mélyén hallott regék emlékei rajzanak fel benne. Képzete kezdte ezt a bolygó fényektől átszőtt homályt csodalényekkel benépesíteni. Szinte nem is hitte, hogy ebben a földöntúli káprázatban olyan félelmes titkok rejtőzhetnek, amelyekkel szemtől-szembe nézni éppen olyan gyermeki szorongással félt most is, mint mikor Bertolmóval először indult neki, hogy a kárhozott kincsek rejtekét felkutassa. Saissae úr kinesnél többet ígért most neki. A lét rejtelmének kulcsát, az új világosságot, amelynek erejével felderíthet minden homályt, minden zárt kaput, amelyet a gyámoltalan értelem hasztalan döngetett eddig. De nem tudott hinni ebben a csodában, nem bízott benne, hogy ez a haragos, poklok tűzével táplált világosság termékenyebb, áthatóbb lehet annál a szelíd fénynél, amely talán elhomályosodhatott a gyarló emberi szívek mécsében, de örök forrása bizonyosan kiapadhatatlan erővel buzog most is.

A szűkülő barlangösvény most erősebb lejtést kapott. A folyosó lefelé vitt a hegy gyomrába.

Egészen váratlanul hatalmas terembe torkolt. Ez volt tulajdonképpen az eretnekegyház. A rideg hegyi pásztorok azt tartották róla, maga az egek magasságából lezuhant Lucifer vett itt először lakást és ő maga for-

málta ezt a barlangüreget ilyen csodálatossá. De a catharok szerint az egész föld minden zugával együtt Lucifer műve volt. Ebben a barlangban talán csak párját akarta ütni azoknak a káprázatos szépségeknek, amelyeknek tündöklő világából örökre számkivetette féktelen gögje.

Saissac úr és Raymond magasra emelték fáklyáikat, de a barlang boltozatát felfedezni nem tudták. Százöles is lehetett ez a hatalmas üreg és a pillantás mindenütt elakadt a rózsaszínbe játszó, minden fáklyalánglobbanásra miriádnyi apró csillagot szikráztató cseppkőkárpitokba, amelyek rojtosan, öblöződve, redőkbe omlón csüngtek le láthatatlan boltívek magasságából. Saissac úr aki spanyol földön is hareolt, mór csarnokok egymásba kulesolódó csipkés köveire emlékezett, amelyek úgy pihentek karesú oszlopaikon, mint szétterülő pálmalevélbokréták levélesonkuktól rovátkolt törzsükön. De itt sokkal nagyobb, százféle szépségével, formáinak szeszélyes változatosságával sokkal káprázatosabb volt minden. Szinte beleszédült a pillantás. A színek fuvallatszerű, égi derűje igazán megfoghatatlan esoda volt itt a feketeség pokolsötét birodalmában.

Amint felfelé tartott fáklyákkal előbbre nyomultak, egyszerre szikrázó fehér, itt-ott opálos habú, oszlopos, kupolás, karesú ívek koszorújával ékes tündöklő köesoda állta útjukat. Most már tudták, mért hívják ezt a barlangüreget székesegyháznak. A természetnek ez a mélységbe rejtett tündéralkotása olyan volt, mint hósín márványból, rózsállón áttetsző alabástromból és csillagszíkarakat szóró kristályból remekbe faragott oltár. A templomi padokat is megtalálták körölte. De ezek a padok is gyöngéd színekben csillogó stalagmitből voltak. És a

természet roppant műhelye pillanatra sem pihent. A szemmel elérhetetlen tetőkről és sziklapadmalyokról, a jégcsappá dermedt kőcsipkerojtok hegyéről, a homályba haló magasságokból szüntelen, tompa kopácsolással permeteztek alá a gyéren, olajosan, ütemes időközökben leváló csöppek, amelyek lenn padokká, térdeplőzsámolyokká, lépesőzetekké, rejtelmes értelmű szobrokat váró talapzatokká fagytak.

Lenyűgözve, egészen bódultan álltak ott a dermedező szépségnek ebben a csillámló zuhatagában. Az ámulat úgy fagyott beléjük, mint körül ezek a habos kőbaldachinok. Bódultságukból siketítő esattanás tépte fel őket. Mintha óriási pöröly zúdult volna pokoli csapással a hatalmas bérere. Megrendült belé az egész katedrális. Saissac úr és a fiatal vicomte egy percre azt hitték, hogy leszakadnak a súlyos kőkárpitok, összeomlik az óriásoknak emelt félelmetes oltár s az összeomló fehér mindenség hozzáférhetetlen kristálykoporsóba zárja őket a föld mély gyomrának örök éjszakájában.

Aztán megszűnt a remegés. De e helyett sokkal furcsább, ijesztőn tompa távoli morajlás kezdődött. Mintha nagy messzeségben, láthatatlan barlangzugok dohos oduiban most ébredező méhrajok, talán tüzes darázsfészkek zsongnának. A morajlás hol elhalt, hol erősödött. Aztán egyszerre általánossá vált. Kezdte már betölteni az egész tért körülük. A fejük fölött zúgott, a talpuk alatt bizsergett, oldalt dőngette belülről a sziklafalakat. És lassankint egyre zúgóbbá, egyre öblösebbé vált. Visszhangzott a csak sejtett boltok közt a barlangfolyosók útvesztőin. Úgy rémlett nekik, hogy valami titokzatos tenger támad fel a föld méhének elérhetetlen mély szakadékaiban és felkorbácsolt hullámai idáig csapnak fel, szila-

jon feszítve rabságuk irbontalan bérebilinenseit. Zengett, döngött, búgott az egész hegy. A zaj egyre nőtt. Már harsogott és mennydörgésszerűn robajlott ez a láthatatlan zuhogás. Szívszorogató, halálos iszonyat riasztó remegésével tépett ez a pokoli csattogás éppen azért, mert a láthatatlan zugokból jött, mert lehetetlenség volt az okát kitalálni. Legfeljebb a felcsigázott képzelet álmodott hozzá döbbszerű magyarázatokat s földalatti rémműhelyek rab óriásainak pörölysapásaival, átkozott bűbájnyügében sorvadozó lények kínhahotájával, vagy éppen a sátán és a kárhozat haláltáncának tombolásával népesítve be az áthatolhatatlan homály mérhetetlen térségeit.

Az ifjú Trencavel vicomte hevülékeny képzelete különösen hajlamos volt az ilyen hagymázos látomásokra. Saissac a gyöngé világitásnál is látta, hogy arca színt vált s ökle görcsösen szorongatja kardja markolatát. A bércodvak pokoli csattogása egyre dühödtebbé vált, már remegett bele az egész mindenség. Át, meg átjárta őket és úgy érezték, hogy együtt zsong vele minden zsibbadozó porcikájuk. Már fájdalmas, csaknem elviselhetetlen, szinte örületbe hajszólo volt.

Saissac úr vadul csóválta fáklyáját, mintha a kárpitok mögé rejtett üvöltő karokat kereste volna. De semmit sem tudott fölfedezni. Dobbantott roppant ércsarujával. De a dobbantás, amelyetől máskor harci rendek remegtek meg, süketen vérzett el ebben a fülsiketítő zsvajban.

Nem tudtak tovább egyhelyben maradni. Hajszolta őket ez a megfeszíthetetlen csoda. Csak mentek, maguk se tudták merre. De akármely irányba fordultak is, a lárma csak egyre erősödött. Nem is törődtek már vele. Csak kijutni ebből az észvesztő bizonytalanságból, ha

mindjárt egyenesen bele a kárhozat torkába is. Neki-vágtak, amerre legsűrűbbnek érezték a homályt.

Saissac úr olykor a sziklafalhoz dörzsölte fáklyáját, hogy megszabadítsa a füstölgő cafatoktól. Ilyenkor vérezen lángoló nyomok maradtak a homály testében. Így haladtak, maguk se tudták hová, maguk se tudták meddig.

Egyszerre a messzeségben rőt csillag kelt előttük. Talán másik fáklyaláng, amely szembe jött velük. Talán Sátán úr valamelyik tüzes kohójának távoli parázslása. Nem bánták, akármilyen változás jöjjön már ebben az örjítően egyhangú mennydörgésben.

Aztán eltűnt a pislá fény. Tán kanyarodó takarta el. Mikor újra előbukkant, már látták, hogy fáklya közeledik. Látták azt is, ki hozza. Sudár, fehér alak bontakozott ki a vörhenyes fényudvarban.

Mint jelenés, úgy lebegett az érkező az árnyak derengéssé oldódott gádorában. Raymond úgy sejtette, a bércek tündére jön eléjük és mögötte a sötét rejtő leplén túl gonosz manók hadai, sziklarepedések sikátorain bujkáló, hulló testű, ízelt páncélú, nyálkás póklábak százai-val tapadó, földalatti szörnyek sereglenek.

A jelenés közeledett. Raymond egészen jól kivette. Lelkében bizonytalan érzések bomladoztak. Saissac úr rendületlenül dobogott előre.

Majd váratlanul meggyorsította lépteit. Raymond kissé el is maradt mögötte. Saissac úr már csaknem oda is érkezett a fehér jövevényhez. És ekkor kedvesen csengő, ismerős hang ütötte meg Raymond fülét. A jelenés megszólalt. Emberi szó esendült az ajkán. És nem volt haragos, tiltó parancs, hanem éppen ellenkezőleg, szíves, nyájas melegséggel hívogató istenhozott.

— Bernard úr, kegyelmed itt a mi szentélyünkben? Régen nem járt közöttünk. Csakhogy egyszer megint eljött. Nagy örömet szerez vele Guillabertnek. Mi jó szél hozta különben?

— Nem a consolamentum után áhítozom még — mondta hamiskásan a nagytestű lovag. — Most nem is a magam lelki javáról van szó. Hoztam magammal valakit. Szeretném, ha megismerné a Tökéletesek tanítását és belátná, hogy nem cselekedhet bölcsebben, mint ha közibénk áll.

Akkorra már Raymond is odaérkezett. A három fáklya elég élénk világot párázott körül úgy, hogy most tisztán kivehette a fehér látomás arcvonásait.

Ráismert.

És egyszerre még jobban elszorult a szíve. Másféle szorongás volt ez, mint az előző bizonytalan rémület, de nem kevésbbé riasztó.

A barlang éjszakájának sugárzó tiszta látomása nagyon is földi lény volt: a szép Etiennette Penautier, vagy ahogy a troberek költővilágában nevezték, a Loba.

A Loba szeme megesillant, mikor az ifjú Raymondot megpillantotta. Odalépett hozzá s kezét félig anyás, félig az érintés vágyának boldog mozdulatával a fiú vállára tette.

— Légy üdvözölve köztünk, Raymondka. Kívánom, hogy megszerezsd ezt a barátságtalan tartományt — mondotta s kiáltó hangorkánon át is meleg dédelgetéssel nyúlt Raymond felé hangjának puhán süppedő bársonya.

Ez a párbeszéd szinte kiáltozva folyt le, különben a nem halkuló robajban nem értették volna egymás szavát. Még Saissac úr dörgő hangja is szelíd suttogásnak hatott, amikor megszólalt.

— Az már igaz, hogy barátságtalan odu. Ilyen átkozott lármával fogadni bennünket! Guillabert úr tán valamennyi sátánfattyát elbocsátotta pórázáról és azok viharásznak ilyen istentelen bömböléssel.

A szép Loba mosolygott.

— Nincs vihar odakinn? — kérdezte.

— Az idő ugyancsak viesorgatta a fogát, mikor ide tartottunk. Éppen csak hogy behúzódtunk a barlang száján, odaki már kavarta a szél a záport — felelte Saissac úr.

— Hát ez a mennydörgő esattogás a zápor visszhangja — mondta a Loba. Csodálkozik kegyelmed? — fordult most Saissachoz. — Magam is éppen ilyen riadt álmélkodással hallottam, milyen egyszerű a magyarázata ennek a káprázatos boszorkányságnak. Az oka bizony már nem ilyen egyszerű. Titokzatos hatalmak műve ez, amelyek láthatatlanul kezükben tartanak és amelyeknek sötét erőivel szemben még az olyan óriás is tehetetlen, mint kegyelmed, Bertrand uram. A minden tudományokban és bűbájos mesterségekben jártas Guillabert úrtól tudom, hogy ezt az irbontalan hegyet át meg átfúrják, keresztül-kasul lyuggatják, mint szövevényes hálónak szálát temérdek esatorna, a vékonyabb és vastagabb erek, csúcsától gyökerei elérhetetlen mélyéig futó repedések. Olyan ez az egész bértömeg, mint valami milliónyi láthatatlan likacsal tátongó, roppant szivacs. Ha kinn nekizúdul a vihar, akkor ezek a likaesok, erek, csatornák megtelnek és elkezd bennük rohanni lefelé a víz. Egyik ér a másik csatornába önti vizét. Ezer meg ezer esattogó szilaj hegyipatak zuhog szemnek rejtett zárt medrekben a bérc belsejében. Egész tenger morajlik, harsog benn és mennydörögve hömpölygeti áráját az elérhetetlen mélység-

gekben várakozó óriás ciszternákba, amelyekben sátán úr tüzei forralnak gonosz gőzöket. Most már értitek, — került vissza újra az ifjú Trencavelhez. Ez úgy meredt rá, mint megejtő boszorkányra, aki nemcsak titkát tudja ennek a félelmes tüneménynek, de búbájos kezében is tartja a titkot és hatalmával kormányozza az egész földalatti zuhogás sátáni kardalát.

A szép Loba egészen közel hajolt hozzá. Karja vállára simult. Fekete szeméből mohó sugár villámlott az övébe.

— Még mindig reszketsz — mondta csodálkozva. — Ne félj. Guillabert barátságban van a legsötétebb hatalmakkal. A Tökéletesek jó emberek, a nép így is hívja őket. Megszeretsz majd bennünket. Én is rajta leszek minden tehetséggemmel — mondta és a pillantása ígéretesen símogatta végig az ifjú levantét.

De Raymond tovább reszketett. Égető szegény emésztette ezért, ám nem bírt semmikép úrrá lenni magán. Már kezdte megszokni a nem múltó homályt, a hely sivár káprázatosságát, a szívén doboló vad lármát. Nem is a félelem ereje vacogtatta, hanem valami baljós előérzet. Halálos fagy dermesztő fuvalma, az egész barlangvilág nyirkos lehellete áradt át belé a hozzásimuló fehér alakból, amelynek forrósága pedig a vastag gyapjúlepleken is átsütött rá. Gyötrő, kegyetlen kényszerrel ráfonódó ígézet volt ez. Szilaj fekete varázsa fellobogott a fáklyák rőt hajnalában. Raymond önkéntelen Esclarmonda nap-sugárszökecségére gondolt és Loba úgy állt mellette, mint ennek az örök és áttörhetetlen börtönboltokba zárt éjtszakának sátáni papnöje. Úgy érezte, hogy kárhozott halálvarázs köti gúzsba.

Loba szeme fekete csillagként parázslott rá a kris-

tályszikrás homályban és fejük fölött minden porcikájukban megesendülően bömbölt, harsonázott, rikoltozott ezer sátáni kürtjével a vihart üvöltő bére.

Raymond vicomte szíve megdobogott. A fáklyák nyugtalan fényétől bizonytalan derengés mélyén aranyos csillám tapadt a szemébe. Mintha megfoghatatlan módon beszabadult volna ide egy szőke napsugár, titokzatos üzenet az édes, örömeket termő, boldog derűvel és zsongásokkal teli felső világból és itt rabul esett volna.

Olyan ismerős volt neki ez a fényt párázó napemlék. Mintha egyszer ugyanilyen sötét, végtelenbe ívelő boltok alatt látta volna már egyszer feltűnni ezt az aranyhabos bárányszerűt. Azt várta, hogy valami pufók angyalka most nyomban kikönyököl rá.

Ez a várva várt esoda elmaradt, de a napporos felhőske lebegni kezdett. Felé úszott. A fáklyák lobogása haragos rőt csillámba vonta.

Raymondban remegő sejtések bizseregtek. Emlékei kigyúltak, mint lelkendező oltárgyertyák. Egy rettenetes éjszaka borzalmas szépségére gondolt. Ó, ha csakugyan ő lehetne! A virrasztás éjszakája óta nem látta. De az a véresöpp, amit akkor emlékül hagyott nála, bemarta magát a bőrébe s ha meghalványodva, az időktől elformátlanítva is, ott rózsaállott rajta, mint valami letörülhetetlen anyajegy. Baljós előérzetek sugárudvarában lángett benne az a régi jelenés. Félt tőle, mégis olyan sóvárgó áhítozással kívánczozott utána, mintha üdvösségét hordozta volna, pedig halálos bizonyossággal tudta, hogy kárhozatának letéteményese.

Ó, ha most viszontláthatná. Minden idegszálában kínosan sajgott ez a nyirkos, szabadsághoz szokott tekin-

tetét
volna
pillan
I
Escla
s
zenge
lehelő
benne
gárzo
gyosa
dák.
büszk
solyog
porsz
I
D
minth
rebb
—
bájos
Ornol
—
ott ta
hogy
nem
—
mikor
válasz
—
től re
casson
Ka

tetét fékező homályokkal körülólálkodó világ. De leszállt volna a gyehegnák kénköves fenekére, csakhogy őt egy pillanatra is láthassa.

Közben már ott is állt vele szemtől-szembe az ifjú Esclarmonda.

Szemének ametisztje még itt a homályban is úgy zengett felé, mint két, szikrányi hajnalhasadás reményt lehelő ígérete. De azért volt valami hűvös és józanító benne. Esclarmonda egész lényéből metsző hidegség sugárzott. Olyan volt itt, mint csillámló jégcsap, sokkal fagyosabb, mint a feje fölött rózsállón redőző stalaktitesodák. Valami fenti, mennyei magasságokból alátekintő, büszke méltóság volt benne. Az elérhetetlen csillagok mosolyoghatják így le a földi mélységből feléjük epekedő porszemet.

Legalább Raymond így képzelte.

De már szólt is Esclarmonda s a hangja olyan volt, mintha jégharangok csendültek volna márványnál fehérebb hótóronyban.

— Ej, kis vicomte, hát mégis lemerészkedtél a bűbajos barlangba? Ez mélyebb és tekervényesebb, mint az Ornelac, hová egykor készültél.

— Poklok pitvarába is leszállnék, ha tudnám, hogy ott találak, Esclarmonda, — rebegette Raymond és tudta, hogy most valami ismeretlen lény szól belőle, kinek ő nem ura már.

— Nagy hős lettél egyszerre, Raymond. Én láttalak, mikor kába álmokképektől remegtél, — hangzott a gúnyos válasz.

— Azóta fordult velem a világ. Most nem az álmoktól remegek, hanem értök. Volt egyszer egy álmom Carcassoneban, a Saint-Nazaire egyházban. Egy látomás.

- Mit láttál, Raymond?
- Téged láttalak, Esclarmonda.
- Akkor csakugyan álom volt.
- Nem volt álom. Valóság volt. Ha elröppent is. Emlékét most is őrzöm. Emlék töled, Esclarmonda.
- Soha nem adtam neked semmit, Vicomte.
- Nem adtad, mégis nálam maradt.
- Akkor hát loptad tőlem. Tolvaj vagy. Add vissza.
- Hogy kérheted ezt tőlem? Nem adnám, ha tudnám se. De nem tudom, még ha adnám is.
- Talányokban beszélsz, Vicomte.
- Magamnak is talány mindaz, ami akkor történt velem és ami azóta bennem háborog. Fájdalmas talány. Szüntelen szívemen áskálódik. Ez is a te ajándékod.
- Nincs ajándékom nálad! — Esclarmonda haragosan toppantott. — Neked ajándékot nem is adnék soha.
- Miért gyűlölsz engem, Esclarmonda? Én...
- Nem gyűlöllek. Közömbös vagy nekem.
- Akkor talán még meg is szerethetsz?
- Téged? Soha. Én csak a bátrakat szeretem.
- Engem nem tartasz bátornak?
- Csak azt tartom bátornak, aki értem mindenre kész. Akinek gondolatom a legfőbb parancsolat. Aki nem nézi sem földi, de még égi javát sem és ha kívánom, tétovázás nélkül követ a kárhozatba is.
- Ahol te vagy, ott gyönyörűség lehet a kárhozatnak.
- Mit tudsz te rólam? Ha velem akarsz jönni, tagadd meg testvéreidet, tagadd meg tenmagadat is. Ne tudd, hogy van törvény, ne tudd, hogy van lovagi kötelesség. Merészkedj arra, ami túl van minden emberi vakmerésen. Dobd ki magadból, amit a vér zúgása duruzsol a füledbe, ami a tested nedveiben kering, ami csontjaid

abrónesát összetartja. Lép ki egészen önmagadból és légy a némán és láthatatlan lépő erők frigyese, hogy minden titokzatos óra éber készségben találjon. Akkor, ha mindezt bírnod, együtt jöhetnél velem. De te csak a szemmeddel szeretsz. Hajam aranya csábít, szemem kékje babonáz, vérem rejtett parázsú bora részegít. Mit tudsz te a szellemek ölelkezéséről a határtalanság csúcsain?

Raymond kábultan hallgatta. Talányok kuszálódtak körülte. Szavak zsongták körül, amelyeknek igazi értelmét szédülön kutatta. De rá nem eszmélt, milyen természetfölötti tájak mágikus síkjain kering Esclarmonda megigéző elragadtatása. Csak azt érezte, hogy valami delejes áramlás folyik felé, langyos fuvalmak megfoghatatlan fürdője, amelyben ernyedtté alél minden akarat. Tudta, hogy csak rontó bűvölet lehet és már sejtette is, hol a forrása. Kezdett tehetetlenné zsibbadni. De amilyen mértékben testi erői bágyadtak, olyan mértékben nyíltak és élesedtek eddig nem is sejtett érzékei. Új látótehetsége támadt. A szeme megzavarodott. De tekintete áthatóvá vált, amely előtt egyszerre málladozni kezdett az anyag gátja. Úgy látta Esclarmondát, mintha a ruhák és leplek lehámozódtak volna róla. És a vastag gyapjúköntös mögött, a mell rózsálló bársonyán az arany medaillonban megpillantotta a virrasztás éjszakáján ellopott Szent Ostyát. És az ostyában most is látta a megfeszített Test eleven kínját, a vonagló vonások gyötrelmét és a be nem hegedt sebhelyek vért verítékező szakadatlan újulását.

És most valami iszonyú sejtés kezdett ocsudni benne. Tán Esclarmonda nem is élő. Sírjából felidézett porhüvely. Sátán úr minden ékességgel cicomás csapdája. Testet és életet hazudó árny. Azért fogja fagyos sugár-

zás fehér udvara körül. Vagy csak önmagát is lerázhatatlanul hatalmába kerítette a gonosz bűbáj, amellyel másokon akart uralkodni. Szertelen vágya, hogy mindennek fölött gőgös magasságban uralkodjék, szentségtörő és káromló tébolya hajszolta, amelyből már maga szántából és tulajdon erejével nem szabadulhat. Csak vakmerő cselekedet szabadíthatja ki.

És ebben a pillanatban úgy érezte, hogy akarata pattanásig feszül. Szétszaggatja a tagjaiba kövesülő kényszer. Mondhatatlan kín volt ezt a gúzst szétrepezteni. De mégis, egész testen végigvonagló szilaj nyilalással, szinte vadállati nekibőszüléssel kapott oda Esclarmonda melléhez. Ujjai közt foszlányokká mállott a szövet és egy kegyetlen rántás letépte a lány nyakából az arany amulettet.

Esclarmonda olyat sikoltott, hogy a barlangsikátorok tömkelege százszoros visszhanggal bödült fel rá. Az ifjú Trencavel pedig elejtette az aranyszelencét, mert úgy égette, mintha izzó parazsat markolt volna meg.

Az aranyszelence ott hevert a barlang nyirkos kövén. Raymond kábultan meredt rá. Esclarmonda felhasználta zavarát. Villámgyorsan hajolt le és felkapta félelmes amulettjét. Lehet, hogy az ő kezét nem égette, vagy nem törődött a fájdalommal, mindennél fontosabb volt neki, hogy a szelencét visszaszerezze.

Aztán még egyszer hosszasan ránézett Raymondra. És csak ennyit mondott neki:

— Most vakmerő voltál. A bátorság meggondolt. A vakmerőség esztelen. Vigyázz, ne engedj a pillanat parancsának, mert a vakmerőség a gyávasággal határos és a gyávának nincs bocsánat.

Raymond aztán csak annyit látott, hogy tűnik el a homály falánk méhén egy tenyérnyi aranyfelleg.

A barlang éjszakája kiragyogott és mindenfelől remegő csillagok indultak a sötét úttalanságban.

Imbolyogva jöttek, hol gyéren szállingózva, hol rajokba verődve, mint a magas égi öv jegyei. Az egyik oly kicsi volt és enyészőn felvillanó, mint az árny tövében megbújt fénybogár. Másik gyorsan nőtt s véresre vált, mint háborút jósoló csóvás égi vándor.

Volt úgy, hogy itt-ott rőt tűzfolyamokba olvadtak össze a távoli szétszórt csillagfények. Már látszott, hogy fáklyás csapatok közelednek. Kisebbek, nagyobbak. De egyre több irányból és mind nagyobb tömegben.

A Lombrives barlang földalatti palotájának hátsó nagytermében gyülekeztek. Nagy ünnepség készült, amelyet az új hit sápadt, sötét prófétái mindig titokban tartottak meg. A papság hereticationak nevezte ezt a szertartást. A Tökéletesek tűzkeresztségnek mondták, szemben a vízkeresztséggel, amelyet az új híveknek ünnepélyesen meg kellett tagadniok.

A nagy barlangterem kezdett megtelni. A fáklyák sokasodó lángesóvái világosságot szórtak. Szikrázva gyúltak ki a csillámló cseppkőkárpitok. Tündéri pompában kezdett tündökölni a kristályok prizmáin megtörő fény. Borzongó szivárványívek bujkáltak a rózsálló köcsipkék közt. Betelt melegsejtelmű, fényporos párával a roppant térség és a homály riadtan menekült a körben tátongó folyosótorkolatokba.

A szakadatlan népesülő gyülekezetben sokan meglepetve ismertek egymásra. Mindenkit egy cél vezérelt ide, de senki nem tudta azokon kívül, akik együtt érkeztek, ki lesz a másik, akivel együtt áll a hitvallástevők nagy körébe.

Raymond még gyermekemlékeinek halvány nyomain át megismerte Guillabert püspököt. Lehetetlen volt ezt az arcot elfelejteni. Guillaberttel jött a nagy Esclarmonda. Merev, kemény és jéghideg volt, mint mindig. A büszkeség mint sötét pallium úszott bőredős palástja után. Valami féltve őrzött tárgyat hozhatott, mert gondosan betakargatta puha selymekbe s mindkét kezével kebléhez szorította. Mögöttük komor talárokban, fejükön magas fekete tiarákkal a Tökéleteseknek egész sora lépkedett. Nélkülözésektől csontosra metszett arcok, mély gödrök árkában lobogó szemek. Saissac úr marcona vitézzel suttogott. Vad és elszánt külsejű lovag volt. Vér-szag érzett szilaj pillantásán. Megismerték, Raymond báró volt, a fellegek közé rakott bevehetetlen sziklavár, Termes ura. Vele jött öccse, Olivier is. Mindenki tudta róluk, hogy mindenre készek az új hitért és megközelíthetetlen kastélyuk az Orbiel fölött, az eretnkség fellegvára.

Etienne de Penautier, az ifjú, szőke Esclarmondát vezette. Miről beszélhettek? A Loba száján gonosz mosoly ült s fekete szemének fénye mintha bíbort váltott volna. Vagy csak a fáklya visszfénye tette? Puivert úr nője, a büszke Blanchefleur grófnő is elhagyta soktornyú kastélyát. Olyan hiú volt ez a kastély álomszerű pompájára, hogy szüntelen a lábánál andalgó tó kék tükrében bámulta magát s alatta a mélységben rohanó Aude vize is elfutón törten tükrözte toronytetőinek cirádás ormait. Ermengarde, a Saissacok várából jött el, a Fekete Hegység áthatolhatatlan rengetegeinek mélyéről. Ő volt a szép eretnek-asszony, akinek a trobérek annyi dícséretét zengték. És nem maradt el barátnője, Cab-Aret várának ünnepelt asszonya, Brunissande sem. És ahol ő ott

volt, onnan nem hiányozhatott montreáli Aimeric lovag, a hárfának és dárdának egyképpen mestere.

Feltűnt már marseillei Fulco lovag sudár alakja is. De mintha megtörte volna a kesergő bánat. Máskor dacos tartású feje lehorgadt. Szeme tétován révedezett. A vigasztalást, melyért idáig törte magát, még aligha találta meg. Ismerte mindenki az igéző énekű trobért. De nem ilyennek. Nagy bánat mázsás kövei örölhették a lelkét. Ám hirtelen felvillant a tekintete. Olyan fény ömlött orcájára, hogy a fáklyafény fakóra vált mellette. Termete felsudárlott és lankadt lépte is szinte szárnyra kapott. Karcsú nőalak lebbent eléje. Mikor megismerte a lovagot, megtorpant. Aligha volt kedvére ez a találkozás, de már nem lehetett kitérni.

— Adalázia, Kegyes Űrnöm, — sóhajtottá inkább, mint mondta Fulco lovag, — annyi bolyongás után, hát itt találkozunk, a föld mélyében, Sátán úr sötét ösvé-
nyeiben.

— Sátán úr e világnak parancsolója. És a szerelem is az ő praktikája. Csak úgy üdvösséges szolgálni, ahogyan neki kedves — mondta fullánkös mosollyal Adalázia és már faképnél is hagyta a lovagot, aki most ismét álmatag tekintettel kereste a sokaságban. Durfort urai zavarták meg, akik örömmel siettek a réglátott trobér köszöntésére. És még egyre jöttek ismerősök, Coustaussa és Blanchefort bárói és a razési nemesurak. Languedoc valamennyi tájáról voltak itt. Sőt még messzebb vidékekről is sereglettek ismeretlen jövevények, akiket idáig esalt az új ige megmagyarázhatatlan vonzása.

Végre megállt a tódulás. Távolból nem közeledett egyetlen késett magános csillag sem. Mindenki a barlangtemplomban volt.

A térség közepén a megdermedő stalaktit szószék-félét alkotott. Arra állt fel Guillabert úr és magasra tartotta fáklyáját. Erre még néhány fáklyás seregett oda. Fényesség támadt a szószék körül s a fényben ott sötétlett a fekete Esclarmonda sudár méltósága is. A többi fáklyahordozó a terem szélére húzódott és tágas fénykört vont az árnyban maradt gyülekezet körül.

Guillabert úr most sápadt pergamenttekercset vont ki kebeléből. Kibontotta és szavát felemelve, olvasni kezdte:

— Kezdetben vala az Ige...

Minden szót külön ejtett. És minden szavát megkettőzte a hatalmas boltokról ledöngő visszhang. És az egymásba verődő hangok továbbadták az igét, amely megsokszorozva, mint valami végtelenbe táguló töleséren harsogássá erősödve hömpölygött végig folyosókon, termeken, gádorokon s talán valahol a föld forró, mély szívében halt el.

A gyülekezetet soha nem érzett szorongás fogta el.

Guillabert szava elnémult. Némaságba fült a visszhangok tovahömpölygő döngése is.

A fáklyások most hatalmas máglyarakáshoz léptek és esóváikkal lángot szítottak benne. Pattogva, ropogva, sisteregve verekedte ki magát a láng a sűrű füstök szorító öleléséből. De ennek a füstnek édes, méntás, simogató illatai voltak, mintha láthatatlan utakon szűz, erdei fuvalmak szabadultak volna be a mélységbe. A máglyákat jószagú gyantáktól átitatott, naptűzben, széljárásban érett száraz fenyőtörzsekből rakták. És a törzsükből csordult tömjének, mézgák úgy égtek, mint színes, szagos füstölők a parázson s megigézö gőzökkel búvölték jótékony bódulatba a lelkeket.

Magasra vertek már a jószagú lángok és a fáklyahordók visszatértek a püspök trónusához. Most énekes tűnt fel közöttük. Kezében aranyozott húros zeneszerszámot tartott, de ő maga olyan volt, mint imbolygó árnyék. Vékonyságát szél elfújhatta volna. Sírjából kelt váz nem lehetett ösztövérebb és szálnalmasabb.

Énekelni kezdett.

Mélyen zengő és halálillatú volt a hangja.

Így kezdődött az éneke:

Éneket mondok nektek lelketekről és testetekről.

A lélekről, mely fényből fakadt s a testről, mely bűnből
[burjánzott.

Azután Lucibel úrról énekelt, a sötétség istenéről, aki pártot ütött az egek Ura ellen és lecsalta álnok aszszonyképekkel az egekből az angyal-hadakat. És ezek riadtan bolyongtak a földsivatag térein vigasz nélkül a kietlen éjszakában és hasztalan vágyakoztak vissza égi honukba. Lucibel úr pedig szennyes anyagból gyúrt formákba zárta az égi lángból szakadt szellemeket. Így lett az emberi test tiszta lelkek börtöne.

A zeneszerszám húrjai fájdalmasan bongtak. S az énekes tovább mondta:

Ím éneket mondtam nektek testetekről és lelketekről. Most tudjátok, a test Sátán úr műve s ki összezúzza és megsemmisíti, szabadító és hősi tettet művel.

Az énekes elhallgatott. Néhányat pendített még húrjain. Szomorú, szívszaggató jajdulással. Azután nekiiramodott és belevetette magát a barlang boltjáig lobogó máglya lángtengerébe. Sötét alakját elnyelte a vakító fényesség. A húrok gyötrelmes sikoltással pattantak el. Ő maga egyetlen jajsztót nem hallatott.

Lassankint égett hús émelyítő, nehéz szaga mérgezte a méntás illatokat. A mohó lángok már habzsolták önkéntes áldozatukat.

Raymond pillantása most az ifjú, szőke Esclarmondára tévedt. Fehéren, sugárzón, aranypárába vonva állt most is, mint mindig. De szemében olyan elszánt, szilaj tűz villant, aminőt a vicomte eddig sohasem látott. Parázslóbb volt ez a pillantása a máglya izzásánál. Szinte úgy érezte Raymond, hogy a két lángoló tűz magja között violás szikrák villannak egymásba. Azt hitte, menten utána rohan az énekesnek és mint aranyló láng lebben be testvérei közé.

— Diaus vos benesiga! — harsant meg Guillabert úr hangja, mire mozgolódás, lökdösés kezdődött. Sokan hátulról előre törekedtek. A szószék körül széles karéj kerekedett. Raymond még jobban hátrahúzódott.

Castresi Guillabert úr hangja újra megzendült.

Félig énekelve, hosszan elnyujtva mondta:

— Diaus vos benesiga!

Háromszor megismételte az áldást. És a szószék mögött négyszögbe sereglett, feketetaláros catharusok, a szikár és lenyűzött ábrázatú Tökéletesek kinyujtották két kezüket, mintha láthatatlan fejekre tették volna. Aztán mélyen döngő deprofundisszal mormolták:

— Könörögj értünk, nagyurunk, hogy szegény nyomorult bűnösök, jó véget érhessünk!

És Guillabert úr újból felemelte szavát:

— Ím láttátok most a jó és tökéletes véget. Az jut be egyenest a végtelen mennyek dicsőségébe, aki segít lerombolni a test tömlőcét és maga nyit ajtót a benne lakozó fényesség szabadulásának. Tisztító tűzben kiol-

tani az élet szennyes lángját, vizek fojtó erejébe meríteni gonosz nedveit, elvonni tőle a táplálék építő tégláit, ez a nagy endura, amelynek tiszta tüzében megsemmisülni minden lángból lett léleknek legégetőbb vágya, legfőbb rendeltetése. De tudjuk, hogy gyöngék vagytok. Csak kiválasztottak vállalják a tökéletesség próbáját és méltók arra, hogy részük legyen a consolamentum vigasztaló és megvilágosító tűzkereszttségében. De addig is, míg a nagy Paraklét világossága belétek költözik, lépjete a mi híveink közé, induljatok el a tökéletesség felé vezető ösvényen. Akartok az igaz hit követői lenni?

— Akarunk! — hangzott a tompa válasz a körből.

— Akkor feleljetek igaz szándékkal és szent elhatározással arra, amit kérdezek tőletek: Ellene mondotok-e Rómának és megtagadtok-e minden közösséget a római egyházzal, amely a Sátán zsinagógája és az eljövendő Antikrisztus trónusa?

— Ellene mondunk! — hangzott a válasz.

— Valljátok-e, — folytatta Guillabert — hogy a keresztvíz, melyet fejetekre öntöttek, semmis és haszontalan?

— Hisszük és valljuk! — feleltek a hitűjonek.

Guillabert újra szólt:

— Megtagadjátok-e a keresztet, mely nem a dicsőség fája, hanem a szégyen jele, kin Krisztus úrnak csak földi árnya függött?

— Megtagadjuk! — volt a válasz, mire Guillabert újra föléjük terjesztette kezét és figyelmeztette őket, hogy ezeket a legfőbb parancsokat mindig szem előtt tartsák addig is, míg elérkezik az ideje, hogy a consolamentum felvételével a Tökéletesek életének szigorú szabályait kövessék.

Ezzel véget ért a hitújoneok felvétele. De a kör nem mozdult helyéről. Csak néhányan kiváltak közülök és a püspök elé járultak, a szószék közvetlen közelébe. Raymond látta, hogy fekete talár van rajtuk. A fekete Esclarmonda pedig, aki még mindig ott állt a köszöszéken, kibontotta selyemtakaróiból a féltve őrzött tárgyat, amelyet eddig dédelgető szeretettel szorított keblére. Kehelyformájú kristályedény volt. Amint egy-egy lobbanó fáklyafény sugarát rávetette, színesen szikrázó fénynyalábokat lövelt. A gyülekezeten megilletődött morajlás futott végig.

— Lucifer úr koronájának gyémántja.

A feketetalárosok letérdeltek és két tenyerükkel érintve a földet, mélyen leborultak. Keserves jajveszékeléssel kezdték panaszkodni, hogy nagy bűnösök és bocsánatért esdekeltek.

Guillabert úr pedig odalépett hozzájuk és kezét fejükre téve, egyenkint feloldozta őket. Ekkor fáklyás szolgák hosszú teknőben kristálytisza hegyi vizet hoztak és abban nemesak Guillabert, hanem a többi cathar és az újhítvallók is megmosták kezöket. Mikor így egész multjukat, életük minden előző viharát lemosdották, készen állottak, hogy felvehessék a szabadító consolamentumot.

Most újra földreborultak és Guillabert háromszor megáldotta őket. Azután egyenkint elmondották a súlyos fogadalmat:

— Ígérem és fogadom és esküszóval erősítem, hogy magamat mostantól fogva csak az Úrnak és igaz evangéliumának szentelem. Megtagadom az ó-testamentumot, amely nem az úr megnyilatkozása, hanem Adonájnak, a bosszúállás szellemének és a gonosz hebreusoknak műve. Ígérem és esküvel fogadom, hogy soha hamis és hazug

szó, sem esküvés számat el nem hagyja. Fogadom, hogy állatot soha meg nem ölök, állati húst, tojást, tejet és semmit, ami állattól származik, nem eszem, nem veszek magamhoz csak halat vagy gyümölcsöt és növényi eledelt. Nem utazom és nem eszem soha társam nélkül és nem töltöm sehol egyedül az éjszakát. Soha nem alszom, csak felöltözve. Ha pedig ellenségeim kezébe kerülök és elszakítanak testvéremtől, három álló napig semminemű étket magamhoz nem veszek. És soha nem tagadom meg hitemet, még ha a legkínosabb halállal fenyegetnek is.

Mikor ezt elmondották, Guillabert Szent János evangéliumának pergamentjével mindnyájuk fejét megérintette. Majd így szólt hozzájuk:

— Most részetek volt a consolamentum tűzkereszt-ségében. Kívánom, hogy a szentlélek világossága gyulladjon fel bennetek. És tudjátok meg, hogy a consolamentum eltörülte minden bűnötöket és feloldotta minden földi köteleketeket is. Mától fogva nincs vagyonotok és földetek, a föld mindenneknek közössége, nincs hitvestársatok és nincs fölöttetek apai hatalom és nem kötelez semmiféle törvény parancsa, csak a tiszta tökéletességé, amit az imént megfogadtatok. De éppen úgy szabadok minden kötelektől azok is, akik magukat még csak az igaz és tiszta hit híveinek vallották. Most pedig menjetek békével!

Guillabert úr odalépett a legközelebb állóhoz, megölelte és megcsókolta. Az pedig a legközelebb állónak adta tovább a csókot. Így indult el és járt a csók szájról szájra a népes gyülekezethen. A körök rendje kezdett bomladozni. A páráktól, bódító szagoktól, gomolygó füsttől nehéz levegőben mint részegítő bor méze csurrant tova, delejes kapcsolat áramával, a bujdosó csók.

Nőtt a homály is. A máglya már parázssá süppedt és izzó bíbor taréjain ezüstös hamvadás virágzott ki. Esclarmonda már nem állt a cseppkőtalapzaton a titokzatos drágakővel. Guillabert úr és nyomában a fekete-talárosok fáklyáikkal elvonultak valamelyik ismeretlen folyosósíkátoron a bére öblébe. A fáklyások, akik ismerték már itt a járást, lassankint szintén kezdtek elszálingózni.

A csók még keringett körbe. De sűrű csoportosulások támadtak. Minden összekavarodott. Furesa morajlás zsongult. Hangok kiáltoztak innen is, onnan is:

— Oltsátok ki a fáklyákat!

És egymásután lobbantak ki a fények. Már csak szerteszét pislákkolt néhány tétova csillag. Aztán megvakult az is. A hamvába bőrdzű máglya körül didergett csak hóka derengés. Az egész hatalmas barlangterem homályba borult.

Raymond egyszerre úgy érezte, hogy két puha kar fonódik rá. Szájára forró száj tapadt.

Idáig ért volna a csók? Most kinek adja tovább. De a csóknak nem akart vége szakadni. Majd megismétlődött.

Raymond letépte magáról a két ölelő kart. Futni akart, de nem tudta merre. Most gyöngéd, ápolt kéz ragadta meg a kezét. Édes ámbraillatott érzett. Valaki a füléhez hajolt és suttogni kezdett:

— Raymondka, miért félsz tőlem? Én nem akarok rosszat neked.

Megismerte a hangot. A Loba suttogott a fülébe. Az ámbraillaton át forróság sütött felé. Kezdeti már ráeszmélni, a bűnnek micsoda szennyes áradásává dagad itt a bujdosni indult csók erecskéje. Borzongó utálkozás öntötte el. Mint akinek az epéje fakadt fel. Szédült a feje.

Keserű lett a szájaíze. Látta a Loba gonosz kacagását, mikor az agyonhajszolt, sebektől vérző, szerelmes trobért szívtelenül elrúgta maga elől és kivetette várából. Úgy érezte, hogy torlással tartozik. De szíve amúgy is tele volt hasztalan fájó sóvárgással a szőke Esclarmonda hideg, kegyetlen szőkesége után. Ez a vágy úgy védelmezte, mint a páncél.

— Bocsáss! — kiáltotta szinte kétségbeesetten és kitépte kezét a forró szorításból.

— Mi bánt, Raymondka? — suttogta felé a Loba.
— Miért haragszol rám? Én jószívvel voltam mindig hozzád. A kívánságodat is lesem. Engedelmes szolgálód leszek, ha akarod. Mit kívánsz?

— Kijutni innen. Egy percig sem akarok tovább maradni ebben a parázna pókolban.

— Ez a paradicsom! — csengett csábítón a Loba fátyolos hangja.

— Ez a kárhozat! Hát ez a tisztaság és tökéletesség, ez a teljes tartózkodás, amit a hiszékenyeknek hazudtok?

— Csak a Tökéletesek kötelessége. Nekünk az új vallás szabadságot ad. Felbont minden köteléket. Nem gátol semmi törvény. És ha bűnbe esünk, megszabadít majd a minden bűnt eltörlő consolamentum. Téged sem köthet semmi.

— Én nem tartozom közétek. És nem is fogok soha. Engem mindig köt Isten örök törvénye és lelkünkért kínhalált halt Krisztus úr parancsa. Undorodom ettől a bujkáló förtelentől. Ki innen. Ki a szabad levegőre, Isten fénylő napja alá!

Már indult is. Csak homályos ösztöne vitte. A pisálkoló máglya vezette. De körülte vak homály volt. Szeme

előremeredt a távoli derengés felé. Testekbe botlott. Iszonyodva sejtette, hogy körülte láthatatlan tivornya tombol. Olykor öklével tört magának utat. Végre keserves küszködéssel a hamvadó máglyáig vergődött.

Ép fenyődorong hevert az üszkös hasábok mellett. Lángra túrta a hamvadó parazsat s megvárta, míg a dorong is lobbort vetett. Elevenre szította a lángot és az égő doronggal mint fáklyával megindult a kijáratot keresni.

Előre tartotta a sercegeve lángoló fenyőágot és leste, mikor kerül friss levegőjárásba. Egyszerre nyugtalan repesni kezdett a láng. Megtalálta a napvilágra vezető folyosót.

Gyors iramra erőltette lépteit, amennyire a bizonytalan talajon s a kétes derengésben tehetette. Félt, hogy gyöngye fáklyája nem talál kitartani. Lelke mondhatatlan kínokkal háborgott. A szőke Esclarmondára gondolt és vad féltés mart szívébe. Elképzelte, hogy dúlták meg angyali szőkeségét a bujdosó csókok. Ez a gondolat még kegyetlenebbül korbácsolta innen. Botladozva törte magát előre. Lába meg-megesúszott a folyosó nyirkos földjén. Egyszerre csak lépteket hallott maga mögött. Kísértetiesen kopogtak a nagy csöndességben.

Ki járhat mögötte? Kit vezethet az ő magános, fáradt csillaga? Nem mert visszatekinteni. Inkább menekülni szeretett volna. De lába nem vitte már gyorsabban. A követő léptek egyre közelebből hangzottak. Az ismeretlen kísérő már be is érte Raymondot.

A vicomte arcába világított az égő fenyődoronggal. Ráismert. A búsképű Fulco lovag volt. De Raymond megriadt, mikor arcába pillantott. A kárhozottak kétségbeesése volt erre az arcra írva. Egy élet rettentő csalódá-

sának bélyege égett rajta. Bomlott vonásai meggyötört kuszaságából két kiégett szem halálos csömöre révedt felé.

Fulco lovag csak állt az ifjú Raymonddal szemben. Szíve bíborpitvarában romokban hevert az alabástromoltár és az aranyglóriás tiszta mozaikkép.

És a lovag csak állt és nézett merőn a vicomtera és nem szólt egy szót sem.

És Raymond is érezte, hogy van valami közös és testvéri fájdalom kettőjük szívében. Tudta, hogy itt fölösleges minden beszéd. Szótlán pillantással viszonzta Fulco lovag néma tekintetét.

Aztán hangtalanul megindultak egymás mellett.

A fenyődorong utolsót lobbant, mikor a távolban felrémlett a szabadító napvilág derengése.

A fontroidi ciszterci kolostor kapuján út porától szennyesen, elnyűtt vándor zörgetett be.

A kapus fráter kipillantott a kémlelőablakon. Nem sok bizalma volt a jövevényhez, mert megkérdezte:

— Kit jelentsek a kegyes prior úrnak?

És szólt a csüggedt válasz:

— Valamikor úgy ismertek, mint marseillei Fulco lovagot. De nem kívánom viselni sem nevemet, sem címet. Meghasonlottam magammal és a világgal. Békét és vigasztalást könyörgök e falak oltalmában.

A nehéz vaspántos kapu nyílt és becsukódott a lovag mögött.

CSILLAG KEL OSMA FELŐL

— Megszámlálhatatlan ártó féreg ás és rongál az Úr szőlőjében — mondta panaszos szóval Innocentius pápa — és mind csak azon munkál, hogy jó gyümölcs helyett dudva, gaz és tövis verje fel a nemrég még gondozott kerteket.

Nehéz gondok szántották homlokát. Komor, feketéllő fellegek gyűltek mindenfelől. Emlékezett, hogy könnyezve kérte bíbornoktársait, ne rakják az ő gyöngye vállára a pápaság elviselhetetlen terhét. Pedig akkor még nem is látta ilyen világosan, mint most, milyen gonosz hatalmak serege esküdött Szent Péter széke ellen. Bármely tája felé tekintett a világnak, mindenfelől keserűség, romlás, fenyegető vész nézett vissza rá. Keleten megnőtt hatalma a pogánynak és hasztalan hirdette a keresztet, a kereszténység királyai és fejedelmei egymást emésztették. A hit belső ereje ernyedezett. A nagyurak csak cégérnek viselték tornyaikon és lobogóikon a kereszt jelét, lélekben nem törődtek Krisztusnak és Egyházának parancsaival. A szent Birodalomban Fülöp és Ottó ellenkirályok hadai dúlták a tartományokat, irtottak életet és vagyont. De hadnál, dúlásnál, inségnél és sorvasztó csomáknál veszedelmesebb volt az a kárhozatos eretnokség, amely a

Fek
méte
hegy
pápá
bogu
hogy
galm
nem
hoza
ban,
örökl
dusk
Igaz
pászt
száll
éltek
delm
férhe
lomo
adáss
csalo

Inno
áll a
mino
kive
lanta
kedt

hato
körü
kedt

Fekete-tengertől a végtelen vizeket hömpölygető óceánig mótelyezte a megtorpant lelkeket. A vad macedóniai hegyek között hozzáférhetetlen barlangpalotában székeltek pápájuk, Niketász úr, aki szerteszét küldte a világba a bogumilpapokat és bűbajos tudományú Tökéleteseket, hogy híveket szerezzenek a földkerekség rendjét és nyugalmaát felforgató sátánhitnek. A járványos nyavalyák nem terjedtek döbbsentőbb hirtelenséggel, mint ez a kárhozatos tanítás. Különösen a virágzó déli tartományokban, ahol a természet mosolygó, dédelgető szépsége, az örökké derűs ég enyhe jótékonysága és a drága javakban daskáló kincses bőség igazi földi paradicsomot teremtet. Igaz, hogy magára maradt a nép. Nem voltak elszánt pásztorai. Készek érte minden veszedelemmel szembeállni. A püspökök világi hívságoknak és a hatalomnak éltek. Hadat vezettek, földi javakat gyűjtöttek, fejedelemi pompával hivalkodtak. A szerzetesek mint hozzáférhetetlen várakba zárkóztak el monostoraikba. A templomok üresen álltak. A nyáj szerteszéledt. Jámbor odaadással követte az álnok pásztorokat, akik farkasvermekbe csalogatták.

Ellenséggel volt tele köröskörül az egész világ és Innocentius pápa döbbsenten eszmélt rá, milyen egyedül áll az egész világgal szemben. Felveheti-e így a harcot, minden támasz, minden segítség nélkül? Kihez forduljon, kivel fedezze magát, mikor minden oldalról egyszerre vilantak felé a kardok, a homályban pedig orv török leselkedtek rá.

Egymaga volt még itt, laterani házában is. Nem bízhattott a hozzá legközelebb állóban sem. Kik voltak, akik körülvették? Cselszövők, ólálkodó kémek, talán ott settenkedtek köztük Niketász megfizetett leselkedői is, hatalom-

éhes törtető, telhetetlen, kapzsi harácsolók. Székvárosa, Róma is dugig volt ellenségeivel. A kétszáz patricius-család palotája mind egy-egy megerősített várkastély volt. Ezek mind szüntelen harcban állottak egymással, ház csatázott házzal, utca utcával, negyed negyeddal. És valamennyien együtt a pápa ellen. Mert ezek a gögös nagyurak mind arra áhítoztak, hogy a pápán keresztül ők uralkodhassanak a kereszténységen.

Innocentius szívszorongató, kietlen magánosságában ahhoz folyamodott, aki egymaga hatalmasabb a világ minden fejedelmeinél. Minden királyoktól elhagyatva Krisztus Királyt kérte, hogy ha világ végezetéig fennmaradónak szánta Egyházát, segítsen most torlaszt emelni a poklok kapui elé, amelyek megtáruulva a földre zudítják minden ádáz hadukat. És egyszerre megerősödött lelkében, mert tudván tudta, hogy ez a leghatalmasabb támasza és legbiztosabb segedelme minden magánosságban sem hagyta el. Bizonyos volt benne, hogy ellenségeinek kell porba omlania. Ujjongva kelt szorongató kétségéből és boldog volt, hogy az egek örök kegyelme neki juttatta a mindeneknél súlyosabb sorsot, legyőzni és összezúzni az Egyház ellenségeit, legyenek bár oly temérdeken, mint mezőkön a fűszál és sivatagokban a fővényszem. Fölkelt és úgy érezte, hogy a bizonyosság átverhetetlen acélvértje övezi.

Az első zavargásnál lecsapott Rómára. Zsoldosaiba csengő aranyakkal öntött bátorságot. Megzabolázta az apró kényurak zsarnok túlkapásait. Egymásután rontotta le a főúri paloták erődítéseit. A hebreus származású Pierleonék és a Capoccioiok hatalmát egymásután törte meg. Az Orsiniak holttestet hordoztak körül a városban. Kikiáltóik hamis váddal a pápát hirdették gyilkosának.

Róm
az u

párt
zsat
nul
toka
építt
tudt
már
Húsv
mene
megn
tozta
nak,
vekke
kák
ját.

ünne
telme
neme
tartá
tata
a né
Capit
fenye
lett.
Azuta
madt

Róma zavargásra mindig kész népe lázongón öntötte el az utcákat. Megrohanták a pápa rokonainak házáat.

Nagynehezen sikerült csak rendet teremteni. De a pártoskodás parazsa izzott tovább a hamu alatt. A paraszat Odo di Pola szította lángra. Szerette volna jogtalanul elragadni a pápa rokonainak, a Conti grófoknak birtokait és azt az óriási tornyot, amelyet Riccardo Conti építtetett. Vonakodott bíróság elé vinni a pört, hiszen tudta, hogy alaptalan. De fellázította Róma népét. Akkor már a viterbói cathar eretnekek is elvegyültek a nép közé. Húsvét keddjén Innocentius pápa ősi szokás szerint díszmenetben vonult végig Róma utcáin. A felizgatott nép megrohanta a körmenetet. A catharok gúnyneveket kiáltoztak a pápára. Antikrisztusnak, Belial kengyelfutójának, a babiloni nagy parázna apródjának nevezték. Kövekkel és szeméttel dobálták a menetet. Reves, vén boszorkák seprűkön nyargalászták körül a pápa gyaloghintóját. Nyelvüket öltögették és hátulsó részüket mutogatták.

A pápa némán tűrt minden megaláztatást. A menet ünnepélyes méltósággal haladt a rázúduló szidalmak, fertelmes szavak és utcai szemét záporában. Innocentius nemes vonásai megőrizték hideg nyugalmukat és a szertartás úgy fejeződött be, mintha a legkegyesebb nép áhítata kísérte volna végig útján. Ez még jobban ingerelte a nép dühét. Csapatokba verődve megostromolták a Capitoliumát. Elfoglalták Riccardo tornyát és a Lateránt fenyegették.

A pápa élete is veszélyben forgott. Menekülnie kellett. Először a forentinói püspöknél talált menedéket. Azután Anagniba vonult vissza. Itt súlyos betegség támadta meg. Hónapokig feküdt élet és halál közt tusázva.

És Rómában ellenségei szájról-szájra adták a hírt,

hogy már nincs az élők között. Halálhíre eljutott Siciliába. A német bíbornokok már Rómába készülődtek, hogy új pápát válasszanak. A Rómában bujkáló eretnekek fellelékzettek, mert félték Innocentius tántoríthatatlan szándékától.

Hosszú gyötrelmek, esigázó, nagy belső hőségek, csüggedt alélások után, amelyek kimerítő álmatlanságokra következtek, egy délután nyugalmas, mély álomba merült a pápa. Mikor felébredt, édes tavaszi nap mosolygott be az ónkarikás ablakokon. Innocentius úgy érezte, hogy a nap aranya szelíd örömet gyújt szívében. Körülte verítéktől átázottak voltak a takarók és leplek. De egész testét valami nyugtató könnyebbség járta át. Fiúi alázattal adott hálát az Atyának, aki méltatlan gyermekét ismét megjutalmazta az élet ajándékával. Ám íziben ráeszmélt arra is, hogy itt van elhagyatva, számkivetésben. Remegve gondolt arra, hogy Péter székében méltatlan ül. Talán rontó szakadás meghasonlás tépte darabokra az Egyházat és a Gonosz diadalmaskodik a jámborság fölött. Forró könnyek peregtek végig ösztövérré vált arcán. De most sem magáért fohászkodott, hanem Isten szabadító csodájáért, amely még biztos révbe kormányozhatja Krisztus Úr hányatott hajóját.

Áhítatából léptek zaja zavarta fel. Kinn egész sereg dübörgött. Soha nem jártak ennyien a magános, elhagyott Anagniban. Idáig ért volna a lázadás? Most érte jönnek? Talán az életéért, amellyel most ajándékozta meg az Úr kegyelme?

Az ajtó feltárult. A folyosón tolongott a nép. Innocentius megismerte őket. Rómaiak voltak. El volt készülve a legrosszabbra. Keresztet vetett és Teremtőjének ajánlotta lelkét.

Ekkor következett a második esoda. A szilaj római

nép, amelynek elég volt egy két izgató szó és nyomban vérbe és lángba borította az utcákat, térdrehullott, amint arcát megpillantotta és sokáig néma áhítatban imádkozott ágya előtt. Hálát adtak az egeknek, hogy hióbhírek hazudtak és a pápát még életben találták.

Azután két fehérszakállú szenátor járult a pápa elé és könnyhullatás közben így kezdte:

— Szentséges Atyánk és Urunk, mélyen megalázkodva és bűnbánó lélekkel járulunk színed elé. Megvert bennünket a Mindenható, amiért esküszegő pártütéssel háborítottuk meg böles kormányzásodat. Azóta patakokban folyik a vér és meg nem áll a könnyek omlása. Ember embernek farkasa és testvérnek nincs esküdtebb ellensége tulajdon vérénél. Tűz és dúlás ette meg fejünk fölött a tetőt. Éhínség és csomák sorvasztanak. Ha hét bőrünk volna, hetet nyúznának le rólunk a zsarnok nobilék. Korbácsot és vesszőt érdemlünk tőled is, nem jóságot, de még egyszer könyörülj meg rajtunk. Százszor megbántuk minden bűnünket és minden kínszenvedés penitenciájával vezekeltük le. Kérve kérünk hát, engedd, hogy megessen szíved nagy nyomorúságunkon és szabadíts meg bennünket gyötrő zsarnokunktól.

És Innocentius pápa nagy könyörületet érzett szívében. Hónapok óta ernyedten tespedező vére megpezsdült. Lesorvadt arcát, mely olyan fakó volt, mint régen megszelt fal, tüzelő pirosság öntötte el. Fel akart ugrani, hogy tüstént a könyörgők élére álljon és nyomban induljon velök a vérszomjas és dúló garázdák megfékezésére.

Már ott állt ágya előtt, mint fehér jelenés. Magasra emelte karját, mintha igazságtevő pallost emelne. De ösztövére lába, amelyen szinte a csontra száradt a bőr, összeroggyant alatta. Pillanatig magasba lendült karja törten

hanyatlott le. Szédült a feje. Látása megzavarodott és a tárgyak szízárványos gyűrűkben örvénylettek körülte. Visszaroskadt az ágyra és percekbe telt, míg eszmélete ismét újulni kezdett.

A római könyörgők még mindig ott térdeltek ágya előtt.

És a pápa fejét vákosára támasztva, szelíd szóval mondta nekik:

— Úgy bocsásson meg nektek az Úr, amint én megbocsátok. Nincs harag az én szívemben. De látjátok, erőtlenebb vagyok, mint tehetetlen gyermek. Ám ígérem nektek, hogy mihelyest lában vinni bír és kezemben annyi tehetség lesz, hogy az Úr Krisztus kískeresztjét emelni bírja, közöttetek leszek. Most menjetek békével. Tűrjétek és készüljétek érkezésemre.

Azután még két követség is jött Anagniba. A zavar már tetőpontjára hágott. Rómában szomszéd nem volt biztos szomszédjától. Minden szegleten orgyilkos tör leelkedett. Sokan már azt hitték nagy rémületükben, hogy az Antikrisztus ideje jött el és nem lehet már döbrentőbb borzalom a földön, csak ha a végítélet harsonái szólalnak meg. Ekkor fölkerelkedett egész Róma népe és seregestül gyűlt Anagniba. Innocentius pedig még mindig lázaktól csigázva és gyöngeségtől remegőn állt élükre. És amerre a sereg haladt, minden meghódolt nekik. Rómában pedig a leghatalmasabb pártütő, Giovanni Pierleone hódoló alázattal borult a pápa lábához és felajánlotta neki fegyvereit. De Innocentius nem a fegyverek erejével, hanem az igazság és a bölcsesség békítő erejével állította helyre a rendet.

Egész Róma meghódolt neki. Hódolásra kényszerítette az ármányos Markwald grófot. Újra magasba emelte

a szentszék porba hullott tekintélyét. Viterbo és Orvieto városa merte már csak dacosan felszegni lázadó fejét. Ebben a két városban fészkelte az eretnokség. Messze vidékekről titokzatos, árnyban lopakodó catharok érkeztek ezekbe a városokba és bujtogatták a népet. A hiszékeny lelkekbe elplántálták a gonosz babonáságot, hogy Péter szikláján az Antikrisztus rakott trónt magának.

De akkor már egész Róma a pápa mellett állott. És Innocentius megfékezte a lázadókat s leromboltatta a catharok titkos szentélyeit.

Most eszmélt rá a pápa, Viterbo makacs ellenállása közben, milyen halálos ellensége az Egyháznak és gyilkos veszedelme az egész emberiségnek a jó és gonosz kettős istenségének ártó babonáságával mételyező eretnokség. Mint irtó sáskahad lepte el egész Nyugatot, titokzatos kezének szorítása már Rómáig ért el és az Egyház szívét kereste.

És Innocentius pápa, mikor a megtisztított Viterbo ősi egyházának oltára előtt térdre borult, erős hittel fogadta meg, hogy addig nyugvása nem lesz, míg a kereszténységet ettől a vérébe maródott öldöklő méregtől meg nem szabadítja.

A földet új, fekete özönvíz öntötte el. A gonoszság, a legátalkodottabb bűnök árja olyan magasra nőtt, hogy már csak egyetlen szirt csúcsa meredt ki belőle és hináros hullámai a római szék roskadó lábait nyaldosták.

Az eretnokség dudvája mindenfelé mély gyökeret vert a kereszténységben. A szeretet és tiszta hit szelíd világossága, amelyet tíz századon át ápolt az Egyház, amely magasztos lelkekben, sudár tornyokban és égis illatozó erényekben virágzott ki, elborult és megzavaro-

dott. Komor babonaságok riasztó rémekkel vemhes éjszakája szakadt a világra. A természet, amelynek édes színei éppen úgy ragyogtak, mint azelőtt, balzsamos fuvalmai éppen olyan langyos dédelgetéssel simogattak, egyszerre mérget kezdett lehelni és a halál szerelmével jegyezte el a szíveket. A bomlott emberiség elítélte önmagát.

Nem volt ország, amelyben fel ne ütötte volna fejét az eretnokség, amely a földben és urában, az emberben a Sátán kárhozatos remekeit látta. Bizánc és Róma közt, a sötét hatalmak szellemének emelt trónt Niketász, a poklok pápája. Követei bejárták keletet és nyugatot. Az új hit behálózta már egész Németországot, Frankföldet, Itáliát, eljutott a tengerentúlra, Angliába is, de igazi fellegvára a Dél mosolygó, azúr és aranyfényekben fürdő tartományaiiban volt. Provence, Languedoc, Aquitania, Roussilon, Aragonia és Catalonia öröktavaszu ragyogása ringatta sírillatú halálbölesőjét.

Az Orbiel és az Aude vad völgyeinek feneketlen sziklabarlangjai kiöntötték már a napvilágra mély éjszakák méhén fogant félelmes magzatukat. A Fekete-hegység vadonjainak fedező árnyából, víhatatlan sziklavárak oltalmazó magasságából, jól őrzött rejtekek búvóhelyéről kimerészkedett, leszállt a boldog népes völgyekbe, a napporos síkokra, az élettől pezsgő városokba a lelkeket bomlasztó mótely. Nem bujkáló szekta volt már ez, hanem a Tündöklő Dél győzedelmes vallása. Mérge mindenüvé beopta magát. Nem volt már kitől tartania. Az Egyház tekintélye romokban hevert. A fejedelmek nem gátolták, inkább segítették. A Tökéletesek szabadon jártak-keltek mindenfelé, kastélyokban szívesen látott vendégek voltak. Az üresen maradt templomok lépcsőin szószékrek találtak. Megszállott szavukban döbbenetes világrejtélyek zavaros

esodái kavarogtak. Sötét lángokra szították a képzelet paraszát. Lázító lelkendezéssel oldották meg minden kötelék nyügét. Rábocsátották a világra a gáttalan és határtalan semmi szertelen szabadságát.

Új, homályos és merész, éppen megfoghatatlanságukban vonzó tanok voltak ezek. Bomlássá erjedtek az agyakban és szétziláltak minden rendet. Bódult, babonás keleti bölcseségek dörgelemes korbácsával hajszolták bele a lelkeket kérlelhetetlen és végzetes tagadásokba. Tagadták a tulajdont és elvetették a szentségek erősítő és vigasztaló hatalmát. Szétzüllesztették a családot. A férj magára hagyta feleségét. A nő kivetette gyermekeit, hogy a Tökéleteseket kövesse. És a magukra maradt gyermekek szívébe, az élet ifjan csirázó palántáiba az eretnokség papnői csepegtették be a halál diadalának sóvárgását. Nevetséggé és bűnné alázták az esküszót és a vad lánggal lobogó máglyává gyujtották a gyűlöletet minden iránt, ami dícsérte, tartotta és továbbplántálta az életet.

Megbomlott minden összhang, megbillent minden egyensúly. Tétova, magának számot adni nem tudó tévelygés örvényében kavargott minden. Sokan elhagyták házuakat és tétlen bolyongás lézengésében keresték a tökéleteség útját. Féktelen érzéki kicsapongások fertőjébe fojtogatták a sátán kohóiban formált testet. Fejedelmek hivalkodón virágoztatták a vérbűnöket. Vakmerőn vétkezett mindenki. Könnyű volt a bocsánat. A végső consolamentum tisztító tüze mindent könnyen eltörölt. Egész kolostorok hódoltak be egyszerre az új tanításnak. A papság között is akadtak titkos hívei. Megtörtént, hogy nem egy püspök Tökéleteseket hivatott halálos óráján, mert a consolamentumot kívánta utolsó útravalónak. A megtagadott poklot és purgatóriumot a földöntúli mélységekből ide-

idézték. Pusztulás, romlás vert tanyát a legvirágzóbb vidékeken. Rombadőlt templomok, elhagyott falvak szomorkodtak az utak mentén. Sokan rejtett hegyodvakban, irdatlan rengetegek mélyén ütöttek tanyát. Szüntelen hadakozások, kíméletlen mészárlások vérzaporában kérgesedett szívű haramiák, kegyetlenkedvű embertoportyánok gyűjöttek őket csapatba. Összeverődött a vágáló semmittevők, szökött jobbágyok, bitófa vagy kerék alól menekült gyilkosok, kolostorokból kikergetett barátok minden söpredéke. Állandó rémei voltak a járatlanabb utaknak, magános szállásoknak. Gonoszszándékú uraknak voltak mindig készséges zsoldosai, ártóbb dúvadak medvénél, farkasnál. Szörnyű lelemény lakott bennük a legkegyetlenebb kínzások kieszelésére. Ismeretlen, soha napfényre nem került gaztettek titka hamvadt el erdei rejtekeikben.

A Tökéletesek az ő embereik voltak. Gyökeret és faháncot rágtak, mint ők. Erdők mélyén, mezíten, földön füstölgő venyigetűznél háltak, mint ők. Nem kérték számon rajtuk az akasztottakat, akik tanyáik körül a százados fenyvek tar gallyain bokáztak a keserveskedvű szelekben. Ezek rettentették el tanyáiktól a sanda ólálkodókat. Mert a néphit azt tartotta róluk, hogy éjféltájt versenyt üvöltöznek a széllel. Földig huppannak a hajlós ágakon. És azt, aki ilyenkor üres szemgödrük pillantásával találkozik, szárazbetegség sorvasztja el. És amerre a vázak éjféli tánca tántorog, ott settenkedig a rémséges fejetlen ember, aki az élő fejét kívánja el a magáé helyett. Ott csaholnak és csikorgatják fogukat Sátán úr fene falkái, a szakállas farkasok, akik vonítva szaglásszák ki az embertyomot és megtalálják a hetedik határban is.

Olykor aztán betelt a mérték. Volt megdühödött nagyúr, aki felpörkölte a rengeteget és hajtóvadászatot

rendezett ezekre a vérengző éhfarkasokra. Jaj volt annak, aki bosszuló kezükbe került. Egyiknek kezén-lábán elvagdalták az inakat, másiknak óriás mozsártörőssel zúzták össze a térdkalácsát. Sokat megvakítottak, hogy homlokuk alatt két véres sebbel csatangoltak alamizsnát könyörögve az utak mentén. A vezéreket roston pirították, forró ólommal öntötték le. Üszkös, fekete bércoldalakon vigyorgott a halál torzképe a karóbahúzottak arcán. Hármásával-négyesével lógtak a bitókon, akik nemrég mesterei voltak a hóhérolásnak. Volt úgy, hogy játékoskedvük kerekedett a bakóknak. Ilyenkor kóccal tömték ki a zshivanyokat és kalimpáló pojácáknak kötözték fel egy-egy árván megmaradt, tüztől megcsúfolt vén fa ösztövérgallyai közé.

Dúlás, enyészet és halál volt az úr mindenfelé. A gazdagságot, a szépséget, a jólétet, tudás és műveltség kincseit, amelyet századokon át raktak, gyűjtöttek és félkézzel építették még ma is, a másikkal irtották, tékozlatták, rommá döntötték. Míg keleten, nyugaton és délen az iszlám hatalmának tündöklése márványból, költők álmaiból, tudósok szellemének szárnyalásából emelt tündérpalotákat az élet csúcsaira magasztalt emberiségnek, addig ez a rajongó téboly a halál varázsába szédülve, öngyilkos mámor vak gyűlöletével ásta a poklok aknáit az élet várai alá. A megsemmisülés átkát kiáltotta a kereszténységre. Halált esküdött az egész emberiség ellen.

Othon püspök roskatag testében végkép megfészkelte az öregség. Hangja nem hallatszott már az oltár előtt. Keze úgy reszketett, hogy nem tudta emelni az Úr vérenek kelyhét, a súlyos monstrancia pedig kihullott erőtlen kezéből.

Egy napon magához kéréte az ifjú Raymond vicomte-ot.

— Kedves fiam, — mondta neki el-elfulladó hangon — nem akarom túlozni a veszedelmet, de nem tagadhatom, hogy a gonosz eretnokség hozzánk is befészkelte magát. Azért nem kell kétségbe esni. Az Úr kegyelme, amely már annyiszor volt szabadulásunk, most is majd megsegít bennünket és megmenti a szorongatott országot.

— Mit kívánsz tőlem, atyám? — kérdezte megilletődve Raymond.

— Csak azt fiam, — mondta csaknem suttogva az ősz püspök — maradj hűséges atyáid hitéhez. Tarts ki rendületlenül Róma mellett. Tudom, hogy meg fognak téged is környékezni szép szóval, ravasz fortéllyal, fenyegetéssel. Ne engedj. Te a mienk vagy, maradj is a mienk. Róma az igaz Isten ügyét szolgálja és az igaz Isten még mindig győzedelmeskedett.

— Olyan fenyegetőnek tartod a bajt?

— Nézd fiam, ez a mi földünk mindig jó televénye volt mindenfajta eretnokség dudvájának. Talán az ősi pogányság csirái sosem pusztultak ki egészen hozzáférhetetlen szakadékaiból, irdatlan rengetegeiből. Most alighanem megint ez a pogányság emelinti makacs fejét, talán dacosabban, kihívóbban, mint máskor. Tudom, te is látod, hogy templomom tátong az ürességtől. Senki sem járul a szentségekhez, amelyeket pedig mindnyájunk üdvére és gyarapodására szerzett az Úr. Elhagyottan áll az oltár. És Isten ígéje csakugyan a pusztában kiáltónak szava. Éppen ezért fárasztottalak magamhoz, fiam.

— Mindíg készséggel és örömezt látlak, Atyám. Bölcs szavad épülés és okulás nekem. Ha pedig kívánságod van,

csak mondd. Aligha kérhetsz tőlem olyat, amit nyomban ne teljesítenék, ha hatalmamban van.

— Egy aggastyán utolsó kérése ez, Fiam. Látod, azt gondolom, azért hanyatlott el nálunk oly igen az Úr ügye, mert én méltatlanul és erőtlenül szolgálom. Úgy határoztam hát, hogy megválok méltóságomtól és a rövid időre, ami még életemből hátra van, visszavonulok Benedek jóságos fiainak kolostorába, hogy szelíd imákkal engeszteljem irgalomra az Urat, kinek színe előtt hamarost meg kell jelennem. Hozzád pedig az volna a kérésem, hogy javadalmamat és méltóságomat add kegyesen unokaöcsémnek, Berengárnak. Erős, fiatal lélek, buzgó és törhetetlen hitében és a kezét nemcsak imára tudja kulcsolni, hanem sujtani is vele, ha kell. Ilyen pásztorokra van szüksége a nyájnak a mostani nehéz időkben, ki összetartja és biztosan tereli báránykáit és nem riad meg az acsarkodó farkasoktól sem.

Othon püspök szava könnyek közt csukladozott már. És Raymond úr ígéretet tett neki. És meg is tartotta ígéretét.

Hiába zúgolódtak bárói, hasztalan ellenkezett Carcassone sok tekintélyes polgára és csóválta rosszalón fejét Saissac úr is. Amikor néhány nap múlva Othon püspök csendesen elvonult a tolosai benediktinusok monasteriumába, a fiatal, lobogóvérű Berengár lett a Saint Nazaire székesegyház püspöke.

Berengár püspök elhatározta, hogy keményebb kézzel ragadja meg a lazára engedett gyeplőt. És erre felhasználta az első kínálkozó alkalmat.

Pünkösöd ünnepére a Saint Nazaire székesegyháza zsúfolásig megtelt. Az igaz, nem a szent officium csábította oda a jámbor híveket. A nagy érdeklődésnek sokkal

hívságosabb oka volt. Püünkösöd ünnepére híres énekesek érkeztek Lombardiából, akiket mindenki hallani akart. A nép úgy gyűlt a templomba, mint mimusok és garázda joglarok játékát nézni a templomtérré.

A székesegyház hatalmas hajójában nem volt talpalatnyi hely sem. Az ünnepnapra besereglettek a környékbeli kastélyok urai is felcicomázott hölgyeikkel. A capitulum karszékeit mind elfoglalták az előkelő bárók. A város tehetős és hivalkodó polgársága, konzulok és tanácsbeliek, néhány írástudó és a céhek fejei a téres hajó előterében helyezkedtek el. Mögöttük pedig sűrű sorokban mindenfajta mívésesek, kalmárok, meg közrendű népbeliek szorongtak. Közömbös, megkérgesedett lelkek. A misét immel-ámmal hallgatták. Mindenki a híres énekeseket akarta hallani, akik a Credo éneklésével kezdték volna szerepüket.

De evangélium után meglepetés érte a türelmetlen várakozókat. Berengár püspök nem kezdett mindjárt a Credo éneklésébe, hanem felment a szószékre és beszédet intézett az egybesereglettekhez.

A mindenható és mindent alkotó Isten jóságáról beszélt, a Szentháromság oszthatatlan egységéről. A Megváltó emberré testesült Istenségének nagy titkáról és a szeretet főnséges áldozatáról, mely az Oltáriszentségben szüntelen valósággal újul meg a világ végezetéig.

Megindító szavakkal beszélt. Hangjában a meggyőződés ereje és a szent bátorság tüze lobogott. De a hallgatóság sorában türelmetlen mozgolódás támadt. Zúgolódó morajlás csapott fel a szószék magasságáig. Berengár püspök úgy látta, hogy lenn, a lába alatt ellenséges indulatok tengere zajdul meg. És egyszerre elöntötte a szent harag és magával ragadta a szilaj szónoki hév.

Felemelte hangját és szava mint a haragvón megzendült egeknek megannyi vészes villáma és döngő mennydörgése csattogott alá a békétlenekre:

— Bizony, mondom nektek, hogy a Mindenható türelme mérhetetlen. Rég ideje nézi már átalkodottságokat és megszámlálhatatlan bűnötöket. Mert gonoszabbak és esztelenebbek vagytok a bálványfaragó pogányoknál. Megtagadva a Szentháromság egy Isten igaz valóságát, idegen isteneitek vannak. Külön hisztek a Jónak és külön a Rossznak istenében. És elég vakmerőek és szemérmetlenek vagytok a gonosz leleselkedőt bűneiteknek és sárban fetrengő elvetemültségteknek istápolóját, a sátánt Teremtő és Ítéző Uratokkal egyszintre emelni. De egyszer csak betelik a mérték és csordultig lesz a pohár. Megeléggli az Úr az egekig tornyosuló szennyet és megsuhogtatja fölöttetek méltó haragjának sujtó korbácsait. És akkor hiába lesz minden hivalgó páváskodás, hiába raktok magatokra csillogó aranyat, szikrázó drágakövet, omlatag selymet és kábitó keleti illatokat, hasztalan boltoztok öles bástvákat és egetostromló tornyokat, hasztalan kapaszkodtok fellegek közt fészkelő várakba vagy bűtök barlangok öblébe, fekete boszorkánymestereitek közé, akik tökéletességnek kérkedik fertelmes babonáságukat, az Úr haragja úgy elsöpör, mint hitvány pelyhet a vad északi vihar és nozdorjává csépel, mint óriás hadaró a silány pelvvát. Megharsannak az ítélet harsonái. És megrendül a föld és összeomlik a mindenség. Lángeső, kénköves zánor zuhog le rátok, mint Szodomára és Gomorára. És akkor nem használ, hogy korona ékeskedik a feieteken, vagy vitézek páncélja fedezi testetek és lelketek rothadását. Mindegy, hogy herceg valaki, vagy fekélyes koldus, egyformán megsemmisíti az Úr haragja. És ha szépszó,

imádság, könyörgés nem tudja megnyitni szemeteket, örökre lezárja majd az egek ereje és a másíthatatlan ítélet pallosa.

A hallgatóság eleinte döbbenet figyelt a szent dühében lángoló püspökre. Valami tehetetlen kábulatba merevítette őket a meglepetés. Új hang volt ez. A jóságos, szelíd Othon soha nem merte volna híveit ilyen keményen ostromozni. De aztán ocsudni kezdtek lassankint, ráeszméltek, mi történik itt velük és a püspök szavának ostoresapásai a lelkekben is felkorbácsolták a haragot.

Megzúdult a tömeg és a morajlásból tisztán megérthető, hangos kiáltások váltak ki:

— Elég volt! Elég ebből a rémítő hollókárogásból!

A templomhajó sötét mélyéről gúnyos hang öblösödött föl:

— Ellocsogod itt a drága időt, nem érsz rá tizedet szedni!

És erre mint valami biztatásra, a gúnynak, a sértő csúfolkodásnak, az átkoknak és durva szidalmaknak egész orkánja harsogott a szószer felé:

— Szállj le onnan, rossz pásztor, aki kopaszra nyírod birkáidat! — kiáltoztak fel hozzá.

— A babiloni nagy parázna kerítője! Antikrisztus kengyelfutója! Bő bendőjét, telhetetlen torkát félti! Felkopik az álla, ha nem lesz a hívekről mit lenyúzni!

Röpködtek a sértő gúny nyilai a visszhangos templombolt alatt. A székesegyház hajója megtelt istentelen lármával, mosdatlan szájak mocskos beszédével.

Berengár püspök keményen állta az ostromot. Szava harsogott és túlzengte az üvöltözők lármáját:

— Ha személyemet nem tisztelitek is, — kiáltott le rájuk — becsüljétek meg legalább az Úr hajlékának

szentségét. Krisztus Úr korbáccsal üzte ki Isten templomából a méltatlan kufárokat, én az átok szavainak tüzes tilalmával parancsollak ki innen. Átkozottak, gyehennák martalékai, takarodjatok ki az Úr színe elől, amelyre magatokat méltatlanná tettétek!

Teljes fékevesztettségében tört ki erre a tajtékozó gyűlölködés. Elszabadult láncáról minden szenvedély. Tombolt a tébolyult düh. Mindenki felugrált székrétől. Öklök emelkedtek és kavartak a levegőben. Szitkok szikráztak, káromlások károgtak. A szemek kimeredtek és vérbeborultak. Tágra tátott torkokból szakadt az üvöltés. Fuldoklón, hörgőn bugyborékoló kieserepedett szájakon a vérre szomjas bosszúvágy. Ahogy a püspök lenézett a szószékéről, olyan volt neki, mintha a pokol megzajdult pitvara örvénylett volna lábánál, zavaros hullámainak minden szennyével.

Egy nekivörösödött, lángoló tekintetű ember ugrott fel a szószék lépcsőjére. A takács-céh fiatal mestere volt.

— Tépjük le innen! — kiáltotta és az öklét rázta a püspökre. — Vagy tűritek, hogy így moeskoljon bennünket? Gyalázza városunkat és csúfolja igaz hitünket?

A felgerjedt tömeget nem kellett biztatni. Öten-hatan rohanták meg egyszerre a szószéket. Megragadták a püspököt és ledobták oda, ahol legsűrűbben rajzott a nyüzsgő sokaság. Öklözték, taszigálták, ütlegelték. Ronggyá hasogatták fényes egyházi ornátusát. Az asszonyok körömmel rohantak az arcának, hogy egyszerre elborította a vér.

Közben egymást tiporták vad önkívületben. Mindenki ki akarta venni részét a püspökgyalázásból és egymást törve-tiporva, gázolva, rohantak volna mind oda, ahol már sebekből véresen kezdte megadni magát vértanúsá-

gának Berengár püspök. Egyszerre sikoltásokkal, eszeveszett jajveszékléssel és halálordítással telt meg a templom. Az esztelen tolongásban gyermekeket tapostak össze, földredöntött aggokon rohantak keresztül. Asszonyokon tébolyult rángatózás tört ki. Véres tajtékot túrva vonaglottak kegyetlen göreseikben. Ordítottak, mint a kárhozottak és példájuk, mint szörnyű ragály harapódzott tova a sűrű tolongásban. Voltak, akik kardot rántottak és öntudatlan rémületükben vakon vagdaloztak.

A vérszag, a vadállati üvöltözés, az ide-oda hullámozó bizonytalan kavargás egészen megzavarta a tömeget. Már senki sem volt ura tettének. A tömeg vad sodrásától ragadva, szinte megszállott önkívületben tombolt mindenki.

Berengár püspök felhasználta ezt a zavart. Lassan utat vágott magának egy oldalkapuig és itt kiszökött az utcára. Sikerült elérnie palotáját, még mielőtt üldözői megragadhatták volna.

Ezzel ki is tört a háború a püspöki palota és Carcassone városa között. A palota valóságos ostrom alatt állott. A mivesek és árusok megfogadták, hogy nem állnak szóba senkivel, aki a palotából jön. Lovas herold járta be az egész várost és kihirdette a konzulok végzését. Ilyen kemény szavakkal sehol nem mertek még eddig illetni egyházi méltóságot. Kimondotta ez a végzés, hogy Berengár püspököt, aki megfenyegette és meggyalázta Carcassone nemes városát, kiközösítettnek tekintik és halálbüntetés terhe alatt megtiltják minden városhélinek, legyen az bármiféle mives, kalmár vagy árus, hogy akár csak mint adó és vevő, szóba álljon a püspökkel, vagy bárkivel, ki a püspök udvarából jön.

Ugyan megnőhetett már az eretnokség szarva, hogy ilyet merészelték. Berengár püspök igen megszorodott szívében. De úgy ítélte, olyan nagy már itt a baj, hogy nem elégséges ebben az Egyház láthatatlan hatalma, hanem csak a fegyveres erő és parancsoló hatalom közbelépése segíthet. Elhatározta hát, hogy a vicomte közbelépését kéri.

Raymond nagy jóindulattal fogadta. Tudott már a botránytató esetről, bár maga nem ájtatoskodott akkor a székesegyházban, mert az ünnepekre a lagrassei ciszterci apát vendége volt. Ígérte, hogy szívesen jár közbe békesség kedvéért.

— Nem használ itt a jószándékú közbenjárás, — csattant fel Berengár püspök — kemény fenytés kell ide. Korbács és pallos kell ezeknek az átalkodott pogányoknak. Meggyalázták Isten hajlékát. Kezet emeltek pásztorukra. Lábbal taposták az Úr minden törvényét.

Raymond csitítani próbálta:

— Püspök úr, te kegyelmed is igen kemény beszéddel dorgáltad őket. Megsértetted a rangbélieket úgy, mint a közrendűeket. Tilalommal és romlással fenyegetted a várost. Így adták nekem hírül. Ne csodáld hát, ha az indulat elragadta ezt a lobbanóvérű népet.

— Az indulat rég elpárologhatott volna. De rögzöten kevélykednek is szentségtörő bűnükkel. A helyett, hogy bűnbánón hamut hintenének fejükre és alázkodón vezekelnének, dacos dölyffel hadat üzentek nekem és személyemben az Egyháznak. Ők közösítették ki engem, akik elvetemült istentelenségükkel máris kiközösítették magukat a kereszténységből.

— Nagy hibát követtek el, oesmány és botránytató cselekedetükért büntetést érdemelnek. A takácsok

céhmesterét pellengérre állíttattom és a takácscéhbeliek közül, kik tudásom szerint háborgó kedvéiek és viszályszítók, példaadás kedvéért megfenyítem. De lásd be püspök úr, hogy téged is elragadott szent haragod. Ilyen kemény beszédet még nem hallottak a székesegyház falai. Lépj te is egyet feljűk az engesztelés szavával és akkor békesség leszen megint.

Berengár püspök sokáig nézett az ifjú grófra, mintha nem egészen jól értette volna, amit mondott. Aztán egyenkint latra téve minden szavát, fontolt méltósággal mondta.

— Nagyúr. Ha énszemélyemről volna szó, készen állnék minden földig hajló alázatra. De nem engem ért a bántás. A szentkenetet gyalázták meg homlokomon. Az Egyház tisztos ruháit tépték ronggyá, a legmagasabb papi méltóságot tiporták sárba. Olyan vakmerő káromlás és szörnyűséges szentségtörés történt, minőre példa még a kereszténységben nem volt és amely egekbe kiált. Én azért Uram és mindnyájunk ura és parancsolója, a szentséges Pápa nevében kérem és követelem tőled, hogy országra és világra szóló példát mutass. Aki alázattal térdet nem hajt az Egyház megbántott méltósága előtt, ünnepélyesen hitet nem tesz és a penitencia szentségéhez járulván, illő vezeklés után feloldozást nem nyer, azt mint áttalkodott eretneket minden javaitól megfosztva fűz ki városodból.

— De püspök úr, — riadt fel Raymond vicomte — nem gondolod meg, mit beszélsz. A fél várost, a legjobb mívéseket, a legtekintélyesebb kalmárokat csak nem fűzhetem ki?

— Most magad ismerted be, milyen szorongató a veszedelem. Tulajdon szavad vallotta, hogy fél városodat

eretneknek hiszed. Én tudom, hogy felénél több mételyes. És ha idejében nem eselekszel, előnt a szennyes áradás, — mondta egyre jobban dagadó indulattal a püspök.

— Én nem akarok belső harcot városomban, — mondotta elkomorodva Raymond úr — nem akarom, hogy hite miatt akárkinek is bántódása essék.

— Akkor hát te is közéjük tartozol — tört ki a riadt elkeseredés Berengár püspökből.

— Nem tartozom közéjük — vágott vissza a vicomte. — Megőriztem hitemet és hű fia akarok lenni Innocentius úrnak. De nem kívánok véreskező bíró lenni keseredett tusátokban. Én békességre és türésre tettem hitet.

Berengár püspök szomorúan nézett rá.

— Sajnálak, ifjú uram, — mondotta neki — és szánom szíved szelídségét. De emlékezz meg szavamra. Magad java ellen és néped ártalmára eselekszel. Mi jó juthat abból a szelíd báránynak, ha békítőn bégetve rohan dühödt oroszlánok és csattogó fogú farkasok közé. Ma nem állhatsz türéssel a középén. Választanod kell, melyik oldal kedvesebb neked. Üvöltened kell az üvöltőkkel és marnod a marcangolókkal, különben közös erővel téged szaggatnak pozdorjává és te, aki félsz a vértől, magad dobod oda első áldozatnak véredet és népedet és városod vérét is. Megemlékezz arra, amit most mondtam neked. Isten oltalmazzon és világítson meg.

Másnap Berengár püspök tilalommal sujtotta Raymond vicomteot és Carcassone városát.

Pamiersben, Esclarmonda várában zsinatra gyűltek a catharok. Ez is mutatta, milyen hatalmasoknak és támadhatatlanoknak tudták már magukat.

Esclarmonda, a régi druida hagyomány szerint

Belissenának, a holdkirálynőnek gyermekeitől sarjadt és Belissena-ivadékok voltak hűbéresei is. Elsősorban Perelha úr, aki Esclarmonda parancsára erősítette a Montségurt, az eretnekség legfélelmesebb várává. Ebben a sziklafészekben őriztette Esclarmonda Lucifer diadémjának gyémántját és a catharok bűvös erejű kincseit. A hegylakó pástorok tudták, hogy a magas csúcsot rejtelmes földalatti járatok, mértföldekre nyúló barlangfolyosók kötik össze a Sabarthés barlangútvesztőivel, a Lombrives földalatti eretnekegyházával és az Ornolac zegzugos barlangbirodalmával. De hogy ezek a héréüregek meddig értek el, micsoda mély és félelmes pokolpitvarokba torkoltak, arra gondolni sem mert a babonás hiedelmektől rettegő pástornép.

A Sabarthés és az Ornolac vidék is mind Esclarmonda uradalmához tartozott és ő Pamiers kastélyából kormányozta a Monstégurrel és a Tábor hegygel, a román világ szent Parnassusával együtt. A zsinatra eljött Aquitania eretnek partriarchája, Castresi Guillabert, cathar püspök diakonusok és eretnek lovagok egész kíséretével. Vagy száz Tökéletes sereglett össze az ország minden részéből. Nagy szellemi hatalom volt már ez, amely lépten-nyomon kereste az alkalmat, hogy kesztyűt dobhasson az Egyház elé. Alig volt kétséges, hogy apostoli követekkel, pápai hithirdetőkkel nem lehet erőt venni rajtuk. De hol voltak a hithirdetők is, akiknek szava a Tökéletesek titokzatos, lenyűgöző erejével mérkőzhetett?

A nagy gyülekezet először Perelha kapitányt látogatta meg Montségur várában. Itt várták be a hegyeken túlról s a Provence keleti széléről érkezőket. És mikor már egybesereglettek valamennyien, akkor vonultak át Pamiersbe, Esclarmonda kastélyába.

Esclarmonda nagy tisztelettel fogadta vendégeit. Ott volt Aquitania, Longuedoc, Provence és Navarra minden fejedelme. Eljött Tolosa hatalmas grófja, Raimon úr is. Ennek különösen örvendeztek a Tökéletesek és magas úrnőjük. Jó jel, ha Raimon úr is elmerészkedett közéjük. Akkor kedvezően áll az ügyük. Feléjük hajlik a hatalom. És Innocentius pápa hiába esküdött romlásukra.

Esclarmonda vizsgálón hordozta végig pillantását az összeseregletteken.

— Careassone ifjú urát mért nem hívtátok?

Raimon úr felelt:

— Az még szepegő gyerek. De nem kell félni. Hamarost közénk kényszerül. Püspökét, a heveszavú Berengár urat már kiverték a derék mívészek templomából.

— És a vicomte nem ültette vissza trónusára? — kérdezte Esclarmonda.

— Nem mert a viszályba elegyedni. Félt, hogy alulmarad — vetette oda Raimon úr.

— Akkor hát Róma uralmának napjai meg vannak itt számlálva — lelkesedett Roger, a foixi gróf.

— Feltámad a Dél, lobogóin a tiszta hit fényével elindul Napkeletnek és visszaállítja az igazi birodalmat — ujjongott Perelha úr, Montségur várának kapitánya. — Új birodalmunk határait kitoljuk a félelmes fekete hegyek közé, ahol Niketas úr trónol. Porba döntjük a pápai széket. Győzelmes hadaink előtt nem lesz megállás. Minket pedig meg nem győzhet földi hatalmasság, ha csak a poklokkal nem szövetkezik.

— Sátán úr frigyét már lefoglaltátok magatoknak — dörrent közbe tolosai Raimon úr.

De Perelhát már ragadta heve. Nem is hallotta Raimon úr csúfolkodását. Lelkendezett tovább:

— Várat építettünk a hegyek öblös gyomrától a fellegjárta magasságokig, ahol megszédül a fő és megtántorodik a láb. Bennünket szolgálnak a barlangok feneketlen sáncai és a csúcsok ledönthetetlen bástyái, a rohanó vizek és a bércek közt csattogó viharok. Frigyesünk minden leselkedő szakadék és telhetetlen torkú szoros. Százfelől huhog le rá a halál, ki hegyeink közé bemerészkedik.

Esclarmonda félbeszakította a nekitüzesedett bárót:

— Nem jó az elbizottság, várnagy uram. Sok még itt a belső ellenség. Van bővében gazdag földeken parancsoló monasterium, mind tornyos bástyás, akár a legerősebb várkastély. A püspökök is sok lovagot parancsolhatnak még nyeregbe és gyalogvitét is seregestől állíthatnak. Takarítsuk elsőbbet magunk portáját. Most kell végbevinni, hogy ím erőre kaptunk. Azért is hívtalak egybe, hogy tanácsot üljünk, mit kell előljáróban cselekednünk.

Nagy tanácskozásba kezdtek hát és apróra meghányták maguk közt, kinek mely küldetést adjanak, hogy Barcelonától Tarragonáig és Kelet felé a lombardiai rónaságig talpalatnyi hely ne maradjon, ahol fel ne emelnék szavukat a Tökéletesek. Változtassák alakjukat is, ha kell. Ki szegény pásztorgúnyában elegyedjék a magános utakat járó és félreeső völgyzugokban tanyázó szegénység közé. Ki pedig öltön lovagi ruhát és a troberek tudományával tegye magát kedvelté a kastélyok lakomáin. Híradással voltak affelől is Esclarmondának, hogy alig van már szerzetesház vagy gazdag monasterium, amelynek lakói közt ne lopakodnék barátkámzsában vala-

melyik Tökéletes. A bővérű bárók azért kardoskodtak, hogy kíméletlenül pörköljék ki a klastromokból a barátokat, mert ezek a pápa legsunyibb strázsái és ha kenyértörésre kerülne a sor, az ellenség hadállásai közibük volnának ékelve. Irígyelték Carcassone városának lakóit, akiknek volt bátorságuk elűzni Berengár püspököt. De Raimon úr csitította őket. Kár a püspököket bolygatni. Kéves olyan kemény és hitéért harcerakész úr akad köztük, mint Berengár. Csak arra van gondjuk, hogy bőségben és nyugalomban éljenek. Kamrájukat, kincses ládáikat töltözik. De egyházaik ürességtől tátognak. Tőlük nincs mit tartani.

— Hát ha Tolosában is akad majd Berengár-féle harapós ordas — vetette ellene foix-i Raimond úr.

— Arra magam is figyelmes leszek, ki ül be a püspöki székbe, ha változásra leszen szükség. Ki is szemeltem már egy jámbor cisztercitát. Nem is hinnétek, kit találtam a fontfroidi barátok közt? Fulco urat, a marsiliai trobérét. Hallottam róla, hogy tündöklő példája a jámborságnak. Böjtöl és imádkozik. Jó falat le nem megy a torkán. Még sanyargatja is magát. Egészen szentség hírében áll már. Még feleségét is rávette, hogy fátylat öltön és két fiát is kolostorba záratta. Hát senki szót nem vethet ellene, ha ilyen szent férfiút emelünk a püspöki trónra. Csak-hogy én jól ismerem Fulco uramat. Háborodásig szerelmes a szép Adaláziába. Közöttünk is járt. Láttam a lombrivesi barlang templomában. Ha püspöknek teszem meg, az én malmomon örül az ő vize is.

Így vitáztak sokáig egymással, de az igazi vitára csak a pamiersi eretnekszínat másnapján került sor. Másnapra kelve megérkezett Huesca városából Durandus úr, a cataloniai eretnekek messze földeken híres Tökélete.

Magamegtartóztatásában, a szegénység és sanyarúság minden erényében fölülmulta a Sabarthés és az Ornlac minden barlangbúvó prófétáját. Tudományával pedig éppen nem mérkőzhetek a legnagyobbbíró doktorok és hithirdetők sem. Betéve tudta az összes szentkönyveket, az egyházatyák minden tanítását és az apokrif evangéliumokat is. Nem intézhettek hozzá olyan kérdést, hogy ne mindjárt az írásokból idézett volna rá választ. Igéjének nagy ereje seregestől terelte a híveket a catharok táborába. Legfélelmesebb volt mégis mint vitatkozó. Érvei és bizonyítékai mint megzajdult ár ömlöttek szájáról. Elméjének éle vágott, mint a kard pengéje. Olyan szoros láncba fonta az okokat, hogy gondolatai során sehol rést ütni nem tudtak. Ha pedig valamiképpen mégis szorogatni találták, szilaj megszállottság emelte szenvedélyes lelkét, szavai harsogó szárnyat bontottak és mint mázsás mennykövek dörögtek le ellenfeleire.

Meg nem állhatott előtte vitában senki. Most is őt várták Pamiersben, hogy vitázó erejét összemérje a tolosa-i püspökkel és Conserans főpapjával. Harmadik hitvitázónak is kellett érkeznie, még pedig messze spanyol földről. Diego püspök volt ez, szent hírében álló, minden tudományokban tündöklő férfiú. Tudták róla, hogy a pápához járult és könnyek közt kérte, engedné meg, hadd menjen a pogány mórok közé vagy Afrika forró földjére Krisztus igéit hirdetni, hogy eképpen kereshesse a vértanúság áhítózott dicsőségét. De Innocentius pápa nem engedett kérésének és megvilágosította őt, hogy sehol nincsenek olyan átalkodott pogányok és Krisztus hitének olyan esküdt ellenségei, mint éppen az ő földjén, ahol Sátán úr emelt fővel jár és a poklok minden förtelmével árasztja el Isten alkotásának legigézetestebb kertjét. Azóta

Diego úr szüntelen csatázott Krisztusért, összemérte isteni tudományát a catharok ördögös bölcseségével. Most is sietve kelt útra, hogy az eretnekek sokat magasztalt vitázójával, a huescai Durandus-szal síkra szálljon. Magával hozta volt szerzetestársát, az osmai társas kanonokház ifjú alperjelét, ama szeretettől és hittől lángoló lelkű Domingot, akit legjobban kedvelt és legtöbbre tartott társai közül és utódjának szemelt ki.

Diego úr és kísérelője a Serralunga erdőn át vezető rosszhírű ösvényeknél várta be a másik két püspököt és innén együtt folytatták útjukat a püspökök csatlósainak oltalma alatt az erdőségen át, ahol ez időtájt már éppen nem volt bátorságos a járás papi személyeknek.

Diego püspök szívében igen megszőmorodva panaszkolta társának, hogy amerre útja csak idáig hozta, mindenfelé néma maradt a harangok nyelve és a templomokban feldúlva találta az oltárokat, hogy mióta Barcelónát elhagyta, misét sem mondhatott.

Tolosa püspöke még szaporább panaszszóval könnyített lelke terhén.

— Sok napi járóföldet tehet a vándor, — mondta — de egyetlen lelket nem talál, ki hitét tisztán megőrizte volna. Ám ahol egy álnokszavú catharus feltűnik, ezrével tódulnak oda a meghibbant lelkek és mint a mézes bort issza fülük a titokzatos szavak homályos értelmét.

— Nekünk nincs most olyan igézetes szavú hithirdetőnk, aki tudna a sokaság nyelvén és seregestől édesgetné magához a szíveket — sóhajtott fel Diego püspök. — Mert mondom nektek, kedves testvéreim, nem elég itt a hit szilárdsága, sem a tudomány bősége. Olyan hithirdetőkre van most szükség, kiknek szájáról, szeméből és szívéből mint delejes sugárzás árad a hit és akikben a meg-

fogyatkozott érdemű népek úgy megérzik Isten küldésének hatalmát, mint virág kelyhében a titokzatosan áradó illatot. Én szakadatlanul csak azért imádkozom, hogy az Úr kegyelme ilyen apostolt adjon Krisztus szorongatott Igazságának.

— Hallottam pedig ilyen apostolról — szólalt meg a conseransi püspök. — Hozzátok nem jutott el a híre Fulco úrnak. Bizony, más nem is juthatott a hírére, mert nem régideje, hogy eltemették odaát Frankföldön. Már csodatételek is estek a sírjánál. Amíg életben volt, ezrével tódultak hozzá megrögzött bűnösök és eretnekségükben elvakultak. És mikor szavát hallották, mély megbánás fájdalommal járta át lelküket. Ezrével térültek vissza az igazi útra, akik az ő szavát hallották. Nagy szomorúsága és fekete gyásza az egész kereszténységnek, hogy az Úr akaratja elszólitotta közülünk. Sose lesz hozzá fogható hirdetője az Igazság igéjének.

A püspök elhallgatott. De amíg szólt, az ifjú Domingo két szeme áhítatos odaadással tapadt ajkára. Tengernek kék végtelensége tárult ezekben az ibolyamély szemekben s fényük úgy lángolt fel, mint megtáruult egekből hulló sugárzás. Nem földi révület volt ez. Mintha Domingo tekintete egekig harsant volna és remegő sejtés súgta, hogy ennek a delejes pillantásnak aranyugarán láthatatlan angyalszárnyak áldott lebbenése suhog ég és föld között.

Így értek föl a sziklás ösvényen Pamiers kastélyába.

A vita napokig tartott a hit tudós bajvivői közt. Huesca-i Durandus úr győzte érvekkkel, szóval és lélekzettel is. Elsőnek Tolosa agg püspöke dőlt ki. Nem adta meg magát, de elméje hasztalan keresett már cáfoló idézeteket és szava is fulladozott. Kimerülten roskadt le egy

padra s remegőn összekulesolt kezével bizonyosan csodáért imádkozott. Kidőlt nyomában Conserans püspöke is és már csak osmai Diego csatázott Durandus-szal. De az ő ereje is szemlátomást lankadt. Durandus ajkán szikrázott a szó. Omlott a sok idézet soha nem hallott titokzatos könyvek és régi tanítómesterek avatag írásaiból. Diego püspök alig győzte bizonygatni, hogy csalfaság minden szava és az írásokra szent zsinatok tekintélyével sütötte rá a hamisság bélyegét. Durandus szavainak szertelen áradását azonban meg nem állíthatta, ha könyveinek hitelességét kétségbe vonták, a hitelesek szavának értelmét forgatta ki ármányos csavarásokkal. Végül Diego püspök úr is feladta már a harcot és nehéz verejtékesöpeteket törült le tüzes homlokáról.

Durandus úr diadalmasan hordozta körül tekintetét a gyülekezeten és kevély szóval hívta tusára mindazt, aki merészkedik még erejét tudományával összemérni. Tudta, hogy győzelme után nem állhat már ki vele senki. Fülledt némaság szakadt az összesereglettekre. Diego úr földre szegezte tekintetét és a tolosa-i püspök remegő szája hangtalanul imádkozott.

És ekkor kilépett valaki a hallgatóság közül és oda állt Durandus úr elé. Sudár alakja felmagaslott, szeméből tiszta, kék sugár fénye kelt, mintha maga az azúros bolt végtelensége ömlött volna ki ebből a két ibolyát virágzó forrásból. És most megeredt ajkán a szó. De ez nem tudományos aprólékosság okokat és érveket hajszólo fortélyos leleményessége volt. Domingo beszédében mint izzó tűzoszlop gyúlt ki a hit világossága, minő Mózeszt és népét vezérelhette a roppant pusztaságban. Istent áhító szeretete pedig bíborlángot hányt, mint egek kárpitjáig hasadó óriás szív és Krisztus urunk irgalmának megváltó

kínáldozata egész határtalan fönségében és jóságában tárult meg a vérkönnyre fakadt részvét szívszorongató fájdalmában. Domingo beszélt és minden szava úgy zendült bele a lélekbe, mintha a titokzatos mennybéli Jeruzsálem örök székesegyházának színezüst harangja imádkozott volna beláthatatlan fellegekárpitok mögött. Domingo beszélt és testéből fénypárák szálltak úgy, hogy fehér udvar vont a fénykörbe és mintha súlya pihévé ernyedtet volna, valami titkos hatalom emelte, elfogyott lába alól a föld, már lebegett az átparázsló levegőben, lába alatt sejtelmes fényfelhő úszott, aminő angyalok súlytalan tisztaságát emeli. Domingo beszélt és szavai bódító illatú rózsákban perdültek szét. És a huesca-i Durandus úr, az eretnokség félelmes bajvivója egyszerre csak egész testében megremegett, térdre hullt a szerény osmai kánonok előtt és megcsókolta durva kámzsájának szegélyét. Azután mellét verve így fohászkodott.

— Uram, bocsásd meg nagy eltévelyedésemet. Légy irgalommal hozzám. Hiszek egyetlen és örök igazságokban. Ellene mondok a sátánnak és megtagadom a közösséget minden hamis és kárhozatos tanítással.

Domingo pedig fölemelte a térdeplőt. Magához szorította és megcsókolta.

Azután mélyen és végtelen alázatossággal hallgatott.

Diego püspök pedig odajárult hozzá és porbahullt előtte s kezét az egekre emelve mondta:

— Hála legyen neked Uram, meghallgattad amiért szünet nélkül imádkoztam hozzád. Új apostolt támasztottál köztünk dicsőségére és nagy javára Krisztus hitének és romlására a Gonosznak.

De Domingo szelíden mondta:

— Még nem nyilatkozott meg mellettem az Úr, vajjon méltó vagyok-e erre a nagy kegyelemre.

Azután mélyen és végtelen alázattal hallgatott.

A beziers-i püspök követséget küldött Carcassone-ba Raymond úrhoz. Alázatos folyamodással kérték, engedné meg, hogy bástyákkal és erődítésekkel vegyék körül egyházukat. Sose voltak biztosak benne, hogy az eretnekek, akiknek igen megnőtt mostanában a szarvuk, mikor zavarják meg a kevés megmaradt hívőt ájtatoskodásában.

Mert utóbb unos-untalan garázda csapatok rontottak be a templomba. Megesúfolták a szent szertartást és sokszor az ájtatoskodókat is durván bántalmazták. A püspök igen féltette romboló kedvüktől a szép Magdaléna-egyház is, amelynek gondos, míves kezekről faragott köveiben nem egyszer tettek kárt. Arról is hírt vett már a püspök, mily csúful elbántak a háborgó catharok a szomszédos Carcassone-ban Berengár püspökkel. Nem szerette volna, ha az ő templomában is ilyen istenkáromló botrányra kerül a sor.

Félni pedig igazán volt oka. Nyugodt napja alig volt már az eretnekek sok erőszaktételétől. Szent Mihály napján, mikoron a hívek gyér fáklyavilágnál a vesperást énekelték az árnybaborult templomban, egyszerre éktelen sivalkodással félelmes alakok tomboló hada tört be a cinterembe. Rémületet keltő, bakszarvú torzalakok, skárlát-szín gúnyákban viháncoló sátánfattyak, a joglások vásári bódéi előtt ágáló alakosok fintorgó másai véreslángú fáklyákkal, horgas dorongokkal, ormótlan bunkókkal, szekercékkel és ásókkal felfegyverkezve pokoli haláltáncba kezdtek a sírhantok között. A templomban ájtatoskodók szívét halálos félelem szorongatta. A sírok néma kertjében

ádáz üvöltés lármája harsogott. Mintha az ítélet órája ütött volna, melyben az alvilág minden ártó gonosz lelke elszabadul pórázáról. A gyöngeszívűek dermedező bizonyossággal várták, hogy menten megnyílnak a sírok és kidobják a közelgő igazságtétel iszonya elé évszázados poraikat.

A félelmetes torzábrázatok pedig bebámultak a székesegyházak ablakain és rút fintorokat vágtak az oltár felé. Voltak, akik szörnyű ormótlan koloncaikkal bezúzták a drága, ónkarikás ablakokat. De a legbotráncoztatóbb gonosztettük csak ezután következett. Ocsmány szidalmak és szentségtelen káromlások közt nekiestek a temető keresztjeinek. Kiásták, kidöntögették, szekercecsapásokkal metszették ki valamennyit. A kőkereszteket nehéz pörölyökkel zúzták izzé-porrá. A fakereszteket máglyába hányták és a feketére vált mennykárpitig toronylólángok közt égették hamuvá.

Pokoli lelemény fűtötte ezeket az eretnekeket minden ármányos mesterkedés kitalálásában a templomok megcsúfolására. Minden földi förtelmet tetéző rút feszületeket faragtattak míveseikkel és undorító, riasztó képmásokat készítettek az Istenanyáról. Égi bájait pokoli fintorokkal cserélték fel. És mindenféle fortélyos alakoskodással csodákat komédiáztak ezek előtt a torzképek előtt, amivel egészen megtévesztették a jámbor hiszékenyeket. Ezek azután a jótékony csodákra áhítozván, maguk hureolták be templomaikba az ocsmány torzképeket, minden jámbor hit és kegyeletes áhítat megcsúfolására. Ahol még nem tátongtak ordító ürességtől az elhagyott és romladozó templomok, ott ilyen botráncoztató prédájává váltak a szentségtörő, sátáni megcsúfolásnak.

És nem volt semmi gátja az ádáz erőszaknak. Aki

még nyájával törődő pásztor volt, hasztalan kérte a fejedelmek védelmét. Azok maguk is vagy esküdt cimborái voltak ezeknek a csahos farkasoknak, vagy tétlen közönyvel szemlélték a legdurvább botránkoztatást is, mert nem akartak ujjat húzni azokkal, akikről tudták, hogy nagy erővel vannak. A püspökök jórésze ügyet sem vetett a fenyegető veszedelemre. Volt, aki szemet húnyt eretnekség, hitetlen tévelygés előtt, ha ezen a réven dézsmát tudott behajtani. A narbonne-i érsek megtagadott minden támogatást a citeaux-i szerzetesektől, akik merészen nekivágtak az Igazság tanításával a legveszedelmesebb cathar-fészkeknek. Legtöbb püspök — többnyire már magával is tehetetlen aggastyán — örült, ha a kevés időre, mi még számára hátra volt, békén maradhatott. Így várta csüggedt belenyugvással a szabadulást a siralom világából. Sok püspöki székek pedig már gazdája sem akadt. Minek is lett volna, hívő nyáj nélkül, javadalom nélkül a méltóság csak azért, hogy a pásztor magánosan járja a megpróbáltatások, a csúfoltatások és bánalmak elvadult ösvényeit.

Ezekben a napokban húnyta be szemét Fulcrand úr, Tolosa püspöke, nem sokkal azután, hogy a pamiersi nagy vitából megrendült lélekkel hazatért. Raimon úr szavának állt és az egykori marsiliai trobéret, Fulco urat tette meg utódjává. Fulco, aki jámbor életével kitűnt szerzetestársai közt, időközben már Floréges apátjává választották, percig sem habozott, hogy elfogadja ezt a nagy méltóságot. Pedig talán tudta is, mi vár rá. Elődje, Fulcrand úr már évek óta élt a legkeservesebb nélkülözések közt. Élete nem volt külön, mint az erdei remetéké. Törődött testének nem jutott jótékony pihenés.

De legkeservesebben szenvedett kegyes szíve az em-

berek nagy megátalkodottsága miatt. Hajléka romladozott, düledezett. Birtokait, dézsmáit elharácsolták a kapzsi lovagok, vagy nem fizették meg az Egyháztól eltántorodott hívek. Az elsőfű bárányokat és egyéb zsengeket a nyomorgó plébániák tartották vissza. Még csekély prebendák sem jutottak neki, hogy keserves életét valahogyan tengethesse.

Mikor utóda, Fulco úr püspökségét elfoglalta, árva lelket nem talált a püspöki lakban. A szolgák rég szerte széledtek. Az egyházi is megszökött. Nem akadt egyetlen diakonusa. Üres volt minden magtár és kamra, csak a szennyes istállóban ordítózott gyötrő éhségében egy elöszövéredett szamár. És este, mikor a csordákat és a nyájakat itatni a Garonne-hoz hajtották, Fulco úrnak magának kellett megfognia a szamár kötőfékét, mert nem volt, aki a folyóhoz vitte volna.

Így járt aztán jóideig szamarát itatni, amidőn egy este fényes lovaskíséret közeledett a Garonne partján. Innocentius pápa követsége volt. Mivel rajta papi kötöst láttak, hozzá fordultak tájékozódásért. Két fontfroidi ciszterci szerzetes, Peire de Castelnau és Raoul atya volt, a pápa új legátusa. Két törhetetlen lelkű, tiszta pap, akiknek lelkében harcos tűz buzgalma lángolt. Fulco úr mindjárt megismerte őket, de azok valami szegény frátert sejtettek a vásott gúnyájú számárhajesárban.

— Fulcrand uramhoz, Tolosa pásztorához igyekeznék, talán elvezethetnél hozzá bennünket — szólította meg Peire úr.

— Fulcrand uram már halott. Kegyesen magához szólította az Úr irgalma — felelte csendesen Fulco.

— Hát talán van már utódja?

— Van — sóhajtotta Fulco.

— Hát hozzá vezess akkor bennünket — szolt Peire úr nyomatékka. — A Szentatya küldetésében, Róma hatalmával és tekintélyével jövünk az eretnekség átkozott fészkebe, Tolosába. És legelsőbbet a püspök úrral volna szónk.

— Nem kell messze mennetek — mondta szomorú mosollyal Fulco. — Tolosa új püspöke itt áll előttetek.

— Te nyomorúságos számárhajesár, rongyosabb és esettebb a legszegényebb kódorgó fráternél, te volnál a hatalmas város püspöke? Ne járasd a bolondját velünk — mondta szigorúan Raoul atya.

— Csakugyan nem ismertek hát rám testvéreim? — álméklodott most feléjük Fulco. — Hiszen együtt imádkoztunk Fontfroid-ban. Én vagyok Fulco, egykor gazdag és fényes, énekes lovag Marsiliában, ma rongyos és koldus püspök Tolosában, a városok városában, ahol fényben és pompában duskálnak Krisztus úr leggonoszabb ellenségei.

És szerzetestársai megismerték testvérüket az ütött-kopott számárhajesárban és lever, megszorodott szívvel indultak el vele a püspöki lak felé.

— Ennyire jutottunk volna már? — kérdezte Raoul atya, kinek útközben Fulco úr feltárta, milyen elkeseredett világ járja itt és milyen rettegésben és szorongatásban él az a néhány kivetett, aki még megőrizte hűségét messze igaz Anyja, az Egyház iránt.

Most azonban magabízón szólalt meg castelnau-i Peire:

— Testvérem és atyám, nagy szomorúság nekünk az a szegénység és elhagyatottság, amelyben téged és személyedben az Egyházat találtuk. De mindnyájunk jószágos Atyja és Krisztus úr helytartója, Innocentius pápa kétségtelen tudója már e szerencsétlen föld minden szoron-

gattatásának. És Isten végtelen kegyelmében bízva, el van szánva rá, hogy minden eszközzel gátját veti e pusztító eretnekség garázda árjának és letöri itt Sátán úr szarvát, akármilyen magasan hordja is szertelen gögijében. Minket teljes hatalmával felruházva és megerősítve küldött ki, hogy bejárjunk minden tartományt és szóljunk minden fejedelmével és a széledt nyájaknak minden pásztoraival. Szavunkban magának Pápa úr szentségének személye szól. És jog adatott nekünk, hogy az egyházi fenyték minden fegyverét használjuk azok ellen, akik átalakodottságukban makaesul megmaradnak. Bízál bennünk. Én életemet vetem zálogul, hogy nem lesz nyugovásom, míg ezt a sátángyomot ki nem irtom az Úr kertjéből.

Fulco úr szomorúan mosolygott:

— Nincs kétségem jószándékodban — mondotta. — De szép szó, jámbor ige, szelíd feddés vagy szigorú egyházi fenyték nem használ ezeknek. A fejedelmek álnok képmutatók és kapzsi paráznák. A bárók és vitézek istentelen duhajok és kiesapongók. A nép, a polgárok, mívesek és parasztok fortélyos hitetlenek vagy babonás megszállottak. Sátán mérge keresztül-kasul itatta őket. Nem segít itt más, csak szöges korbácsok marcangolása, pallosok életontó éle, máglyák testhervasztó lángja. Míg utolsó sásfészkükből ki nem pörkölték őket vagy bele nem fojtották valamennyit szennyes egérlyukaikba, addig itt nyugvás és biztonság nem lesz. Míg nem támad olyan dúlás és ítélet, hogy tüzet verítékeznék a falak és vért pataknak minden forrás, addig erőt nem vesz itt senki a poklok kapuin.

Megérkeztek a püspöki lak elé.

Fulco úr szemében túlvilági fény izzott. Peire úr tekintete sötétlen földre csüggedt.

A rogyadozó épület omló falával, sarkából kifordult kapujával, sötét ablakszemeivel ridegen, baljós komorságban várta őket.

Lagrasse apátja, hatalmas földek, számolatlan kincsek ura, erős bástyákkal és mély sáncokkal vétette körül ősi apátságát. Zömök tornyokat rakatott külső pillérekkel, balusztrádokkal. A régi őrtoronyra lőréseket vágatott és a monasterium kazamátáit megtömte íjászokkal és lándzsásokkal. De éppen nagy gondoskodása vált vesztévé.

A két Raymond, Foix kapzsi, vérszomjas ura és Termes fellegek közé megbújt sziklaféskének ragadozó sasa, a legfélelmesebb harcos rég mohó szemmel pillantgatott már a javakban duskáló apátságra. Most jó ürügyül kínálkozott nekik a várépítés. Ki ellen rak bástyákat ez a pulya pap? Mi szándékkal van és kitől kért engedelmet? Nagyön szemet szúrt neki ez a készülő erősség. Az Aude vize mellett olyan hatalmas várat lehet emelni, amely minden erővel dacol. Az apátságnak aranya is van hozzá. Nem szabad megvárni, míg a bástyák új falakat, csillagsáncokat és barbikánokat kölykeznek.

Foix grófja dölyfös üzenetet küldött az apátnak, hogy földig romboltasson minden falat és tornyot, melyet hűbérurái engedelme nélkül büszke bizakodottságból emelt. Az apát nem is válaszolt a fennhéjázó parancsra. Csakugyan bizakodott a falak erejében. De nem ismerte a foix-i gróf ármányos kegyetlenségét. Pedig akkor Foix és Termes közt kész volt a kötés, hogy törrel és erőszak-tétellel lesznek a lagrassei apátság romlására.

Jóformán feledésbe ment már Raymond úr fenyegetése, amikor egy estelen messze földekről kámzsás zarándoksereg érkezett a monasterium elé. Ritka volt már

az ilyen látvány. Az utakon csak rosszféle vágánsnép csatangolt; haramiák, olykor haramiáknál gonoszabb eretnekek, garázda joglarok és céda asszonyállatok. Ájtatos, vezeklő, jámbor búcsújáró olyan gyéren csellengett, mint fű a Sabarthes sziklaszirtjei közt. Fáradtak, porosak voltak a zarándokok, nagy út állhatott mögöttük. De még sokáig ájtatoskodtak Szent Christoforusnak a templom külső falára festett óriás képmása előtt, mert oltalmazójuk volt a hosszú és veszedelmes járásban, azután benn a templomban is Szent Benedictus oltáránál. Azután szerényen lepihentek a csűrökben és pajtákban és a szellős udvarokon is, ahol a kulesár fráterek helyet jelöltek ki nekik.

Hanem fekete éjjelen csak megzajdult az egész monasterium. Dákosok, szekercék kerültek elő a kámzsák alól. A jámbor zarándokok mint veszett dúvadak, pokoli rivalkodással rontottak fel a falakra. Lekaszabolták a gyérszámú strázsát. Véres mészárlást végeztek az álomtól bódult íjászok sorában. Csóvákat röptettek az istállók, magtárak tetejére. A kiáltón felbíborló lángjelekre a termesi sziklakastély magas falai alól mint romló, vad áradás zuhogtak alá Raymond úr állig fegyverzett harcosai. Kívülről, bévülről egyszerre állt ostrom alatt a monostorvár.

Mire a hajnal felderengett, már ura volt az Aude és Orbiel völgy leggazdagabb apátságának a két hatalom-éhes, kinesszomjas várúr. Az apátot, a priort és a szerzeteseket celláikban rohanták meg. Összekötöztették valamennyit és a téres refektórium körül vonuló oszlopos pitvarba hurcolták.

Termesi Raymond úr szíve irgalmat nem ismerő volt, akár az éhségtől tajtékzó erdei dúvadé. Édes gyönyörű-

ség volt szemének a vér bíborlángolása s a kínok kárhozott üvöltése mennyei muzsika fülének. Most is válogatott gyötrelmek szerzésére bizgatta elméjét. Nagyon találékony volt ebben. Már tudta, mit kell csinálnia, hogy rabjainak testét, lelkét egykép elcsigázza.

Foix grófjával és a két vár legjobb vitézeivel betelepített a refektoriumba. A hatalmas asztalokat roskadásig rakatta minden jóval, ami csak a megdézsmált kamrák öbléből és a feltört pincék mélyéről fölkerült: ízes falatok, ingerlő szagú húsok, füstön barnult sonkák, fűzérbe font kolbászok egész kazlait halmozta föl, öblös, szépmívíű kancsókba a legillatosabb, legmézesebb borokat csurdította.

Tivornyás, bőség zsírjától öklendező, állati falánk-ságú lakmározás kezdődött. Nyomták magukba az ételt, dűtötték rá az italt.

— Dülledjen a szemök a falánk, borissza barátjainak! — ordította foix-i Raymond úr.

— Kopogni is fog még! — kurjantott vissza Termes ura.

És állt a tor tovább. Új meg új fogásokat cepeltek be a esatlósok terebélyes tálakon. A monasterium konyháin egész álló nap sütöttek, főztek és benn a refektoriumban folyt a csömörletes dőzsölés reggelből délre, délből estére kelve. Aki nem bírta már tovább, mint puffadt tömlő dőlt el és szapora szuszogás, harsogó horkolás közt roskadt bele a nehéz, süppeteg álomba. Sok telhetetlen túlzabálta magát. Orrán, száján ömlött vissza a befogadhatatlan ételtömeg túlhabzó bősége. Mámoros fejek bortócsákba esuklottak. Szagok és bűzök keveredtek éme-lyítő, szörnyű párázattá s a bemoeskolt refektorium olyan

volt, mint a tejben, vajban úszó jóllakottság esömörletes pokla.

Estére, hogy a homály leborult a teremre, a két báró a templomi gyertyákat állíttatta az asztalokra. A fali gyűrűkbe kormoslángú fáklyákat akasztottak.

A szakácsok új orresiklandozó étkeket hordtak fel. Lazacot, pisztrángot. Alkonyattal fogták az Aude jeges vizéből. Töltött pávát és majoránnás nyúlhátakat. A gúzsba kötött rabok falat ételt, korty italt nem kaptak hajnal óta. Nézniök kellett, hogy laknak előttük torkig, hogy dőzsölnek hússal, borral, hogy töltekeznek dagadtra, mint repedésig feszült tömlők. Hogy kínjukat csigázzák, zsírtól csepegő, forrón párolgó falatokat dugtak az orruk alá s hahotázva visszakapták. Az apát és társai néma méltósággal tűrték a sátáni fortélyú gyötrést. A duhaj dáridó így ernyedt bele a késő éjszakába, míg kínzókat és kínozottakat el nem nyomta a kimerültség.

Másnapra kelve kezdődött előlről.

Raymond úr új, ágaskodó étvágyú vitézeket ültetett az asztalokhoz. Habzsoltak, mint az éhfarkasok. Gyúrték magukba az ételt. Vedelték a bort. Verítékeztek a falás szapora munkájától. Az ital ereje kitüzesítette arcukat. Kurjongattak. Ocsmány káromlásokkal nógatták a torukon akadó kortyot.

Förtelem és egyben a mohó kívánság legkegyetlenebb kínja volt szemlélni ezt a látványt. A megkötözött szerzetesek második napja éheztek már. Mégis inkább a szomjúság gyötrte őket. Torkuk száraz volt. Szájukban sárrá alvadt a nyál. Nyelvük eltikkadt ebben a nehéz, ételszagoktól, borgőztől sűrű levegőben. De árva panaszszót sem ejtettek. Ajkukat összeszorítva, hangtalanul imádkoztak.

Harmadnap várt mégis a legsúlyosabb próba rájuk.

Eddig csak testi indulataikat csigázták a pribékek, most azonban lelküket is kínpadra akarták feszíteni.

Estére kelve, újra meggyújtották az asztalokon a templomi viaszgyertyákat.

Foix-i Raymond úr magasra emelte bőöblű kupáját. Szájához vitte és nagy kortyokban itta a bort. A kupa mellett kétoldalt lecsurgott a mézes roussilloni. Azután levágta a súlyos ércedényt a kemény tölgyfalapra, hogy megcsördült bele minden billikom. Részeg kedvvel elrikkantotta magát:

— Nem ilyen edény illik ezekhez a gyertyákhoz. Ma aranyból vedeljük mink is a bort, akár ezek a mihaszna barátok! A kelyheket! — ordított a esatlósokra.

Azok pedig ugrottak fürgén és hordták be a drága templomi kincset, nehézveretű, hólyagos aranykelyheket, az isteni Vér drágakövekkel rakott, zománcsal ékes tartóedényeit...

A templomot akkor már megcsúfolták, förtelmesen eléktelenítették. Lovakat kötöttek be a templomfülkébe. A faliképek színeit levakarták, összekarcolták. A faragványokat letördelték. A szobrokat csonkává verték. S a romok között ott nyirkosodott a takarítatlan istállók minden csípős bűzű szemétje.

Bezúzták a tabernákulumok ajtaját. Durva, szentségtörő kézzel kiszedték a sugárnyilak koszorújával tündöklő monstranciákat és behordták a részeg tivornya termébe. Asztaldísznek állították a mosdatlan szájú, trágár tréfákat böffenő, zsírosan, ittas torokkal csukladozó sátáni kermessz kellős közepébe.

Foix grófja pedig felragadta a legdrágább templomi serleget. Rubinszínű bort töltetett belé pohárnokával s a szentséget káromolva zudította részeg torkába az italt a

Megváltó vérének kelyhéből. Példáját követték a többiek s a kelyhek szájról-szájra jártak a bor mámoros körtáncában.

Az apát szívében forrt az indulat. Elerőtlenedett ökle összeszorult. Vértágyasztó átkot szeretett volna lemennydörögni erre a sátánhadra, amely ilyen égbekiáltó orcátlansággal gyalázta meg a legszentebbet.

De egyszerre a véres feszület kínjait látta fátyolos pillantásában. A Megváltó véghetetlen türelmére gondolt a megcsúfoltatások között és a kínok kínjában. Szívébe mély alázat költözött. Tovább folytatta néma imáját. A bűnösökért könyörgött. Esedezett, hogy az Úr szelídítse meg szívüket és törje össze átkodottságuk jegét.

De lehet-e szelídséget oltani pusztai tigris szívébe?

Foix-i Raymond úr másodszor is megtöltötte kelyhét bíborszínű borral. Odatántorgott a megkötözött apáthoz és szájához emelte a kelyhet.

— Igyál barát! — rivalt rá csukladozón. — Urad vérét iszod!

Az apát megfeszítette végső erejét. Összeharapta száját, hogy vér buggyant ki az ajkán. A vér nedvessége enyhített valamit gyötrő szomjúságán. Nem szólt egy árva szót sem. Néma áhítattal imádkozott tovább.

Raymond urat dühbe hozta ez a makacsság. Durva hahotával kiáltozott:

— Te büszke barát! Hát nem alázod meg magad Uradhoz? Majd én fölmagasztalak hozzá. Meg se köszönöd, hogy ilyen kegyes kedvvel vagyok hozzád?

Az apát hallgatott.

— Még nem tudod a szándékomat? Hát ide hallgass. Nem szívelem ugyan a ti bitóbálványotokat, a keresztet.

De arra éppen jó, hogy a nagy babiloni céda nyoszolyólegényeit hordja.

Magához kurjantotta néhány esatlósát. Röhögve adta ki nekik a parancsot. Aztán újra asztalhoz telepedett. Hangos kortyolással védte a bort, míg ki nem csomósodtak halántékán az erek és orcája violás színt nem váltott.

— Püspökpalástot öltött az ábrázatod — mondta tréfálkozva Termes ura.

Foix-i Raymond úr ránézett. Szeme felakadt. Hátrátantorodott. Azt hitték, menten lefordul székéről. De aztán vastag böffenéssel szakadt fel belőle a hahotázás:

— Püspöki ornátus illik a szertartáshoz, amelyre most készülök.

Kinn hatalmas koppanásokat kezdett visszazengeni a kolostorudvar. Hullottak kopogón, döngőn a csapások, mint mikor nehéz gerendákat ácsolnak.

Az apát testén végigfagyott a borzalom. Kitalálta már Raymond úr gondolatát. Szomorún pillantott társaira. Azok az éhségtől, az utálkozástól és fáradtságtól félig aléltnak heverték a kemény kőpadlón. Ő már tudta, mi vár rájuk. Tudta a maga sorsát is. De nem félt tőle. Inkább valami büszke ujjongás emelkedett fel benne, hogy az Úr méltónak találta őt tulajdon kínhalálára. De ezért a gögös elbízottságért is megfeddette magát. Újra imádkozott. És egyszerre béke és világosság támadt lelkében. Akkor kétnapi némaság után a fáklyafüstös, gyertyalángos éjszakában először szólalt meg:

— Raymond, Foix ura, ha maradt még szívedben szikrája az emberi irgalomnak, hallgasd meg egy halni készülő utolsó kérését!

— Papolj barát, ájtatos beszédre jobban csúszik a

bor. Van mit leöblíteni — dévajkodott az ittas gróf.

Az apát halk szóval beszélt. De most az egész zsivajos terem elnémult.

— Nem tudom, miben tartasz vétkesnek — mondotta. — Abban-e, hogy falat raktam klastromom köré? Nem raktam elég magasat, sem elég erőset. Nem őriztem illő éberséggel. Ebben bűnös vagyok. De akármi legyen is a vétkem a te szemedben, csak tulajdon magam vétke lehet. Nézd ezeket itt, meggyötört testvéreimet. Ők nem vétkesek az én bűnömben. Parancsolójuk vagyok. A regula föltétlen hatalmat ad fölöttük. Csak azt cselekedték, amit én rendeltem. Ártatlanok hát. Azért ne büntesd őket az én bűnömért. Kegyelmezz nekik és töltsd ki bosszúdat rajtam, magamon. Ez az én utolsó kérésem hozzád.

Az apát elmondta, amit akart. Aztán megint hallgatásba temetkezett. Kinn szakadatlanul döngött az ácsok fejszéje.

A dárídó fékevesztetten tombolt tovább. Űsztak a borban. A köpadlón vörös sarat tapodtak a vassaruk. Kupák horpadoztak nagy csörömpölve az asztalok lapján. Elmámorosodott, rőtre puffadt fejek kornyadoztak esontos, rezes öklökre. A gyertyák lángja halottan, fakón tikadozott a nehéz párában.

Most megtáruult a refektorium ajtaja. A parancsvivő csatlósok dobogtak vissza rajta.

Foix grófja feltápáskodott elsúlyosodott ültéből. A kimerült apátot kábultság nyomta el. Raymond úr odaküldte hozzá a csatlósokat. Azok durván felrázták.

— Ne mondd, barát, hogy nem hallgattam meg a kérésedet! Indulhatunk!

Pallosára támaszkodva botorkált az egyik falgyűrűig. Kivette belőle a fáklyát. A többi tivornyás is világért

nyúlt. Ki fáklyát ragadott, ki leégett gyertyák közül választott. A két csatlós az apátot fogta közre.

Mint valami éjjéli kísértetprocesszió tántorogtak végig az alacsony, szélesbortú keresztfolyosón.

Kikanyarodtak a négyszögű udvarra. A fekete égen a fáklyafüsttől, a gyertyák világától megsápadtak a csillagok. De az udvar félig homályban maradt. A fáklyaláng lassan falt a sötétet. A szem nehezen szokta az éjszaka rőt fénymagok köré sűrűsödő homályát. De lassankint valami mégis kivált az árnyból. Az egyik megvilágosodó falon mint félelmes látomás rémlett elő egy láthatatlan kereszt imbolygó, roppant árnyéka.

A fáklyások meglették az árnyék forrását. Köréje sereglettek és most véres, bíboros világban lángolt a kereszt a quadratura közepén. A mámoros had felüvöltött az előre sejtett látványosság gyönyörűségében.

A lagrasse-i apátot az ifjú Raymond Trencavel szedte le a keresztről. Idejében érkezett. Az apát még élt. Kezét és lábát meglyukgatták a szögek és hogy egy se hiányozzék az öt seb közül, valamelyik ittas vitéz oldalába döfte lándzsáját.

A monasterium eselégei vitték neki hírül a véres dúlást. Összeszedte legvitézebb lovagjait és lóhalálában nyargalt a szerzetesek szabadítására. Kedvelte az apátot, aki nagytudományú, szelíderkölesű, jámbor pap volt.

Véres csatát kellett vívnia a megerősített klastromért. De kisebb számú hada is el tudta nyomni a két kapzsi várúr félig ittas vitézeit.

Az apát úr sebeit legjobb zsidó orvosával kötöztette be és lelkére kötötte Efraim ben Maimunnak, hogy

serénykedjék az apát életéért, amennyire csak tudományától telik.

Foix és Termes ura megkötözve ült most a tivornyától még mindig szennyes refektoriumban. Így kellett legyőzőjükkel alkudozniok. Carcassone ura hajlíthatatlan volt. Rettentő indulatba hozta a két gróf kegyetlen garázdasága.

— Ti kegyelmetek vérszomjasabb és könyörületlenebb az erdőket rovó bestiáknál — mondta nekik és arcán tüzet pirkadt a harag. — Méltatlannak mutatkoztok az embernevezetre, kit a mi Urunk maga képmására formált.

— Formált ám a sátán — dörrent közbe a vérmes foix-i gróf, akinek még nem szállt el fejéből a mámor.

— Nem tudós vitára jöttem ide, — feddette meg az ifjú vicomte — hanem, hogy ebben a véres és gonosz patvarkodásban igazságot tegyek. Az öldöklő kegyetlenségen kívül kártékony dúlást is cselekedtek. Azért követelem, hogy ami ártással voltak, azt helyreállítsák. A falakat felépítsék és a rombolásokat kiigazítsák. Amit az Úr szentsége ellen vétkeztek, azért úgyis számolnak majd a legfőbb Bíró előtt. Az ő ügyébe én magamat nem árt-hatom.

Raymond, Termes ura alig türtőztette magát a beszéd alatt. Reszketett minden izma. Végre kirobbant belőle az indulat:

— Hogy én magam építsek várat ezeknek az álnok barátoknak? Soha! Ha tudnám, hogy valahol két követ raktak egymásra, szétdúlnám azt is! És te esztelen, hebehurgya vérű siheder, legnagyobb ellenségeinknek akarsz erősséget emelni? Várat önmagad ellen, tulajdon véreid ellen!

— Krisztus szolgái, lelkünk gyámolítói ellenségeink?

— Pápa úr szolgálai, idegen hatalom pribékjei, Babilon béresei. Gáncsot vetnek annak, hogy a Dél tartományai megépítsék a maguk hatalmas császárságát. Megboldogult apád, Roger vicomte dédelgetett terve volt ez.

— Apám sose hóhérolt jámbor papokat.

— De a papok se emeltek ellene lándzsás tornyot, tarajos bástyát.

Most beesett arcú, mélyen lobogó szemű, ösztövé, feketetaláros férfi magaslott fel. Mindjárt látszott rajta, hogy a Tökéletesek közül való. Az ő keze is meg volt kötözve. A fiatal vicomte-hoz fordult:

— Nem akarok most neked hitünk igazságáról beszélni — mondta. — Nem a hívő lélekhez, hanem a népek urához, tartományok kormányzójához fordulok. Mi olyan hitet teremtünk itt, amely a magunké, idegen papifejedelmeknek, más országok császárainak és hatalmasságainak alárendelve nincs. Hatalmunk már is nagy a lelkeken, nem is tudod, minő erős. És még sokkal nagyobb is lesz. De világi vezérre, harcra volna szükségünk, aki kiáll majd, ha üt az óra és akit minden titkos hívünk kész követni.

— Mért esik éppen rám a választás? — ámult a vicomte. — Tudok magamnál sokkal alkalmasobbat. Nagyobb földek, gazdagabb tartományok ura. Erősebb, számosabb seregeknek parancsol. Ha kürtjébe fúj, a Garonne-től a Rhône-ig minden fegyverbe áll.

— Tudom, kit gondolsz.

— Ha te is Raimon grófot, Tolosa urát gondolod, egyet értünk. Mért nem választjátok őt? Raimon úr hozzatok tartozik, hívetek.

— Raimon úr a tulajdon híve.

— Együtt ellensége véletek az Egyháznak.

Trencavel vicomte elhallgatott. Mélyen elmerült gondolataiba. Raimon urat idézte emlékébe, most is borzongatta a botrányozás, hogy eszébe jutott, amit nemrég Puivert kastélyában látott. Rossz emlékek fűtéek ehhez a kastélyhoz. A szép Loba újra tört vetett itt neki. Búcsúzó nyara az ő kivirágzó tavaszán szerette volna még egyszer, talán utoljára visszaálmodni lobogó ifjúságát. De ő csak a meggyötört Vidal lovag véres emlékéen át tudta látni Cab-Aret várának kegyetlen úrnőjét és ez a gyermekkori gyűlölet visszamaradt fagyával taszította őt a még mindig kíváncsós Etiennette-től. Vagy talán azért nem tudott szívében más asszony helyet kapni, mert csordultig volt az ifjú, szőke Escalarmonda fájdalmas és félelmes szerelmével. Puivertben a déli szépség minden megejtő káprázatával ülte ünnepét költészet, zene és tánc. Vénusz asszonyt megszegyenítőn trónoltak a tündöklő hölgyek az álmok aranyánál fejedelmibb királyi székében. De volt, ami a szavak és színek igézete után mélyen megdöbbenette. Az enyhe este holdas ragyogásában hattyús, Hesperidák álmait ringató ünnepség indult a tavon s az illatokkal ébredő hajnalba nyúlt. Akkor azon mámorosan, szemek tüzetől, fűszeres szavaktól, borok mézétől hevülten bevonultak a kastély kápolnájába, ahol Puivert káplánja misét mondott. És itt történt, amitől Raymond vicomte szívében megállt a dobogás. A kora reggel hangulatában az egész éjszaka fáradoalmaitól ellankadt társaság bágytag figyelmét egyszerre riasztó, torz látvány rázta fel. A kápolna háttéréből furesa bakugrásokkal Raimon úrnak, Tolosa grófjának bolondja kalimpált elő. Egészen az oltárig szökellt és ott esetlenül, ormóttan mozdulatokkal kezdte utánozni a miséző papot. Skárlátszín csörgős ruhája fényt kapott az oltárgyertyáktól. Lába sántikálva,

görbére zsugorodva, löcsösre ficamítva botladozott. Karja kenetes áhítatfintorokkal kavarta a levegőt, rángatózva hadonászott. Keze csúfondáros kulesolódásokba kapott. Feje, egész teste kushadozott, hajbókolt, alázatot pellen-gérezve koppant a padlóhoz. És amerre a pap lépett, arra mozdult a bolond. Nyomon kísérte. Sarkában settenkedett. Jobbra-balra iramodott. Olyan volt, mintha Asmodái gonosz bűbája a kísértő sátán rőt árnyát ragasztotta volna a miséző pap lábához, hogy botránkoztatón csúfot űzzön a szent szertartásból. De a vicomte-ot éppen az döb-bentette meg, hogy senki sem botránkozott meg. Úgy tekintették ezt a vakmerő káromlást, mint sikerült hajnali tréfát, méltó betetőzését az éjjeli mulatságnak. Tolosa grófja keszkenőjébe fojtotta kitörni kész, hangos hahotáját.

Ez jutott most eszébe Raymond Trencavelnek. Már látta is Raimon urat, mint ennek a földalatti üregekből kitört sátánhadnak sötét vezérét. De felrázta magát révedéséből. A Tökéletes még ott állt előtte. Válaszára várt. A vicomte megismételte, amit az imént mondott:

— Úgy van. Raimon gróf hatalmasabb úr, mint én. Hozzátok húz. Erről csalhatatlan bizonyosságot szereztem.

— Raimon úr a tulajdon hasznához húz. Lehet, hogy lelke mélyén gyűlöli a római hitet, de mindig kész véle alkura állni. Lehet, hogy nem szíveli a püspököket és apátokat, de fényességüket, kincseiket és zsíros földjeiket szereti és örömet dörzsölődik méltóságukhoz. Ma talán minden erejével mellénk áll, de holnap a legrútább áru-lással hagy cserben. Olyan, mint fenn sündörgő szélkakas, ki csikorgón rikoltoz és mindig arra forgatja szárnyát, amerre a szelek járása iramodik. Mi olyan vezért kíván-mánk, aki, ha sarkán egyszer megállt, úgy gyökeret ver,

mint a föld méhéből nőtt szikla. Te ilyen lehetnél. Hatalmad már is vetekszik Raimon úréval. Ha őt legyőzöd, országod a Loire-től két tenger határáig ér. Mi segíteni fogunk. Nem is álmodod, meddig elér a kezünk és milyen messzeágazó rejtelmes hatalmunk. És ha egyszer itt megvetetted a lábadat, a mi segítségünkkel átlépheted a Loire vizét. Megdöntheted az északi tartományok hatalmát. Párizs a tied. A tengeren túl megremegnek előtted a szigetek. A Plantagenet-trón meginog. És a császár árnyék-hatalma összeomlik. Koronát tehetsz fejedre. Királyit, ha úgy tartja kedved, császárit is. Ezt mind néked adjuk, ha hitűnkre állsz és sujtó kardunk kívánsz lenni egyházi és világi hatalmak ellen.

Az ifjú Trencavelnek zúgott a feje. Kitágult szeme a végtelenbe látott. Roppant régiók ködlöttek előtte. Mérhetetlen zöld rónaságok, kéklő folyópántlikák, aranyló búzamezők és violás párák fátyolával gyászoló hegyek. És túl, túl hegyek és völgyek hullámzó hepehupáin, kétfelől határtalan vizek zúdulása dagadt fehér esipketarajos zöld érefallá. Mintha a kísértő őt is felállította volna a láthatatlan hegy magasságára és eléje tárva a világ ezerszínű és fényű ragyogását, odakínálta volna neki. Sokáig szótlanul meredt maga elé, aztán válaszolt:

— Nem fogadom el, amit nekem kínáltok. Nem állhatok közétek soha. Az ortodox hitben születtem és abban nevelkedtem. Hiszek a Szentháromságegyistenben, aki egyformán alkotója jónak és rossznak és ebben a hitben is akarok meghalni.

Most megszólalt Olivier úr, természetes Raymond testvére, aki eddig félrehúzódva hallgatott:

— Apád jószívvel volt hozzánk.

— Apám mindig hű fia volt Egyházának.

— De sok kedvezéssel volt hozzánk is. Nem akart bennünket irtani, mint az ártó vadat. Ezért tilalmat is vetett rá a pápa.

— A pápa tilalmát tudtommal megérdemelte, mert fennhéjázó volt és dacos. De megalázta magát szívében éppúgy, mint földi méltóságában és Pápa úr szeretettel ölelte keblére megtért gyermekét. Ami pedig engem illet, ártani én sem kívánok nektek.

— Hát mit akarsz? — dörrent rá termesi Raymond úr.

— Az igazságot, — szárnyalt fel az ifjú vicomte hangja — a pártatlan és igazságos osztályt kötelességben és jogokban. Nem kívánlak megrövidíteni benneteket. De véletem nem lehetek soha.

— Akkor pedig ellenünk vagy! — csattant fel egyszerre a termesi báró, Raymond úr és Olivier úr.

Most újra megszólalt a Tökéletes is:

— Választanod kell, uram! Vagy jobbra állsz, vagy balra. Vagy velünk fogsz, vagy a másik oldalra lépsz, tüzzel-vassal ellenünk. De az igazság hűvös és keskeny ösvényén nem járhatsz. Mert akkor a két örlő kő közé kerülsz és vérpozdorjává morzsolnak. Első lesz, akit mint tehetetlen pelyhet söpör el a felrobogó vérzivatar. Én hallom is már messze morajlását.

Trencavel vicomte hátratántorodott. Mintha szíven ütötte volna valami. Mintha sötét árny tolakodott volna megint útjába és ezt az árnyat már elhessegette egyszer.

Lehajtotta fejét és csak úgy maga elé mormogta. Azt se tudta, hallják-e a többiek:

— Ugyanezt, csaknem szóról-szóra ezt mondta már nekem egyszer valaki. Berengár, Carcassone püspöke, aki tilalommal sujtott engem és kedves városomat.

VI

MENNYEI RÓZSÁK HULLNAK DOMINGO ÖLÉBE

Diego, Osma püspöke és hú fia, Domingo, fáradtan, porlepve haladtak a kalmáresapatok szélesretaposott útján, amely Arlesiából Narbonnán át Tolosába visz. Rengeteg földet hagytak maguk mögött. Távoli északi tájakon jártak. Kastília királya sok püspöke közül a legjámborabbat és legbölesebbet, az ősz azevedoi Diegot választotta ki és elküldötte Elsenőrbe, a vad dánok földjére, hogy fiának házasságát szorgalmazza viharos tengerek és jeges északi földek urának, Dánia királyának leányával.

Hónapokig jártak. Dacoltak tűző nyár hévségével, tél csontig maró zimankójával. És mikor nagyvégtére megérkeztek, gyászban találták a elsenőri palotát. Az ifjú hercegnő, akiért annyi temérdek mérföldet bolyongtak be, elköltözött már az élők sorából. Sűrű könnyhullatással gyászolták meg az ifjú hercegnőt és bánatukban merész, áldozatos elhatározás buzgott fel lelkükben. Talán inkább Diego úréban, aki már egyízben engedelmet kért, hogy a pogány mórok közé mehessen az igaz hit igéjét hirdetni. Nem törődve a mérhetetlen fáradsalmakkal, a mögöttük és előttük torlódó messzeségekkel, nekivágtak, hogy hazatérésük előtt nagy vargabetűvel Rómába zárándokoljanak.

Dániában csodálatos rémségekkel riasztották a remegő lelkeket. Litvániából, a lengyelországi Danekából, a pomeránok zord földjéről érkező kalmárok borzalmas híreket hoztak a viharos keleti szelektől zaklatott tengeren át. Ütött a kereszténység végórája, jajveszékeltek a hírek. Messze, Ázsia ölében, a sziklatömkelegek és kősvatagok birodalmában sose látott, embertelen nép szilaj hadai indultak meg nyugat felé. Szavuk mint az éjjeli dúvad üvöltése. Arcuk sárga halálfintora mélyén fekete szikrát tüzel hunyorgó apró szemük. Szívükbe szemernyi irgalom nem szorult. Gyujtogatnak és rombolnak. Ami útjukba kerül, földdel teszük egyenlővé. Aggokat, nőket, csecsemőket egyformán kardélre hánynak. Ha ki nekik meg nem hódol, annak törzsét magváig kiirtják. Mint bomlott csordák menekülnek előlük a felbolygatott népek és már előre utat tipornak nekik.

Ilyen megbolygatott menekülő a kumánok népe, amely mcst Dácia legkeletibb szélén vert tanyát, ahol egykor a parthusok vérrel áztatott országa kezdődött. Kegyetlen és bőszi indulatú nép ez is. Ki tudja, mikor verik fel őket új szálláshelyükön a fékevesztett ázsiai hordák. Ha egyszer megindulnak és szilaj árjuk rázúdul a kereszténységre, jaj akkor Isten jámbor és szelíd szolgálóinak.

Azevedoi Diego úrban az a terv fogamzott meg, hogy elmegy ezek közé a vad kumánok közé. Szava erejével megnyerni őket Krisztus szelíd igájának. Rábeszélni, hogy állják útját a napkeletről gomolygó sárga orkánnak. Domingo is segíteni fog neki. Az Úr különös kegyelme malasztos erőt adott Domingo szavának. Tapasztalta ezt, mikor Pamiers-ben a félelmes huescai Durandust legyőzte. Ha Innocentius pápa kegyesen engedelmet ad neki, indul

tüstént Domingóval együtt a kumánok ösmeretlen földjére.

Domingo engedelmesen követte priorját. Nem mondott ellent neki. De szívében egészen más vágyak bomladoztak. Úgy érezte, nem kell nekik a kumánok távoli országába menniök. Találnak itt a legmegátalkodottabb pogányoknál is gonoszabb hitetlenséget. Visszagondolt útjára a déli tartományokon át és a Loire-on túl elterülő földeken. Mindenütt csak bajt és mondhatatlan siralmat látott. Láta az Egyház szörnyű szükségét és szorongatását.

Visszaemlékezett, hogy érkezett meg a Pyreneusok köröngetegén átkelve a commingesi püspökmegyét és Muret városát maga mögött hagyva Tolosába. Tolosa csúcsos, tornyos tetői messzire csillogtak. Gazdag és hatalmas város volt ez. A sok torony közül messzire kivillgott az Istenanya templomának gazdag aranyozása a tündöklő napfényben. Magasra emelte páros tornyát a püspöki székesegyház, Szent István vértanú temploma és mellette a téres társaskanonokház. Szent Benedek fiainak monostora, az ősi Szent Saturnin apátság mohos kövei mint bástyafalak meredeztek. Azonkívül is rengeteg klastrom és hospicium volt az egykor hithű, jámbor népességű városban. Most elhagyottan állt minden templom. Rossz hírbe került a város. Hemzsegett az eretnekektől. Hamarosan kiderült, hogy annak a hospiciumnak, amelyben Diego püspök és Domingo szállást fogadtak, gazdája szintén az eretnek catharok híve. A gazda a catharok szokása szerint ugyan jól tudta palástolni érzelmeit, de Domingo már az estebédnél hitbeli kérdésekre terelte a szót és addig forgatta kérdéseit, addig szórta szenvedélyes erejű hitének tűző sugarait, míg fényükre

ki nem robbant gazdájukból az ellentmondás. De ebbe nyomban belé is kapaszkodott Domingo. A szavaknak, a tételeknek és az igazoló érveknek egész támadó záporával árasztotta el a fogadóst. És mialatt az éjszaka ráterítette fekete sátorát az eretnekségtől és tévelygéstől súlyosan látogatott városra, benn a szerény hospicium asztalánál egy földöntúli lángolás izzó hevétől sugárudvarba vont hitvalló ajkáról ömlött a szó mámorító méze a teremtés csodájáról, a megváltás fönségéről, a végtelen szeretet kegyelméről és az ortodox tan igazságáról és földöntúli szépségéről. Domingo beszélt és nem ismert ellankadást. A derengő hajnalba nyult vitájuk, amelynek végén gazdájuk megadó lélekkel tért vissza igaz anyjának keblére. És Domingo forró hálaimával mondott köszönetet az egek Urának és azért könyörgött hozzá, adjon neki módot, hogy élete munkáját e nép megtérítésének szentelhesse.

Az Úr meghallgatta Domingót. Innocentius pápát súlyos gondokban találták. Elszomorító híradások érkeztek már akkor nyugat felől. Szorongó sejtése azt súgta, hogy a megduzzadt eretnekség végzetesebb veszedelme lesz az Egyháznak és mindannak, amit az Egyház hosszú évszázadokon át lelkekben, álmokban, kövekben és az emberi méltóság emelésében minden téreken munkált, mint minden kelet felől fenyegető dülő hadak. Mélytüzű, sötét szeme villámlott hegyes süvege alatt, amellyel alacsony természetét toldotta meg. Mert kicsiny volt a pápa, de törekénységében is csupa méltóság és rugalmas erő. Hangoosan beszélt, kurtán és érdesen. Tudni sem akart a kumánokról. Visszaparancsolta Diegót püspökségébe.

— Mit bolyongnál a bizonytalanban? — mondta neki. — Ott dagad már körülted a bösz áradás. Csak győzd menteni belőle a lelkeket.

Domingo ujjongott lelkében. Ezért könyörgött. Innocentius pápa legforróbb vágyát töltötte be.

Hazafelé vették útjukat Rómából. Testnek is fáradt-ságos utazás volt. A léleknek meg éppen keserűséggel volt kikövezve. Mindenfelé bujkáló vihar vicsorgatta rájuk fintorgó lárváját. Árulást lehelt a vemhes levegő. Éreztek, hogy amerre jártak és keltek, az utak vágáns söpredéke nyelvet öltöget mögöttük. Mint Gonosz nap tüzése pörkölte hátukat a csúfolkodás. A homályban kezek lendültek, amelyek tán tört is szorongattak. Tekintetek mérges fullánkja szisszent feléjük. Ha kis városokba érkeztek, ahol mint rajzó méhköpű zsongott a tér, egyszerre elnéptelenedett utca és piac, ha kámzsájukat megpillantották. Olyan volt, mintha láthatatlan fergetegben jártak volna. Éjszaka tompa, vészjósló morajlás környékezte őket. Minden ólálkodott körültk, lesett rájuk, észrevétlen settenkedett sarkukba. Éjjel nem is mertek útnak eredni. Megbújtak holmi szerény hospiciumokban. Csak napvilágnál rótták a véget nem érő ösvényeket. De rendesen valamelyik gazdag apát állig felfegyverzett szolgálói kísérték őket.

Ha őket látta a nép, elfordította fejét. Fintort vágott feléjük és tisztult útjukból. De ha véletlenül egy Tökéletessel találkoztak, elébe térdeltek, karjukat tárták feléjük, mint a mélységből és siralomból fénybe kapaszkodó lelkek, gyermekeiket nyujtogatták fel nekik, hogy kezük rátételével boldogítsák őket a vigasztaló consolamentummal. Igaz, hogy mint hallották, könyörtelen sors várt ezekre a gyermekekre. Az endura minden nélkülözésének vetették alá őket. Ételt, italt megvontak tőlük. Szél fúvásának, eső csapkodásának, nap hévségének tették ki őket, míg sikoltozó kínok közt el nem pusztultak. Akadtak

volna tán olyanok is, akik szent tébolyukban szívüket szaggatták volna ki keblükből s terítették volna bíbor szőnyegnek a Tökéletesek léptei alá.

A gazdag Montpellier városába igyekezett most a két vándor. A pápa üzenetet küldött velük követének, a hatalmas citeaux-i apátnak, Arnauld Amalarie úrnak, akit megbízott, hogy az egész Languedocban kezdjen harcot az eretnekség ellen.

Már messziről látszottak Montpellier magas tornyai, mikor az utolsó falueskában a hatalmas város előtt félelmes tolongás, nyüzsgés, pokolbeli lárma sivalkodása fogadta őket. Éles füttyök hasogatták a levegőt. Bömbölő hahotázás harsogott. Karókkal szurkált szamarak elnyújtott ordítózása trombitált.

Csúfalkodó, fintorgó esőceselék vett körül három díszesen felszerszámozott öszvért, amelyen magas méltóságú egyházi emberek ültek. Őket gúnyolta, moeskolta, fenyegette a tömeg. Sokan háttal ülték szamarukat. Mintha a poklok küldték volna ki farsangi menetüket. Útszéli csavargók, mindenféle aljanépség, szegről-végről összeverődött söpredék ordítózott, hadonászott, esóválta dorongjait, forgatta füttyköseit a megszorult papok körül és fújta rájuk minden mérgét s dobálta őket felkavarodott epéjének sarával.

Az agg osmai püspök megjelenése volt-e az oka vagy megelégtették már a játékot, de hirtelen felkerekedtek és otthagyták a három megszeppent papot, akik már sokkal nagyobb veszedelemtől tartottak.

Diego és Domingo üdvözölte őket. Egy apát volt köztük. Hamarosan megtudták, hogy éppen azokkal találkoztak, akiket Innocentius pápa üzenetével kerestek. Az apát Arnauld Amalarie volt, Citeaux hatalmas ura és

vele a két másik pápai követ, castelnau-i Peire és fontfroidi Raoul.

— Féktelen, garázda csöcselék ez — mondta feddő panasszal Amalaric úr. — Egészen elvadult itt minden. Szertelen gyűlölséggel tekintenek mindenkire, aki papi köntöst visel. Nem sok foganatja lesz a mi küldetésünknek.

— Amerre csak jártunk, — folytatta Raoul úr — mindenütt gúnnyal, ocsmány szidalmakkal fogadtak. Nem akadt hely, ahol meghallgattak volna.

— Áruló és hitszegő itt mindenki. De leggonoszabb valamennyi közt Tolosa ura. Síma, mint a kígyó és színeit úgy forgatja, mint ama sátánfajzat kameleongyík. Biztat bennünket, szóval tart, mindent megígér, amit kívánunk, de semmit se tesz — panaszkolta tovább Amalaric.

Raoul úr csüggedten felsóhajtott:

— Visszaadhatjuk megbízásunkat Rómának. Úgysem mehetünk semmire.

De Amalaric szemében haragos tűz lobbant:

— Csak a szépszó nem használ, a kegyes és jóságosan unszó beszéd. Kártékony zavargók ezek. Fegyver és ítélet kell ellenük. Pallos éle és máglya tüze. Mindennek vége itt, ha hamarost vérbe nem fojtják a poklok lázadását.

Ekkor szelíden felemelte szavát Domingo:

— Kegyes jó uraim, — mondta — van még érkezésetek, hogy kardhoz nyúljatok, mit Urunk is kiparancsolt védelmezője kezéből. Istennek nem eretnkségükben kioltott életek veszendő lelke kell, hanem az igazságnak megnyert, a kegyelem malasztjával felemelt lélek. Azt mondjátok, nem használ a szép szó. Talán abban hibáztok, hogy nagyon is szép a szó, amit nekik adtok. Igenis cico-

más és a fényes és a gazdag hivalkodás, amely körülveszi, hitelét ragadja szépségének is. Azért ne is folyamodjatok ti fejedelmek segítségéhez. Ne vegyétek a köteles engedelmesség és tisztelet megsértésének alázatos szolgátoktól, de nem lehet az, hogy az eretnekek prófétái adjanak nekünk példát a keresztény tökéletességből és azzal hivalkodhassanak, hogy ők Krisztus apostolainak igazi utódai. Nem lehet az, apát uraim, hogy ti hívságos világi pompában vonuljatok fel, mint gőgös fejedelmek, aranytól, ezüsttől csillogó drága köntösökben, gazdagon felszerszámozott lovakon és öszvéreken, állig fegyverzett csatlósok seregétől és sürgő szolgahadtól kísérve. Nem, porig alázkodva, minden rikoltó földi pompát levetve, mezítláb és durva szörkámzsában kell vándorolnunk lélektől lélekhez. Ha Üdvözítő Urunk nem átalotta így járni a földi tereket, mért vonakodnánk mi, az ő végtelen fölségének legméltatlanabb szolgálói. Újra mondom hát, hogy nem karddal és fejedelmek kényszerével kell leküzdeni az Úrnak és Egyházának legesküdtebb ellenségeit. Hagyjuk ezt utoliára. Hanem az alázatossággal, az igazság szavának erejével, azokkal a fegyverekkel, amelyeket maga a mi Megváltó Istenünk adott kezünkbe minden kétség, tévelygés és átkodottság ellen.

Arnauld úr álmélkodva hallgatta Domingo jámbor hévségtől tüzes szavait. Meg is kérdezte Diegótól:

— Ki légyen ez az ékesszólású, ifjú szerzetes?

— Domingo testvér, — felelte Diego úr öreges, szelíd szóval — az osmai társasakanonokok alperjele. De ez keveset mond róla. Inkább tudni fogjátok, kit vezérelt közöttük az Úr kegyelme, ha megmondom, hogy ő az az ifjú szerzetes, aki Pamiers-ben legyőzte a legtudósabb catharokat és megtérítette a huescai Durandust, aki ad-

dig hitünknek legrögzőttebb és legártalmasabb ellenfele volt. Csodálatos erőt adott szavának az Úr ajándékozó kegyelme és szívében a hit olyan, mint hegyek messzelátzó tetőin gyújtott láng, amely mindennek világol és utat jelez.

Most már tudták a pápa követei, ki van közöttük. Huescai Durandus megtérítésének híre bejárta már egész Cataloniát és Roussillont és eljutott Montpellierig is. Domingo szava nagy hatással volt rájuk. De azért még húzódoztak.

— Hátha eretnekeknek néznek bennünket is, ha az ő külsejünkben járulunk a néphez — mondta Arnauld eiteaux-i apát.

— Ha valaki, a mi méltóságunk viselői közül például járna előttünk és tekintélyével tanúsítaná, hogy az ilyen hare szabad botránkoztatás nélkül — tódította a fontfroidi apát.

De most megszólalt Raoul úr is:

— A mi tolosai gazdánk, Fulco püspök úr is oly szegény, mint az ágafosztott, viharvert fenyő egymagában a szirtfokon. Meztelen lábára övezi saruját. Étele száraz kenyér, darabka avas sajt és gyümölcs, mit a fák ingyen ajándékoznak az Úr jóságából. Itala tiszta korty víz. És nines az a verejtékes szolgai munka, melyhez magát le ne alázná.

Diego hallgatta őket. A távoli kumánokra gondolt, aztán egyszerre megvilágosodott lelkében Innocentius pápa szándéka. Csakugyan ez volt a súlyosan meglátogatott föld, ahol az ő apostolkodására szükség volt. Kiterjesztette két karját és ezüstös haja mint fehér mennyei glória tündökölt fején, amikor mondta:

— Hogy meglássátok uraim, mennyire megindított

és megvilágosított engem Domingo testvér, magam leszek az első, aki leteszem méltóságomnak minden külső jelét. Alázatban és nélkülöző szegénységben az útszéli koldus mása leszek, mert nem akarok más kinszet magammal hordani, mint a legnagyobbat, az Úr tiszta, szent igazságát, amelyből bőkezűn részesíteni kívánok mindenkit. Ím, visszaküldöm kíséretemet, a fegyveres csatlósokat és szolgákat. Csak botomat tartom meg, nem fegyvernek, hanem segítő támasznak, rogyant tagjaim istápjának. Véletek megyek imával, szóval, hit fényességével, szeretet hévségével írt készíteni azokra a gyötrelmes sebekre, kik ezeknek a szegény tartományoknak testén vérzenek. És velem marad hűséges társam és testvérem, Domingo is.

Az apátok is íziben készen voltak a legnagyobb alázatosságra. Tétovázás nélkül követték a két spanyol tanácsát. Levetették ékes ruhájukat, hazaküldték gazdagon szerszámozott paripáikat, fényes kíséretüket, a lovászokat, a fegyveres kísérőket s a szolgálhadat. Azután mezítlen lábukra övezett saruban, durva szörkámzsában, hajadon fővel indultak neki a viszontagságos vállalkozásnak.

Lervian várában Diego püspök nyolc álló napig vitakozott a catharok írástudóival. Aztán sorra jött Bériers, Carcassone, Tolosa és végül Montreal. A nép ámult, hogy most a Tökéletesek ellenfeleit is a szegénység és alázatosság mezében látta. Szavuknak új szárnya nőtt. Eddig csúfalkodással, gúnyhahotával, sokszor ütlegekkel fogadta őket a háborgó nép, most hunyászkodón és megszelídülve nyomukba szegődött.

A megsokasodott vitákban a végső győzelmet mindig Domingo ereje, elméjének kemény következetessége és hitének forrón ömlő lávafolyama ragadta el. Hamar kitanulta a Tökéletesek fortélyát, akik mindig kanyargós

mellékösvényekre terelték a vitát és a szüntelen sokasodó ellenvetések tévesztő kertjében fárasztották halálra ellenfelüket. Domingo tüstént megtalálta azt a sarkpontot, amelyen a vitának fordulnia és eldőlnie kellett. Keményen megvetette itt a lábát és nem engedte ellenfelét se jobbra, se balra félresiklani. Inkább ő maga támadott mindig és csak azon volt, hogy mint a jó hadvezér, minden oldalról körülkerítse a védekezőt és mikor az már mozdulni sem tudott, halálos csapást mért rá.

A montreali nagy vita után az agg Diego püspök, aki már fogytán érezte erőit, hazatért Osmába. Amalarie apátot is Citeaux-ba szólították az apátság gondjai. Raoul úr és castelnau-i Pierre bezárkóztak Tolosába, hogy Fulco püspökkel tanácskozzanak.

Domingo maga maradt a vad hegyvidékek és sötétlő rengetegek tájtéczó, esahos farkasai közt.

Beteljesedett, amiért imádkozott.

Carcassone és a Montségur között, Fanjeaux mellett a sziklafalnak támaszkodva, düledező templom állott. A hívek rég elhagyták. Csak a szél járt ki-be falai között és tornya állt még épen s rendeltetéséhez híven, mint imázó kéz emelkedett az ég felé.

Egy idő óta lakót kapott az elhagyott templom. Az elnémult harang reggel és esthajnalban megszólalt angeluszra. A szomszjas sziklafalak felítették a hullámzó érchan-gokat és tovább küldték testvéreikhez. Völgysikátorok mint kürttorkok harsonázták tovább. Egymás felé lendítették a bérehullámok dermedt fodrai közül magasba törő csúcsok s a hajnali és alkonyi naparanyat ringató tetők. Felhallatszott a Montségurre is, ahol nagy volt a riadalom. Nem tudták, hogy Fanjeauxból ver oda enyészetes,

szakadozott esengése. S rendült szívvel, ismeretlen távolok mélyéről sugárzó csodát sejtettek.

És a környékbeli pásztornép, a szegényes falvak gyermeklelkű parasztjai suttogni kezdtek az elhagyott templom új lakójáról.

Egészen más volt, mint ők. Idegen fajtához tartozhatott. Karesú termete felsudárlott. Szőlke haja a tonzura mellett mint aranykoszorú ragyogta körül halmos homlokát. Szemének mély kéksége mögött mintha végtelen tengerek távola azurlott volna. Hangja zenélt, esengett, mint egykor az ezüstharangoeskák a mise áhítatos csöndjében. Piros ajkáról méz permetezett és mint szelíd olaj aranya símult a lélek háborgására. Léptében suhanó könnyűség volt. Mintha láthatatlan szárnyakon lebbent volna. Talán nem is volt földi lény, hanem a magasságok fénybirodalmából, az angyalseregek dicsőségéből ereszkedett le a földre.

Méltóbb életet élt, mint a Tökéletesek. Eledele nem volt más, mint száraz kenyér, amelyet könnyörületes szívek vetettek neki. Itala a források kláris tiszta vize. Bőjtben és imában töltötte napjait. Vagy az igazságot hirdette naphosszat. Elvert magától minden hívságot és örömet. Tekintete mégsem volt sötét, mint a catharoké. Édes derű mosolygott benne, az üdvözültek mennyei öröme adott neki sejtelmes ígézetet.

És ha jött lankadó szárnyán, hullongó árnypalástjában az este, lefeküdt a romtemplom hideg, kemény kőpadlójára. Feje alá durva kőkoloncot tett vánkosnak és szőresuhájával takarta be magát. Így aludt magában a kapuszárnyaitól fosztott erdei templom kővén, haramiák országútja szélén, garázda lovagok félelmes sásfészkeiktől körülvéve, egymaga, a roppant éjszaka kietlenségében.

De Isten oltalmazó szándéka örködött fölötte.

Roppant magánosság vette körül. De ezt választotta szállásának. Úgy rémlett neki, hogy Osmában végtelen könyörgései tikkadt révületében ez a düledező kápolna káprázott fel előtte. És emlékező fülének olyan volt, hogy ennek a harangnak csengő szava szólította titokzatos távolokból. Innen jól szemmel tarthatta a Montségurt, a gonosz eretnkség félelmes fellegvárát. Eljuthatott Carcas-sone-ba, ahol egyre veszedelmesebben harapódzott tovább a tévtanítások metyele.

Az utakat járta. Apró, mély völgyek zugában megbújt falvakban prédikált. Elment a nagy városokba is. Egyszerre két-három Tökéletessel, az eretnkség legfortélyosabb elméjű írástudóival vette fel a harcot. Kezdték már ismerni Carcassone-ban is. Az átok alatt nyögő néma városban a tereken hirdette az ígét. És a cathar püspök riadtan látta, hogy hívei fogytakozni kezdenek.

De mit ér marok vizet kimerni a tajtékozó tenger tömegéből. Mi volt az a néhány megtérő bárány, mikor széltében-hosszában hemzsegett minden az átalkodott eretnkségtől. Néha napokig tartó prédikációjára csak esúfolkodó gúny és bárdolatlan szitok volt a válasz. Nem tudott még szavaival annyi izzó naptűzet sugározni, hogy megoldhatta volna a szívek kérges fagyát.

Egy napon naptűzben szikrázó esúcsok alatt hegyi földekre érkezett. A földeken aranylott már az érett búza. És Domingo látta, hogy a völgy falvainak népe kaszákkal és sarlókkal fegyverkezve jön learatni az érett kalászokat.

Az ég olyan volt, mintha kék kristályból metszették volna roppant harangját s a harang aranyszíve maga a tüzesen izzó napkorong volt. Szikrázott a szépséges reg-

gel. Éppen vasárnapra virradtak és egyben Keresztelő Szent János napjára is.

És Domingo nagyon megszorodott szívében, amikor látta, hogy az Úr parancsolatára ügyet sem vetve, meg akarják az ünnepet szentségteleníteni. Kérő szóval fordult hozzájuk. De azok durván válaszoltak:

— Mi gondunk az Úr napjával? Egyik nap, mint a másik. A gabona aratásra vár. Ez a mi dolgunk. Magad pedig menj papolni a ráérő ingyenélőknek.

— Nap vagyon holnap is — szolt szelíd szóval Domingo. — A mai nap az Úré, szenteljétek hát meg.

— A magasságokban lakó nem gondol ezzel a földdel, mert átkozott a föld, a sátán alkotása és mindennap Sátán úr kezének munkájára virrad — felelte tudálékosan az egyik kaszás.

Domingo már tudta, hogy eretnekekkel van dolga. A szeretet minden erejével magyarázta nekik az Úr határtalan jóságát, a föld kerekiségének káprázatos gazdagságában. De azok csak nevettek rajta. Hagyták, hogy beszéljen. Kaszájuk éle bele is hasított már a rengő búza-tengerbe és omlottak a suhogó pengék nyomán a sorra megdőlt rendek.

Domingo látta ezt az átalkodottságot. Könny öntötte el szemét. Térdrehullt és két karját az ég felé terjesztve, olyan forró áhítattal kezdett imádkozni, hogy lelke egészen beletemetkezett az imába és annak szárnyain szállt fel ismeretlen magasságok rejtelmes istenközelségébe. Teste ott térdelt tárt karokkal. Ám nyitott szeme nem látott semmit. Végtelen fényességgel telt meg és ez a fényesség mint fűszeres hullámok óceánja határtalan boldogság révületébe ringatta.

De ekkor döbbenetes jel esett a kaszások közt. Vérbe

borult a szemök? Vagy a nap féktelen izzása gyújtott benne rőt káprázatot? Mert egyszerre pirosságot láttak csillanni a kasza éle nyomán. Megdörzsölték riadt szemüket. Merőn néztek a dűlő rendekre. Nem volt káprázat. A levágott búzaszárak sebe élő piros vért könnyezett. És vért permeteztek a megdőlt rendek tömött kalászhajai is.

A munkáskezek megremegtek. Megálltak a kaszák. Volt, aki önkéntelen keresztet vetett. Én mindnyájan Domingóra néztek, aki ott térdelt a búzaföld szélén és lelkes arcának édes vonásain földöntúli fényesség tűndökölt.

Az aratók pedig hazatakarodtak. És a csodajel híre elszállt messze földekre.

Castelnaui Peire még egyszer fel akarta emelni intő szavát Tolosa nagyhatalmú ura ellen, aki minden tartózkodást félretéve, nyíltan az eretnekek pártjára állt. De sem a narbonnei érsek, sem a béziersi püspök nem volt hajlandó őt Raimon úr színe elé vezetni.

Raimon urat azonban annyira vakká tette elbizottsága, hogy immár haddal támadt arra a néhány provencei báróra is, aki még megmaradt a hit és a pápa hűségén.

Peire úr most Fulco püspökhöz folyamodott, aki szent szegénységében és alázatosságában nem vonakodott nyomban útrakelni vele és elkísérni őt Raimon úr táborába. De hiába tették meg a fáradságos, nagy utat. Raimon úr csak nevetett Peire intelmein.

— Maradj a pulpitusodnál a breviáriumod mellett, barátocskám, ne kottyanj bele hadak viselésébe. Az kellene még, hogy zsolozsmával és szenteltvízzel döntsük el, ami kardok és lándzsák dolga. Ugyan ellenemre nem lesz, ha

egy kis parázs átkot dörögsz a békétlen bárók fejére, bár nem hinném, hogy igen fájdulna tőle a fejük.

Castelnaui Peire úr alig talált szavakat ennyi orcát-lanság hallatára. Némán nézett Raimon urra, aztán csak ennyit mondott:

— Nines mondanivalód ezen kívül?

— Nekem ugyan nines — mondta nevetve a gróf.

Fulco püspök szava már dörgött:

— Szállj magadba és fogadd alázattal, ha a béke és szeretet igéjével jövünk hozzád.

Nem mondhatta tovább. Raimon úr arcát elöntötte a vér. Hangja rikácsolón rivalt rájuk:

— Hordjátok el magatokat színem elől! Megúntam már, hogy pápa és püspök minden ügyembe beleártsa magát. De más világ lesz itt nemsokára!

Peire úr szent tiszte minden méltóságával felelte neki:

— Személyünkben magának az Úrnak Fölségét sér-tetted meg. A gyalázat enfejedre hull vissza. Ráteszem a kiközösítés súlyát. Meglátod majd, nem lesz-e nehezebb, mint minő félvállról előbb szóltál róla.

Azzal kiközösítette a kereszténységből Raimon grófot és tilalmat tett mindazokra a helyekre is, amelyeket jelen-léte megszentelt.

A gróf folyamodást küldött Rómába a Legátus vég-zése ellen. De Innocentius válasza mint kemény kard-penge suhogott vissza:

„Mely dölyfös gőg kerítette hatalmába szívedet,” — írta neki — „te kivetett és poklos lélek? Szomszédaiddal szünetlen civódásban állsz. Isten törvényeire ügyet sem vetsz és az igaz hit ellenségeivel fújsz egy követ. Reszkess istentelen, mert kemény fenyítésben lesz részed. Hogy is

veheted oltalmadba az eretnekeket, kegyetlen és barbár zsarnok? Hogy mered állítani, hogy a tévelygő eretnecség hite különb az egy közönséges Egyházénál?

„De más Isten ellen való vétkek is terhelik lelkedet: Nem akarsz békét, még az Úr vasárnapján sem parancsolsz nyugvást a fegyvereknek, megrablod a klastromokat. A kereszténység gyalázatára zsidóknak adod a nyilvános hivatalokat.“

„Legátusaink kiközösítettek téged. Megerősítjük döntésüket. De mert feladatuk a bűnösök megtérítése, azt parancsoljuk neked, tarts bűnbánatot, hogy kegyes feloldozásunkat kiérdemeld. Mivel azonban Isten és az Egyház megbántását büntetlenül nem hagyhatjuk, hidd meg, hogy elvételjük tőled birtokaidat és mint Krisztus ellensége ellen felbízattuk ellened a fejedelmeket. De az Úr haragja nem éri be ennyivel. Az Úr haragja össze fog morzsolni.“

És a pápa levelet küldött a püspököknek, hogy hirdessenek hadat Tolosa ura ellen és fegyverbe szólította a lázadó megfékezésére napnyugat valamennyi fejedelmét.

De a pápa szózata fogatlan maradt.

Domingo a békéért imádkozott.

És ezentúl annyi nyugalmat sem engedett magának, mint eddig. Bőjtölt. Sanyargatta magát az édes Jézus kedvéért és hogy szenvedésével vezekeljen a rettentő gonoszságokért, amelyeknek látása miatt meggyűlölte szemevilágát. Sokszor a felderengő hajnalpirkadás is könnyörgésben lelte. Elég volt neki két-három óra tiszta hit bizodalmaival szemére hullott álom, hogy felserkenjen a nappal és útnak eredjen az igazság igéivel.

Nyugtalanok és veszedelmesek voltak az útjai. Ter-

mes alatt egy ízben duhaj, bortól széleskedvű vágáns had tört rá.

— Kékszemű énekes, — kiáltozták hahotázva — a Hesperidák kertjéből jött trobér! Aranyalmák nedvében mostad a hajad. Énekelj nekünk valami vidám és dévaj dalt, áldott szájú dalos!

— Nem tudok kedvetekre való éneket — felelte alázatosan Domingo. — Én Isten trobérje vagyok és csak az ő fönségének rettenetes vagy földöntúli örömöktől félelmes énekeit tudom.

— Hazug a szád, trobér. Csak nem akarsz nekünk énekelni, véget nem érő utak rongyos vándorainak. Nagy urak roskadozó asztalaihoz szoktál. Mézes borral szeretnéd torkod kenegetni, aranyok csörgését kívánnád kíséretnek énekedhez. Mert konceleső és tányérnyaló vagy. De ha énekelni elfelejtettél is, táncolni még megtaníthatunk.

Azzal ütlegelni kezdték hajlós vesszőkkel, göresös dorongokkal, csípős nádakkal. Domingo vedlett szörkámzsája cafattá rongyolódott. Csak a vér bíbora takarta be teste fehér meztelenségét.

És akkor énekelni kezdett.

A mi Urunk csúfoltatásának és rettentő kínoztatásának énekét mondotta, de olyan megrendítő fájdalommal, hogy a farkasszívű duhajok karja aléltnan lehanyatlott. Kihullott kezükből az ütlegelő szerszám. Nem egy közülök térdre roskadt. Szemökbe könny szökött és hallgatták szorongó szívvel Domingo énekét.

És mikor elhallgatott, mélységes bánat alázatával járultak hozzá. Kezet csókoltak neki. Sebeit kimosták és iratos füvekkel kötötték be. Új köntőssel takarták be meztelenségét. Azután vezeklőn magukat kezdték ütle-

gelni és sanyargatni. És szívükben az igazultak hitével és bizodalmaival tértek meg az igaz ösvényre.

És a rengeteg vadon mélyén elvezették őt egy rejtett barlanghoz, amelyben Tökéletesek tanyáztak. Kérték, hogy énekeljen és szóljon azoknak is, mert nagy tévelygésben leledzenek és másokat is rosszra vezetnek. Domingo pedig mit sem törődve sebeivel, velük ment a nehéz, kapaszkodós hegyi utakon.

Öreg este volt már, mire a barlang elé értek. És három ösztövé, lobogószemű Tökéletest találtak ott, akik hatalmas tűzrakásnál melengették magukat. Domingo nyomban hozzájuk lépett és prédikálni kezdett nekik. Azok pedig nagy figyelemmel hallgatták. Majd arra kérték, írja fel a fő igazságokat, pergamenre, hogy állandóan láthassák és gondolkodhassanak fölöttük. Pergamentet és írószereket hoztak a barlangból és Domingo a tűz világánál feljegyezte beszédének sarktételeit.

És ekkor így szólt az egyik Tökéletes:

— Most megtudhatjuk, isteni igazság lakozik-e szavaiban, vagy sötét sátáni téboly. Dobjuk be írását a tűzbe. Ha megemésztí a tűz, akkor a mi hitünk az igaz, de ha az írás sértetlen marad, akkor nem kételkedhetünk tovább az ő igazságában.

Úgy is cselekedtek. Bedobták a pergamentlapot a tűzbe. Ám a lobogó lángnyelvek úgy csapták fel, mint ütő a labdát a könnyű pergamenttekereset és sértetlenül, messze kidobták a barlang tisztására.

— A tűz mindíg szelet csap magának! — kiáltotta az egyik Tökéletes. — Csak a szél ereje vetette ki az írást. Be kell dobni még egyszer.

A Tökéletes erre fogta a pergamenttekereset, amelyen Domingo írása volt és teljes erejéből bevágta a tűz-

rakás közepébe. De íme, egy kibomló és magasan felpattanó lángnyelv ismét sértetlenül kidobta az írást, amely messze elgurult az emésztő lángok közeléből.

A Tökéletesek azonban még mindig nem akarták meglátni a csodálatos jelet. Egyre azon erősködtek, hogy csak a lángok erejének és a széljárásnak véletlen találkozása volt az oka, hogy a tűz pusztító mérge nem tudta a pergamentlapot elemészteni.

És ekkor harmadízben is bedobták az írást a mágylarakásba, de előbb botokkal helyet kotortak neki, hogy parázsfaszekbe hulljon és minden bizonnyal a lángok martalékává legyen. A tekercs csakugyan a parázsfaszek közepébe esett és a lángok menten összeborultak fölötte. De hozzá nem ért egy sem. Nem kapott belé a láng, hanem, mint messze sugárzó, izzó korona, ragyogott fölötte. És a remegő, szikrázó lángkorona alatt fény járta át a tekercset és a betűk skarlátszín parázslással messze sugárzottak belőle. Azután szétváltak a koronává fogódzott lángnyelvek. S körben kifordulva, mint a kardliliom levelei, aranykehellyé tárultak. A kehelyből pedig lassú lebegéssel emelkedett ki s aztán sértetlenül földrehullott a pergamenttekercs. Még a széle sem perzselődött meg.

— Varázslat, gonosz varázslat! — kiáltották a Tökéletesek. — Ármányos bűbájos került közénk, aki szemfényvesztő játékot űz velünk.

És továbbra is megmaradtak átalkodott tévelygésükben. Nehéz esküszóval fogadták meg, hogy a csodajelet mélységes titokban tartják és teremtettt léleknek nem szólnak róla. De volt ott velök egy énekes lovag is, akit már megnyertek maguknak. Ez, a csodajel láttára megrendült szívvel fogadott bűnbánatot és nehéz vezeklést eltévlyedéséért. Domingóhoz járult és kérte, hogy fo-

gadja vissza az igaz jámborság nyájába. Azután eldobta ékes lovagi ruháit, durva szörköntöst öltött és követte Domingo példáját a szegénységben és megtartóztatásban.

Kéjes kék volt az éjszaka. Nyugaton még sápadt bíborban haldokolt az alkony.

Domingo Carcassone-ból gyalogszerrel igyekezett elhagyott kápolnája felé. Mezítláb volt és hajadonfővel. Göresös botjával segítette fáradt lépteit.

És szembe vidám csapat jött vele. Gazdag köntösű lovagok csótáros, sallangos szerszámú paripákon. Büszke hölgyek selyembe és bársonyba öltözködve és sok hadinép, lovagok és lándzsások, istálló mesterek és csatlósok. Talán Tolosából készültek Carcassone-ba, mert köztük volt Raimon úr is. Szapora kortyokkal öblögethették le az út porát és kedvük magasra csapkodott.

A csatlósok már hallották a barát hírét. Volt, aki ismerte is. Gondolták, széles kedvükben, mulatságot csapnak vele a maguk és uraik szórakoztatására. Hahotázva vették körül. Köpdösni kezdték. Csúfolkodó neveket kiáltottak feléje. Sarat kapartak az árokból és arcába csapkodták. Szalmacsomókat kötöztek hátára, hogy egészen csúffá tegyék.

Domingo pedig panaszszó nélkül tűrte mindezt és szánón imádkozott bántalmazóiért.

Ez haragra ingerelte a garázda csatlósokat. Az egyik Domingo mellének szögezte lándzsáját és vérben forgó szemmel rivallt rá:

— Eddig csak víg tréfálkozás volt, amit veled cselekedtünk, átkozott barátja. De most meghalsz. Imádkozhatsz egy kurtát hitvány lelkedért, kinek menten utat nyitunk a pokol felé.

Hahotázva várták, hogy veti majd Domingo könyörögve a porba magát, hogy életéért esdekелjen.

De íme, Domingo ég felé tárta karját. Arcát fényes-ség öntötte el. És hangjában földöntúli esengés remegett, mikor mondta:

— Nem vagyok még elég méltó arra, hogy ily korán lehessen részem a boldog vértanúhalál dicsőségében.

És a feltámadás újongó énekét kezdte zengni glóriával és allelujával és szemében a mennyei öröm tiszta sugára zengett.

Álmélkodva látták ezt a csatlósok és egyikök megkérdezte:

— Hát te nem félsz a haláltól?

— Jobban félek a bűntől és az eretnektévelygéstől minden halálnál. És ha csakugyan meg akartok ölni, úgy arra kérlek benneteket, ne öljeteк meg hirtelen, egyetlen jól irányzott csapással, hanem egyik tagomat a másik után vágjátok le testemről, ízenkint szedjeteк szét és mutassátok is meg nekem a letépett tagokat, hogy ne csak érezem, hanem szememmel is lássam a kínokat, amelyekkel csekély árt fizeteteк az én Uram és Megváltóm rettentő kínszenvedéséért. Utóljára pedig lökjéteк ki két szememet is, hagyjátok ott véremben. Vagy ha különb kínokat tudtok, gyilkoljátok le úgy, amint leginkább kedvetekre van.

És az előkelő lovasok csapatjából karesú nőalak vált ki. Hófehér lovon ült és violaszín ruhája mint drága takaró omlott lovára. De ruhájánál is mélyebb violatüzű volt két tágranyilt szeme, amely szomjasan tapadt Domingóra. Hajának aranyát kigyújtotta az alkony utolsó bíborsugára. Olyan volt, mintha lángkorona égett volna fején és egész titokzatos ragyogása mint imbolygó jelenés káprázata remegett az előrenyomuló éjszaka gádorában.

Az ifjú Esclarmonda volt. Arcára mézes mámor ült. Bódultan itta Domingo minden szavát. A táncba tikkadt Salome hercegnő nézhette így a keresztelő Jochanán fejét. Aztán egyszerre felcsattant a hangja, élesen, magasan és mégis fagyosan, mintha jégkristályból metszett csengőket rázott volna a szél:

— Hozzá ne merjen nyulni senki. Ujjal se érintsék!

Domingo ránézett és keresztet vetett.

Esclarmonda erre megfordult és vágótára fogta lovát. Az egész csapat nyomába viharzott.

Domingo az este tovább imádkozott és még irgalmatlanabb szigorral fegyelmezte testét a romkápolna kövén, míg csak el nem nyomta a hajnali aléltság.

A fanjeaux-i rom előtt még parázslott a tűz.

De nem annak aranyragyogása volt, ami a mély kapubolt alatt felderengett.

Domingo azt hitte, a szeme káprázik, mikor látta, hogy a késő éjszakában a haloványra bágyadt nap sugározza be nyomorúságos fekvőhelyét. Megismerte Esclarmondát. Igaz, csak annyit tudott, hogy az a jelenés áll megint előtte, amely nemrég, az országúton történt megcsúfoltatása alkalmával fehér paripán lebbent eléje s azután beleveszett az alkonyat búcsúzó bíborába.

A jelenés odalépett hozzá és megszólította. Domingo megint hallotta a hideg kristálycsengettyűket:

— Hogy hívnak? Ki vagy?

— Domingo a nevem, senora. És eszköz vagyok Isten kezében.

Esclarmonda nevetett:

— Nagyobb erőt sejtek benned. Ha akarod, — csak

a szándékodon múlik — a te kezeden lehet egykép mindenki... Én is.

Domingo szerényen mondta:

— Pislákoló mécs vagyok, ki az utat mutatja. Ha kell, az út is. Végigtaposhatnak rajtam.

— Forró nap vagy nekem. Lángösvény. Üdvösség és kárhozat tüze. Mióta hangod hallottam, el nem múlik belőlem a zengés. Láthatatlan hárfák muzsikálnak. Édes ámbra és benzoe illata ígéz.

Fulladtan hallgatott el, mint akit a vér izzó forrása fojtogat. Ibolyaszín szeme rátűzött Domingóra s olyan lihegő láng gyúlt benne, amely Domingónak szívéig szökött. De nem égetett ez a láng. Fagyosabb volt a halál érintésénél.

Domingo felszökött fekvőhelyéről. Némán meredt Esclarmondára. Valami rémségeset láthatott az ibolyaszemek mélyén. Tisztametszésű vonásai pillanatra eltorzultak. Felkapta a földről a görcsös szíjostort, amely fekvőhelye mellett hevert és odanyujtotta Esclarmondának. Máskor biztos éreű hangja remegett most, mikor mondta:

— A Sátán öltögeti belőled lángnyelvét. Itt ez az ostor. Űzd ki testedből a gonosz kísértőt. Én is könnyörögni fogok érted.

Esclarmonda pedig megragadta az ostort. Tépní kezdte magáról a felső ruhát s kegyetlen csapásokkal hasogatta bőre tejszínű bársonyát. Tüzes vörös sávok kígyóztak az alabástromvállon és Esclarmonda fáradhatatlanul suhogtatta a szíjat, de lángoló szemét le nem vette Domingóról és szája a fájdalom sikoltásai helyett szerelmes szavak mézes záporával árasztotta el Domingót.

És egyre közelebb jött hozzá. Forró parázslása már

szinte perzselte. Domingo tudta, hogy a kárhozát nyújtja érte telhetetlen karját. Tudta, hogy ha most csak percre is erőt vesz rajta a kábulat, elveszett.

Megragadta Esclarmonda kezét. Kicsavarta belőle a sanyargatás ostorát és magát csapkodva hátrált ki a szabadba. Esclarmonda a nyomában.

Domingo érezte, hogy az ibolyaszemek megszállott igézete egyre nyugözöbben fonódik rá. Lihegőn könyörgött menedéket. Szinte fojtogatta az egeket szabadulásért. És ekkor megpillantotta a parázshalmot. Szemében földöntúli fény tündöklött fel. Hálát allelujázott és tétovázás nélkül beledőlt a sistergő, rőt parázkupacba.

Esclarmonda sikoltva tántorodott hátra. A sikoltásra, amely megszázsorozódott a kietlen martok közt, mint suhogó árnyak, lovasok testesedtek elő a homályba hullt bozótusból. És miközben felemelték az alélt Esclarmondát, álmélkodva látták, hogy szörkámzsás férfi fekszik a parázs tetején. De a tűz nem tesz kárt testében, hanem bíboros glóriával ragyogja körül.

Domingóra rászakadt a fekete éjszaka. Körül csak a fakó sziklák sápadoztak. De nem látott se utat, se csapást.

Egy zugot keresett, ahol fejét hajnalig lehajtsa.

Nem messze tőle odvas barlangszáj ásítózott az éjszaka feketeségénél feketébben. A füledt, forró lehelletű ég vihart ígért. Domingo jobbnak látta, ha behúzódik a barlangzáda eresze alá.

Nagy tapogatózással talált egy kis zugot, ahol az előreugró szikla födelet sátrazott rá. Követ igazított feje alá, Istennek ajánlotta lelkét. És a nap fáradtságos gyalglása után hamarost mélyen elnyomta az álm.

Nem tudhatta meddig aludt. Tompa aléltságát háborgó, nyugtalan álm váltotta. Félelbrenlétek viaskodtak kimerültségével. A viharvemhes forróság láthatatlanul korbácsolta. Szeme az éjszaka feketeségéből álomképek furesán villódzó kísértetfényeibe káprázott. A némaság örlő szúpercegése hirtelen testet öltött. Távoli, enyészetes ének nyúló olaja kezdett szivárogni sajgó fülébe. Szemében egyre gyötrőbbben örvénylett az álm és élbrenlét szédítő kavargása. Félelmes morajlás áradt körülte, s olykor hullámot dobantott benne a messziről szüremelő ének egy-egy foszlánya.

Végre sikerült emelni egyet ólmosan záruló szemhéján. Fény szúrt szemébe. Riadtan húnnya be újra. De más fények feszegették. Már nem egy. Több szerteszt. Csillagok serkedtek az éjszakában. De nem fenn az ég szuroksötét sátorán. Mintha messze a barlang boltjának gyúltak volna csillagtüzei. Most már az éneket is tisztábban hallotta Domingo.

Feszülten figyelt. Vadul dobogott a szíve. A csillagoknak baljós rőt világa volt. Mintha sziporkázó vérmagjuk lett volna. Az éneknek szüntelen ugyanabba a hangba törő végtelen omlásában volt valami vadul bizsergető. A hangok árnyékában vak dobolás döngött, mint láthatlan roppant mell sebesen ziháló lélekzése.

Domingón ellenállhatatlan kívánság vett erőt, hogy közelről lássa ezeket a rőttelekű csillagokat. Lassan, óvatosan tapogatózva kúszott előre a barlang öble felé.

Amint nagynehezen előbbre küzdötte magát, látta, hogy amiket távolról csillagoknak nézett, a sötétel küszködő fáklyalángok. A sziklafalakra akasztva lógtak. Barlangfülkék, folyosók homályos torkát világították meg. Ez hát emberlakta hely volt. Domingo a Sabarthes óriás

barlangbirodalmának valamelyik eretnek templomában járt.

Tovább tapogatózott a homályban, mely csak a fátylak szűkhatárú udvarában ritkult keveset. Egyszerre kiugró sziklafal állta útját. Amint megkerülte, váratlanul erős fényesség döfött a szemébe. Egészen megvakult tőle. Időbe telt, míg visszatért a látása. Eleinte csak azt vette ki, hogy óriási térség közepén hatalmas tűzrakás ég. A tűz körül iromba árnyak imbolyognak. Hatalmasra nyult árnyékuk együtt táncol velük a rőtbe csillanó falakon.

Azután látta, hogy nők és hallotta, hogy énekelnek. Furesa vad ütemű zsolozsma volt. Ez vert ki hozzá a barlangszáda éjszakájába.

Az éneket olykor eszeveszett sikoltás szaggatta meg. Ilyenkor megszilajultak a mozdulatok. Domingónak olyan volt, mintha megszállottak tébolyult tánca kerengne a lobogó tűz körül.

Egyszerre úgy rémlett neki, hogy megvilágított gomolyagok szállnak el sápadtan a tűz fölött. De mintha élet szorongott volna ezekben a különös rakétákban. Olykor furesán vonagló tagok kalimpáltak elő a sápatag fényben vöröslő gomolyagokból. A meg-megtorpanó ének közein pedig vékony, sírós vinnyogás nyávogott ki.

Domingo kimeresztette szemét. Szinte megdermedt ereiben a lázasan zsongó vér attól a mondhatatlan rémségtől, amit látott. A tűz fölött röpködő élő, sápadt gubancok apró emberporontyok voltak, újszülött kisdedek, élő és remegő testek, amelyeket megmámorosodott, nekiszilajodott némberek dobáltak egymásnak a felcsapkodó lángokon keresztül. Volt úgy, hogy egy elhibázott lendítés következtében az élő labda belezuhan a tűzrakás közepébe. Ilyenkor égett hús émelyítő büze öntötte el a

térséget. De mintha a lángok vad ígézetében tomboló aszszonyok részegítő italt szívtak volna a kavargó vad szagokból.

Domingo ziháló mellel imádkozott. A rémséges látomás rőt párává folyt össze a szeme előtt. És egyszerre a gyulladt lobogás mélyén valami szelíd aranyderengés úszott felé. Már látta valahol ezt az igézetes ragyogást. Kínzott agyában váratlanul felvillant a romtemplom kísértő démonának képe. És már ott is állt előtte a látomás. De ibolyaszín szemében most még emésztőbb parázslás izzott, mint akkor. Domingo a poklok félelmes sugárzását látta benne, a rombolás szertelen dühét, amely minden élőnek, testnek és léleknek halálára esküdött.

Domingo sűrűn dobálta magára és a környező gonosz párázatba a kereszt szabadító jelét és lassankint hátrált a gonosz bűbáj béklyózó köréből. A lobogó tüzet és bősziült menád hadát már eltakarta előle a kiugró szikla. A barlang hűvösségében lassankint ocsudott. Elmaradoztak a rőt csillagok.

Kinn a hajnal rémeket kergető derengése fogadta.

Mikor a fanjeaux-i romtemplomhoz érkezett, egy embert talált ott. A sápadt arcú, zavart tekintetű ember nagy töredelemben imádkozott. Mellét verte földig hajladozva. Feje olykor keményen koppant a kivásott kőkockákon.

Amint az imádkozó Domingót megpillantotta, elébe tántorodott, lábához roskadt és könnyezve karolta át a szerzetes térdét.

— Könyörülj rajtam, uram, — jajveszékelt — adj nekem bocsánatot és szabadítsd lelkemet a kárhozat karmából.

Domingo szelíd szájalommal pillantott rá:

— Tégy töredelmet és imádkozzál és az Úr kegyelme megszabadít téged a Krisztus érdeméért.

— Én nem vagyok méltó a Krisztus érdemére — zokogta kétségbeesetten az ismeretlen. — Az ő nagy fölségét gyaláztam meg, hogy halált fakasszak abból, amit az örök élet zálogául rendelték.

Domingo fejére tette a kezét:

— Nem ismerlek és nem tudom bűnödöt. De imádkozni fogok érte.

A lábánál térdelő még hangosabb zokogásra fakadt. És egyszerre ömlött belőle a szó:

— Te jó vagy hozzám, uram és irgalmas. Pedig én rontásodra törtem. A Lombrives barlangból küldöttek ide. Szentelt ostyát hoztam magammal, amelyet valamilyen megdúlt templom szentélyéből hoztak el. Úgy rendelték, hogy rejtsem el fekvő helyed alatt, mert megszenteltelenítve rontás sugárzik belőle és lassú kórsággal emészti el, aki tudatlanul fölötte alszik.

Domingo mély sajnálkozással mondta:

— Oktalan lélek, hogyan lehetne bárkinek romlására Isten végtelen jóságának záloga.

A térdeplő egész testében reszketett:

— Hallgasd csak tovább — tördelte rekedten. — Munkám végeztével itt akartam hagyni ezt a rémséges helyet. De amint a kijáratnál álltam, egyszerre éreztem, hogy dagad minden tagom. Óriásra puffedtem és a kidőlt kapu tág nyílásán sem volt kiférésem. Riadtan fordultam, hogy más kijárást keressek. És ekkor mindennél dermesztőbb iszonyat meredt elém. Ott, ahol az ostyát elástam, keresztfa nőtt ki a földből s elevenen vonagló és

vérző test görcsösödött rajta. Szeméből mondhatatlan kín mart a csontomig. És a keresztre szegzett sebeiből élő vér szivárgott. És ahol egy csöppnyi vér földet ért, másik keresztfa sarjadt és mindegyiken meggyötört test vonaglott.

Az ember nagyot nyögött, aztán folytatta:

— A keresztek sokasodtak. Én pedig nem bírtam nézni őket. Minden kínban égő szempár tüzes dárdákat vert belém. Menekülni próbáltam. De minden rés előtt ormótlanra puffedt a testem és még több dárda hasogatta véres tüzes cafattá. És ekkor szörnyű félelem és mondhatatlan megbánás zajdult a szívemben. Leborultam a keresztek között és könnyben ázva könyörögtem az Úr irgalmáért. Mikor felpillantottam, már eltűntek a keresztek. De én tudtam, hogy a kárhozat lakik lelkemben és csak te oldozhatsz meg nagy bűnömtől.

Domingo erre magához emelte és mikor igaz törelemről meggyőződött, sokáig vigasztalta. Azután arról a helyről, ahová a bűnös rejtette, nagy óvatossággal és tisztelettel felásta a szent testet. Leborulva imádta a bűnbánóval együtt és elhelyezte az oltár magánosan álló tabernaculumában és örök mécsnek száraz gallyakból tüzet gyújtott előtte a templom kőkövén.

A bűnbánó pedig leghívebb tanítványává szegődött. És rettenthetetlenül hordozta az igaz ígét a tévelyedettek között.

A csodák híre szállt, mint a minden zezugot bezizzenő szél. Hordta a jó magot. Lépte nyomán sűrűn serkedett a vetés.

Néhányan állandón Domingóhoz szegődtek.

Áhítattal itták igéit. Figyelmes tanítványai voltak és mindenben követték tiszta példáját.

Domingo Prouille-ban egy elhagyott klastrom falai közt keresett menedéket nekik. Itt gyakorolták magukat, míg szintén útra kelhettek, hogy az igazságot széltében-hosszában hirdethessék.

Domingót pedig attól kezdve, hogy a kísértő igézete elől a parázsba vetette magát, balzsamos, szelíd illatok környékezték. Mintha láthatatlanul mennyei rózsabokrok nyiladoztak volna útjában. Mintha bőre magába szívta volna a parázs izzását, amelyre titokzatos kezek angyali füstölők jószagú fűszerszámain szórták.

Amerre járt, édes illatok harangoeskái nyiladoztak útjában, és a fanjeaux-i rom megtelt szép szagokkal, mintha méntás füvek és ékes virágok páralelke ringadozott volna ódon boltjai alatt.

És ezeknek a láthatatlan füstölőknek símogató illatai közt csodálatos álmokat látott Domingo.

Egy ízben egész álló nap és egész álló éjszaka könyörgött, hogy adna neki az ég győzhetetlen fegyvert az eretnekek ellen, amely sebet ne osszon és mégse lehessen ellene védekezés.

És mikor a szürkület árnyában álom porzott szemére, egyszerre úgy látta, hogy furesa szirtfokon ül az ég közelségében és lábánál agávék gyujtják ki fehér virággyertyáikat ízes szagok mézével édesítve a levegőt. És egyszerre azt látta, hogy nagy sereg fényes csillag indul meg az égen. Szálltak a csillagok, feléje tartott mind és aranyát egyenkint ölébe hullatta. És mikor mind ölében volt a csillag, megtáruultak az egek és a mennyek fölséges Királyasszonyát látta sugárpalástban. Mosolygott a Szűz és Domingo ölére mutatott:

— Ott van a fegyver, amelyet kértél — mondta neki.

— Mit míveljen az én szegénységem mennyei csillagok aranyával? — kérdezte alázattal Domingo.

— Nézd meg, mi van az öledben?

Domingo odapillantott és álmélkodva látta, hogy a csillag mind rózsává változott. De olyan kicsiny volt valamennyi, mint jó borsószem, hanem azért tökéletesen megvolt rajta a bimbóból még alig feslett rózsza egymásra záruló sok-sok szirma és a jó szagot is omlóbban osztotta minden földi rózsánál.

— Fond fűzerbe ezeket a rózsákat — súgta lelkének egy mennyei hang — és hozzájuk hasonlóan az én imáimból is fonj hosszan futó fűzereket.

Domingo felpillantott. Az égi jelenésnek nyoma sem volt már. De a gyermekded rózsácskák ott illatoztak ölében.

És ettől kezdve fűzerekben zsolozsmáztatta Miasszonyunk üdvözlését és csodálatos ereje volt ennek az imádságnak. Aki hosszan és kitartón mondta, megenyhült lélekben, felengedett szívéen az átalkodottság fagya.

Domingo örvendezett és bízott, hogy megfordul immár a déli tartományoknak, Isten pompázó tündérekertjének kárhozott sorsa.

Domingo vetése már-már magba szökkent. Ekkor azonban váratlanul olyan döbbenetes gonosztett történt, amely egyszerre végét szakította az évek óta tartó türelemnek.

A Tökéletesek megrémültek Domingo népszerűségétől és Raimon grófot kezdték bujtogatni. Tolosa ura úgy érezte, hogy az Egyház gyöngje. A pápa szózata legutóbb is hatástalan maradt. Nem volt hát semmi gátja hatal-

maskodásának. Egyre újabb és vakmerőbb erőszakosságokra ragadtatta magát.

Castelnaui Peire megjelent nála a pápa szavával s az Egyház méltóságának és jogának tiszteletbentartására intette. Raimon úr csak úgy félvállról beszélgetett vele. Lovagjai is kihívó és gúnyos szavakkal illették a pápa legátusát. Mikor pedig minden szép szó és rábeszélés hiábavaló volt, Peire úr kiközösítéssel fenyegette meg a grófot.

Raimon úr felfortyant:

— Vénasszonyokat rémítgethet urad ilyen fenyegetésekkel. Tőlem mennydöröghet messze székén. Meddő villámai eddig se sok kárt tettek bennem.

Peire úr már alig bírt uralkodni indulatán. De csak ennyit mondott:

— Megbánhatod még gróf uram ezt a szentségtörő beszédet!

Az egyik lovag kardjához kapott és el akarta állni Peire úr útját. De a gróf intett neki és a lovag utat engedett a szerzetesnek. De mikor ez emelt fővel elhaladt mellette, szemébe vágta:

— Ezt még megkeserülöd, barát!

Peire úr ügyet sem vetett rá. Elhagyta a fejedelmi kastélyt. Ment egyenesen Fulco úr palotájába és nyergeltetett. Fulco úr vissza akarta tartani. Már esteledett. Az utak nem voltak barátságosak. Reggelre kelve nagyobb biztonságban indulhat és Carcassone-ban számosabb kíséretet is kaphat.

Peire úr azonban percet sem akart késni. Úgy érezte, hogy minden késedelem végzetes lehet. Nem is sejtette, hogy nagy sietségével indítja el a feltartóztathatatlanul alázuululó végzetet.

Peire úr kísérete mindössze néhány csatlósból állt. Kisvártatva nyeregben ült valamennyi és a szerény csapat vágatva indult a Rhône felé.

Rég leszállt már az éjszaka, amikor egy kisebb folyóhoz érkeztek. Gázlót kellett keresni rajta. Peire úr megszomjazott. Leszállt lováról és a víz fölé hajolt, hogy merítsen belőle. Ekkor a parti füzesből sötét alakok rontottak elő. Az egyik lovas magasra emelte dárdáját s a víz fölé hajló szerzetes hátába döfte. Peire úr hangtalanul roskadt le a hináros partra, amelyet egyszerre bíborosra festett körulte a sebéből patakozó vér. A lovasok elvágattak Beaucaire felé.

A pohár csordultig telt. Senkinek kétsége nem volt, de nem is lehetett, hogy Raimon tolosai gróf mérsároltatta le a követet. Nyílt lázadás volt ez. A déli tartományokban pattanásig feszült minden. Az eretnek várakban és barlangokban kardokat köszörültek, lándzsákat élesítettek.

Fulco úr Rómába sietett. Innocentius pápa elszorult szívvel hallgatta a vést hirdető szavak sötét jóslatát. Határtalan szomorúsággal, de egyre másíthatatlanabbul fészkelte meg benne a tudat, hogy szelíd tűréssel, rábeszélő térítéssel semmire sem mehet. A déli eretnekség mint romboló áradat előnt, behinároz, alámos és elpusztít mindent, amit századok szakadatlan munkája emelt. Elvakult rajongása, sötét babonasága, félelmes sátánimádata romlás sivatagává tarolja a virágzó tartományokat s a halál magvát csiráztatja ki öngyilkos tébolyával az egész emberi nemből. Nem tehetett mást, mint hogy a halál rémületét állítsa a diadalmas halál fekete győzelmi szekere elé. Innocentius átgondolt mindent. Nem dobhatta a hitet,

a tudást és műveltséget, annak minden művét, talán magát az emberiséget is egy gonosz mélységekből felburjánzott babonaság prédájává. Szíve már erős volt. Lelke mint acélos penge pattant. Nem habozott tovább.

Szigorú tilalom alá vetette Raimon grófot, városát és mindenkit, ki vele egy szándékon van. Hűbéreseit pedig felmentette minden köteles hűség és tartozó engedelmeség alól. És ezt az interdiktumot minden vasárnap újra meg újra kihirdették Napnyugat minden templomában, haranggal, könyvvel és gyertyával. És nem érte be a pusztá kiközösítéssel, hanem fegyverbe szólította Tolosa grófja és eretnek alattvalói ellen az egész kereszténységet. Levélben parancsolta meg a püspököknek, hogy hirdessék meg mindenfelé a keresztet a catharok kiirtására, mert gonoszabbak és ártóbbak a szaracénoknál, akiket el kell üzni hitszegő és megátalkodott fejedelmeikkel együtt.

Arnauld citeaux-i főapát pedig nyomban összehívta a rend egyetemes káptalanját és egyakarattal elhatározták, hogy minden déli és északi grófságban lankadatlan buzgalommal hirdetik a keresztes hadat. És a püspökök melléjük állottak. Mindenki érezte, hogy ütött a végső óra a cselekvésre. Az üres és néma templomok újra megteltek és visszhangzottak a hadhirdetők dörgő szavától. És a szózatnak most végre foganatja is volt. Lyonban olyan óriás had sereglett egybe, aminőt nem látott még a kereszténység. Nemesak a frankföldek minden tartományának fiai siettek a keresztes lobogók alá, hanem messzi országok is. Sokan jöttek a rajnai tartományokból, az ausztriai hercegségből, a keleti Frieslandból, sőt Magyarországról és Szlavóniából is. Az egész kereszténység egy akarattal megmozdult Provence és Languedoc ellen, hogy leszámoljon végre ezzel a fenyegető veszedelemmel, amely-

nek félelmes viharfelhője három emberöltő óta ott komorlott már a Pyreneusok bércei fölött és egyre feketében és baljóslatúbban terebélyesedett szét két tenger között az egész szemhatáron.

Most el volt vetve a kocka. A végzet robajlón indult meg és nemsokára vér dagasztotta a Dél kristályos folyóit, a Garonne-t, az Aude-ot és az Orbiel-t.

Provence fölött megkondult a lélekharang.

VII

A BÉRCKAPU ÚJRA BEZÁRUL

A romlás megindult. Éjszín szárnyakon suhogott a bíboros vég; lángvihar és vérözön.

A Rhône völgyében ereszkedett alá a had. Lépte alatt rengett a föld. Szívszorongató z sivaj mennydörgése rázta a levegőt. A lobogók címerének félelmes szörnyállatai fagyos halálszél fuvalmában úsztak.

Soha ilyen hadat nem látott még a szelíd színek derűjével kacagó Dél.

Elől mint az engesztelhetetlenség riasztón felkomorló hatalmas árnya, Arnould Amalaric citeaux-i főapát lovagolt. Mögötte ragyogó lila és aranyornátusokban érsekek, püspökök, apátok, papok és szerzetesek serege, ajkán a Veni Creator egekig zengő himnuszával. Negyvenezer, vagy talán még számosabb lovag alkotta a derékhadat. Európa minden félelmes vitéze itt volt. Napkelet és Napnyugat minden csataterén kipróbált harcosok. Némelyik szálas és viharvert, mint béréfok magános magasságában feszülő vörösfenyő. Akadt, kinek görcsös vastag hegekből egész bőrpáncél borította testét. Nem egynek szörnyű vágások marcangolták arcát torzlárvává. Busa embertornyok lompos vasingekben. Fényes, cifraveretű páncélok mellett fekete ércruhák hegyes acélszögekkel kiverve, hogy viselőjük olyan volt, mint óriás tüskédisznó. Színek és

formák tarka kavargása: réztarajos sisakok, lengő, színes tollbokréta, a fegyverek minden fajtája, széles német pallosok, dán szekereék, magyar csákányok, lengyel pikák, lándzsák szálerdői.

És körültek mint sötét hullámú roppant tenger, nyüzsgő emberhabares, elképzelhetetlen, félelmes zagyvaléka az országutak minden kódorgó, vágáns népének, kifecamodott tagú koldusoknak, rettegett haramiavezéreknek, rengetegek sötétjét bújó útonállóknak, zarándokok, jámbor búcsújárók erdei zsványokkal vegyes hirhedt rablólovagok mindenre elszánt pribékjei, kérgesszívű, mogorva martalócok, ribautzok, akiket máskép mordályégetőknek is neveztek. Mint éhes keselyűk csaptak le a hadak nyomán esellengő dögvadak a csatamezőkön elhullott tetemekre s a sírokat is feldúlták, hogy kifoszthassák a halottakat.

A had vezérévé montfort-i Simont, Leicester grófját tették meg. Csata szál, hatalmasan felmagasló, vállas óriása volt a gróf. Arcán szépség és méltóság, de egyben marcona harci keménység is, amely a harag pillanataiban lángpallosú arkangyalok félelmes ragyogását adta pillantásának. Dús sörénye vastag zuhatagban omlott vállára. Olyan volt, mint a címerében ágaskodó oroszán s hozzá harcoskedvű, elszánt és kitartó, mindig ugrásra kész. Szívében gyermeki hit áhítata lakott. Első volt az alázatosságban, de első akkor is, ha bünt és gonosszágot kellett megtorolnia. A hatvanas években járt már, túl minden szenvedélyen, lelkében a fontoltság nemes egyensúlyával. Szeme annyira meggyöngült, hogy alig látott az orránál tovább. De éppen ez tette a harcban képzelhetetlenül vakmerővé. Nem látta ellenfelének arcát. Találomra osztotta csapásait. Hogy a vaktában való vagdalkozást teljessé

tegye, behúnyta szemét a küzdelem hevében. Ellenfelei sose tudták szándékát pillantásából kifürkészni. És a hadirendeken riadt borzalom remegett végig, ha a „húnyt-szemű lovagot“ — így nevezték el Simon grófot — közeledni látták.

Ez volt montforti Simon és keresztes hada.

A had előtt mint halálos hióbposta járt a hír.

Raymond Trencavel felkereste Raimon grófot, hogy tanácsot üljön vele. A büszke Tolosa hatalmas grófja mosolyogva fogadta. Vak rémlátásnak mondta a szállongó híreket. Raymond úr rossz sejtelmekkel tekintett a jövő elé.

— Jobb volna, ha ez a had be nem tenné lábát tartományainkba — mondotta aggodalmasan. — Én készséggel hódolok a pápának. Mért zudítsam makacs átkodottságból a pusztulás minden borzalmát magamra és népemre?

Raimon úr mosolygott.

— Azt hiszed, beérik ezek hódolással? Azt kívánják, add meg magad kényre, kegyre, szolgáltatass ki nekik mindenkit, akire rásütik, hogy eretnek. Nem békét akarnak ezek, hanem háborút mindenáron. Az éhes, kapzsi észak tör itt rá a mindenben duskáló, kincses délre. A frank bárók akarják kiirtani a mi spanyol, mór és talián vérünket. De elég erősek vagyunk, hogy megtörjön falainkon minden falánk dühük. Összefogunk és győzünk és Párizsig és Achenig lobogtatjuk a seregünk diadalmas zászlóit. Te nem hagyatsz eserbe bennünket.

Raymond Trencavel lovag volt. Nem hagyhatta eszerben népét és lovagtársát. De még egy utolsó kísérletet tett a béke érdekében. Elment Montpellierbe és ott érint-

kezést keresett Milonnal, a pápa új követével. Ünneplés ígéretet tett, hogy hódolattal aláveti magát az Egyháznak. De itt a vezérek feltétlen megadást kívántak és hogy Raymond maga is álljon fegyverbe a lázadó Dél ellen.

Raymond úr felesattant:

— Hogy magam tegyem földönfutóvá testvéreimet? Soha! Itt ünneplésen kijelentem, hogy inkább én adok tetőt és hajlékot mindenkinek, akit földönfutóvá téve hajszolnak a halál véreibe Provence és Languedoc téerein.

— Vigyázz fiam, — mondta neki szeliden Milon — szállj magadba, mert úgy lehet, nem soká parancsolsz büszke várad csillogó aranytetői fölött!

A vicomte pedig száguldott Béziersbe és kiadta rendelkezéseit a város megerősítésére. Aztán lóhalálában rohant vissza Carcassone-ba, hogy hosszú és kegyetlen ostromra készítse elő kedves városát.

A keresztshad megérkezett Béziers alá.

Kőtölgyek és agavebokrok közt fehérén és cinóber-vörösen csillogtak a vezérek sátrai.

Kora reggel megszólaltak a város harangjai. Reginald, az ősz montpeyroux-i püspök fehér zászlóval kért behocsátást és Gervasi mester remekművű román székesegyházába hívatta a város hithű lakosságát.

— Adjátok meg magatokat és szolgáltatassátok ki az eretnekeket, mert mindnyájan kard életől pusztultok el — kérlette őket a püspök. De azok vonakodtak hódolni és kereken kimondták, hogy testvéreiket ki nem szolgáltatják.

Reginald püspök erre kilovagolt a városból, hogy megvigye a választ a vezérnek s a frank, normann és bur-

gund báróknak. És nemsokára megharsantak a kürtök és az egyre szaporább dobpergés úgy nőtt, mint dagadó ten-ger morajlása. És a koldushadak rongyos glédái, a gyil-kosok és útonállók, az álnyomorékok, akiknek minden tagja fürgén lendült most, az ép-bénák és a jóllátó-vakok, az egyiptomi nyavalyától gémberedett csavargók doron-gokkal és buzogányokkal felfegyverezve, kapák és ásók végeláthatatlan tömegével estek neki falaknak. Pillanatok alatt szétdőlték a palánkokat, a földbástyák dombjait a sáncárokba hányták.

Száz meg száz kar lendítette a faltörőkosokat. Rette-netes robajjal dőltek be a kapuk. A borzalmas áradat előntötte az utcákat. Házról-házra folyt a hare. Földig rontottak és kiraboltak mindent. Aggokat, nőket és gyer-mekeket öldöstek. Szájról-szájra járt a borzalmas jelszó: „Nem kell kímélni senkit, pusztuljon egyformán hívó és eretnek, az Úr majd megismeri, ki az övé közülök.“ A koldusok fáklyákat lengettek. A mordályégetők csóvát dugtak minden tető alá. Égett az egész város köröskörül. Lángoltak a drága chartres-i és edessa-i szőnyegek és bro-kátok. Vértől voltak mámorosak az utcák. A martalócok templomokba rontottak be. Ledöfték az oltár előtt miséző papokat is. Kelyhek és monstranciák csörömpölve hullot-tak a véres kőkockákra és haramiák szentségtelen keze ra-gadta fel őket.

A polgárság a magaslaton álló székesegyházba mene-kült és ott sáncolta el magát. De mit értek az öles falak és a vastag templomboltok. A rettenetes tűzvész izzásában megolvadtak a harangok. Megrepedt a katedrális hajója és mint vulkán tátongó tölesére, okádta a lángot. Siketítő robajlással omlottak össze a sarokfalak. A vastag füst el-feketítette a tündöklő júliusi napot. Egyre magasabbra

csaptak a lángok. Az egész város egyetlen aranyizzású máglya volt már, amelyen seregeve égtek el a holttestek és a város sok kincse és drágasága.

Mire a Táborhegyen a nap lenyugodott, Béziers helyét csak füstölgő, üszkös romhalmaz jelezte.

Béziers jószagú kertjeiben holtan hulltak le az énekesmadarak.

A győztesek fehér virággyertyás agávék alatt aludták ki a vér és a bor mámorát. A rémséges dúlás híre pedig gyors szárnyakon röppent szét és Languedoc szívverése döbbenet megállt. A catharok menekülni kezdtek. A Fekete Hegység rengetegeibe húzódtak. A fellegek közé rakott sziklavárakban kerestek menedéket. Az Orbiel és a Sabarthés barlangútvesztőiben bújtak el. Narbonne hírtelen eretnekeket kezdett égetni, hogy ortodox hithűségét bizonyítsa és kíméletet esengjen. Csak Carcassone állt szilárdan. A félelem nem talált utat öles falainak és magas tornyainak bizakodó gyűrűjébe.

Pedig nem lehetett kétségük, milyen véres vihar hömpölyög feléjük. A hírek nem tudtak eléggé túlozni. Aztán láthattak a tulajdon szemükkel s a tulajdon fülükkel hallhattak.

Béziers eleste után tajtékos lovon halálra hajszott futár érkezett a Szent Vince külváros kapujához. A kapuőrség és a falakra esődült polgárok dermedten hőköltek hátra, amikor csuklyáját hátravetette. Emberi ábrázat helyett a Halál véres, torz arca vigyorgott rájuk a kín minden fintorával. A futár orra helyén két vérüszkös, sötét lyuk tátongott. Felső ajkát lemetélték s gyulladt foghúsa bíborlón parázlott. Ronggyá szaggatott füle véres csatákban csüngött. Beszélni nem tudott. Csorbára vert

fogai résén süvöltő, huhogó hang töredezett elő. Táto-gatta a száját és remegő kezével sután mutogatott levá-gott nyelvének tályogosodó gyökéresonkjára. A kérdésre, hogy a keresztesek tették-e rajta ezt a csúfot, bambán bó-logatott ijesztő szörnyfejjével.

Trencavel elé vezették. Akkor más hírhozó is érkezett már a vicomtehoz. Levelet hozott a Lobától. A mellőzött hölgy gúnyosan hozta tudomására, hogy fegyvertársa és hű szövetségese, Raimon úr, Tolosa grófja még idejében észretért. Meghajtotta makacs fejét az Egyház tekintélye előtt. Saint Gilles templomában alávetette magát a nyil-vános megvesszőztatás vezeklésének. Az Egyház visszafo-gadta kegyelmébe megtérő fiát, aki azt is megígérte, hogy kemény kézzel fojtja el tartományaiban az eretnokség lángját. Így hát most a keresztes hadak minden ereje és dühe rá és Carcassone-ra fog zúdulni.

Raymond vicomte csüggedten hajtotta le fejét és várta a kikerülhetetlen sorsot.

Az egyik karosszékből üveges szemmel meredt rá a sebszájú néma, véres halálfeje.

A kereszteshad Carcassone alá érkezett. Kelet felől óriási porfelhő méhéből csörömpölő vasak érces lármája zörrent. Teméntelen had sokasága özönlötte el a környező magáslatokat. Megtorpant és feltarajlott a keskeny síkon. A dombtető szinte horpadozott a súlyuk alatt. Ömlött a hadinép szakadatlanul, marcona, toprongyos haramiák csillogó vértezettű lovagokkal vegyest. Százezrek ajkáról dörgött ég felé a *Veni Creator Spiritus*... De a hosszú úttól fáradt sereg nem indult mingyárt rohamra.

Trencavel vicomte a falakról nézte a hadak vonulá-sát. Láttá, hogy bontják ki a nevers-i gróf skárlátvörös sátorát. Megismerte a húnyszemű vezér szálas sudárlását.

Az autun-i, rheims-i, rouen-i püspökök fehér sátra ormán aranykereszt fénylett. Lotharingiai és német lovagok is voltak a páncélosok végevárhatatlan soraiban. Raymond vicomte sisakjukról ismerte meg őket.

Mingyárt fel is lángolt benne a harei kedv.

— Rohanjuk meg most őket, — mondta Saissac úrnak — négyszáz válogatott vitézzel. Könnyű lesz megzavarni a tábort, fáradtak az úttól, senki nem ismeri még helyét.

De Saissac úr ellene volt. Cab-Aret ura is hajnali rajtaütést kívánt. A reggeli szürkületben csakugyan ki is csaptak rájuk az Aude vizénél. Sok volt a halott és a sebesült. De a keresztesek olyan erővel robbantak vissza, hogy irbontalan tömegük valósággal maga alá tiporta a Gra-veillaude külvárost s rohamának bősziült hulláma csak a Szent Vince-kapu erős falain tört meg. A támadók ott maradtak a meghódított külváros füstölgő romjai közt. innen ontották a katapulták súlyos kőgolyóikat a falakra.

Másnapra kelve fehér lobogókat lengetett nyugat felől a szél. A sápadt arcú Pedro, Aragonia királya, a troberek pártfogó barátja, Catalonia száz legdélecegebb lovagjával fehér paripákon vágatott Simon vezér skárlát-sátra felé. A keresztesek hódolattal köszöntötték. A király azért jött, hogy békét teremtsen. Hosszúsörényű, fehér ménjén belovagolt a várba és engedélyt kért Raymond vicomtetől, hogy a keresztesekkel békealkut kezdjen. A vicomte beleegyezett.

Pedro tanácsba hívta a hadak báróit, de ezek kemény föltételt szabtak. Raymond Trencavel tizenkét kiválasztott vitézével elhagyhatja várát és magával viheti, ami a tizenkét lovag testére fér. Különben a vár mindazzal, ami

falai közt van, kényre-kegyre megadja magát a kereszteseknek. A vicomte keserűen nevetett:

— Inkább elevenen nyúzzanak meg, semhogy ilyen feltételeket vállaljak!

Pedro király erre csüggedten visszatért Aragoniába. Útja Foix mellett és a Montségur sziklavára alatt vitt el. Mindenütt nagy igyekezettel dolgoztak a falakon.

A küzdelem újra megkezdődött és elkeseredetten folyt tovább. Rikoltó harsonaszóval rohamozták szünet nélkül a falakat. Tollas nyílvevesszők fellegeitől feketült a nap. A katapulták közáporokat ontottak. Lobogó esővák tüzesőjét röpitették a tetőkre. Ostromtornyok mozdultak a falak felé. A külvárosok gyöngébb erődítései nem soká állottak ellen. A palánkok beomlottak, a sáncokat szétdúlta az irdatlan sokaság ereje. Trencavel vitézei minden rohamot véresen vertek vissza. Tátongó réseket vágtak az ellenség soraiban, de a nem apadó sokasággal szemben tehetetlenek voltak. A külvárosok egymásután estek el. A lakosság, nagyobbrészt nők és gyermekek, a fellelgvárba szorult. Az állt még hatalmas tornyaival és bástyaival szűzi épségben. De csakhamar a szomszomság félelmes árnya kezdett kísérteni a falak közt. A kereszteshadak elvágták az utat az Aude vizéhez. A külvárosok forrásaihoz sem férközhettek. A várban mindössze két sziklába vágott kút maradt, ennek csekély vize táplálta a vitézeket, a várba menekült polgárságot, a lovakat, az ökröket és minden jószágot is. Az augusztusi nap izzó zuhatagokban ömlött és elapasztotta napközben a kutak vizét. Az éj hűsét kellett megvárni, amikor megint víz szivárgott fel a kútmedrekbe. Ezt az agyagos, sárgás vizet osztották szét fukar cseppekben. A közeli mocsarakból dögleletes büzü forró párázatok húzódtak be a városba. Az utcákat szennyes,

tapadós döglégysrajok árasztották el. Raymond vicomte levágatta a fölösleges állatokat. De elfogyasztani nem tudták őket. Oszlásnak indult tetemük nehéz bűzökkel gőzölt teli mindent. Halottas némaság ült a kieserepesedett szájakra. A rothadásban szörnyű csomák csirái sarjadtak. Az összezsúfolt tömegben duhaj kedvvel aratott a halál. És nem volt már hely a halottak számára és nem volt kéz, amely eltemette volna őket. A sápadt arcokon, a lázas szemekben a rémület és téboly sápadt lángja lobbant. Az éjszakák rémtele kétséggel szakadtak a meglátogatott városra, amely fölött pestises fuvalmak közt lebegtek a halál éjszárnyú angyalai.

Egy reggel fehér zászlót lengető lovag vágatott a fellegvár keleti kapujához. A lovag talpig tündöklő páncélban volt. Sisakrostélya leeresztve. Arca láthatatlan.

A keresztetek békekövetet küldtek.

Bebocsátották, felvezették a kastély lovagtermébe. Itt sem árulta el kilétét. A sisakrostélyon keresztül mondta:

— Sire, itt az utolsó pillanat. Hajtsd meg makacs fejedet a Pápa úr kegyelme előtt és köss békességet az északi bárókkal. Különben Béziers rémséges sorsában lesz részetek.

— Nagy Uram, — felelte a vicomte — engedelmes fia kívánok lenni a Pápának. Nem áhítok úgy semmit, mint a békességet. De népem árulója soha nem leszek.

— Jöjj velem a táborba, ott magad szólhatsz a vezérekkel a feltételekről. Épen és sértetlenül vezetlek oda és úgy is kísérlek ide vissza.

Az ismeretlen lovag Nevers grófjának sátorába vezette Raymond vicomtet. Az aranybrokátokkal gazdagon

kárpitozott sátorban együtt voltak a vezérek. Csodálkozva néztek az ifjú vitézre.

— Eljöttem közétek, hogy utoljára szót emeljek a békességért. Én eretnek nem vagyok. Mindíg hű fia akartam maradni az Egyháznak. Nem is az eretnekek védelmére fogtam fegyvert, hanem igazságtalanul megtámadott javaim védelmére. Most itt vagyok és várom, mi fel-tételét szabjátok a békességnek.

A lovagok összenéztek. Ekkor megszólalt Arnauld úr, Cîteaux főapátja:

— Nekünk egy föltételünk van: megadás kényre-kegyre.

— Utolsó szavatok ez? — kérdezte Raymond.

— Kimondtuk egyszer! Meg nem ismétljük!

— Akkor hiába jöttem. Nem is fecsérlem drága időtöket. Bocsássatok váramba.

Ekkor újra kemény hangon szólt a főapát:

— Mi nem hívtunk táborunkba. Neked menedéklevelet nem adtunk. Mivel önként jöttél közénk, itt is maradsz. Vissza nem bocsátunk. Foglyunk vagy.

— Árulás! — kiáltotta indulatosan Raymond vicomte. — Hitvány hitszegés! Követet küldtetek, ki biztonságot és sértetlenséget ígért!

— Mi békekövetet nem küldtünk. Tudjuk, hogy váradban már a halál árnyai leselkednek. Carcassone sorsa meg van pecsételve. Épséged érdekében van, ha nálunk maradsz.

— Én együtt akarok halni népemmel! — mennydörgött a vicomte. — Kardommal vágok magamnak utat a kapukig!

Már villant is széles pallosa és süvöltve perdült meg

feje fölött. De hátulról csatlósok vetették rá magukat. Kicsavarták kezéből a kardot és láncokba verték.

Mikor elvezették, a fehérlobogós vitéz a sátor bejáratánál állott. Egy percre, éppen mikor a vicomte előtte haladt el, felrántotta sisakrostélyát. Raymond a Loba csúfondáros arcát ismerte meg.

Másnap a keresztesek rohamra indultak a vezér nélkül maradt vár ellen. Tudták, hogy ez lesz az utolsó ostrom. Nagy Károly hét hónapig vívta ezt a hatalmas várat és nem tudta bevenni. Amalaric és montfort-i Simon hadának egy hónap sem kellett hozzá. Most össze fog roppanni a meggyötört város.

Már szálltak a tüzeztollú nyílvevesszők a falakra. A hajítógépek ontották a közáport és a tüzesóvaesőt. Az ostromtornyok lomha kolosszusai megindultak a sáncok felé. A rettentő erővel lendített érekesok feje törte-zúzta a falakat. Már feszültek a hajladozó lajtorják a magas bástyaesipkéik felé. De az ostromló hadon egyszerre fagyos rémület dermedt végig. A falakon halálos csend ült. Teremtett lélek nem mutatkozott sehol. A néma vár, mint valami óriási fehér kőtetem hevert az augusztusi nap aranyzuhatagában.

A vad bárókat nyugtalan sejtés borzongatta. Mit je lentett ez a síri csend? A vezérek eselt gyanítottak. A tömeg sötét búbáj babonás rontásaitól rémüldözött. Mintha gyökeret vert volna a lábuk. Mozdulatlanságba dermedve bámultak a néma, lelkétől fosztott várra. Morajlás fodrozódott végig a sorokon. Ki merne fegyvert fogni a kísértetvárbán lakozó sátánhadak ellen?

De Amalaricnak Sátán úr ellen is volt fegyvere.

Egyszerre húszezer lovag ajkán zengett fel a *Veni*

Creator. Azután Amalaric úr maga végezte el az ördögűzés szertartását és az egész had térdenállva ég felé terjesztett karral várta az exorcizálás végét.

A főapát odalépett az egyik kapuhoz és szentelt vízzel hintette meg. Aranyos stólájával megérintette a kapuszárnyakat. És az ördögűző igék parancsolón dörögtek ajkán.

A sereg mégis babonás félelemmel torpant hátra. Árva lélek nem mozdult a kövült sorokból.

Ekkor azonban maga a vezér, Simon úr rúgtatott előre. Érces lépte tompán dobogott a földön. Nehéz, vas-kamós ostromlécra rengett a vállán. A létrát szempillantás alatt nekifeszítette a falnak. Meztelen kardját foga közé szorítva mászott a mellvédig. A had dermedten nézte. A várból senki nem jött ledönteni a létrát, lenyilazni vagy letaszítani a vitézt.

A keresztesek torkát ismeretlen iszonyat szorongatta. Egyszerre csak vezérük harsány hangját hallották a falakról:

— Utánam! Árva lélek sincs a várban!

A vár csakugyan üres volt.

A faltörőkosok rettenetes döfései alatt recsegve zuhogtak be a kapuk és a had égő prédaszomjúsággal árasztott el minden talpalatnyi helyet.

De élő embernek híre-hamva sem volt. Csak a szörnyű rothadás szennyével fertőzött állati dögök és a temetetlen holtak halmai fogadták a diadalmas győzőket. Amerre fordultak, a márványos csipkés paloták drága kárpítjai közt, a keskeny utcák szögletein, a terek nemes pompájában a halál torz fintora vigyorgott rájuk.

Hová tűnt el a várnép? Ki tudhatta volna. Titokza-

tos sötét mondák babonás árnyai suhogtak Carcassone körül. Századokkal előbb a világszép Carcas szultána vitézei éppen így tűntek el Martell Károly ostromló hadai elől. Montfort-i Simon úr legfortélyosabb mívészeivel kutattatta a titkos ajtókat, amelyeknek messzeágazó földalatti sikátorokba kellett bejárást nyitniok. De titkos ajtók nyitjára mégsem akadt senki. Pedig öreg vitézek mesélték, hogy Cab-Aret várát és Termes sasfészékét is óriási alagutak kötik össze Carcassone-nal. De emberi leleményesség ezeknek a földalatti járatoknak kapuira rá nem találhattott. A had között továbbra is ott bújkált a babonás félelem. Föld nyelte el a vár lakóit. És a földet a sátánnal cimboráló eretnekek bűbájos mestersége tárta meg. Rettegve várták, mikor hasad meg alattuk is a vár piaca, mikor nyílik meg a kénköves, tűztarajos pokol, hogy mindnyájukat benyelje falánk torkával a kárhozat.

Hogy Sátán úr hatalmát megtörjék, kiásták sírjukból azokat, akik az eretnokség gyanújában haltak meg. Óriási máglyákra rakták a tetemeket. Carcassone falain véres világ gyúlt s a tornyok feketén meredeztek a lángok skárlát hullámokat hányó áradásából. A vár egyik pincéjében éhségtől, szomjúságtól agyonesigázva, gyermekeket és aggokat találtak. Ezek nem bírták volna a földalatti menekülés fáradsalmait. Sokan közülök ünnepélyes vallást tettek igaz hitükről. Ezeket szélnék eresztették a keresztesek. De négyszáz makacsul megmaradt sötét eretnoksége mellett. Ezeket irgalmatlanul behányták a máglyák tűzébe.

És egyszerre szédületes magasságban hatalmas fekete árny lebbent a lángövezte várkastély fölé. Nőtt, dagadt ez az árny. Olyan volt, mint a szárnyát terjesztő madár. Szélesen kibomlott mind a két szárnya. A fél eget be-

takarta félelmes feketesége és lassan, méltóságteljesen kelet felé kezdett úszni, amerre a tenger kék határtalan-sága sejlett.

Talán a rege Ataxusa volt, a baljós gyászmadár, a magasságok óriás vándora, amely mindig a vész baljós jövetelét hirdetni mutatkozott meg a sorsverte városnak.

Béziers és Carcassone dúlásának híre eljutott Rómába is.

Innocentius pápa forró könnyeket hullatott. Ennyi vér, ennyi szenvedés és szorongattatás! De nem cselekedhetett másképpen. A hadak dúlása a leggonoszabb eretnekség elburjánzásának, a tudás és műveltség, az élet biztonságos rendje, talán éppenséggel az emberi faj pusztulásának vetett gátat. De nemes lelkét méltán felháborította a keresztes hadak barbár garázdasága. Különösen a had köré sereglett kóbor vágáns nép és haramiahorda éktelen rombolása.

Tüstént levelet írt Amalaric főapátnak, montfort-i Simon úrnak és a keresztes hadak minden vezérének. Keményen megfeddte őket, amiért inkább engedtek a vak indulat dühének és a vér kegyetlenül felbuzgó ösztöneinek, mint a keresztény szeretet és megbocsátás szelíd törvényének. Az ártatlanul kiontott vér az ő fejükre fog szállni. Figyelmeztette őket arra is, hogy Raymond Trencavel grófot, aki hűségét ünnepélyesen megfogadni sohasem vonakodott, minden jog ellenére tartják rabságban. Parancsolta, hogy ezentúl kímélettel, dúlástól, mordálégetéstől tartózkodón viseljenek hadat és csak a megáttalkodott eretnekek ellen, akik Krisztus igazságáról és szeretetéről dölyfösen tudni nem akarnak. Carcassone urának pedig adják vissza szabadságát s ha a vicomte

elébe kívánna járulni, küldjék őt biztos kísérettel Rómába.

Trencavel vicomte-ot erre maga elé hozatta Simon vezér és sokáig tanácskozott vele, hogy öltön ő is keresztet. Carcassone már úgyis elesett. Eretnék alattvalói elmenekültek. Neki magának Krisztus katonái oldalán a helye.

Provence-ban hírek szálltak szerte, hogy Raymond vicomte hajlik a vezér szavára. Holnap talán ő robog a halálos tiprású hadak élén és kemény öklének súlyát érezni fogják a Montségur csúcsától a Sabarthés barlangbirodalmáig. Akárhogy megmutatta pallosa erejét montfort-i Simon gróf, biztos romlásukat inkább a győzhetetlen Trencavel-sarj vitézségétől várták. Tanácsot ültek hát Montségur várában.

A kereszties had kezdett széledezni. Először Nevers grófja hagyta ott Simon urat, hogy visszatérjen várába. Példáját követte a burgundi herceg és egész sereg francia báró. Simon vezér mellett száz jó lovag alig maradt. A többi népe zarándokokból, szedett-vedett zabolátlan konclesőkből állott.

Raimon úr, Tolosa grófja is lélekzethez kapott. Rómába zarándokolt s a pápa színe előtt súlyos panaszt emelt montfort-i Simon úr és a keresztiesek embertelensége miatt. A pápa atyai jósággal hallgatta meg panaszát és megígérte, hogy hamarosan zsinatot hív össze. Ezen igazolhatja magát Tolosa ura és tisztázzák majd a panaszokat is.

Simon vezér most újra a fogoly Trencavelre gondolt. Tudta, hogy Raymond úr a legkedveltebb lovag egész Languedoc-ban. Ha ő kezébe venné a keresztiesek zászlóját!

Hiszen híve az Egyháznak, engedelmes fia a pápának. Talán kedvére volna, ha a franciák nélkül, idegen hadak özönlésétől menten szabadítanák meg a Dél tartományait. Maga elé hozatta a rabot. Hosszasan tanácskozott vele. Raymond úrnak két feltétele volt. Visszakapja jogtalanul elvett birtokait, mindenek előtt Carcassone várát. Kegyelmet és teljes bűnbocsánatot követelt mindazoknak, akik hajlandók megtagadni eretnek hitüket és a szokásos vezekléssel visszatérni az igazság útjára.

Fulco és Domingo hajlottak a vicomte szavára. De Simon úr még tétovázott.

Egy éjjel halk kopogtatás nesze zörgette meg Raymond mély börtönének ajtaját. A vicomte éberén aludt. Többnyire teljességgel kerülte szemét az álom. Most félálomban hallotta, hogy kules csikordul a zárban. Gyérvilágú mécs fénye szúrt a szemébe. A keskeny ajtónyíláson durva szörkámzsás alak lopakodott be. Csuklyája fejére húzva. Domingo testvér viselt effajta ruhát.

Most különös hang szólalt meg. Raymond úr egészen mást várt a csuklya homályából. Azt hitte, álmodik. Édesen csengett ez a szó, mint szelek vonójától símogatott üvegharang és szavak csitító hűvösségével hullott börtönének füledt forróságába.

— Bízol-e bennem, Trencavel vicomte? — kérdezte az álomszavú hang.

— Bizalom nélkül is követnélek, bármerre vezetnél! — felelte Raymond úr.

— Ismersz engem? Tudod, mért jöttem hozzád?

— Hajad napja átsüt csuklyád fellegén és aranyderengést permetez a börtön éjjelében. Szemed kékjének ibolyaillata van. Nem tudom hová szólítasz. De tán a kárhozat is különb lehet ennél a sötét pokolnál.

— Szabadításodra jöttem. A rengeteg erdők ölén, úttalan utak kietlen magányában, a bérczetők dacos sziklaváraiban, Termes, Foix, Lavaur és Montségur vívhatatlan falai közt, a barlangok földszíve fölé hajló sikátoraiiban sorsodat siratják és neved talizmánját hordják vigasznak ajkukon.

— Mióta lettem ilyen kedves emberük?

— Mindíg vezérnek kívántak. Te voltál és te vagy a Dél reménysége. Raimon úr mindíg elárulta őket. Te hitzegő nem voltál soha. Téged árultak el és sorvasztanak méltatlanul. Én szabadulásoddal jöttem. Az örök szemén nehéz álom hályogosodik. Kámzsát hoztam neked is. Öltsd magadra és kövess engem a szabadságba, a bosszúállásba, a győzelembe.

Raymond úr lehervadt száján szomorú mosoly szépiült:

— Veled megyek és követlek. De nem a győzelembe, csak a halálba. Mert véletek én soha egy nem lehetek. Rettenetes romlás mérgét hordozzátok magatokban itt a földön és az örökkévaló másik világban is. Én magammal és életemmel már számot vetettem. De egyetlen megmaradt javamat, árva lelkem üdvösségét kockára nem vettem.

Ekkor a jövevény ledobta magáról a szórkámzsát. Mintha egyszerre jószagú hajnallal hasadt volna meg a börtön fekete éjtszakája. Halovány orgonaszín köntösének aranszegélye csillagragyogást gyújtott lába körül. És fején a császárok koronájánál drágább arany ékeskedett.

Raymond csak bámulta ittasult révedezésben, sok keserű kétsége után, szinte a téboly határán.

És most még igézőbb bűbájjal szólalt meg az ifjú Esclarmonda hangja, akár gonosz angyaloké.

— Tudom, hogy mindig szeretted engem, Raymond úr. Kárhozat lángjával égtél értem első perctől, hogy Lucifer gyémántjának éjtszakája után rámesett a tekinteted. De én nevettelek akkor is, mert gyávának láttalak. Az én szerelmem csak a szertelen bátorság üllőjén tüzesedik. Aki engem kíván, merje értem könnyű szívvel eldobni mindenét, ha kell, lelke üdvösségét is. Most itt állok, a tied vagyok minden szépségemmel. Magam kínálom oda magamat neked. De bátorságodat kérem cserébe.

Raymond mozdulatlanul állt vele szemben. Kedves várát, Carcassone-t látta, amint utcáit a fojtogató pestis ölelte, az oszladozó holtak és erjedt dögtetek vér-fagyasztó förtelmében. Szívében mélységes undort érzett. Nem akart többé hadat, öldöklést. Inkább sorvadjon itt örökre. Behúnyta megfáradt szemét és halkán imádkozni kezdett.

Esclarmonda most a ruhát kezdte tépni magáról. Egészen közel lépett Raymondhoz. A vitéz érezte bőrének parázslását. Rózsás derengés tűzött át szemhéján és felparancsolta erőszakkal lepányvázott pilláit.

Két langyos fehér kar fonódott rá. De Raymond letépte magáról a rózsás kígyókat. Eltaszította maga mellől a lányt. Esclarmonda most rámeredt, szemében emésztő, szilaj láng lobbant. Egy rántással feltépte mellén a ruhát. És Raymond keble két halma között, a mell bársonyos haván, bíborosan lángoló sebet látott. Kereket, mint egy ostya, benne szivárgó élő vérrel, amelynek tükre babonás rémséggel ragyogott felé.

Mit látott Raymond vicomte a borzasztó vértükörben? Nem tudta már soha elmondani senkinek. Azt sem árulhatta el, milyen rettenetes ígéket súgott felé Esclarmonda ajka. Mert abban a pillanatban, ahogy a bíboros

kerek tükörbe nézett, egyszerre leroskadtt és elterült a földön, mint akit villám csapása ért.

Másnap reggel holtan találták börtönében. Hazug szóbeszéd szárnya vitte egyszeribe a hírt, hogy Simon úr mérgeztette meg, mert félt, hogy a vicomte elvitatja tőle a kincses és büszke Carcassone-t.

Domingo igazságot akart. Tudós orvossal vizsgáltatta a halottat. Nem tudhatták más okát halálának, csak a járványos csomát, amely a temetetlen holtak emlékeként a vár népét tizedelte.

Testén nyoma sem volt külső erőszaknak. Arcát vonagló kín fintora el nem rútította. Csak szíve táján piroslott valami titokzatos folt. De akik ismerték, tudták, hogy ezt a jelet lovagi virrasztásának éjszakája óta mellén viselte.

Német földekről, Rajnán túlról, a száz hegyek közül hétezer zarándok érkezett, tele jámbor buzgalommal, hogy a Sátán seregei ellen harcolhassanak. Burgund és Normandia is újabb vitézeket küldött. A sereg újra sokasodott és Simon vezér új csapásra emelhetette félelmes pallosát, mert az eretnekség kezdte már feledni a béziersi pusztulást, Tolosában újra megjelentek a feketetaláros Tökéletesek.

Minerva vára alatt, ahol a pogány istennő ősi temploma körül rakott tornyos bástyákat az új pogányság, Amalarie főapát úr nevelte új hadakkal Simon úr erejét. Guillem úr megrémült a teméntelen had láttára és követet küldött a vezérhez, hogy feladja várát pusztá életük ajándékáért. Simon úr zord szóval mondta, hogy irmagját is ki akarja irtani az eretnekségnek. Nem azért jött, hogy kegyelmet adjon, hanem, hogy hírmondót se hagyjon az

eretnekek közül. Domingo azonban, aki szüntelen a had-
dal járt a zarándokok közt, felemelte szavát és Arnauld
úr kihirdette, hogy aki esküszóval tagadja meg eretnek-
ségét, kegyelemben és bántatlanul elmehet. De a várba
húzódott Tökéletesek megrémítették a népet. Sátán úr
rettenetes bosszúját idézték rájuk minden szemfényvesztő
bűbájossággal. Mikor a kapuk megnyíltak, emberi mivol-
tukból kivetkőzött megszállottak hada rontott ki a várból.
Hajuk lobogott, tágra meredt szemükben téboly tüze
parázslott. Karjuk, lábuk és egész testük göresösen ráz-
kódott és üvöltésük kétségbeesetten rázta a süket egeket,
akár a kárhozottaké. Elöl fekete talárban az ösztövért,
sápadt arcú Tökéletesek rohantak. Nyomukban zúdult az
egész nép.

A vár előtt már égtek a máglyák, amelyeket Simon
úr pribékjei gyújtottak a makacs átalkodottak megége-
tésére. A Tökéletesek vak szédületükben egyenest a mág-
lyákba rohantak. A nép nyomon követte őket. A rőt-re
gyulladt, egekig csapkodó láng elnyelte valamennyit.

Minerva után Termes vált egyenlővé a földdel.

Raymond és Olivier bárók a sziklavár féktelen urai,
akik Foix grófjával együtt Lagrasse ősz apátját megfeszí-
tették, vakon bíztak fellegek közé rakott sasfészkük
sziklabástyáiban. A vár falai valósággal összenőttek az
érekemény gránítbércel, amelynek csúcsát koronázták.
Körültük mint titánok sáncárka, a Termes tajtékos vad
árja zúgott alá márványkemény sziklamedrében.

Raymond urat az ősi Hold-isten papnőjének, Belisse-
nának ivadékát babonás kötelékek fűzték ehhez a zord
tájhoz. A keresztes hadak érkezését a fellobogó vér szilaj
indulatával fogadta. Sziklákat görgetett le rájuk. Óriás

fenyőszálakat zuhogtatott alá. Egész rendeket söpört el a feltörekvő keresztesekből. A Termes zsilipjei mögül nekiszilajodott zuhatagok árját öntötte a völgyekbe. De egyre dagadt a keresztesek árja is. Bretonok és izlandiak érkeztek, brabantiak és németek az északi őrtartományokból. Sűrűn özönlötték el a környező völgyeket és a hadigépezetek ördögös fortélyával feleltek a védőknek. Ácsok és kovácsok serege dolgozott. Körülpántolták az egész béreket. Óriási tornyokat emeltek vasveretes gerendákból. Körbefutó karzatokat, amelyekről katapulták szórták a falomlasztó kőkoloncokat és rettenetes erővel taszított roppant szálfákkal döngették, törték a falakat.

Hónapok teltek el eredménytelenül. A keresztesek táborában felütötte fejét az éhség. Az elpusztított vidékek nem teremtek. A rémületében elrejtezett lakosság nem dolgozott. Kenyér helyett a kiégett fű torzsáit s a zörgő faleveleket rágták a zarándokok. Az ostromlottak jól tudták, milyen rém ülte meg a völgyi hadakat. Nőtt a bizalmuk.

De egyszerre megállt a fellegek járása valahol messze nyugaton. A tüzes nap gyilkos nyílzáporokat ontott az ölmos izzású, süket kék égből. Szemernyi eső nem áztatta a szomszédhozó földek szájakká repedt kérégtét. A kutak elapadtak. Az átfülledt pincék bora elfogyott s az éhségnél is iszonyatosabb szomszúság kezdte sarkantyúzni a rémület paripáit a vár fölött.

A keresztesek már az órákat számlálták, mikor hull ölükbe mint érett gyümölcs a megvívhatatlan Termes. És Raymond úr is remegve várta az elkerülhetetlen percet. Már látta magát a máglya lángjai közt. Halogatta a megadást, amíg csak lehetett. És egy reggelen, amikor még egyszer körülhordozta tekintetét a környező csúcsokon,

hogy búcsúzzék a fenséges tájtól, a corbiére-i hegyek közt a Bungaratch tető fölött kicsinyke fekete pontot vett észre. Felujongott, mert tudta, hogy ütött a szabadulás órája.

Kimeredt szemmel bámult Corbiére felé. Majd felitta a szemhatárt. Szinte húzta magához delejes pillantásával. A fekete pont nőni kezdett. Sápadt, tétova felhőcskévé ernyedt szét. De egyre nőtt, terebélyesedett a felleg is és rohanvást közeledett. És amint Termes felé nyargalt a megsápadt égbolton, egyre tarajosabban dagadt, egyre haragosabbá sötétedett. Belseje tarjasos, ólomszerű habzással forrt. Kénszínű, szennyes-zöld pászták sávozták. Már egészen betakarta az eget. Elvette a nap világosságát és éjszakává keserítette a nappalt.

És egyszerre valóságos özönvizet csattantott le az aléltn tikkadozó földre. Vízfüggönyök zuhogtak alá. Két lépésre nem látott a szem. A vár köves utcáin habzó hegyipatakok rohantak. És az egész bérckúpot egyetlen roppant zuhatag-piramissá varázsolták a völgybe szakadó víztömegek.

Megteltek a ciszternák, a kutak medrei, minden horpadás és mélyedés, a vízfolyások alá állított kádak és csöbrök. Áldott, túlhabzó bősége volt ez a szabadító, drága nedveknek. A kiégett torkú, cserepes szájú szomjazók mohón estek neki. Részegre itták magukat. Repedésig töltekeztek, mint túlfeszült tömlők. A halált állította meg félúton ez az égből hullott manna.

Vagy inkább szárnyakat adott a lassú kínok csigahátán lopakodó kaszásnak. Az egek szabadító harmata rettentő csomák pusztító erejét zúdította a városra. Egész házakban állt meg egyszerre az élet dobogása. A vár terein hagymázos pillantású halódók vonszolták magukat.

Kegyetlen kinnal gyötrő kelevények fakadoztak a nyakon és a fulladás mint láthatatlan hóhér ragadta torkon áldozatait. Gyermekök mint hirtelen hervadt virágok alélta halálba. Anyák átkozták a Tökéleteseket. Tébolylult rémület korbácsolta végig az utcákat. Mindenki eszeveszetten próbált menekülni. De mindenütt a leselkedő halálba ütközött.

Az éj leple alatt megnyitották a kapukat, hogy az iszonyat poklából meneküljenek. De a hegy lábánál már várták őket a zarándokok és az újra fellobogó máglyák.

A eretnkség egyik legbüszkébb bástyája leomlott.

Lavour Carcassone után legerősebb vára volt a vidéknek. De asszony védelmezte. Donna Geralda, akinek nőiának. De asszony védelmezte. Donna Geralda, akinek férje Carcassone ostrománál veszett el. Ebben az erős várban kerestek menedéket a bujdosó trobérek, köztük sok félelmeserejű lovag és a tűzhalál elől menekült Tökéletesek. Bízta a falak erejében. És montfort-i Simon vezér hada is újontan megfogyatkozott.

Az ostromlók hatezer német zarándok érkezését várták Foix felől. A zarándokok késtek. Napok teltek el, hetek multak, hírük-hamvuk sem volt. Simon vezér Domingót küldte eléjük, hogy siettesse őket.

Domingo mezítláb, keresztes botjával és két kámzsás hívével vágott neki az úttalan utaknak a Fekete Hegység rengetegei felé. És amint a zord vadonhoz közeledtek, egyszerre látták, hogy a mélyölű, sötét vadon titokzatos fénybe vonva sugárzik. Mintha a bensejükben láthatatlanul kék lángot ontó lidérccek teméntelensége tanyázna.

Illetődötten léptek be az erdőbe. És mindjárt az első fák alatt rakásra hányva találták a temetetlen holtakat. Mondhatatlan iszonyat lakta az erdő homályát. Az ágakon

akasztottakat lóbált a szél és az ösvényeken s a tisztások körül százával heverték a legyilkolt zarándokok. Lépteik vérben tocsogtak és a holtak egyre sokasodó seregétől utukat folytatni nem tudták.

Faodvakba rejtezett sebesültektől hallották meg a borzalmas valóságot.

A foix-i infáns, a vad Raymond Drout hadaival az erdők árnyába rejtőzve várta a zarándokokat. A homályból láthatatlan kezek pallosai kaszabolták, orvul ólálkodó pikák döfködték a csapdába hullott sereget. A zarándokok menekülni próbáltak. De belegabalyodtak a fák útvesztőjébe. És minden fa mögött fent fegyver csapott rájuk. Raymond infáns végighajszolta őket a rengetegen és úgy aprította, mint a meglepett sáskákat.

— Ki vagy? — ordított az infáns a zarándokra, aki szembe került vele.

— Zarándok és pap.

— Bizonyítsd be.

A zarándok levonta csuklyáját és mutatta tonzurás fejét. Az infáns harci szekercéje a tonzura feltján hasította szét koponyáját. Így mészárolt le hatezer zarándokot, akiket montfort-i Simon úr hiába várt Lavour alá.

Domingo két nap mulva visszaérkezett a zarándokok halálhírével. Nagy félelem és csüggedés vett erőt a kereszties hadakon. De Simon úr rendre végigjárta soraikat és mindenkit szép szóval biztatott. A kereszt jelével erősítette meg őket és kemény torlásra tüzelte testvéreik vesztéért.

Az ácsok éjjel-nappal dolgoztak s két óriás ostromtornyot emeltek és Simon vezér a tornyok ormára a kereszt jelét állíttatta. A várfalokról először a kereszt-

ket vették célba a közuhintó hadigépezetekkel. Aimeric úr, Donna Geralda testvére szította az eretnek vitézek gyűlöletét Krisztus úr kínhalálának diadalmas jelvénye ellen. Tudták róla, hogy gyűlöli a keresztet. Ő volt az, aki Béziers cintermében kivágatta és máglyára hányatta a kereszteteket. Most is jól célzott, de a zarándokok fáradhatatlanul új meg új kereszttel ékesítették a tornyokat.

A tornyok nem tudtak közel férközni a falakhoz a mély sáncárok miatt. Simon úr erre a Fekete-hegység rengetegéből törette és hozatta a zarándokok vérétől rozsdás szálfákat s azokat zúdította a sáncárokba, míg csak széles utat nem épített a robajló tornyok elé. A védők most érekampójú csáklyákkal rángatták le a kereszteteket a tornyok tetejéről. De Simon úr népe nem lankadt. Tollas nyílveszők fellegei záporoztak le a várra. S a tornyokon is mindig akadt vakmerő vitéz, akit nem riasztott a mélybezuhanás veszélye. A védők új furfanghoz folyamodtak. Mélyen a falak alatt aknákat vermelték ki a sáncárokba s behúzogatták rajtuk keresztül a szálfákat, úgyhogy a tornyok a mélységbe zuhantak és összeomló romjaik alá temették a szétmarcangolt tagokkal vérükben vonagló ostromlókat.

A győzelem vakmerővé tette Aimeric urat. Szolgái égő csóvákkal rontottak ki a sáncárokba és köröskörül máglyává gyújtották a véres fatönköket s az ostromgépek gerendáit. Olyan volt a vár a lobogó lángtenger közepén, mint a pokolnak a föld kérgén kitüremlett telhetetlen torka és az ostromlók sorain csüggedezve szállt szájról-szájra a hír, hogy Sátán úr siet cimborái segítségére.

Am Simon úr szakadatlan építtette az új tornyokat és az új hadigépeket s a zarándokok újra megsokasodott hada halált nem félve özönlött a várfalakra létrákon, egy-

más hegyén-hátán törekedve előre. És végre csoda történt. Simon vezér a hadak nyüzsgő tömkelegében messze zengő hangon kezdett bele a Veni Creatorba. A zarándokok nem tudták, honnan jön a hang. Mintha láthatatlan mennyei magasságokból angyalkarok zendülését hallották volna. Egyszerre az egész sereg égre zengő mennykárpitokat rezgető erővel kezdte harsogni az éneket. És íme, a faltörő kosok szüntelen öklelése alatt omladozni kezdtek a falak. A főkapunál beomlott a legerősebb bástya s a védők szívében bénító félelem megbéklyózó hatalmával visszhangzott a dörgő ének.

Lavaur, a keresztgyalázó város a szentkereszt feltalálásának ünnepén esett el. Montreali Aimeric urat, a keresztégetőt és nyolevan vitézét, akik bilincsbe verve sem szüntek meg káromolni az Urat, halálra ítélte Simon vezér. Óriási bitót építtetett a vár piacán. Elsőnek az oesmányul szitkozódó Aimeric-et húzták fel rá. De a nyolevan vitéz terhe alatt összeroskadtt az óriás bitó irbontalan alkotmánya. Simon úrnak sürgős volt a dolga. Lenyilaztatta a vitézeket és rájuk gyújtatta az összeomlott haláltorony gerendáit.

A vár úrasszonyát, Geraldá-t, aki dölyfös átalkodottsággal betömte fülét az igazság igéi elől, a sziklavár legmélyebb kútjába vetették, azután földdel és kövekkel betömték fölötté a kutat.

Domingo úr a vár egyik mély pincéjében egy sereg asszonyra és gyermekre talált, akik szelíd méeslángokat gyújtottak a sötétben és mély áhítatukban töredezett hangon az Ave Máriát énekelték. Kegyelmet kért nekik a vezértől és Simon úr meg is kegyelmezett nekik. A vár elestével négyszáz Tökéletes jutott a keresztések rabságába. Domingo minden buzgalma és ékesszólása hiábavaló

volt. Inkább a máglyahalált választották, semhogy tévelygésüket megtagadják. Sátán úr mozdíthatatlan köszívet rejtett szolgálai keblébe.

Raimon úr nagy örvendezéssel jött meg Rómából. Innocentius pápa a megbocsátó atya elnézésével fogadta. Kinyilatkoztatta Raimon úr előtt, hogy nem kíván mást, csak hogy a tiszta igazságnak érvényt szerezzen és hogy a kereszténység legvirágzóbb tartományait a halálszomjas, sötét eretnekség csapásaitól megszabadítsa. Legátusának nehéz pecsétetekkel lezárt írást küldött Carcassone-ba, hogy zsinatot hívjanak össze és adjanak módot Raimon úrnak, hogy magát a súlyos vádak alól tisztázhassa.

Arnauld úr és Simon vezér is szívesebb kedvet mutattak most. Abban egyeztek meg, hogy Saint Gilles-ben összeül a püspökök és apátok ítélőzsinatja és Raimon úr megjelenik az ítélőszék előtt, hogy igazolja magát és mindenekelőtt castelnau-i Peire úr meggyilkoltatásának súlyos vérvádját tisztázza. Addig is a békesség kedvéért Arnauld úr feloldotta a várost a ránehezedő átok alól.

A békesség azonban hamarost megbomlott. Raimon úr azt hitte, most már minden ügyét-baját rendbe tette és a zsinat előtt könnyűszerrel kitisztázza majd magát. Montfort-i Simon úr ereje is újfent megfogyatkozott, mert akik a búcsút negyvennapos szolgálatukkal megnyerték, ismét elhagyták zászlaját és mindössze néhány burgundiai és német zarándok maradt mellette. Az eretnekség most, hogy nem érezte feje fölött a veszedelmet, ismét fennhordta szarvát. A Tökéletesek újra beme-részkedtek a városba s hiába volt Fulco úr és Domingo minden ébersége, itt is, ott is megjelentek a házakban, hol a haldoklók a consolamentumot várták.

Raimon úr vazallus bárói is egyre bujtogatták urukat, hogy Montfort úr befészkelte magát Tolosa várának szívébe és onnan fogja őt kiforgatni birtokaiból. A gróf hát egy éjjel megrohanta békétlen báróival a narbonne-i kastélyt, ahol Simon úr lakozott. Montfort úr védekezett. A kastély erős volt. Százával hulltak a vitézek, míg Raimon gróf ismét urává lett tulajdon kastélyának.

Arnauld apát erre újra átok alá vetette Tolosá-t és Saint Gilles-ben a felháborodás vihara fogadta Raimon urat és a székülő tanács eredménytelen oszlott szét. Raimon úr bízott erejében és dolgavégezetlen tért vissza Tolosá-ba. De közben montfort-i Simor úr hadai ismét megsokasodtak és mikor a bevehetetlennek hitt Lavaur is elesett, Simon úr hatalma félelmesebb volt, mint valaha. Most közvetlenül Tolosá-t fenyegette és a várost rettentő rémület szállta meg. Raimon úr kegyetlen szorongások nehéz óráit élte át. Könnyezve borult Lavaur-ban Simon vezér és Arnauld apát elé. Könnyörögve ígért teljes meghódolást és Tolosa kivételével minden birtokát zálogul kínálta, hogy teljesíti, amit csak a keresztesek tőle kívánnak, egyedül pusztá életének és fia öröklési jogának biztosítását kérte. Ezt a feltételt sem fogadták el. Montfort úr Bar grófjának új hadait várta és ezeknek megérkezéssel hozzá is akart látni Tolosa ostromához.

A tolosaiak halálos rettegések közt hallottak a hűnytszemű vezér terveiről. Könnyörgő követeket küldtek hozzá és kíméletért esedeztek. Simon úr hírül adta nekik, hogy irgalmas lesz városukhoz, ha hitszegő urukat, Raimon grófot kiszolgáltatják neki és nem ismerik őt el hűbéruruknak.

Tolosa népe különb volt uránál. Hallani sem akart ilyen árulásról. Az egész város, mint egy ember, készült

a védelemre. A város erős volt, minden pontja felkészülve az ellenállásra. Védőserege számos és vitéz. És a foix-i infáns, a szilaj Raymond gróf és Comminges grófja is egyszeriben ott termett minden hadi népével. A várvédők erejük tudatában kicsaptak a keresztesekre és a vad foix-i gróf borzalmas vérengzést vitt végbe soraik közt. Simon úr seregei az éj leple alatt fejvesztetten menekültek, még halottaikat és sebesültjeiket is a vár alatt hagyták.

Raimon úr vérszemet kapott a diadaltól. Most ő támadta és szorongatta Simon vezér hadait. A keresztes hadak ereje pedig újfent, ki tudná, hányadszor már, úgy elfogyott, mint a hold sorvatag sarlója. A spanyolországi mórok Afrikából kapott segítséggel erős hadakat zúdítottak a kereszténységre. Nagy volt a veszedelem, hogy a pogányság pusztító hulláma nyugat felől ront rá Krisztus országaira, miközben napkeletről, a kínszenvedés szentelt földjéről is egyre baljósabban szálltak a hírek. Castilia királya a pápa engedelmével keresztes hadat hirdetett. A narbonne-i érsek nagyszámú haddal vonult el Simon úr seregéből Spanyolországba és a castiliai, aragoniai és navarrai királyokkal együtt indult a szaracénok ellen. Calatrava bevétele után a francai hadak diestelenül visszatértek hazájukba. Csak Arnauld úr maradt ott hadi népével és együtt küzdött Pedro aragoniai királlyal Las Navar de Tolosa mellett a század legnagyobb csatájában. A kereszténység sorsa dőlt el ezen a véres napon. A mórok teméntelen sokasága félelmesen szorongatta Pedro király hadát, amely kezdett már engedni az elviselhetetlen nyomás roppant súlya alatt. Ekkor a gomolygó felhők közt a kereszt sugárzó csodajele ragyogott fel az ég peremén. A csoda új erőt öntött a keresztény vitézek lantható soraiba. Végső elkéseredésük vad erejével vetették

magukat a győzelemittas szaracénokra. A csata megfordult. Mire a haldokló nap vére a szemhatáron szertefolyt, húszezer mór halott patakzó vérén gyulladt még bíborosabbra.

Pedro királynak megnőtt a becsülete a kereszténységben. Úgy magasztalták, mint az egyház védőjét és szabadtóját. Most ő vetette magát közbe Raimon úr érdekében. Követeket küldött a pápához és arra kérte, hogy adassa vissza tulajdonsaiknak mindazokat a birtokokat, amelyeket a keresztes hadak vezérei nem eretnekektől vettek el. Raimon úr ügyében pedig az volt a kívánsága, adjanak végre módot Tolosa grófjának, hogy magát a vádak alól tisztázhassa.

Innocentius úr meghallgatta kedvelt hívének kérését és utasította legátusát s Montfort urat is, hogy teljessék Aragonia királyának kívánságát. A keresztesek körében azonban ismét nagy volt a felzúdulás Raimon úr ellen, akinek ismét rút bűn terhelte rossz lelkiismeretét.

Azokban a csatározásokban, amelyek hosszan folytak közte és Simon úr harcosai közt, hitszegéssel és árulással sikerült kézrekerítenie Balduin lovagot. Ez a Balduin féltestvére volt Tolosa grófjának. Bátyja mindig féltékenyen és gyűlölettel nézte őt. Szította köztük a viszályt az is, hogy Balduin hű fia maradt az Egyháznak s lelkesen harcolt az eretnység kipusztításáért. Raimon úr ezért úgy tekintette, mint a Dél ügyének árulóját. Fejére díjat tűzött és kihirdette, hogy semmi eszköztől nem szabad visszariadni, csak kézrekerítsék.

Most végre sikerült. És Raimon úr vastag cölöphöz szíjaztatta Balduint és így gyönyörködött a válogatott kínzásokban, amelyekkel pribékjei tulajdon vérenek meg-

gyötört testét tépdesték. Merő seb volt már Balduin a horgas dárdák szúrásától és a tüzes vasfogók csípésétől. Már csak az volt hátra, hogy a bitóhalál szabadítsa meg gyötrelmes kínjaitól, amikor tört hangon megszólalt Balduin lovag:

— Egyetlen kegyet kérek tőled, bátyám, mert kegyelmet csak a Magasságbelitől fogadok el. De, látod, vég-
órám közel van és hogy ezt a kegyelmet kiérdemeljem, szeretném magamhoz venni az utolsó útravalókat.

— Úgy, hát mégis rettesz a poklok kínjától, — kacagott gúnyosan Raimon úr — hiszen teljes bocsánatot kaptál, még a purgatórium tüze sem foghat rajtad, amiért szégyenszemre tulajdon véreidet irtottad.

— Papot akarok! — sóhajtott elhaló hangon a vérrel borított Balduin.

— Nem kapsz! — ordította magából kikelve Raimon úr. — Halál fia az is, aki vigasztalást visz neki. De ha a consolamentumot kívánnád...

— Hozzám ne érjenek a Sátán bűbájosai! Én az Egyház rendje szerint való papot akarok.

— Akkor úgy halsz meg, ahogy apátjaid elbocsátottak, mert itt ugyan nincs pap, aki a halállal dacolva, veszendő lelked mentésére sietne.

Balduin feje mellére roskadt. Szeméből forró könnyek árja fakadt. Ám ekkor a tömegből kivált egy durva szőresuklyás férfi. Szegény és vedlett volt, mint a legnyomorultabb zarándokok. Mezítlen lábát belepte az utak sara. Fejére húzott csuklyával közeledett Balduin úrhoz.

Balduin felnézett rá és szemében a könnyebbülés földöntüli fénye ragyogott.

— Tát te is a bitóra kívánczol? — rivalt rá Raimon úr az ismeretlenre.

— Én csak az Úr békéjébe és kegyelmébe kívánkozom. És mindegy nekem, mely út vezet Hozzá, csak az igazság útja legyen.

Azzal lerántotta fejéről a csuklyát és mély kék tekintete, mint a kék firmamentumról szabadult sugár szállt le a sokaság feje fölé.

— Domingo! — morajlott végig a megilletődött tömegben, mert mindenek ismerték őt. És egy ujjal sem merte illetni senki.

Domingo pedig lehajolt a meggyötört Balduinhoz és megoldotta lelkének terhét. A pribékek azután hurkot tettek a félig már alélt vitéz nyakába. De ettől fogva még többen gyűlöltek Raimon urat.

Kárhoztatták Pedro királyt is, amiért pártját fogta és Arnauld úr meg is fenyegette, hogy kiközösítéssel sujtja, ha továbbra is eretnekké és tilalom alatt levővel fúj egy követ. De Pedro királynak a tolosai nagy diadal óta külön kiváltsága volt, hogy csak maga a Szentatya közösíthette ki.

Kétfelől mind mérgesebbre szították a tüzet. Végre kitört a háborúság. Az aragoniai király hadat üzent Simon vezérnek, akinek hadai megint fogyatékán voltak. A francia földről várt nagy segítség nem érkezett meg. Pedro pedig átkelt, még győzelemittas katonáival a Pyreneusokon és Muret vára ellen vonult, ahol montfort-i Simon csekély őrseget hagyott hátra. Itt csatlakozott hozzá hadaival a vad foix-i infáns, Comminges grófja és Raimon úr is hadaival. Hatalmas serege volt Pedro úrnak, minőt a szaracénok tolosai hada óta nem láttak együtt. Elbízott göggel fogták körül a pusztulásra ítélt Muret várát és mingyárt féktelen dőzsölésbe kezdtek.

Este pedig kibontotthajú asszonyok jelentek meg a táborban lobogó ruhákban. Tudták, hogy Pedro király,

a troberek fejedelme, a szépségnek hódoló versek ékesmívű mestere, ifjú apródja a Szerelem aranytrónjának. Nem tud nála szebb énekeket senki a forró szerelemről és örökétig szomjas zarándoka a bor és a csók mézének. És eljöttek az eretnekek legszebb hölgyei. Szilajra akarták szítani a szerelmes király vérét, hogy szép szemük tüzétől ittasulva vágtaessen vitézi tornára és színeik bajvívójaként gázolja le Languedoc rémét, Montfort urat. És volt a táncoló asszonyok közt egy, akinek halovány violaszín ruhája skárlát izzásura gyúlt a fáklyák fényében. Fejét aranyfelhő lengte körül és ibolyaszemében a esodák ígérete virágzott. Pedro úr úgy meredt rá, mint a holdas és mézes spanyol borokkal hűtötte szíve felbíborló lángját. És szeme-szájával versenyt itta a mámort. Így tartott ez hajnalig.

Akkor a bódult kavargásba egyszerre harsányan belehasadtak a kürtök.

A montfort-i volt, ki eddig Fanjeaux alatt állott hadával. A kis romkápornában Domingo esodáért imádkozott. Simon úr pedig hajnalban éles kürtrivalgás közt megrohanta Pedro király hadát. Váratlan volt a támadás. Raimon úr megriadt. Azt ajánlotta, sáncolják el magukat a szekerek mögé. De a tüzes catalán hölgyeiért akart vívni és lobogó bódulatában elébe vágatott a közelgő kereszteseknek. A lovagok sebtén kapkodták magukra páncéljukat. Szétszórt pallosukat keresték. Egymás hegyén-hátán bomladoztak, amikor már nyakukra dőlt Simon úr hada. Volt, kit alig hordott a lába.

A keresztesek ércfala tömör sorban közeledett. Két vitéz francia lovag, Alain de Roucy és Florent de Ville csak Pedro királyt kereste. Megfogadták egymásnak, hogy végeznek vele. Hamar megismerték a kusza kavarodás-

ban arany páncéljáról, kidöntötték nyergéből és kelevé-
zükkal verték agyon. Vad rémület vett erőt a nagy király
veszte láttán az amúgy is bomlott hadban. Hanyatt-hom-
lok menekültek. Montfort úr vitézei nyomukban s irgal-
mat nem ismerve mészárolták őket. Azután bekerítették a
gyalogtábort. Borzalmas vérontás kezdődött itt. Az egye-
sült sereg gyalognépéből hírmondó sem maradt, a mureti
véres mezőn. Domingo még be sem fejezte imáját, mikor
a nagy csatának vége volt.

A lateráni palotában végre összeült a várvavárt zsi-
nat. Az egész föld kereksege Rómába sereglett. Hetven
prímás és metropolita, négyszáz püspök, nyolcszáz apát
ült össze tanácsot tartani. Németország, Franciaország,
Magyarország, Anglia, Aragonia, Catalonia, Cyprus és
Jeruzsálem királyának követei hódoltak Innocentius pápa
előtt. Olyan tolongás volt a Laterán lépcsőin, hogy majd
összetiptak magas papi méltóságokat is. A letett Ottó
császár és a sicíliai Federigo jogáért vitáztak.

Rómában volt már Raimon úr is, akinek felejtettet-
len városában, Tolosában most Simon úr parancsolt és a
gróf esküdt ellensége, Fulco püspök szegénységének alá-
zatos egyszerűségében, de diadalmas királyi lobogók alatt
vonult be oda. Raimon úr Spanyolországban próbált ha-
dat gyűjteni, fia, az ifjú Raimon brit földön bújdokolt
John királynál és onnan olasz kalmárnak alakosítva lopta
át magát a déli tartományokon, hogy Simon úr kopóit ki-
játssza. Megérkezett foix-i Raymond úr is Comminges
grófjával, hogy együtt védjék lehanyatlott ügyüket a
pápa előtt.

Innocentius pápa hófehérben, lábán skarlátszín
papuecsal ült trónszékében. Tikkadt volt a hőségtől és a

napokon át húzódo vita ernyesztette erőit. Hűsítőnek, magát sanyargatón felébevágtott citrom keserűségét szopogatta.

Elébe szólították a languedoci urakat. Raimon úr valamikor sudár alakja megroskadtt. Fején az ősz dere hagyott már nyomot. Asszonyos, puha keze reszketően szorongatta pallosa aranymarkolatát. Másikkal fia, az ifjú Raimondet kezét fogta. Szemében alázat és békevágysüggedezett. Foix grófja szilaj küzdelemre ajzottan állt ott. Lába nyugtalan indulattal tiporta a terem kövezetét.

Alig intett a pápa, hogy szólhat, már ott termett a bíbornokok széke előtt és nagy hadonászások közt harogta végig a fejedelmi gyülekezeten:

— Szent Atyám, az én jóságos hűbéruram! Tolosa grófja fiúi engedelmességgel alávetette magát az Egyház hatalmának, kiszolgáltatta tartományait és várait, hatalmas városát, Tolosát és Montaubant. De követed parancsaiddal mit sem törődve, véres mártírium rémségével uralkodik a meglátogatott városokon. Rájuk szabadította legesküdtebb ellenségünket, montfort-i Simon urat, aki a vadon dúvadjainál irgalmatlanabb, csattogófogú véreb. Száz kínü halál végítéletével irtja a békés lakosságot. Botok erdeje feketül, kerék gördül robajlón, máglyaláng ver égig, meddig a tekintet csak elér. Minden írott jog és pecsételt hűség megesúfolása, ha igazságot nem kapunk. Ilyen ítéletet kérünk tőled én és uram, Tolosa grófja, zsenge fiával együtt, aki szelíd és jóságos és méltatlanul szenved bűnökért, melyeknek hozzá még gyanúja sem érhet.

Fuleo úr arcán violaszínt játszottak az indulatok, míg Foix grófjának beszédét hallgatta. Alig várta, hogy rés

támadjon a szavak sövényén, tüstént felugrott és szent haragban remegve felelt Raymond úrnak:

— Álnokság minden szava ennek az ármányos róknak. Síma nyelve elrejti szívének hamisságát. Minden érzésével az eretnekekhez húz és nincs Istennek az az elvetemedett ellensége, Sátánnak az a hitese, ki nála pártfogást és védelmet ne találna. Testvére, Esclarmonda grófnő az eretnekek főasszonya. Nekik építette Puy de Montségurt, minden gonoszság fellegrájának és bevehetetlen menedékének. De fékezhetetlen, vad vérenek legfertelmesebb bűne a burgundiai és rajnai zarándokok legvilkolása. Mint orv útonálló rohanta meg a Fekete-hegység vadonában Krisztus katonáit. Irgalmatlan lemészárolt és darabokra aprította őket. Véroktól manapig rozsdás a Montgei erdősége.

Villemuri Arnaud harsányan kiáltotta közbe:

— Szemüket kitolatta, orrukat, fülüket lemetélte, a megcsúfolás minden kínjével torzította testüket!

— Ujjal se értem jámbor zarándokhoz! — csattant fel Foix grófja. — De a haramiákat, akik a kereszt jelét öltve jöttek birtokaimat prédálni, megjelöltem szemükön, kezükön és lábukon. Montségur vára nem az enyém. Bajunknak egyetlen szerzője, a pusztulás és romlás magvetője Fulco úr, kit mikor püspökké tettek, olyan rettenetes tűzvész gyult a földön, hogy a világ minden vére kevés eloltásához. Vádolom, hogy ő az Antikrisztus.

Fulco úr szeme villámot szórt. De Innocentius pápa sápadt, keskeny kezének intése elcsitította benne a háborgó szót.

Halálos csönd ülte meg a termet.

A pápa elborultan málázott maga elé. Péter és Pál apostolok szikár alakját szemlélte a mozaikpadló fakult

aranymezején. Azután kimért, szigorú és mégis szelíd szóval mondta:

— Megvizsgálom ügyedet, gróf úr. Tudnod kell, hogy minden bűnös, aki bűnbánatot tart és alázatban vezekel, kedves fia az Egyháznak, akit a jó anya szívesen ölel vissza keblére. Nektek pedig — fordult a püspökökhöz és apátokhoz — mindig mondtam, hogy tárjátok meg lelketeket a világosságnak. Ne csak tüzet szórjatok, hanem vizet is hintsetek. A büntetés mellett legyen kezetekben a bocsánat. A sujtó pallos markolata engesztelő kereszt. Nyissatok szelíd kaput a könyörületnek és kerüljétek, ami az Úr előtt kedves nem lehet.

A pápa fölkelte székéről. Távozóban megsimogatta Raimondet fürtös fejét.

A lateráni kertekbe ment bíbornokaival. Fellegek gyülekeztek a Celio és Aventino fölött. Északról jeges lehelletű Tramontana fújt. A pápa a hőség után reszketett fagyos fuvalmában. Mély töprengésbe merült és csüggedt lelkén szertelen szomorúság ömlött el.

Azután meghozta döntését. Foix grófjára nehéz penitenciát rótt. De visszaadta birtokait. Raimon urat száműzte Tolosából. De ígéretet tett, hogy fia, Raimondet, akit Innocentius úr megkedvelt szívében, apja minden birtokát visszakapja, ha korát megéri és az Egyházhoz hű marad.

Raimon úr nem tudott belenyugodni, hogy kedves városát és birtokait elvesztette. A remény, hogy fia egykor visszaül apja székébe, távoli volt. Bízott benne, hogy lesz még ereje a tetre.

Aragóniában és Cataloniában gyűjtött hadat. Visszavette Beaucaire várát, ott erősen befészkelte magát és

keményen ellenállt a keresztesek ostromának. A tolosaiak is új reményre kaptak. Elűzték a fellegrvárból Montfort úr csekély őrségét és üzenetet küldtek egykori uruknak, hogy kapuikat csak előtte tárják meg újra.

Am Simon úr tűzzel-vassal ott termett és érefejű kosaival töretni kezdte az öles falakat, nyílzáport eregett a bástyákra és hadigépeiből lángoló csóvakoszorúkat dobáltatott a tetőkre. Tolosa állta az ostromot. Védői jól felkészültek. És úgy látszott, valamely sötét hatalmasság segítsége is melléjük szegődik. Tolosa ostrománál történt valami, amitől új lángra lobbant a Dél elborult reménye. A katharok úgy érezték, hogy megint ütött az ő órájuk és amit évek hosszú sorának véres és szívós küzdelmeiben elveszítettek, most visszaszerezhetik egy csapásra.

Hónapok óta tartott már a hiábavaló ostrom. Egy reggel Simon vezér maga állt a bástyák alá, hogy követő gépeit maga igazgassa. A falakról záporoztak a tollas nyilak, hullottak az éles parittyakövek, ömlött a forró szurok, röpködtek a parázssal telt cserépfazekak. Simon úr ügyét sem vetett minderre. Állt a katapulta mellett és félelmes erejűre feszítette a köteleket. Maga is vak bizalommal hitte, amit a babonás suttogás terjesztett körülte, hogy nyílvessző nem fog rajta, dárda nem éri, kő elkerüli.

Nem így történt. A győzhetetlen elesett. Az öldöklő hadak rettegett vezére halálát lelte Tolosa falai alatt. Vesztét egy ifjú lány okozta, aki asszonytársaival éjjel-nappal a falakon küzdött. Egy hatalmas kőkolonc, amelyet hajítógépéről a mélységbe küldött, fején találta a vezért és szétloccsantotta agyvelejét.

Fia és testvére, Gui lovag szedte fel a ronesoltfejú testet. Szekérre ravatalozták a most már örökre hűnytsemű vezért és megindultak vele ősi földje felé. Vitték

Tolosán, Carcassonné-n, az Albii tartományon, a Fekete-hegység rosshírú rengetegén keresztül. Minden kolostornál és templomnál megálltak. Lobogó fáklyáknál, szentelt gyertyák fényénél imádkoztak az igaz ügy vértanújáért. Elnémult városokon haladt keresztül a halottas menet. Mintha az enyészet processziója maga lépkedett volna ünnepélyes méltósággal. Előtte és nyomában iszonyat és babonás félelem járt. A parasztok, ha meglátták a menetet lobogóin a rettegett címet, messziről elfutottak és jól elrejtőzködtek.

Ha estére kelve apátságához értek, éjjeli szállásra a templomban ravatalozták fel a halottat. Ilyenkor meggyújtottak minden gyertyát. Fényárban úszott a templom és a halotti zsolozsmák zengése hullámozott ki az éjszakába. De köröskörül kihúnyt minden fény és a riadt házak mély sötétségbe burkolózva gyászolták gyötrőjüket. Néha a magános utakon a beláthatatlan messzeség rejtekéből, ismeretlen kéztől dobott kő hullott le és koppant kísértetiesen a koporsón. Átkozták őt, aki mondhatatlan átok rémségét vette le a népről.

Így hagyta el a pápa félelmes paladinja Languedoc véráztatta földjét, hogy megtérjen ősei közé a bolygathatatlan nyugalomba. Csak a szarkofágjára faragott oroszlán hirdette, mennyit küzdött és milyen erős és lebírhatatlan vitéz volt életében.

Az ércöklű és megingathatatlan szívű vezér örökre némán és békülve tért meg őseihez. De helyette új harcosok érkeztek Franciaországból. A Montfort úr halála nyomán serkedt remények kezdtek kihamvadni. Raimon urat újra földönfutóvá tette a forgandó hadiszerencse és nemsokára követte ő is nagy ellenfelét. Becsvágya az

egeket verte. Megújhodott római birodalomról álmódott. Új latin császárságról, a belső bajoktól zaklatott teuton császárság helyett. A földalatti sötét hatalmakkal frigyesült, hogy a világosság dönthetetlen trónjának pilléreit megingassa. De lelke alacsony volt magasan szálló álmaihoz. Gyöngé lába megtorpant a roppant meredélyek szélén, amelyek mellett útja vitt. Tétova, imbolygó, erőtlenszív volt, telhetetlen, falánk vággyal akart mindent felmarkolni és ezért minden szétfutott reszkető, hirtelen félelmektől megsápadt ujjai közül.

A kikerülhetetlen halál diadala sötét pompát vont Róma tornyai fölé is. Innocentius pápa is lezárta mélylobogású szemét. Nagy művét nem fejezhette be. De kivette a leggaragvóbb viharból az Egyház hajóját. Keleten a pogányság erejét megtörni nem tudta. De megfékezte a kereszténység fejedelmeinek kicsapongó kényét és a pogányságnál is rombolóbb nyugati eretnekség földresujtva, végső tusáján vonaglott.

Innocentius utóda III. Honorius pápa megerősítette Domingo új rendjét, a szegénység és igazság testvériségét. Az igazság igéinek új kolduszsoldú katonái sorakoztak, akik felkeresték a legrejtettebb zugot és nem ismertek fáradtságot, ha a világosság lobogó szövétnekét kellett meggyújtaniok.

De az eretnekség tévelygései, babonás hiedelmei annyira átítattak már minden lelket, annyira megrontottak és kiforgattak mindent a maga eredendő valóságából, hogy a déli tartományoknak csaknem minden lakosát meg kellett vizsgálni és gondoskodni kellett arról, hogy hitének tisztaságát helyreállítsák.

Tolosában, Raimon úr büszke várával, a Narbonnei kastéllyal szemközt építették fel a Szent Inquisitio palo-

táját. Homlokzatára a kemény gránitköbe csodálatos művű lilomot faragott az Itáliából került építőmester, jelülül annak, hogy az Úrnak e hajléka a hitvallásnak és a lelkeknek tisztasága fölött örködik. Nehéz, fáradságos és kegyetlen volt a tisztogatás munkája. Újra fellángoltak a máglyák a változatlanul mosolygó kék ég alatt a karesű ciprusok, ernyős peóniák és a fehér virágkandelábereket emelő agávék közt. A takarításnak valóságos tébolya vett erőt azokon, akik döbbenve látták, milyen teméntelen a szenny áradata, hogy felülesap a szívek táján, a szájakig nő és még az igaz szándékúak is fuldoklanak benne. A sápadt arc is elég gyanúok volt arra, hogy a lélek betegségére mutasson, mert Sátán úr szerette skárlátszín lángjait szelíd haloványság lárvájával leplezni. Kiásták még a sírokat is, hogy a koporsók rejtekében is megsemmisítsék a bujdokló mételet, nehogy óvatlan pillanatban kiesirázzon a vértől porhanyós földekből. A házak kövei, a mély alapok is magukba zárhatták a gyilkos marású mérgeket. Ormok csipkéi közt verhetett tanyát mint kísértetes, suhanó szálltú, éjszakát kedvelő denevérek. És csákányok alatt omlottak le a mór divat szerint épült házak, amelyek sátorok lengességét, csipkék ékes törékenységét hazudták a kövekbe.

És mégis úgy tetszett, hasztalan vesződség mindez. Az eretnokség nem halt meg, csak élön eltemetkezett. Megbújt oduiba, visszahúzódott biztos rejtekeibe és ott várt ugrásra készen. A hatalmas, titokzatos és hozzáférhetetlen barlangok újra megteltek. A Tökéletesek százával lopták magukat Montségur sziklavarába. Ismeretlen hegyi ösvényeken, földalatti járatok sikátorain jutottak fel a csillagok szomszédságában ágaskodó bástyák közé, amelyeknek gyökerei a föld forró méhébe forrtak be.

A nép között pedig félelmes regék lopakodtak a Tökéletesek varázshatalmú kincséről, az átokkal rakott tolosai aranyról, Salamon király kabalisztikus asztaláról, Lucibel úr egekből hullott gyémántjainak bűbájos erejéről. A Tökéletesek Montségur várában őrizték most ezeket a kincseket és jobban vigyáztak rájuk két szemük világánál, mert úgy hitték, hogy a világ uralmának kulcsát őrzik, s a néma, érzéketlen hideg kövekben, a rekedt ércék fagyott napjában a mindig tüzes remény lángját dédelgetik.

Az ifjú Raimon visszakapta apja örökségét. De előbb nyilvános megalázkodással kellett tanúságot tennie, hogy hű és engedelmes fia az Egyháznak. Párizsban, Miasszonyunk székesegyházában nyilvánosan megkorbácsolta magát. Hűbéri esküt tett a francia királynak. De ez még nem volt elég. Tulajdon lázadókedvű népe előtt is ünnepélyes jelét kellett adnia alázatának és meghódolásának. Sant'Angelo bíbornok, a pápa legátusa felkereste őt székvárosában és nyilvános vezeklésre szólította fel. Az ifjú Raimon nem ellenkezett. Övig lemeztelenítve a püspökök és apátok vesszőcsapásai közt vonult be a tolosai dómra, a földre borult ott a pápa legátusa előtt és beismerve bűnösségét, töredelmes szívvel kért bocsánatot.

Azóta békésen uralkodott. De mindig már előre rettegett a pillanattól, mikor fog nyugtalan népe új veszedelmet zudítani fejére.

A pillanat nem is késett soká. Megismétlődött castelnaud-i Peire úr gyászos esete, melyet már kezdett beporozni a feledés, pedig annyi szenvedésnek és nyomorúságnak volt kútforrása.

Gillem Arnaud úr, Domingo rendjének bátor és

buzgó fia Avignonnet-ban, ahonnan titkos eretnekgyülekezetnek hozták hírét, felállította a szent vizsgálószéket, hogy az Úr szántóját a gonosz dudvaktól megtisztítsa. Avignonnet kis városka volt Tolosa és Carcassone közt és Raimon grófnak kedves nyári kastélya volt itt. Ebbe a kastélyba költözött be két társával Gillem úr és itt tartották a vizsgálatokat. A szerzetesek a donjonban vettek maguknak éjjeli szállást. Itt szokott tartózkodni a gróf is, ha kastélyába ellátogatott.

Egy este, fárasztó napi munkájuk után nyugodtan hajtották pihenőre fejüket és csakhamar mély álomba merültek. Éjjféltájt azonban pokoli láрма verte fel a kastély csöndjét. Botokkal, csáklyákkal, eséphadarókkal, erdőirtó szekercékkel felfegyverzett tömeg tört be a hálótérembe. Kirángatták ágyukból a felriadt szerzeteseket és éktelen káromlások közben, vadállati bőszerű indulatokkal addig verték őket, míg véres ronggyá nem aprították mind a hármat.

Ki volt a rút mészárlás szerzője? Éppen úgy nem tudódott ki soha, mint ahogyan örökre homályban maradt castelnau-i Peire úr vesztének titka is. Szóbeszéd járta, hogy Mirepoix ura, a kegyetlenkedésektől véreskező Rogers gróf szemenszedett moeskolódásokkal szidalmazta a gyilkosokat, amiért nem hozták el neki Gillem Arnaud úr koponyáját, hogy billikomot csináltathatott volna belőle. Felelni azonban Raimon úrnak kellett a bűnért. A gyilkosság az ő kastélyában történt és nem egy szívhez férközött közel a gyanú, hogy benne van a keze a homályos éjjeli támadásban. Hogy tisztázza magát a gyanú alól, nagy példát kellett mutatni. Élére állott a hadaknak, amelyeket az újra megnőtt szarvú eretnekség megfékezésére indítottak.

A Gondviselés úgy akarta, hogy az apa álmát, Occitánia világhatalmának holdas káprázatát a fiú ökle rombolja össze...

A catharoknak egyetlen menedékük volt már csak, a fellegek közé tornyozott Montségur. Ide menekült a lázadás szelleme. Ide húzódtak Sátán úr meggyérült seregei. Megszállták a várat a Tökéletesek, az utolsó troberek s az eretnekség tanításához még makacsul ragaszkodó lovagok. Közöttük volt bölcseségével és makacs kitartásával Esclarmonda asszony is. Dacos göggel bíztak benne, hogy a megmászhatatlan sziklafalak, a titáni falak, a roppant bére titkos öbleinek és földalatti járatának útvesztői megvédik őket minden földi erő ellen Lucibel úr zsinagógájában. És velük voltak a varázshatalmú kincsek is, amelyeket most is Gillabert úr, a Tökéletesek castres-i püspöke és Esclarmonda őriztek.

Montségur, zordon félelmetességben ült a lompos fellegek hátán, a tajtékzó Ariége fölött. Kőszív volt, az eretnekség végsőket dobogó szíve. Titkos ösvényei, rejtelmes alagútjai, mint éltető erek hálózta be az egész környéket. Ha valahol cathar haldoklott kétségbeesett szorongattatások közt, egyszerre váratlanul megjelent nála két Tökéletes, hogy megkönnyebbítsék válását a consolamentummal. És amilyen titokzatosan bukkantak fel a homályból, éppen olyan rejtelmesen nyelte el őket megint a sötétség. Senki sem sejtette, honnan termettek elő és hová tűntek el. Talán csak Montségur várában tudták.

Átlopakodtak ezek a Tökéletesek az inkvizíció kémein. Mint útszéli koldusok vetették magukat viharral, pörkölgették tűző napzáporral. Barlangok odvában villantak megbúvó tüzeik, amiket a beavatottak messziről megkü-

lönböztettek a közönséges pásztortüzekről. És ha a városok piacán kigyultak a máglyák és az eretnekek szemét kezdte vérködbe kábítani a kínok reménysége, a tömeg sűrűjéből hirtelen titokzatos, minden avatatlan szemnek láthatatlan és ismeretlen jelek villantak feléjük erősítésül és a kínok kábításául.

Mindezt Montségurból kormányozták.

Raimon úr seregei körülözönlötték az egekig harsanó hegykúpot, amelyet Montségur vára koronázott. Zömöken, terpedten roppant talpát keményen megvetve állott a vár az óriás bére tetején. A sziklaszörny gránítlépcsői természetes bástyái voltak a várnak, amelyet Ramon de Perelha az eretnekek legzordonabb kapitánya védelmezett a szilaj bérci bárókkal, akik itt kerestek végső menedéket és halálraszánt elkeseredéssel védték a roskadozó reménységük végső köveit.

Vérpazarló és tajtékzó dühü volt az ostrom is. Egyre új meg új roham torpant vissza a sziklapadmalyok vérozsdás lépcsőiről. Emberlavinák zuhogtak a falánk mélységbe. Bíboros zuhatagok szökeltek szikláról-sziklára és az ostromlók alig jutottak csak a bére derekáig is.

Raimon vezért sötét gyanú ólálkodta körül. Az északi idegen kapitányok, a rendíthetetlen apátok szüntelen ott komorlottak mögötte. Vigyázták minden lépését. Mert meggyökeresedett szívükben a hit, hogy az ifjú Raimon úr, akárcsak apja, minden érzésével véreihez, az eretnekekhez húz és csak színre-szemre viszi az ostromot. Szándékosan vezeti neki a biztos halálnak az ostromló hadakat. Inkább titkos szövetségese, mint veszedelme a védőknek.

Hónapok óta tartott már az ostrom és a várban

nyoma sem volt a csüggedésnek. De legcsodálatosabb volt, hogy a védők ki nem fogynak az élelemből. Gabona, hús, víz bőven volt a terméketlen tetőn. Az ostromlottak valósággal dúskáltak benne. A táborban szájról-szájra járt a suttogás, hogy Raimon úr maga segít egyre új élelmet csempészni a magasba.

Éjszakára őrt állítottak a vezér sátra elé, hogy óvatlanul el ne hagyhassa fekvőhelyét. Éberren vigyáztak minden felfelé kigyózó ösvényt és szoros utat. Egy csillagatlan, szuroksötét éjtszakán fenn, szédületes magasságban a hegygerincek élén félelmes árnyakat láttak suhogni. Mintha a sötétség fejedelmének szellemhadai száguldoztak volna ezen a nyaktörő párkányzaton. Nehéz vasas szekerek zörgése dübörgött alá a visszhangos sikátorok kürtőin. És a homályló árnyecapatok előtt sejtelmes fehér felhő úszott, sokan hószerű hatyúnak nézték, amely fején csillagfényű aranykoronát viselt. A vad harcosok borzadásukat legyőzve törtettek neki az úttalan sziklarengetegeknek, hogy az éj ölén úszó fehér esodát megkaparíthassák. De alig verekedtek fel nagy keservesen néhány lábnnyira, egyszerre megindultak a bércek. Roppant robajlással szakadtak alá a mázsás sziklakolosszusok. Óriás fenyőtörzsek elsodró boronái dübörögtek le, mindent lehengertő gördülésük alá tiporva, gázolva, ami csak újukba került. Hirmondó alig maradt a vakmerő hatyúvadászok közül. Egyetlen elszánt lovagnak sikerült egyszer minden ólálkodó veszedelem rémségét kikerülve a magasba jutnia. Az beszélte szinte bűbajos ígézet kábulatában, hogy akit lenről hószerű hatyúnak néztek, hószerű erdei villi lehetett, a rengetegek szűz méhének tündére. Fehér köntöse uszályosan lebegett utána az éjszaka fűszeres fuvalmán. Haja olyan volt, mint a szállongó

arany és két ibolyakék szeméből perzselő parázs sugara kúszott, mint forró pányva és guzsba bilincselte azt, aki a szemek babonás sugarába került.

A hadat mondhatatlan félelem szállta meg. Biztosra vették, hogy a vár sátánhadai a földalatti rontó erőkkal léptek frigyre, a vadon ártó árnyaival szövetkeztek és csillagtalan éjszakák rejtő leplében ezek járnak segítségükre. Nem tudták, hogy a sötétben suhogó fehér szellem az ifjú Esclarmonda, aki tekintetének bűbájával parancsolt mindenkit hatalmába. Ő vezette az éléssel rakott szekereket Montségur várába. Az ő engedelmes szolgálói voltak a bérevilág rengetegének rejtekeiben lakozó pásztorok, akik a sziklakoloncokat és a kidöntött szálfákat a szoros utakra zúdították.

Így lebegett Esclarmonda a vak éjszakák árnypalástjában. A völgyek mély álmaiban kísértett, mint fényfátylas lidére. A vár népe irigy féltés gyanújával settenkedett sarkában. Azt hitték, éjféli csókra jár titkos kedveseihez. Borzongató babonák, vak hiedelmek rajzották körül a várat. Az ostromló hadak lázadoztak már. Hiábavaló minden erőfeszítés, a vér minden tébolyult tékozlása, a vár bevehetetlen. Mert maga Sátán úr védelmezi. A falak közt vannak a bűbajos erejű kincsek, amelyek emberfeletti hatalmat adnak a gonosz eretnekeknek. A vezérek tanácsot ültek, hogy felhagyjanak az ostrommal.

Egy éjjel ezüstvértű lovagok rohanták meg az Ariége völgyénél az ostromló hadat. Pallosuk mint a halál kaszája ontotta a rendet. Átvágtak a tábor gyűrűjén és eltűntek a félelmes, véráztatta hegy ismeretlen odvában. Peire Vidal úr fia volt ez a lovag, aki trobére társaival a szorongatott Montségur segítségére sietett. Fel is jutott egy rejtett hegyi ösvényen a várba és elmondotta vigasz-

talásul, hogy a Tábor-hegy csúcsán ott látta az óriás árnylovast. Bíborpalást lengett a vállán és parázslóra gyújtotta az éjszaka fekete méhét. Magának a pokolnak visszfénye izzott a félelmes paláston. Kék zafírpikkelyek csillogtak a lovag érkesztyűjén, amely villámlobogású pallosát markolta meg. A győzelem biztos jelét remélték a vár védői ebben a látomásban s hírét eljuttatták a völgyi hadak közé, hogy még jobban erősítsék csüggedésüket.

Lassanként mégis lankadt a várvédők kitartása. A legvitézebb lovagok egyenként estek el. De azért tűrtek és szenvedtek. Esclarmonda biztató híreket hozott: Raimon gróf megszökik az ostromló hadak közül. Nem penitenciázik, nem korbácsolja tovább magát. Elég volt neki a megalázkodásból. Felbuzgott benne ősei szilaj, lázadó vére. Visszatér Tolosába, ahol követői előkészítették már a lázadást. Talpon van az egész dél. Tolosa felől hatalmas sereg árja hömpölyög a szabadulás sziklája felé. Csak hét napig kell még kitartani akkorra megérkezik a felmentő sereg.

És a vár reménykedve, fulladozó kétségbeeséssel várta a végső reménysugárt, mikor bukkan fel Tolosa felől a mentősereg.

Egyszerre benn volt a sereg a vár közepén. Perelha kapitány előre megsejtette a bajt. Levitette a catharok kincsét, Lucibel úr varázshatalmú gyémántjait a mély kazamata-termekbe, amelyekből titkos, csak a legbeavatottabbak előtt ismert járatok vittek az Ornelac barlangba. Itt minden eshetőségre biztonságban voltak a kincsek.

A szorongatott vár pedig csak várta vak bizalommal a segítő sereget. A torony strázsája szüntelen Tolosa felé

feszült és fáradt szemének a káprázat egyre csalóka reményeket sugott. Egyszerre váratlan zajt hallott. Súlyos léptek dobogása, páncélok zörgése, fegyverek zaja zengett fel a visszhangos toronyban. Megfordult. Idegen katonák özönlöttek a lépesőkön. Szívét újongó boldogság dagasztotta. Szeme nem látott semmit. A sereg íme mégis megérkezett. Hiszen annyi rejtelmes ösvénye, annyi földalatti összeköttetése volt a várnak messzi tájakkal is. Szájához emelte kürtjét, hogy megharsantsa a csüggedőknek a szabadulás messzezengető jelét. De vér buggyant ki a kürt száján és szava rekedt sikolyba fult. Az őr fejére villanó harcra bárd sujtott le. Az ostromlók benn voltak a várban.

Akadtak pásztorok, akik elárulták a szűk hegyi ösvények titkát és bevezették az ostromló kapitányokat a bére öblébe vajt utak rejtett nyílásába. És megkezdődött a végső tusa. Teremről-teremre csattogott a csata. Egyik bástyaperem a másik után került az ostromlók hatalmába. A külső falak védőit hátulról rohanták meg és taszították a mélységbe.

Nem volt már menekvés sehol. Perelha kapitány vérző homlokkal tört utat a kazamaták bejáratához. Megnyitotta a mélyből ásító út sötét száját. Amiel Aicart és Hugó Poitevin, a két fő-cathar néhány Tökéletessel s a catharok kineiseivel eltűnt a föld méhében. A rejtek-út nyílását záró sziklakapu nagy csattanással csapódott rájuk, mint roppant koporsófödél.

Perelha azután visszatért vitézeihez. Láttá, hogy minden elveszett. Az eretnekség fellegvárát és végső reménységét már Sátán úr minden fortélyá sem mentheti meg. Hogy a fölösleges vérontást elkerülje, megadta magát az ostromló sereg vezéreinek és a sereggel táborozó

püspököknek. A lovagoknak szabad elvonulást engedtek. De a catharokat és minden eretneket ki kellett szolgáltatnia. A vezérek tüstént hozzá akartak kezdeni a foglyok kivégzéséhez. Ám Albi ősz püspöke nem engedte ezt a gyalázatos kegyetlenséget. Atyai szíve megkönyörült a rabságba jutottak seregén és reszkető szóval kihirdette, hogy kegyelmet kap és megmentheti életét mindenki, aki megtagadja közösségét a gonoszság és sötétség tanával és hitet tesz arról, hogy kész visszatérni az Egyház igazságához.

Ám ekkor kidobta magát az ezüstös fürtű püspök elé egy sápadt Tökéletes, akinek ösztövérc arcán mély barázdákat szántott a sok böjt és sanyargatás. Két öklét égfelé rázva, mélygödrű szemében emésztő parázslással átkokat kezdett tajtékozni a püspökre. Ami rémség és iszonyat, kínszenvedés, test és lélek sátáni megsanyargatása a legkegyetlenebb képzeletben csak testet ölthet, az mind ott poklosodott félelmes szavainak féktelen haragjában. Az átoknak és rontásnak minden rémsége jégesőként kopogott le riadt lélekkel kushadozó hitsorsosaira.

Aztán tompa, tagolatlan hörgésbe fult a szava. Egy percig némán állt. Tátott szája levegőért lihegett. Szeme fennakadt és messze, láthatatlan pontra meredt. Azután előrenyújtotta két karját, mintha kezét egyszerre akarná rátenni valamennyi fogoly fejére és lassan, tagoltan kezdte mondani a consolamentum szavait.

És hiába volt az ősz püspök könyörgése, a rabul ejtett és nyakuknál fogva egymáshoz örvözött catharok miakacsul megmaradtak átalkodott eretnekségükben. Senki sem akarta megtagadni hitét. Senki nem akart vallást tenni az Egyház igaza mellett. Valamennyi tompa

tébolyultságban várta, szinte áhítozta a halált, a világot romboló és mindent megsemmisítő pusztulást, amelynek átkozott dicsőségére sötét hitük ráesküdött.

A vártól délre, ahol a Pog de Montségur meredek lejtőjű kúpja egyhelyütt lankásra horpadt, már rakták a roppant máglyákat. Éjszakába fordult az idő, amikor a lángok valóságos új izzó hegygé tornyosultak. Nappali világosság gyúlt a tűznek ettől a temérdekségétől, amely messzesugárzó skárlát tengert árasztott Montségur falai alatt. Háromszáz Tökéletes lelte halálát ebben a dühöngő lángtengerben. És ahol erdők rengetegében, bércek odvaiban, barlangok szádáin megbújva egy-egy rettenő cathar még tengette életét, megtudhatta, hogy örökre vége az eretnekségnek, az utolsó védőbástya, a poklok földi hatalmának félelmes kőtabernakuluma megsemmisült.

A Montségur elestét követő második éjszakán messzesugárzó lángoszlop lobogott fel a Bidorta hóval borított esúcsán.

Az öröm tüze volt ez, amelyet végső vigasztalásul gyujtottak a Montségur-ből menekült Tökéletesek, hogy hírül adják a catharok bűbajos kincseinek, a delphi-i és tolosai aranyak és Lucibel úr mennyei gyémántjainak megmentését. Az Ornlac tévesztő barlangszövevényében, a stalaktitok köcsipkés, kristályesilláros, roppant boltívű katedrálisában visszakerült a babonás arany, a rontó bűbájú kincs arra a földalatti oltárra, ahonnan az eretnekség egyre növekvő ereje hatalomszomjas elvakultságában kihozta. Most újra itt volt a vad sziklareneteg sivatagbirodalmában, a Druidák tavának gyilkos lehelletű tengerszeme fölött, a kövek kietlenségében, a kísérteties formákat termő cseppkövirágzás néma kertjében, ahol a föld nem

terem és szó nem fakad, ahol néma zordonságában trónol a haldokló eretnekség kitaszított istensége, a mindent felörlő enyészet.

Montségur várát szétdúlták a diadalmas ostromlók. A várépítés tudós művészei keresték a titkos járatokat. Hiába. A falakat földig rombolták, amit találtak, könyveket, sárgult pergamenteket, lángoknak adták martalékkul. De a catharok áhítozott, bűbájos kincsének nyoma sem volt. Azzal poklokra szálltak Lucibel úr gonosz hatalmának utolsó letéteményesei. A kincseket pedig mindenáron meg kellett szerezni. Gui de Levis úr, Montségur új várura, aki még a rettegett Simon vezér barátja és fegyvertársa volt, leselkedő őrszemekkel rakatta meg a catharok szent hegyét. Hátha csillagfényes éjjelen felkívánczik a föld gyomrának fülledt homályából valaki a mennyei fények kísértő szomjától hajtva.

Pásztorok hozták hírül, hogy holdvilágos éjszakákon néma árnyak sűrűdnek imbolygó testekké a Serralunga magas erdejének sötétjében. Ösztövé, feketetaláros kísértetek kóvályognak a tisztások felé és miközben a kósza szelek vad himnuszokat zendítenek a bércodvak és sziklakürtök sípjainak óriás orgonáján, leveszik fejükről a tömpe tiarát, a mágusok süvegét, keblükből előhúzzák János evangéliumának vékony pergamenhártyára írt sorait és sápadt arcukat a hold fehér fényében fürdetve mondják imádságukat.

Gui de Levis úr vérebekeket uszított rájuk. A vad kaptányok bösz ordasaikkal, vértzagolt falkáikkal felverték minden bozótot, végigvadászták a bérc minden zegézugát. Az utolsó catharoknak nem maradt más menedékük, csak az Ornolac-barlang. Itt rejtőzött a kincs is. Ide húzódtak be. Létráikat, melyeken a barlang magas szájá-

hoz felkapaszkodtak, maguk után vonták, hogy senki nyomukba ne jöhessen.

Két bejárata volt az Ornolac-barlang útvesztőjének. A kincs védői, az utolsó cathar lovagok vastag fallal bástyázták el a két bejáratot. Tudták, hogy előbb-utóbb ostromot kell állniok és hogy itt időtlen-időig tarthatják magukat. A barlang zsúfolva volt éléssel, amit jóidőkben előrelátón halmoztak fel itt.

Amire vártak, nem is késett soká. Egy Peire nevű cathar elhagyta egy napon rejtekhelyét, hogy az Ariège völgyébe leszálljon. Levis úr fogdmegei ráestek és Tolosába hurcolták, ahol az inkvizíció börtöneiben kínvallatásnak vetették alá. Peire megtört a kínok alatt és elárulta társai rejtekhelyét. Leírta milyen út vezet az Ornolac-barlang bejáratához. Azután máglyahalált halt, mert a végső pillanatban mégsem merte megtagadni eretnek hitét.

A vallomás birtokában végső rohamra indultak most már az utolsó catharok ellen, hogy ezt a földalatti várat kifüstöljék és a kincset kézrekeríthessék, Castelverdunum urával együtt, kinek grófságában az Ariège-völgy bérceinek barlangjai rejtőztek. Tolosa sénéchalja nagyszámú haddal szállta meg az Ornolac egész környékét.

Döngött a hadak robaja. Visszhangzottak tőle a beszédes bércek. Riadt hegylakók hordták a híreket a barlangok népének és aki tudott, felvergődött még a földalatti erősség halálraszánt menedékébe. Már szűkült az ostromlók gyűrűje, mikor látták, hogy lobogó, hófehér köntösű lovas vágtat az Ariège tajtékos vizének szédítő meredélyein. Szinte szállt ez a szellemlovas. Ki tudná, milyen bűbájos erő segítette át a tátongó szakadékok éhes mélységei fölött. Mikor a barlangszádához vivő meredek

ösvényhez érkezett, leugrott lováról és szabadjára bocsátotta a habzó paripát, maga pedig nekivágott a meredek bércfalnak. Istenkísértő kapaszkodás volt ez. A halál ólálkodott a gyér repedések és kiálló sziklacsúcsok közt. Egyetlen elhibázott lépés, egyetlen ernyedése a véresre hasogatott kéznek, egyetlen pillanatnyi lazulás a szüntelen feszült agyban és inakban és a mélység telhetetlen szája menten benyeli a vakmerő vállalkozót. De ez a fehér árny percre meg nem tántorodott. Lassan emelkedett a komor szürke gránitfalon, mint ezüstös felhő. A völgyből tollas nyilak, a kemény sziklákon ércesen pendülő dárdák röpködtek feléje. De nem tudtak bíboros rést hasítani ezüstös csillanásán.

Csak kúszott egyre feljebb, mint óriás hőszin har-kály valami mammutfa ráncos öreg törzsén, míg el nem tűnt a barlangszádát takaró bozótban. Az ifjú Eselarmonda volt, aki elhagyta rejtekét, hogy a végső tusán együtt legyen azokkal, akik gonosz tüzek rontó hatalmává büvölték át s akiknek ártó varázsától soha többé szabadulni nem tudott. Azt hitte, a barlangban találja a másik Eselarmondát is. De azt Montségur pusztulása után soha senki sem látta. Ismeretlenül és örökre megtalálhatatlanul eltemetkezett kedves várának romjai alatt.

Tolosa sénéchalja megkísérelte néhányszor a barlang-bejáratok megrohanását. Mindannyiszor véres fővel torpant vissza az ostromló had. Belátta, hogy ezeket a barlangvárakat emberi erővel megvívni nem lehet. Hosszas megfontolás után arra a belátásra jutott, hogy fölösleges kiírtani a catharokat, elég, ha lehetetlenné teszi, hogy megegyeszer kiléphessenek a föld színére. Lassú, néma halálra ítélte a halál rajongóit s elhatározta, hogy csak a poklok felé hagy utat Sátán úr esküdött szolgálainak. Mí-

ves mestereket hozatott és befalaztatta az Ornolac-barlang két bejáratát. Vastag, szétdúlhatatlan, öles kőfalat rakott a barlangszádák elé és úgy betömött minden rést, hogy vékony szunyog be nem donghatott sehol rajta. Tetejébe még széles vaspántokkal is megerősítette a falakat, mintha csak két hatalmas, soha nem táruló börtönkaput zárt volna a szikla oldalára. Igaz, a kincseket is bezárta így. De talán azt gondolta, jobb helyen is vannak rontó varázsukkal a föld alatt.

A had azután jó darabig ott táborozott a völgyben. Várták, nem kel-e valami nesz a bérc öléből. Nem próbálják-e a föld alá zárt rabok kétségbeesetten döngetni ropant börtönük kegyetlen kőkapuját.

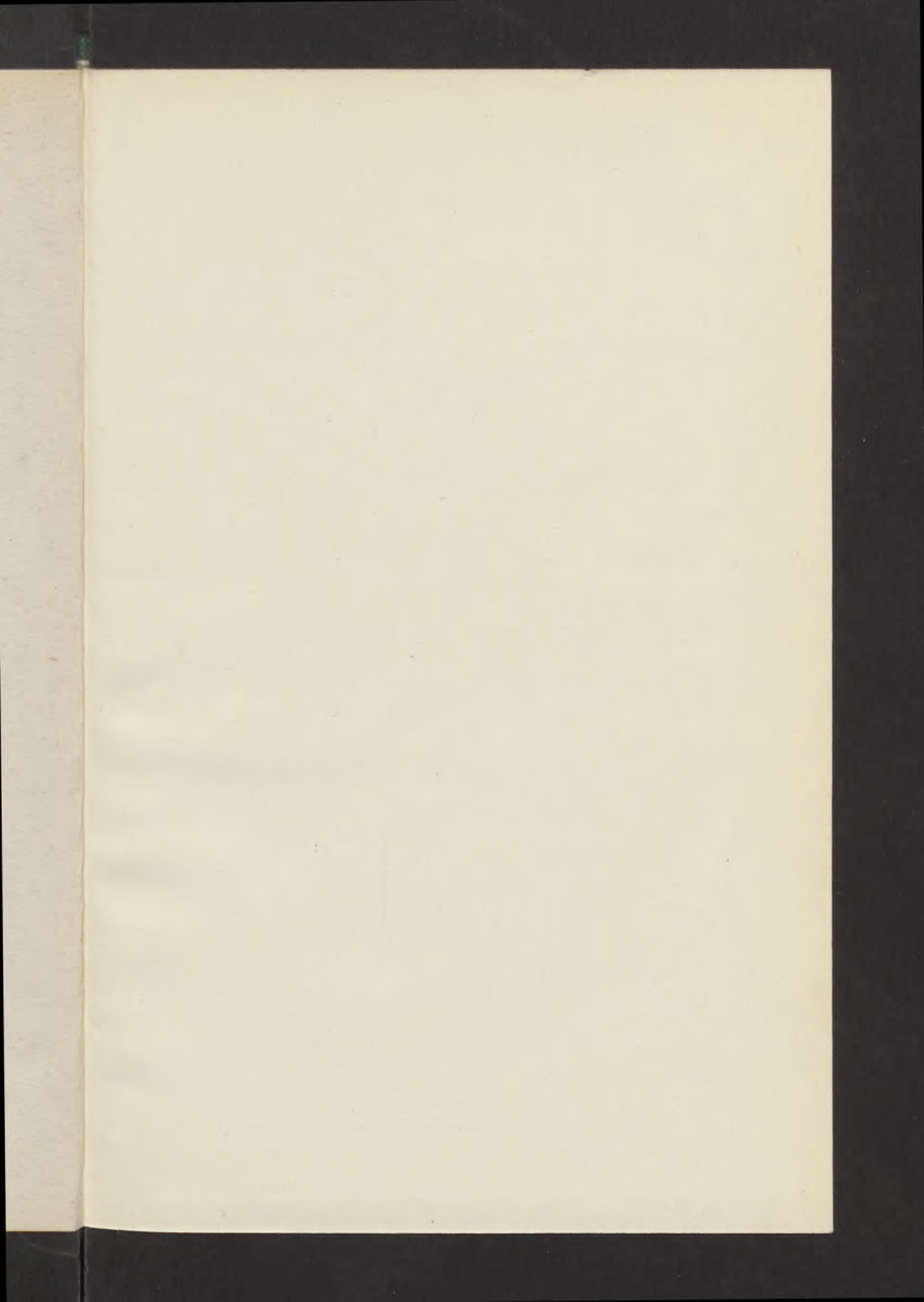
De a gránittömb néma maradt. Magóg fiai, akiket távol valami titokzatos hatalom kibocsátott évezredes rabságukból, újra benn voltak utolsó szálig halottas börtönükben. Nagy, nagy messzeségben valahol a Karakorum kő-sivatagában, ahol évezredek óta sziklát virágozik a szikla, talán újra kezdődött szurokfekete éjszakákon a lihegő láncsörgés, kísértetes sóhajtozás. De itt az érepántokkal lelakatolt koporsóbérec hallgatott, mint a sír.

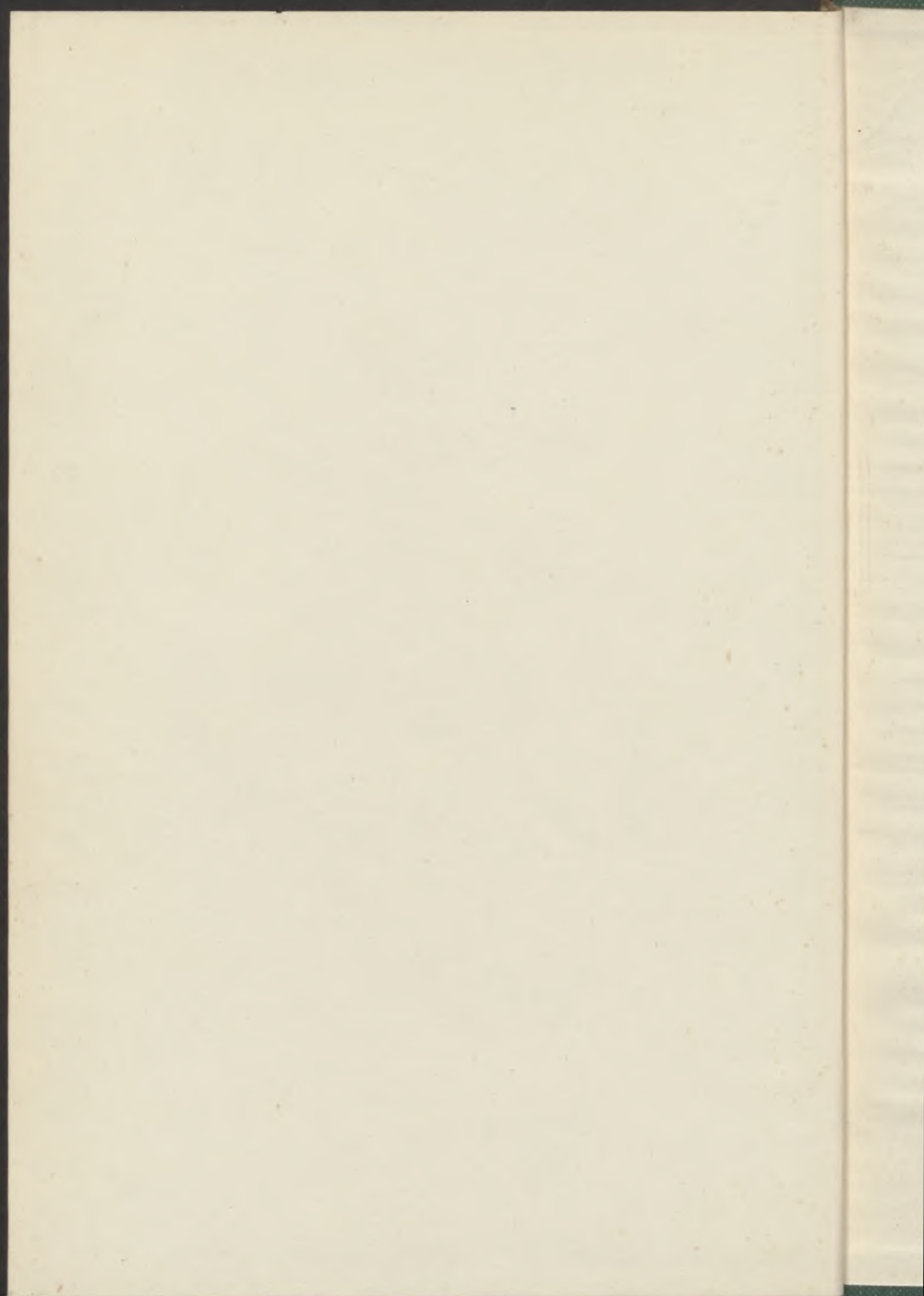

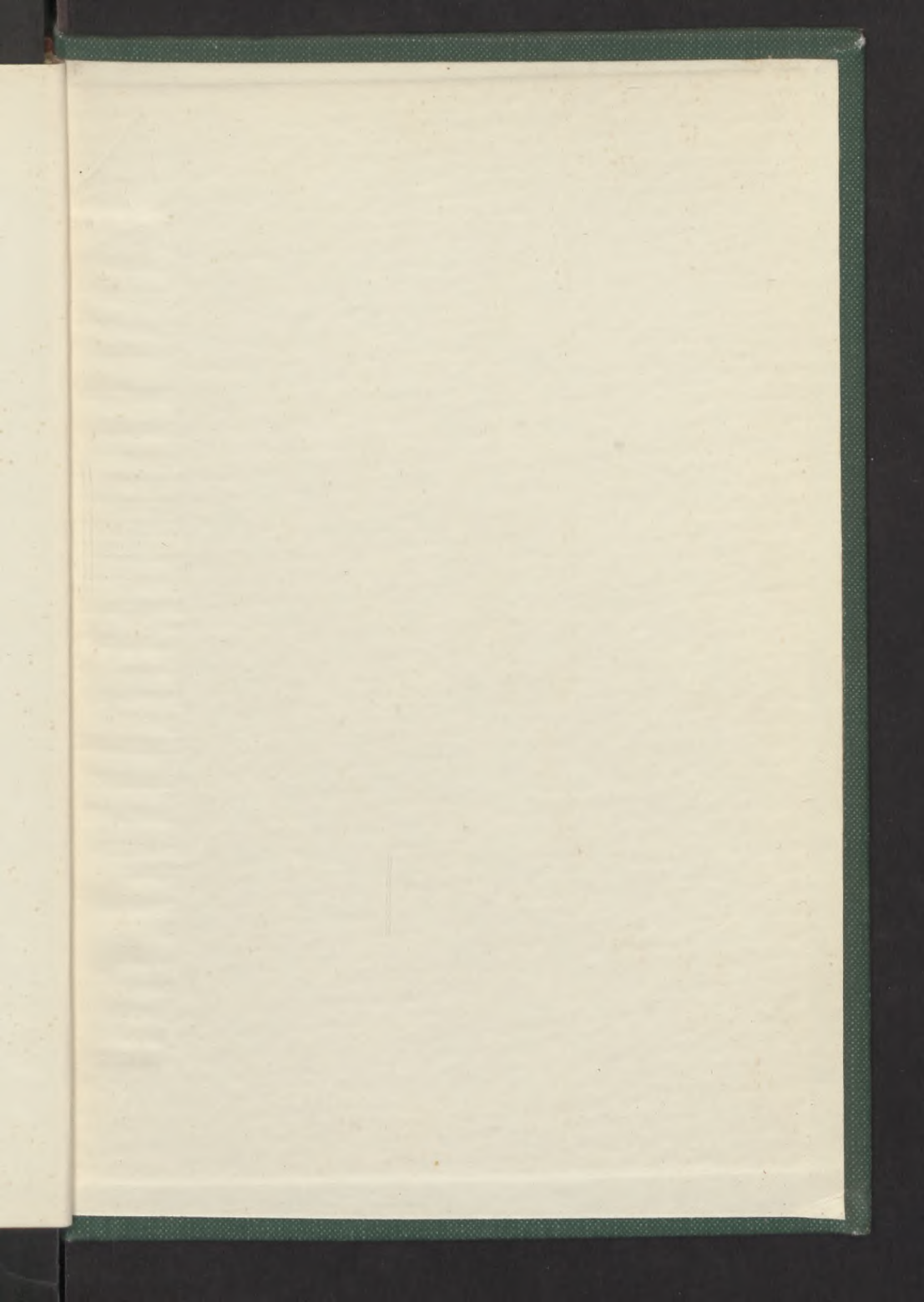
TARTALOM

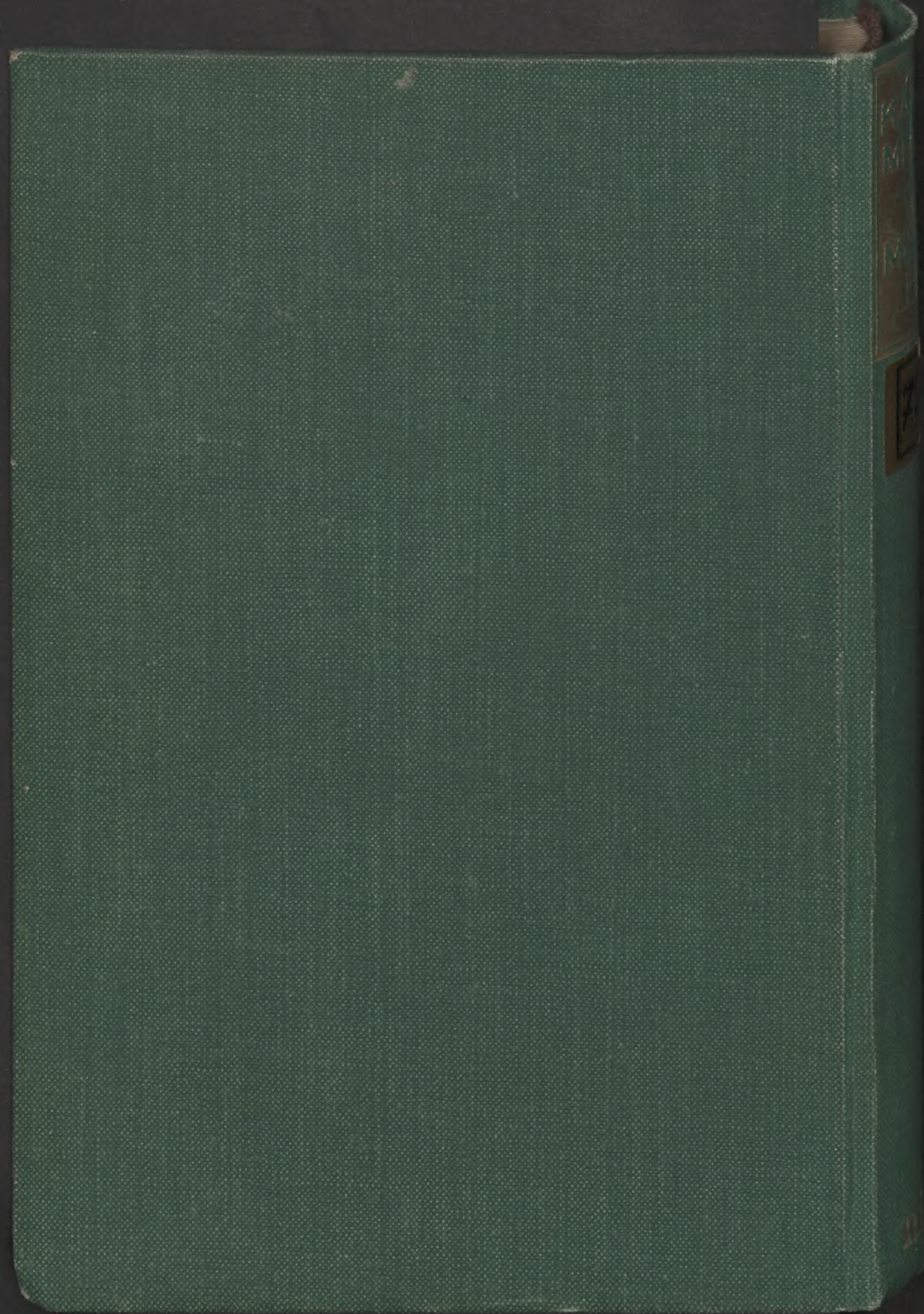
	Oldal
I. Az ismeretlen Mágus	5
II. Lucifer diadémja	60
III. Occitánia aranyvetése	122
IV. A lombrivesi barlang sátán-temploma	177
V. Csillag kel Osma felől	246
VI. Mennyei rózsák hullnak Domingo ölébe	298
VII. A bérekapu újra bezárul	334

KALLAY
MIKLÓS

MAGÓC
FIAI

70.906

RÉVAI